BİLİMKURGU KLASİKLERİ

ARKADİ ve BORİS STRUGATSKİ

TANRI OLMAK ZOR İŞ

Arkadi ve Boris Strugatski

Sovyet bilimkurgu edebiyatının en büyük yazarları olarak kabul edilen Arkadi (1925-1991) ve Boris (1933-2012) Strugatski, Tarkovski'nin kült filmi Stalker'a ilham veren *Uzayda Piknik*'in yanı sıra, *Yokuştaki Salyangoz*, *Pazartesi Cumartesiden Başlar*, *Kıyamete Bir Milyar Yıl* gibi önde gelen pek çok romanın yazarıdır.

1977 yılında keşfedilen 3054 Strugatskia asteroidi, adını yazarlardan almıştır.

Tanrı Olmak Zor İş
Arkadi ve Boris Strugatski

Özgün Adı
Трудно быть богом (Hard to Be a God)

İthaki Yayınları - 1233

Bilimkurgu Klasikleri - 23

Yayın Koordinatörü: Tuğçe Nida Sevin
Dizi Editörü: Alican Saygı Ortanca
Yayına Hazırlayan: Emre Aygün
Düzelti: Ömer Ezer
Kapak Tasarımı: Şükrü Karakoç
Kapak İllüstrasyonu ve Uygulama: Hamdi Akçay
Grafik Uygulama: Aslıhan Kopuz
2. Baskı, Ağustos 2017, İstanbul
ISBN: 978-605-375-687-3
Sertifika No: 11407
OZ
Türkçe Çeviri © Hazal Yalın, 2017
Arkadi ve Boris Strugatski © 1964
Sunuş © Hari Kunzru, 2014
Türkçe Telif Hakkı © İthaki, 2017

Bu eserin tüm hakları Kalem Telif Hakları Ajansı aracılığıyla satın alınmıştır.
Yayıncının yazılı izni olmaksızın alıntı yapılamaz.

İthaki™ Penguen Kitap-Kaset Bas. Yay. Paz. Tic. Ltd. Şti.'nin yan kuruluşudur.
Caferağa Mah. Neşe Sok. 1907 Apt. No: 31 Moda, Kadıköy - İstanbul
Tel: (0216) 348 36 97 - Faks: (0216) 449 98 34
editor@ithaki.com.tr - www.ithaki.com.tr - www.ilknokta.com

Kapak, İç Baskı: Deniz Ofset Matbaacılık
Gümüşsuyu Cad. Topkapı Center, Odin İş Merkezi No: 403/2 Topkapı-İstanbul
Tel: (0212) 613 30 06 - Faks: (0212) 613 51 97
Sertifika No: 29652

ARKADİ ve BORİS STRUGATSKİ

TANRI OLMAK ZOR İŞ

Çeviren

Hazal Yalın

Sunuş

Hari Kunzru

ithaki

Sunuş*

Hari Kunzru

Ortaçağ fantazisinde bile ayrışmalar vardır. Tuhaf hikâyeler birden fazla yönden tuhaftır. Bir yanda duygusal, muhafazakâr ve iyi ile kötünün kesin bir şekilde ayrıldığı taşra geleneği bulunur. Bu, Mesih-aslanların ve okul çağındaki çocukların, insanı sorgulamaya itecek derecede yabancı isimlere sahip kozmopolit cadı ve büyücülerle savaştığı Tolkien ve Lewis'in İngiliz ekolüdür. Endüstriyel Mordor'un nahoş işçi sınıfı, Shire'ın şehirden uzak sükûnetini bozmakla tehdit eder. Shire'da yaşayan ahlakı bütün zanaatkârlar ve küçük esnaf, cüceler demiryollarını döşediklerinde ve elfler nihayet kaynarcalarından çıkıp interneti icat ettiklerinde, büyük şehirdeki işlerine trenle giden işçilere dönüşmeye mahkûmdurlar. Öte tarafta, hobbitlerin kuzenleri Anglo-Sakson Potterlar ve Weasleyler, kaypak Norman Malfoylar ve Voldemortlar'la kapışmaktadır. Bu tarz fantaziler rahatlatma ve teselli etme amaçlı yazıldıklarından dolayı çoğunlukla çocuklar için yazılır ve onlara pazarlanır. İnsan, gerçek hayatın anlamsızlığından kurtulmak için doğru ile yanlış arasındaki çizginin besbelli olduğu büyülü ormana kaçabilir. Son sayfalara geldiğinizde, Kral John'un iktidarı sona erecek ve iyi yürekli Kral Richard beraberinde mutlu günleri ve ziyafetleri de getirerek taç giyecektir.

İngiliz geleneğinde şehrin eksikliği dikkat çekicidir.

---

* Çeviren: Emre Aygün.

Lakin seksi ve alaycı, şehir hayatının romantikliğine düşkün, baş döndürücü bir karmaşıklığa, hanlara ve kulelere, pazar alanlarına, kilitli kapılara ve ara sokaklara sahip karşı bir gelenek daha bulunmaktadır. Viriconium'da, Lankhmar'da ya da Kral Toprakları'nda hırsızlar, düzenbazlar, büyücüler ve yüksek pencerelerdeki güzel kadınlar vardır. Böyle fantastik şehirlerde gölgeler koyudur ve iyiler her zaman kazanmazlar. Bu tür romanslar, ortaçağ şovalyeliği ya da İskandinav efsanelerinden ziyade (Dumas'nın silahşorlarının ve Baudelairevari flanörlerin şehri olan) Paris'e daha çok çekmektedir. O yüzden *Tanrı Olmak Zor İş*'te Arkanar'a adım attığımızda, nerede olduğumuzu bildiğimizi sanabiliriz. Ünlü bir bir kılıç ustası, baloların vazgeçilmez adamı, keskin zekâlı Don Rumata, bir hanımla konuşması gerektiğinde kızarıp bozaran Bilbo Baggins'ten çok uzaktır. Ve Arkanar'ın da Camelot ya da Gondor'la alakası olduğu söylenemez. Arkanar sakinleri "şüpheli kitap kurtlarını" asmaktan büyük keyif alırlar ve asil lordumuz da şüphesiz kaba köylülere, haydutlara ve aşağı sınıftan saygısız kişilere karşı kılıcını kullanmaktan çekinmez.

Fakat bu, aristokratik aşırılığın gerici bir kutlaması değildir. Rumata aslında, komünizmin başarılı olup mantıkla düşünen, bu gezegenin pisliği ve acımasızlığına iğrenerek bakan iyiliksever bir toplum oluşturduğu geleceğin Dünya'sından gelen bir elçidir. Rumata/Anton, bu gezegenin tarihin düz ve dar patikasında "ilerlemesini" istemekle birlikte, Dünya tarihçileri adına feodal gelenekleri kayıt altına almakla yükümlüdür. Amerikalı çağdaşlarının aksine (onlar habire ay üsleri inşa edip yabancı gezegenlere yerleşiyorlardı) Noon Evreni'nin aydınlanmış insanları emperyalistçe müdahale etmiyorlar. Anton, gelecekte gerçekleştirilmesi planlanan bir istilanın ya da kolonizasyonun öncüsü falan değil. Bundan ziyade, Anton Arkanar'ın acımasız saray entrikalarına dizine kadar batmış olsa da gezegenine video kayıtları gönderen bir tür insan kamerası. Diğer casuslar gibi,

o da gezegenin işlerine karışınama politikasına karşı gelmek istiyor. Beş para etmez, yozlaşmış aristokrasinin zulmü ve aşırılığı karşısında, haksızlıkları gidermek ve bunun uğurunda biraz da kemik kırmak için can atıyor. Anton, kutsallığını saklaması gereken bir tanrı.

Saha kuralları tarafından eli kolu bağlanan Anton, kimi zaman bir tanrıdan ziyade bir üçkağıtçıya daha yakın görülebilir; olayları uzaktan kayıtsızca izlemek yerine, doğrudan olaylara müdahil olan yarıtanrısal bir Kuzgun, Anansi veya Çakal. Gizli görevinde çok uzun süre geçirmiş her casusun yaşadığı psikolojik eziyetleri Anton da sürekli çekiyor. Uzaktaki yurdu onun için gerçekten ne ifade etmektedir? Aristokratik gösterişin maskesi gerçekten kafatasına kadar batmış mıdır?

Bilimkurgu romanlarının gelecek hakkında olduğu kadar yazıldıkları dönem hakkında da söyleyecek şeyleri olduğu herkesin kabul ettiği bir gözlemdir. *Tanrı Olmak Zor İş*'i yazarlarken, Strugatski Kardeşler hatırı sayılır bir politik baskı altında çalışıyorlardı. Kruşçev'in 1962'de soyut sanatın sergilendiği bir galeriye yaptığı ziyaretin ardından, ("köpek bokuna benzemiş", gazetelere çıkan tepkilerinden biriydi) Sovyetler Birliği'nin sanat kurumu panik dolu bir ideolojik temizlikten geçirildi. Boris Strugatski'nin de sonradan yazdığı gibi, bilimkurgu yazarları için kabul edilebilir tek konunun "iki dünyanın çarpışması" olduğunun hatırlatması demekti bu. Bu dönemde, kardeşler hâlâ komünizmin Noon kitaplarında yazdıkları gibi aydın bir topluma ulaşabileceğini umut ediyorlardı. Fakat belki de kaçınılmaz bir şekilde, ilk baştaki Dumas'dan esinlenme, bir Dünyalı'nın feodal bir toplumdaki maceralarını yazma planı, totaliter bir rejimin altındaki aydınların kaderini anlattıkları çok daha karanlık bir hikâyeye dönüştü. Kötü adam rolündeki istihbarat başı Don Reba'nın ismi başlarda Rebiya idi; Stalin'in gizli polis teşkilatı NKVD'nin başı Beriya'nın pek de gizli olmayan bir

anagramı. Reba'nın bilimin ilkelerini ve entelektüel düşünceyi sistematik parçalayışı da hem 1930'ların entelektüel temizliklerinin bir hatırlatması hem de Kruşçev'e, seleflerinin girdiği yola girmemesi için yapılan üzeri kapalı bir yakarıştır. Ortaya çıkan eser Dumas'nın ya da Tolkien'in geleneğini takip etmeyen bir metafantazi, janrın ortaçağcılığına yapılan buruk bir yorum olmuştur. *Tanrı Olmak Zor İş*, Rusya'da neredeyse yarım asırdır popülerliğini yitirmedi. Çevrildiği dillerde de yeni hayranlar kazanması kaçınılmaz.

Acı çekmenin, utanmanın, umutsuzluğa kapılmanın ne demek olduğunu anladığım günler oldu.

Petrus Abélardus

Dikkatinizi çekmek istediğim bir şey var. Misyonunuzu yerine getirirken, otoriteyi kuvvetlendirmek için silahlarınız olacak. Ama hiçbir şart altında bu silahları kullanmayacaksınız. Hiçbir şart altında. Anladınız mı beni?

Ernest Hemingway

Giriş

Anka'nın arbaletinin kundağı siyah plastikten yapılmıştı, yayı paslanmaz çeliktendi, ses çıkarmadan kayan kirişi tek bir hareketle gerilirdi. Anton'un yeniliklerle arası yoktu: Mareşal Tots'unki (Kral I. Pits gibi) gibi eski tarzdaki arbaleti siyah bakırla kaplanmıştı, öküz sinirinden sicimi küçük bir zembereğin üzerine sarılıydı. Pavel'e gelince, onun bir havalı tüfeği vardı. Arbaletlerin, insanlığın çocukluk devirlerinde kaldığını düşünüyordu çünkü tembelin biriydi ve el işlerinde de beceriksizdi.

Ulu çam ağaçlarının boğumlu köklerinin sarı, kumlu yamaçlardan fırladığı kuzey kıyısına yanaşıp kayığı bağladılar. Anka dümeni bırakmış, çevresine bakıyordu. Güneş çoktan ormanın üzerinde yükselmişti, her şey mavi, yeşil ve sarıydı: gölün üzerindeki mavi sis, koyu yeşil çamlar ve öte tarafta uzanan sarı sahil. Ve bütün bunların üzerindeki gökyüzü berrak, soluk bir maviydi.

"Orada bir şey yok," dedi Pavel.

Çocuklar eğilmiş, teknenin kenarından suya bakıyorlardı.

"Amma büyük bir turnabalığı," dedi Anton, kendinden emin bir ses tonuyla.

"Yüzgeçlerine *baksana*, nesi turnabalığı bunun?" diye sordu Pavel.

Anton ses vermedi. Anka da suya bakmış ama kendi yansımasından başka bir şey görmemişti.

"Yüzse miydik?" dedi Pavel, sonra kolunu dirseğine kadar suya daldırdı. "Soğukmuş," diye duyurdu.

Anton kayığın burnuna çıktı ve kıyıya atladı. Tekne sallandı. Küpeşteden tuttu, soran gözlerle Pavel'e baktı. O zaman Pavel de kalktı, küreği bir mızrak gibi omzuna attı, dizlerini hafifçe kırdı ve şarkı söylemeye koyuldu:

Hey gidi ihtiyar Vitsliputsli!
Uyuya mı kaldın, efendi?
Baksana, üzerine geliyor
Kızarmış köpekbalığı sürüsü!

Anton sessizce kayığı sallıyordu.

"Hey, hey!" diye bağırdı Pavel, dengesini sağlamaya çalışarak.

"Niye kızarmış köpekbalığı?" diye sordu Anka.

"Bilmiyorum," diye cevap verdi Pavel. Kayıktan atladılar. "Ama güzel şarkı, değil mi? Kızarmış köpekbalığı sürüsü!"

Kayığı kıyıya çektiler. Ayakları, her yanına kuru çam iğneleri ve kozalakları serpili ıslak kuma batıyordu. Kayık ağırdı, o da kayıyordu ama sonunda kayalara kadar çektiler ve derin derin soluyarak durdular.

"Neredeyse ayağımı eziyordu," dedi Pavel ve başındaki kırmızı bandanasını düzeltmeye koyuldu. Dikkatle ayarlayarak, bandananın püskülünü tıpkı kanca burunlu İrukan korsanlarının yaptığı gibi tam sağ kulağının üzerine düşürdü. "Hayat dediğin metelik etmez, o-hey!" dedi.

Anka parmağını emmekle meşguldü.

"Kıymık mı battı?" diye sordu Anton.

"Hayır. Sıyrık. İkinizden birinin tırnakları çok uzun..."

"Bir bakayım..."

Anka parmağını gösterdi.

"Evet," dedi Anton. "Çizilmiş. Ne yapalım şimdi?"

"Kayığı sırtlayalım ve kıyı boyunca yürüyelim," diye önerdi Paşka.

"Öyle yapacak idiysek kayıktan niye indik?" dedi Anton.

"Kayıkta tavuklar kalsın," diye açıkladı Pavel. "Ama şu sahile baksana: bir kamışlar, iki engebeler, üç girdaplar. Böyle yerde yılanbalıklarının haddi hesabı olmaz. Yayınbalıklarının da."

"Kızarmış yayınbalığı sürüsü," dedi Anton.

"Sen hiç gölete daldın mı?"

"Tabii ki daldım."

"Ben hiç görmedim. Demek denk gelmemişim."

"Görmediğin bir dolu şey var."

Anka onlara arkasını döndü, arbaletini kaldırdı ve yirmi adım ötesindeki bir çama ok attı. Ağacın kabuğu parçalandı, kıymıkları uçuştu.

"İyi atış," dedi Pavel ve o da karabinasını ateşledi. Anka'nın okunun üzerine nişan almıştı ama ıskaladı. "Nefesimi tutmadım ya, ondan," diye açıkladı.

"Tutmuş olsaydın ne fark edecekti ki?" diye sordu Anton. Anka'ya bakıyordu.

Anka sert bir hareketle yayı tekrar gerdi. Harika kasları vardı; Anton, esmer teninin altındaki iri pazılarının nasıl kıpırdadığını hoşnutlukla izliyordu.

Anka büyük bir dikkatle tekrar nişan aldı ve tekrar ok attı. İkinci ok da birincisinin biraz üzerinden ağacın gövdesine saplanıverdi.

"Aslında bunu yapmamalıyız," dedi Anka, arbaletini bırakırken.

"Neyi?" diye sordu Anton.

"Ağaca zarar vermeyi. Dün bir oğlan yayıyla ağaca ok attı diye çocuğa oku dişleriyle geri çıkarttırdım."

"Pavel," dedi Anton. "Hadi. Senin dişler kuvvetli."

"Yok canım, benim dişler çürük," diye cevap verdi Pavel.

"Peki," dedi Anka. "Yapacak bir şeyler bulalım."

"Yamaç inip çıkmayı hiç canım istemiyor," dedi Anton.

"Benim de canım istemiyor. İyisi mi, dosdoğru gidelim."

"Nereye?" diye sordu Pavel.

"Neresi olursa."

"Yani?" dedi Anton.

"Yanisi, ormana doğru," dedi Pavel. "Anton, hadi Unutulmuş Yol'a ilerleyelim. Hatırladın mı?"

"Nasıl hatırlamam!" dedi Anton.

"Biliyor musun, Aneçka..." diye başladı Pavel.

"Aneçka deme bana," diye sertçe onun sözünü kesti Anka. Ona Anka dışında başka bir isimle seslendiklerinde dayanamıyordu.

Anton da bunu gayet iyi hatırladı. Çabucak, "Unutulmuş Yol," dedi. "Ama gideni geleni yok. Haritada bile görünmüyor. Hem nereye gittiğini de kimse bilmiyor."

"Siz hiç oradan geçtiniz mi?"

"Geçtik. Ama incelemeye fırsatımız olmadı."

"Hiçbir yerden hiçbir yere giden bir yol," dedi kendine gelen Pavel.

"Vay arkadaş!" dedi Anka. Gözleri iki kara kuyuya benziyordu. "Gidelim. Akşama varır mıyız?"

"Hadi o zaman! Öğlene kadar varırız."

Yamaçtan yukarı tırmandılar. Tepeye ulaştıklarında Pavel dönüp arkasına baktı. Aşağıda sarıya çalan aralıklı kumsallarla çevrili göl daha da mavi görünüyordu, kayık kumun üzerindeydi, kıyıya yakın, suyun çarşaf gibi olduğu bir yerde yüzeyde iri, tek merkezli halkalar belirmişti, herhalde bir yayınbalığı olacaktı. Ve Pavel, tıpkı Anton'la birlikte yatılı okuldan kaçıp önlerindeki bütün günü keyiflerince doldurabilecekleri zamanlarda olduğu gibi belirsiz ama tanıdık bir haz hissetti. O zamanlar günleri görülmedik yerlerle, yabançilekleriyle, güneşin yaktığı ıssız çayırlarla, kül rengi kertenkelelerle, buz gibi beklenmedik kaynak sularıyla dolardı. Ve gene, her zaman olduğu gibi, avazı çıktığınca haykırmak ve hoplayıp zıplamak için de bir arzu hissetti. Arzusunu hemencecik hayata geçirdi, Anton ise gülerek ona baktı. Pavel, Anton'un gözlerinde samimi bir dost gördü. Anka ise iki parmağını ağzına soktu, keskin bir ıslık çaldı; sonra da ormana daldılar.

Bu bir çam ormanıydı ama sık değildi. Ayakları çamların iğneleri üzerinde kayıyordu. Güneş ışınları ağaçların dümdüz gövdeleri arasına düşüyordu, toprak dersen altınsı beneklerle bezeliydi. Reçine, göl ve yabançileği kokuyordu; gökyüzünde belirsiz bir yerde, bir tarlakuşu şakıyordu.

Anka önden yürüyordu, arbaleti kolunun altına sıkıştırmıştı ve arada sırada durup kan rengi, cilalanmış gibi görünen yabançileklerini eğilip koparıyordu. Anton, Mareşal Tots tarzı savaş koşumları sırtında, onu izliyordu. Oklarla dolu sadağı yürürken kalçalarına çarpıyordu. Anka'nın boynuna baktı: Güneş yanığıydı, neredeyse kapkaraydı, omurları da belli oluyordu. Arada sırada durup arkasına bakıyor, gözleri Pavel'i arıyordu ama Pavel görünürlerde yoktu; sadece kırmızı bandanası güneş altında arada sırada bir o tarafta, bir bu tarafta göze çarpıyordu. Anton, Pavel'in gaga burunlu, yırtıcı bir hayvana benzer zayıf yüzünü öne doğru eğmiş, çamlar arasında, karabinası ateşlenmeye hazır sessizce ilerlediğini hayal etti. Ormanda dikkat çekmeden ilerliyordu. Ama ormanın şakası yoktu. Orman bir şey mi soruyor, derhal cevabını vermelisin, diye düşündü Anton ve ürktü. Neredeyse sinip eğilecekti ama Anka önündeydi ve dönüp geri bakabilirdi. Aptal gibi görünürdü.

Anka geriye bakıp sordu: "Ses çıkararak tüymediniz ya?"

Anton omzunu silkti. "Kim gürültüyle tüyer ki?"

"Sanırım ben. Epey bir patırtı kopardım," dedi Anka düşünceli bir tavırla. "Bir tası düşürdüm, ansızın koridorda ayak sesleri işittim. Herhalde bizim hizmetçi Katya olacak; bugün o nöbetçi. Pencereden tarha atlamam gerekti. Ne dersin, Anton, hangi çiçekler var orada?"

Anton kaşlarını çattı.

"Senin pencerenin önünde mi? Bilmiyorum. Niye ki?"

"Epey kuvvetli çiçekler. 'Ne rüzgâr eğer ne boran yıkar.' Yıllardır üzerlerinde hoplayıp zıplarlar ama çiçekler bana mısın demez."

"İlginç," dedi Anton, derin düşüncelere dalmış gibi. Kendi penceresinin önünde de 'ne rüzgârın eğdiği ne boranın yıktığı' türden çiçeklerle dolu bir tarh olduğunu hatırlamıştı. Ama buna şimdiye değin hiç dikkat etmiş değildi.

Anka durdu, onu bekledi ve bir avuç yabançileği uzattı. Anton özenle üç çilek aldı.

"Biraz daha al," dedi Anka.

"Teşekkür ederim," dedi Anton. "Kendim toplamayı daha çok seviyorum. Baksana, şu sizin Katya'yla geçinmesi kolay olsa gerek, değil mi?"

"Nasıl anlatsam," dedi Anka. "Düşünsene: Her akşam birileri ayaklarının ne kadar kirli, tozlu olduğunu söylüyor..." Sustu. Bu kızla ormanda çıplak kolları birbirine değerek omuz omza yürümek ve ona bakmak şaşılacak kadar hoştu; nasıl da güzel, becerikli hatta tuhaf derecede iyi yürekliydi, kara kirpikli kül rengi gözleri de öyle iriydi ki!

"Evet," dedi Anton, güneşte parlayan bir örümcek ağını kaldırmak için elini uzatırken. "Tabii onun ayakları kirlenmez. Su birikintisinden geçerken seni de el üstünde taşıyacak olsalar, sen de kirlenmezsin."

"Kim taşıyor onu?"

"Meteoroloji istasyonundan Henri. Biliyor musun, sarışın, güçlü kuvvetli biri."

"Gerçekten mi?"

"Bilmiyor muydun? Âşık olduklarını bilmeyen yok."

Yine sustular. Anton, Anka'ya baktı. Anka'nın gözleri kara mağaralara benziyordu. "Ne zaman oldu bu?" diye sordu kız.

"Dolunayın olduğu bir gece," diye cevap verdi Anton, hevessizce. "Yalnız bunun gevezeliğini etme."

Anka sırıttı. "Senin ağzından kerpetenle almadım, Anton," dedi. "Yabançileği ister misin?"

Anton, kızın çilek kırmızısına bulanmış avucundan otomatik bir hareketle birkaç çilek aldı ve ağzına attı. Gevezeleri

sevmem, diye düşündü. Dedikoduculara dayanamam. Ansızın aklına bir fikir geldi.

"Bir gün seni de birisi kucağında taşıyacak. O zaman bunun dedikodusunu yapsalar hoşuna gider miydi?"

"Dedikodu yapmaya hazırlandığını da nereden çıkardın?" dedi Anka. "Dedikodudan hiç mi hiç hoşlanmam."

"Baksana, ne düşünüyordun?"

"Önemli bir şey değil," dedi Anka, omuz silkti. Gizemli bir edayla devam etti: "Biliyor musun, her akşam ayaklarımı iki defa yıkamaktan düpedüz gına geldi bana."

Zavallı hizmetçi Katya, diye düşündü Anton. Ne zahmetli bir işi vardı.

Patikaya ulaştılar. Patika yokuş aşağı iniyordu; orman da gitgide daha karanlık oluyordu. Eğreltiotlarının, ekşi yoncaların haddi hesabı yoktu. Çam ağaçlarının gövdeleri mantarlarla ve beyaz yosunlarla örtülüydü. Ama ormanın şakası yoktur. Ansızın, insanınkine benzemeyen hırıltılı bir ses kükreyiverdi:

"Durun! Silahınızı atın; sen, asil baron, ve sen, asil barones!"

Orman bir soru sorduğunda cevabını çabucak vermek gerekir. Anton, kararlı bir hareketle Anka'yı soldaki eğreltiotlarının üzerine itti, kendisi de sağdaki eğreltiotlarının içine atladı, koştu ve çürük kokan yosunların arasına gizlendi. Hırıltılı ses ağaç gövdelerinin arasında yankılanmaya devam ediyordu ama patika bomboştu. Sonra sessizlik hâkim oldu.

Anton yan döndü ve yayın kolunu çekti, kundağı gerdi. Bir ok vızıldadı, kıymıklar Anton'un üzerine düştü. Hırıltılı, insan sesine benzemeyen ses tekrar yükseldi: "Baron topuğundan vuruldu!"

Anton inledi, ayağını kavradı.

"O değil, sağ ayağından," diye düzeltti ses.

Pavel'in kıkırdadığını işitti. Eğreltiotlarının arasından ih-

tiyatla baktı ama karanlık, yeşil karmaşanın içinde hiçbir şey görünmüyordu.

Bu anda keskin bir ıslık sesi ve sanki bir ağaç yıkılıyormuş gibi bir gürültü duydu.

"Aa-uu!" diye tiz bir sesle kükredi Pavel. "Merhamet! Merhamet! Öldürmeyin beni!"

Anton tekrar sıçradı. Eğreltiotlarının arasında Pavel gizlenerek ona doğru geliyordu. Ellerini başının üzerine kaldırmıştı. Anka, "Anton, onu görüyor musun?" diye sordu

"Hem de nasıl," diye karşılık verdi Anton. "Kıpırdama!" diye bağırdı Pavel'e. Ellerini başının üzerine koy!"

Pavel uysal bir tavırla ellerini başının üzerine koydu: "Tek kelime etmeyeceğim."

"Sence bununla ne yapalım, Anton?" diye sordu Anka.

"Şimdi görürsün," dedi Anton ve yere oturdu, arbaletini dizlerinin üzerine koydu. "Adını söyle!" diye hırıldadı, İrukan cadısının sesiyle.

Pavel horgörülü ve isyankâr bir edayla arkasını dönmüştü. Anton ateş etti. Ağır ok, çatırdayarak Pavel'in başının üzerindeki dala saplandı.

"O-ho!" dedi Anka.

"Benim adım Don Sarança," dedi Pavel, isteksizce. Ve sonra ezberden okumaya başladı: "Ve belli ki, burada sona erecek yaşamım; zira bir tek ben kaldım geriye ve alacaklar canımı."

"Ünlü haydut ve katil," diye açıkladı Anton. "Ama hiçbir işini bedavaya görmez. Kim gönderdi seni?"

"Baron Merhametsiz Satarina gönderdi beni," diye yalan söyledi Pavel.

Anton horgörüyle, "Oysa ben işte bu elimle aldım Don Satarina'nın iğrenç canını, iki yıl önce, Ağır Kılıçlar Meydanı'nda," dedi.

"Şunu okumla deleyim mi?" diye önerdi Anka.

"Tamamen unutmuşum," dedi Pavel, aceleyle. "Aslında

beni gönderen Yakışıklı Arata'ydı. Sizin başlarınıza karşılık yüz altın sikke vaat etti bana."

Anton dizine vurdu. "Seni yalancı!" diye bağırdı. "Arata'yı senin gibi bir alçakla ilişkilendirmeye cüret ediyorsun, öyle mi!"

"Gerçekten, şuna bir ok atsam olmaz mı?" diye sordu Anka, kana susamış bir edayla.

Anton şeytani bir kahkaha attı.

"Yeri gelmişken," dedi Pavel, "sen sağ topuğundan vuruldun. Şimdiye kadar kan kaybından yıkılman gerekirdi."

"Halt etmişsin sen!" diye karşı çıktı Anton. "Birincisi, bütün bu zamanda akağaç kabuğu çiğniyordum; ikincisi de güzeller güzeli iki barbar kızı yaramı sardılar."

Eğreltiotları hışırdadı ve Anka patikaya çıktı. Yanağı çizilmişti, dizleri de toprak ve eğreltiotlarıyla lekelenmişti.

"Bunu bataklığa atmanın zamanı geldi," dedi. "Düşman teslim olmazsa yok etmek gerek."

Pavel ellerini başının üzerinden indirdi.

"Hiç de kurallarına göre oynamıyorsun," dedi Anton'a. "Ne zaman oynasak, cadı iyi biri olup çıkıyor."

"Çok biliyorsun sen!" dedi Anton ve o da patikaya çıktı. "Orman şaka yapmaz, seni rezil paralı asker."

Anka, Pavel'in karabinasını geri verdi.

"Siz ikiniz hep birbirinize böyle ok mu atarsınız?" diye sordu imrenerek.

"Ne olacaktı ya!" diye sordu Pavel. "Biz öyle 'digşinya, digşinya' diye bağrışanlardan değiliz! Oyun da olsa bir risk gerek!"

Anton kaba bir tavırla, "Örneğin," dedi, "sık sık Giyom Tell oynarız."

"Bir o, bir ben," diye atıldı Pavel. "Bugün elmayı ben koyarım, yarın o."

Anka onlara baktı. "Gerçekten mi?" dedi ağır ağır. "İzlemesi ilginç olurdu."

"Memnuniyetle gösteririz," dedi Anton, nispet yapar gibi. "Yalnız elmamız yok."

Pavel'in ağzı kulaklarına vardı. Anka, onun kafasından korsan bandanasını çekip aldı ve elinde çabucak çevirip top yaptı.

"Elma olması şart değil," dedi. "İşte size harika bir hedef. Hadi, Giyom Tell oynayalım."

Anton kırmızı topu aldı ve dikkatle inceledi. Sonra Anka'ya baktı –kızın gözleri kara kuyulara benziyordu, Pavel ise eğleniyordu– neşesi yerindeydi. Anton topu ona uzattı.

"'Otuz adımdan on ikiden vururum,'" dedi yine bir kitaptan alınmış sözlerle ezberden, kayıtsız bir sesle. "'Tabii ki, bildiğim bir tabancayla.'"

"'Gerçekten mi?'" dedi Anka ve Pavel'e döndü: "'Ya sen, dostum, otuz adımdan on ikiden vurur musun?'"

Pavel topu kafasına koydu. "'Bir ara deneyeceğiz,'" dedi dudak bükerek, aynı kitaptan başka bir replikle. "'Eski günlerde hiç fena atmazdım.'"

Anton döndü, yüksek sesle sayarak patikada yürümeye başladı: "On beş... on altı... on yedi..."

Pavel bir şey söyledi, Anton onu işitmedi ama Anka gürültüyle güldü. Hem de epey gürültüyle.

"Otuz," dedi Anton ve berikilere döndü.

Pavel otuz adımdan epeyce ufak görünüyordu. Üç köşe kırmızı külah kafasında sipsivri, palyaço şapkasına benziyordu. Pavel sırıttı. Hâlâ oynuyordu. Anton öne doğru eğildi ve rahat bir tavırla yayını germeye koyuldu.

"Şükür sana, baba, Giyom!" diye bağırdı Pavel. "Ve her ne olursa olsun, şimdiden teşekkür ederim sana!"

Anton arbalete bir ok yerleştirdi ve doğruldu. Pavel ve Anka ona bakıyorlardı. Yan yana duruyorlardı. Patika, yüksek yeşil duvarların arasında karanlık, vıcık vıcık bir koridora benziyordu. Anton arbaletini kaldırdı. Mareşal Tots'un silahı ansızın ağırlaşmıştı. Ellerim titriyor, diye düşündü Anton. Bu hiç iyi değil. Aptallık. Kışın Pavel'le birlikte çit direğindeki dökme demirden huniye bir saat boyunca kar topu at-

tıklarını anımsadı. İlkin yirmi adımdan atmışlardı, sonra on beş, sonra on ama bir türlü isabet ettirememişlerdi. Ne ki sonunda, artık iyice sıkılmışlar ve oyunu bırakmaya niyetlenmişlerken Pavel rasgele hatta bakmaksızın son bir kar topu fırlatmış ve isabet ettirmişti. Anton dipçiği bütün gücüyle omzuna yasladı. Anka da pek yakın duruyor, diye düşündü. Uzaklaşsın diye ona seslenmeye niyetlendi ama bunun aptalca bir davranış olacağına kanaat getirdi.

Daha yukarı. Biraz daha... daha... Ansızın büyük kesinlikle, sanki şimdi onlara arkasını dönecek olsa bile ok fırlayıp doğruca Pavel'in neşeli yeşil gözlerinin arasına, alnının çatına saplanacakmış gibi hissetti. Gözlerini açtı ve Pavel'e baktı. Pavel artık sırıtmıyordu. Anka, parmakları alabildiğine açık elini ağır ağır kaldırdı; yüzü gergindi, yetişkinlere benziyordu. Anton arbaletini daha da yukarı kaldırdı ve tetiğe asıldı. Okun nereye gittiğine bakmadı bile.

"Iska," dedi bağırırarak.

Söz dinlemeyen ayaklarını güçlükle atarak patikada ilerledi. Pavel, tir tir titreyerek kırmızı topla yüzünü sildi, sonra bandanayı sallayarak açtı ve tekrar başına geçirdi. Anka da eğilmiş, kendi arbaletini alıyordu. Eğer bu şeyle kafamı vurursa, diye düşündü Anton, ona teşekkür ederim. Ama Anka ona bakmadı bile.

Pavel'e dönüp sordu: "Gidelim mi?"

"Hı-hı," dedi Pavel. Anton'a baktı ve parmağıyla alnına vurdu.

"Sen de korktun değil mi?" dedi Anton.

Pavel parmağını bir kez daha alnına dokundurdu ve Anka'nın peşinden yürüdü. Anton da endişesini bastırmaya çalışarak sallana sallana onların arkasından ilerledi.

Ne yaptım ki ben, diye düşünüyordu elinde olmaksızın. Niye böyle somurtuyorlar? Hadi Pavel'i anladık; o korkmuş. Yalnız kimin daha çok korktuğu da belli değil: Baba Giyom mu, oğul Tell mi? Peki Anka'ya ne oldu? Herhalde Pavel için

endişelenmiş olacak. İyi de, ne yapsaydım? Şimdi uzak akrabalarıymışım gibi peşlerine takıldım, gidiyorum. Alıp başımı gitsem... Şimdi sola dönerim, orada iyi bir bataklık var. Belki bir baykuş yakalarım. Böyle düşünüyordu ya, adımlarını da yavaşlatmıyordu. Her zamanki şeyler işte, diye düşündü. Bir yerlerde bu tür şeylerin sık sık yaşandığını okumuştu.

Issız yola, düşündüklerinden de erken vardılar. Güneş iyice yükselmişti, hava sıcaktı. Çamların dikenleri enselerine batıyordu. Yol betondu, griye çalan kırmızı, çatlak iki sıra bloktan yapılmıştı. Blokların arasındaki derzi sık, kuru otlar doldurmuştu. Yol kenarlarında tozlu eğreltiotları yükseliyordu. Böcekler gürültüyle vızıldıyordu. Bunlardan biri küstahça Anton'un alnına çarptı. Her şey sessiz ve bezgindi.

"Şuraya bakın!" dedi Pavel.

Yolun tam ortasında, çapraz geçen paslı bir telde yuvarlak, alüminyum bir işaret asılıydı. İşaretin boyası dökülmüştü. Kırmızı bir fondaki sarı dikdörtgeni belli belirsiz ayırt ettiler.

"Bu da nesi?" diye sordu Anka, pek de ilgi göstermez bir tavırla.

"Trafik işareti," dedi Pavel. "Girilmez demek."

"Tek yön," diye açıkladı Anton.

"Neden koymuşlar peki?" diye sordu Anka.

"Yani o tarafa gidilmez," dedi Paşka.

"Öyleyse neden yol var?"

Pavel omzunu silkti. "Çok eski bir yol bu," dedi.

"Anizotropik bir yol," dedi Anton. Anka ona arkasını dönmüş duruyordu. "Sadece o tek yönlü trafik var."

"Atalarımızın bilgeliği," dedi Pavel, düşünceli bir tavırla. "Baksanıza: Gidiyorsun, gidiyorsun, iki yüz kilometre geçiyor, sonra bir bakıyorsun: 'Girilmez.' Ne daha fazla gidebiliyorsun ne de yol soracak birini bulabiliyorsun."

"Bir düşünsenize, kim bilir bu levhanın diğer tarafında neler vardır!" dedi Anka. Çevresine bakındı. Etraflarında kilometrelerce ıssız orman vardı ve yolun ilerisinde ne olduğu-

nu soracak kimsecikler de yoktu. "Hem belki de bu 'Girilmez' demek değildir?" dedi. "Boyası iyice dökülmüş..."

Anton dikkatle nişan alıp bir ok fırlattı. Ok teli kopartıp da levha Anka'nın ayağının dibine düşse pek harika olurdu. Ama ok, levhanın üst tarafına saplandı, paslanmış tenekeyi deldi ve yere sadece kuru boya parçaları düştü.

"Salak," dedi Anka, dönüp bakmadan.

Giyom Tell oyunundan beri Anton'a ettiği ilk söz bu olmuştu. Anton'un yüzünde çarpık bir gülümseme belirdi. "*And enterprises of great pith and moment,*" diye başladı, "*with this regard their currents turn awry and lose the name of action.*"*

Sadık Pavel haykırdı: "Çocuklar, buradan bir araba geçmiş! Hem de fırtınadan sonra! İşte, otlar ezilmiş! Şurada da..."

Talihli Pavel, diye düşündü Anton. Yolda iz aramaya koyuldu, ezilmiş otları ve arabanın önündeki bir kasise düşmemek için fren yaptığında bıraktığı siyah izi gördü.

"A-ha!" dedi Pavel. "Yolun diğer tarafından gelmiş."

Herkes bunu görebiliyordu ama Anton itiraz etti: "Hiç de bile! Bu taraftan gelmiş."

Pavel şaşkın gözlerle ona baktı: "Ne oldu sana, gözün kör mü?"

"Bu taraftan gelmiş," diye ısrarla tekrarladı Anton. "İzini takip edelim."

"Saçma sapan konuşuyorsun!" diye atıldı Pavel. "Birincisi, doğru düzgün hiçbir şoför girilmez levhasını görmezden gelmez. İkincisi de, şuraya bak: kasis, fren izi... Demek ki ne taraftan gelmiş?"

"Yahu bırak bu doğru düzgün şoför ayaklarını! Hem ben de öyle doğru düzgün biri değilim, levhanın tersine gidiyorum."

---

* Özgün metinde İngilizce. "Bilinç böyle korkak ediyor hepimizi: / Düşüncenin soluk ışığı bulandırıyor / Yürekten gelenin doğal rengini." W. Shakespeare, *Hamlet (çev. Sabahattin Eyüboğlu), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2008. –yhn*

Pavel öfkeden bembeyaz kesildi. "Nereye istersen oraya git!" dedi hafifçe kekeleyerek. "Geri zekâlı. Senin başına güneş geçmiş!"

Anton döndü, dosdoğru önüne bakarak levhanın ötesine geçti. Tek bir şey istiyordu: Öbür tarafta yıkılmış bir köprü olsun da tekrar bu tarafa dönmesi gereksin. Doğru düzgün olmakla hiç işim olmaz! diye düşünüyordu. Bırak nereye isterlerse gitsinler... Pavel'ini da alsın yanına. Anka'ya "Aneçka" diye seslendiğinde Pavel'e nasıl fırçayı bastığını anımsadı ve içi birazcık rahatladı. Ardına baktı.

İlkin Pavel'i gördü: Don Sarança, kokuyu takip eden köpek gibi eğilmiş, şu gizemli arabanın izi peşinden yürüyordu. Yolun üzerindeki paslı levha ağır ağır sallanıyordu ve üzerindeki delikten mavi gökyüzü parlıyordu. Anka ise dirseklerini çıplak dizlerine dayamış, çenesi sıkılı yumruklarının üzerinde, yol kıyısında oturuyordu.

***

Eve döndüklerinde ortalık kararmıştı. Oğlanlar kürek çekiyorlardı, Anka ise dümene oturmuştu. Karanlık ormanın üzerinde kırmızı bir ay yükselmişti, kurbağalar durmadan vıraklıyorlardı.

"Her şeyi pek incelikli planladık," dedi Anka, kasvetli bir edayla. "Siz yok musunuz..."

Oğlanlar susuyorlardı. Sonra Pavel, alçak sesle sordu: "Anton, orada, levhanın öbür tarafında ne vardı?"

"Yıkık bir köprü," diye cevap verdi Anton. "Bir de makineli tüfeği başında bir faşist iskeleti." Bir süre düşündü, sonra ekledi: "Makineli tüfek yarı yarıya toprağa gömülüydü..."

"Hımm..." dedi Pavel. "Böyle garip şeyler oluyor. Ben de o adamın arabasını onarmasına yardım ettim."

1

Rumata, –yola sıralanmış mezarların yedincisi ve sonuncusu olan– Aziz Mika'nın mezarının yanından geçerken ortalık tamamen kararmıştı. Don Tameo'nun kumar borçlarına karşılık olarak aldığı sözümona takdire şayan Hamahar aygırının zavallı kocamış bir at olduğu da böylece ortaya çıkmıştı. Hayvan şapır şapır terliyor, ayakları birbirine dolanıyordu. Sarhoş bir kedi bile ondan daha düzgün yürürdü. Rumata, ayaklarını hayvanın böğrüne sıkı sıkı bastırmış, eldiveniyle de kulaklarını dövüyordu. Ama beriki adımlarını hızlandırmıyor, kasvetli bir tavırla başını sallamakla yetiniyordu. Yol boyunca, karanlıkta bakınca donmuş duman bulutlarına benzeyen çalılar görünüyordu. Sivrisineklerin vızıltısı da dayanılmazdı. Bulutlu gökyüzünde tek tük sönük yıldızlar titriyordu. Güz mevsiminin rutubetli, tozlu günlerinde ve soğuk, dondurucu gecelerinde bu sahil şeridinde hep olduğu gibi tuhaf, zayıf, aynı anda hem soğuk hem sıcak bir rüzgâr esiyordu.

Rumata pelerinine daha sıkı sarındı ve dizginleri bıraktı. Acele etmenin anlamı yoktu. Gece yarısına bir saat kalmıştı ama Hıçkırık Ormanı ufukta belirmişti bile. Rasgele sürülmüş tarlalar uzanıyordu iki yanda; leş kokan bataklık, yıldızların altında parlıyordu; kurganların siluetleri ve Akınlar zamanından kalma kazıklar görünür haldeydi. Solda, uzaklarda solgun bir ışık sönmeye yüz tutmuştu: Küçük bir köy yanıyor olmalıydı. Hepsi birbirine benzeyen, adları yakın zamanlarda bir hükümdar fermanıyla Gıptalı, Mübarek ve Melekli'ye

çevrilmiş, eski adı Küçükmahalle, Darağacı, Haydutyatağı olan köylerden biri. Körfez kıyılarından Hıçkırık Ormanı'na kadar yüzlerce kilometre boyunca uzanıyordu bu topraklar; sivrisinek bulutlarıyla örtülüydüler, yarlar ve uçurumlarla berelenmişlerdi, bataklıkların arasında boğulmuşlardı, hummayla, vebayla ve İspanyol gribiyle ıssızlaşmışlardı.

Yolun dönemecinde, çalıların arasında karanlık bir siluet seçiliyordu. Aygır ürkerek başını salladı. Rumata dizginlere sarıldı, eski bir alışkanlıkla sağ yenini çekiştirdi, elini kılıcının kabzasına koydu ve dikkatle baktı. Yol kenarında şapkasını çıkarmış duran biri vardı.

"İyi akşamlar, asil Baron," dedi adam kısık bir sesle. "Affınızı dilerim."

"Ne var?" diye sordu Rumata, etrafına kulak vererek.

Hiçbir tuzak gürültüsüz olmaz. Haydutları yaylarının gıcırtısı ele verir, Boz Milisler kötü bira yüzünden ellerinde olmaksızın geğirirler, baronların yağmacıları açgözlülükle domuz gibi homurdanır ve kılıçlarını şakırdatırlar, köle avcısı keşişler ise gürültüyle kaşınırlar. Ama çalılık sessizdi. Belli ki adam haydut falan değildi. Zaten silahlı birine de benzemiyordu; fakir işi pelerinine sarılmış, kısa boylu ve tıknaz bir kasabalıydı.

"Yanınızda gitmeme müsaade buyurur muydunuz?" dedi adam, saygıyla eğilerek.

"Müsaade edildi," dedi Rumata, dizginleri sallayarak. "Üzengilere tutunabilirsin."

Kasabalı, yanı sıra yürümeye başladı. Şapkası elindeydi, kel kafası pırıl pırıl parlıyordu. Bir çiftlikte kâhya falan olmalı, diye düşündü Rumata. Baronları ve sığır satıcılarını dolaşıyor, keten ve kenevir alıyordur. Gözüpek bir kâhya ama... Belki de kâhya filan değildir. Belki bir kitap kurdudur. Kaçaktır. Kanunsuz biridir. Bugünlerde geceleri yollarda bunların sürüsüne bereket. Kâhyalardan bile çoklar... Ama belki de casustur.

"Kimsin, nerelisin?" diye sordu Rumata.

"Benim adım Kiun," dedi kasabalı, hüzünlü bir tavırla. "Arkanar'dan geliyorum."

"Arkanar'dan kaçıyorsun yani," dedi Rumata, ona doğru eğilerek.

"Kaçıyorum," diye kabul etti kasabalı, hüzünle.

Tuhaf biri, diye düşündü Rumata. Hakikaten, casus olmasın? Doğru mu söylüyor, anlamak gerek... Ama bir yandan, isterse casus olsun, ne önemi var canım? Ben kim, bu adamın söylediklerini doğrulamak kim? Neden inanmıyorum ki dediğine? Adam kasabalı, belli ki kitap kurdu, canını kurtarmak için kaçıyor... Yalnız, korkmuş, güçten düşmüş, bir yardım eli arıyor... Sonra bir asilzadeye rastlıyor. Aristokratlar aptallık ve mağruriyet yüzünden siyasetten hiçbir şey anlamazlar. Ama kılıçları uzun olur, Boz Milisleri de sevmezler. Şu kasabalı Kiun, aptal ve mağrur aristokratların sağladığı ilgisiz korumayı neden istemesin ki? Tamamdır. Söylediklerini doğrulamaya filan kalkmayacağım. Niye yapacakmışım ki bunu! Konuşalım, biraz vakit geçirelim, dostça ayrılalım...

"Kiun..." dedi. "Kiun diye birini tanırdım. Teneke Caddesi'nden bir şifacı ve simyacı. Akrabası mısın yoksa?"

"Şey, evet," dedi Kiun. "Aslında uzak bir akraba ama bozların umurunda değil... On ikinci kuşağa kadar kan davasına kararlılar."

"Nereye kaçıyorsun peki, Kiun?"

"Nereye olursa... Uzaklara. Çokları İrukan'a kaçıyorlar. Ben de İrukan'a gitmeye çalışacağım."

"Demek öyle," dedi Rumata. "Peki asil baronun seni sınırdaki karakoldan geçireceğini mi düşündün?"

Kiun sustu.

"Belki de asil baronun, Teneke Caddesi'nden simyacı Kiun'un kim olduğunu bilmeyeceğini düşünmüşsündür?"

Kiun susuyordu. Dilimi tutamadım, diye düşündü Rumata. Ama sonra üzengilerinin üzerinde yükseldi ve Kraliyet Meydanı'ndaki tellalı taklit ederek bağırdı:

"Tanrı'ya, krala ve kamu düzenine karşı korkunç, affedilmez suçlardan ötürü suçlu ve hükümlü!"

Kiun susuyordu.

"Ya asil baron, Baron Reba'ya delice bağlıysa? Ya bütün yüreğiyle Boz Milisler'in davasına bağlıysa? Yoksa böyle bir şey mümkün olamaz diye mi düşünüyorsun?"

Kiun susuyordu. Yolun sağ tarafındaki karanlıkta bir darağacının silueti belirmişti. Çıplak biri ayaklarından asılıydı. Boşver, bundan bir şey çıkmaz, diye düşündü Rumata. Dizginleri çekti, Kiun'u omzundan yakaladı ve yüzünü kendisine çevirdi.

"Peki ya asil baron seni tam şu darağacındaki herifin yanına astırsa?" dedi, kara, oyuk gözlü bembeyaz yüze bakarak. "Hem de kendi başıma asarım. Hızla ve beceriyle yaparım. Sağlam bir Arkanar sicimiyle. İdealler adına. Okumuş adamsın sen, hâlâ ne susuyorsun, Kiun?"

Kiun susuyordu. Dişleri takırdıyordu, Rumata'nın elinin altında bir kertenkele gibi kıvranıyordu. Ansızın yol kenarındaki suya şapırtıyla bir şey düştü. Aynı anda, o suda boğuluyormuş gibi umutsuzlukla bağırdı kasabalı: "Peki, as bakalım! As, hain!"

Rumata derin bir nefes aldı, Kiun'u bıraktı. "Şaka yapıyordum," dedi. "Korkma."

"Yalan, yalan..." diye mırıldandı Kiun hıçkırarak. "Her yerde yalan!"

"Peki peki, kızma," dedi Rumata. "Oraya git de ne attıysan suya, geri çıkar. Yoksa sırılsıklam olacak..."

Kiun titreyerek ve hıçkırarak durdu, eliyle amaçsızca pelerinini dövdü, sonra kanala süründü. Rumata eğerinde öne doğru eğilip bekledi. Böyle davranmak gerek, diye düşünüyordu; başka türlü davranmak olmaz... Kiun kanaldan çıktı, göğsüne bir şeyler sokuşturup gizlemeye çalıştı.

"Kitaplar," dedi Rumata.

Kiun başını salladı.

"Hayır," dedi hırıltılı bir sesle. "Hepsi hepsi tek bir kitap. Benim kitabım."

"Ne yazıyorsun?"

"Korkarım ilginizi çekecek bir şey değil, asil baron."

Rumata iç çekti. "Üzengilere tutun," dedi. "Gidelim."

Uzun süre konuşmadan ilerlediler.

"Beni dinle, Kiun," dedi Rumata. "Şaka yapmıştım. Benden korkma."

"Nasıl bir dünya bu," dedi Kiun. "Ne gülünç bir dünya. Herkes şaka yapıyor. Hem de herkes aynı şakayı yapıyor. Asil Rumata bile."

Rumata şaşırdı. "Adımı biliyor musun?"

"Biliyorum," dedi Kiun. "Alnınızdaki tokadan tanıdım sizi. Yolda sizinle karşılaşınca öyle sevinmiştim ki..."

Eh, tabii, diye düşündü Rumata; bana hain derken kast ettiği işte buydu.

"Biliyor musun, ben de senin casus olduğunu düşünmüştüm," dedi. "Ben casusları hayatta koymam."

"Casus..." diye tekrar etti Kiun. "Evet, tabii. Günümüzde casus olmak öyle kolay ve kârlı bir iş ki... Şahanımız, asil mi asil Baron Reba, kralın uyruklarının ne konuşup düşündüğünü öğrenmeye pek meraklı. Keşke casus olsaydım. Boz Haz meyhanesinde sıradan bir muhbir olmak. Ne hoş ne asil bir meslek! Akşam saat altıda çıkıp meyhaneye gider, bir masaya otururum. Meyhaneci ilk kadehimi yetiştirmek için koşarak gelir. Ne kadar içebilirsem içerim; nasıl olsa Don Reba öder biranın parasını; yani aslında hiç kimse ödemez. Oturur, biramı içerken etrafa kulak veririm. Arada sırada sanki konuşmaları kâğıda geçiyormuş gibi yaparım, irkilen insancıklar dostluklarını ve cüzdanlarını teklif ederek yanıma gelir. Gözlerine baktığımda o istediğim şeyi görürüm: köpeksi bir sadakat, saygılı, aciz ve haz veren bir dehşet. Ceza korkusu olmadan kızları okşarım, güçlü kuvvetli erkekler olan kocalarının yanındaki kadınları kucağıma alırım, onlar da sadece

yaltaklanarak kıkırdarlar... Ne harika bir manzara, öyle değil mi asil baron? Bunu ilkin on beş yaşındaki, Vatansever Okulu öğrencisi bir oğlan çocuğundan işittim ben..."

"Peki sen ne dedin ona?" diye merakla sordu Rumata.

"Ne diyebilirdim ki? Beni anlamazdı. Ben de ona haydut başı Vaga Çarkıfelek'in adamlarının bir muhbir yakaladıklarında karnını yardıklarını ve içine biber doldurduklarını anlattım... Sonra sarhoş askerler de muhbiri bir çuvala tıkıp hela çukurunda boğarlar. Bu hakikaten de böyledir ama o bana inanmadı. Okulda bunları öğrenmediklerini söyledi bana. O zaman bir kâğıt çıkardım ve konuşmamızı not ettim. Bu, kitabım için gerekiyordu ama zavallı çocuk ihbar etmek için yazdığımı sanıp korkudan altına kaçırdı..."

Çalıların arasından İskelet Bako'nun meyhanesinden gelen ışık görünüyordu. Kiun sendeledi ve sustu.

"Ne oldu?" diye sordu Rumata.

"Bozların devriyesi orada," diye mırıldandı Kiun.

"Ne olmuş yani?" dedi Rumata. "Şu fikrime de iyice kulak ver, muhterem Kiun. Bu hoyrat, kaba çocukları, bizim boz savaşçı sürüsünü sever ve değer veririz biz. İşimize yararlar, gereklidirler. Sıradan bir adam, dilini tutmazsa, dilini keser yakındaki bir ağaca asarlar!" Bir kahkaha attı çünkü harika söylemişti bu sözü; boz kışlaların usulüne uygun bir tarzda.

Kiun büzüldükçe büzüldü, boynu ufaldı, başı omuzlarının arasına düştü.

"Sıradan insanların dili, nerede çözüleceğini bilmelidir. Tanrı insanlara dili gevezelik etsinler diye değil, ta ezelden beri bunların başında olan efendilerinin çizmelerini yalasınlar diye vermiştir..."

Meyhanenin önündeki çayırda boz devriyenin eğerli atları tepiniyorlardı. Açık pencereden ateşli, öfkeli küfürler yükseliyordu. Barbut oyununun zarları masaya çarpıyordu. Kapının hemen önünde İskelet Bako'nun kendisi durmuş, canavar cüssesiyle girişi kapatıyordu; üzerinde hırpani,

yenleri pazularına kadar kıvrılmış deri bir ceket vardı. Kıllı pençesinde bir pala vardı; belli ki daha yeni, yahni yapmak için bir köpeği kesmiş, ter içinde kalmış ve nefeslenmek için dışarı çıkmıştı. Bir boz akıncı merdivenlere oturmuş, savaş baltasını da dizlerinin arasına dikmişti. Baltanın sapı yüzünden yana kaykılmıştı. Tıka basa içtiği ve kafasını bile kaldıramadığı belliydi. Atlıyı görünce suratını sıvazladı ve boğuk bir sesle kükredi: "D-dur! Kim var orada? Sen, asiiil!"

Rumata yanaklarını şişirdi, göz ucuyla bile bakmadan adamın önünden geçti.

"...Sıradan halktan birinin dili şu çizmeyi değil de başkasını yalayacak olursa," dedi yüksek sesle, "onun dilinin kökünden koparmak gerek. Ne demişler: Senin dilin benim düşmanımdır..."

Atın sağrısı arkasına gizlenen Kiun onunla birlikte geniş adımlar atarak yürüyordu. Rumata göz ucuyla, kasabalının kelinin terden nasıl parladığını görüyordu.

"Dur dedik!" diye haykırdı akıncı.

Merdivenden inerken basamaklara çarpan baltanın tıkırtısı, Tanrı'ya, iblise ve bütün asil soylulara sövgüsü de duyuluyordu.

Beş kişi, diye düşündü Rumata, kollarını sıyırırken. Ayyaş kasaplar. Kepazelik.

Meyhanenin önünden geçip gitti ve hayvanı ormana doğru çevirdi.

"Gerekliyse daha hızlı yürüyebilirim," dedi Kiun, doğal olamayacak bir metanetle.

"Saçmalık!" dedi Rumata, atı yavaşlatırken. "Bunca yol gidip de hiç kavgaya bulaşmamak olur mu hiç? Hakikaten, hiç kavga etmek istediğin olmaz mı, Kiun? Hep gevezelik, hep gevezelik..."

"Hayır," dedi Kiun. "Ben kavgadan hiç hoşlanmam."

"İşte bu çok kötü," diye homurdandı Rumata, atı yola sürdü ve sakince eldivenlerini çekiştirdi.

Yolun kıvrıldığı bir yerde karşıdan iki atlı dörtnala çıkageldi; Rumata'yı görünce derhal durdular.

"Hey sen, asil baron!" diye seslendi biri. "Geçiş iznini göster!"

"Hödükler!" dedi Rumata, buz gibi bir sesle. "Okuma yazmanız mı var, neyinize gerek geçiş izni?"

Dizlerini aygırın sağrısına vurarak akıncıların üzerine sürdü. Ödlekler, diye düşündü. Tereddüte düştüler. Hiç değilse iki çift şaplak indirelim şunlara! Hayır... Bir yararı yok. Günlerdir içimde biriken nefreti boşaltmak için yanıp tutuşuyorum ama bir yararı yok. İnsan gibi davranalım, birbirimizi affedelim, tanrılar gibi sakin olalım. İsterse kılıçlarını çekip küfürler etsinler, biz tanrılar gibi sakin kalalım. Tanrıların hiç acelesi olmaz çünkü önlerinde sonsuzluk vardır.

Akıncılara iyice yaklaştı. Berikiler tedirginlikle baltalarını kaldırdılar ve gardlarını aldılar.

"Ee?" dedi Rumata.

"Ben bir şey demedim ki," dedi ilk akıncı, aklı karışmıştı. "Siz miydiniz, Don Rumata?"

İkinci akıncı atının başını çevirdi, dörtnala kaldırıp sıvıştı. Birincisi baltasını indirmiş, sinmişti.

"Lütfen af buyurunuz, asil don," dedi akıncı; korkudan gevezeleşmiş, kelimeler ağzından pıtır pıtır dökülüyordu. "Birine benzettik. Küçük bir hata oldu. Devlet işleri, hata etmek her zaman mümkün. Bizim çocuklar biraz da içtiler, kanları kaynıyor..." Yan yan kaçmaya başladı. "Siz de biliyorsunuz, zor zamanlar... Kaçak okur yazarları avlıyoruz. Umarım şikâyette bulunmayı içinizden geçirmiyorsunuzdur, asil don..."

Rumata ona arkasını döndü.

"Asil dona iyi yolculuklar!" dedi arkasından, rahatlamış olan akıncı.

Akıncı uzaklaşır uzaklaşmaz Rumata seslendi: "Kiun!"

Kimse karşılık vermedi.

"Hey, Kiun!"

Yine kimse karşılık vermedi. Etrafa kulak veren Rumata sivrisinek vızıltılarının arasından çalıların hışırtısını ayırt etti. Kiun tarlaların arasından aceleyle batıya, otuz kilometre sonra İrukan sınırlarının başladığı yere koşuyor olmalıydı. İşte hepsi bu kadar, diye düşündü Rumata. Sohbet babından bulduğum bulacağım bu. Her zaman aynı şey. Önce adamı yokluyorsun, imalı meseller anlatıyorsun... Haftalar boyunca enerjini bir sürü çerçöple gevezelik ederek harcıyorsun, sonra gerçek bir insanla karşılaşınca onunla konuşmaya vaktin olmuyor. Korumak, kurtarmak, güvenli bir yere göndermek gerek ama beriki çıkıp gidiyor, bir dostla mı yoksa kaprisli bir soysuzla mı karşılaştığını bilmeden. Kendin de onun hakkında hiçbir şey öğrenemiyorsun. Ne istiyor, ne yapabilir, neden yaşıyor...

Akşam vakti Arkanar'ın halini yad etti: Başlıca caddelerde büyük taş evler, meyhanenin girişinde hoşgeldiniz der gibi sallanan fener, kaygısız ve tok dükkâncılar temiz masalarda bira içiyor ve sohbet ediyorlar: Eh, dünya hiç de kötü bir yer sayılmaz, buğday fiyatları düşüyor, zırh fiyatları artıyor, komplolar tam zamanında ortaya çıkarılıyor, sihirbazlar ve şüpheli okur yazarlar darağacında sallandırılıyor, kral hep olduğu gibi âli ve âzim, Don Reba akıllı mı akıllı ve daima uyanık. "Akıllarına gelen saçmalıklar! Dünya yuvarlakmış! İsterse dört köşe olsun, yeter ki insanların aklını bulandırmayın!" "Bütün belalar, kardeşler, bütün belalar şu okumuşlardan çıkıyor! Önce gelmiş parayla saadet olmaz, diyorlar, sonra köylü dediğin de insan evladıdır; sonra küfre varan maniler, peşinden ayaklanma..." "Hepsini asacaksın bunların, kardeş! Mesela ben olsam ne mi yapardım? Evvela sorardım: Okuman yazman var mı? Öyleyse doğru darağacına! Mani mi yazıyorsun? Darağacına! Çarpım tablosunu mu biliyorsun? Sen çok şey biliyorsun, doğru darağacına!" "Bana, gözümün nuru, üç kupa daha bira, bir de tavşan yahnisi!" Ve

asma köprüden boz gömlekli, ağır baltalarını sağ omuzlarına atmış kırmızı burunlu askerlerin demir ökçeli çizmelerinin sesi geliyor: grrum, grrum, grrum. "Kardeşler! İşte, koruyucularımız! Okumuşları salarlar mı? Katiyen! İşte, bakın, benim oğlan... Sağ kanatta! Dün de bir temiz patakladım! Evet kardeşler, neyin ne olduğu belli zamanlar bunlar! Taht pek muhkim, refah, sürekli bir huzur ve adalet. Bozlarımıza şan olsun! Don Reba'ya şan olsun! Kralımız çok yaşasın! Masal gibi bir hayat, kardeşler!"

Ama Arkanar Krallığı'nın kudurmuş yangınların, alev alev ağaçların parıltısıyla aydınlanan karanlık vadisinde, yollarda ve patikalarda sivrisineklerin yediği, çıplak ayakları kan içinde, ter ve toza bulanmış, bitkin düşmüş, korkmuş, umutsuzluğa gömülmüş ama inançlarında çelik kadar sert ve pek olan, hastalıklarla bitap düşmüş; ve cehaletin kirine bulanmış halkı iyi edebildikleri ve iyi etmek istedikleri için; tıpkı bir tanrı gibi halkın güzelliğini bilmeyenlerin hayatını güzelleştirmek üzere çamurdan ve taştan ikinci bir doğa yarattıkları için; onları eski zamanlardan kalma kötülükler yüzünden korku içindeki, cahil halklarının hizmetine sunma umuduyla doğanın gizemlerine vakıf oldukları için kanundışı diye suçlanan, yüzlerce talihsiz insan, karakol kapılarının uzağından geçerek kaçıyor, dolanıyor, yürüyor... Savunmasız, iyi, beceriksiz, kendi çağlarının ilerisinde...

Rumata eldivenini çekiştirdi ve aygırının kulaklarının arasına vurdu.

"Hadi bakalım, ölmedin ya!" dedi Rusça.

Ormana vardıklarında gece yarısı olmuştu.

***

Bugünlerde hiç kimse, bu tuhaf Hıçkırık Ormanı adının nereden geldiğini kesin olarak söyleyemezdi. Resmi bir hikâyesi şöyleydi: Üç yüz yıl evvel imparatorluk mareşali Tots'un

(kendisi daha sonra Arkanar'ın ilk kralı olacaktı) birlikleri, kaçmakta olan bakır tenli barbar sürülerinin peşinde ormanın içine dalmışlar ve burada kamplarda, akağaç kabukları toplayıp kaynatarak bir çeşit bira yapmışlardı. Bu öyle bir içkiydi ki, içer içmez hıçkırığa neden oluyordu. Hikâyeye bakılırsa Mareşal Tots bir sabah kampı dolaşmaya çıktığında o aristokratik burnunu kırıştırarak demişti ki: "Hakikaten de dayanılmaz bir şey bu! Koca orman hıçkırıyor, bira kokuyor!" Bu tuhaf isim güya o zamandan kalmıştı.

Bu hikâyenin aslı ister olsun ister olmasın; çok alışılmadık bir ormandı bu. İri beyaz gövdeli devasa ağaçlar büyürdü burada, böyleleri imparatorluğun başka hiçbir yerinde yoktu; hatta ne İrukan Dükalığı'nda ne de bütün ağaçlarını gemi yapmak için çoktan kesmiş olan Soan Tüccar Cumhuriyeti'nde vardı. Dediklerine göre böylesi ormanlardan Kızıl Kuzey Dağları'nın öte yanında, barbarlar ülkesinde vardı ama barbarlar ülkesi için öyle hikâyeler anlatıyorlar ki, insan hangisine inanacağını şaşırıyordu...

Ormanın ortasından iki yüzyıl önce açılmış olan bir yol geçiyordu. Bu yol gümüş madenlerine gidiyordu ve feodal yasalara göre, Mareşal Tots'un silah arkadaşlarından birinin soyundan gelen Pampa baronlarına aitti. Bu yasalar gereği Arkanar kralları Pampa baronlarına yıllık net iki yüz kilo saf gümüş ödemek zorunda kalıyordu. Bu yüzden ne zaman tahta yeni bir kral çıksa bir ordu toplar ve baronların oturduğu Bau Şatosu'na harbe giderdi. Şatonun surları sağlam, baronların gözüpekti; her bir sefer beş yüz kilo gümüşe mal oluyordu, yenilmiş ordu döndükten sonra ise Arkanar kralları Pampa baronlarının feodal haklarını her defasında yeni ayrıcalıklar ekleyerek teyit ediyorlardı; örneğin kraliyet sofrasında burnunu karıştırma, Arkanar'ın batısında avlanma ve prensleri, unvan ve makamlarını eklemeden doğruca isimleriyle çağırma hakkı gibi.

Hıçkırık ormanı karanlık gizemlerle doluydu. Gündüzleri

yolda güneye doğru tıka basa maden dolu arabalar giderdi, geceleri ise yol boş olurdu çünkü pek az insan yıldızların ışığında yola çıkacak kadar cesurdu. Dediklerine göre geceleri Baba-Ağaç'tan Sia kuşu öterdi; bu kuşu kimse görmüş değildi, zaten göremezdi de çünkü sıradan bir kuş değildi bu. Dediklerine göre kocaman kıllı örümcekler dallardan atların boyunlarına atlar ve göz açıp kapayıncaya kadar damarlarını delip kanlarını emerdi. Gene rivayetlere göre ormanda dev bir eski zaman canavarı olan Peh dolaşırdı; pullarla kaplıydı bu canavar, her on iki yılda bir döl verirdi, arkasında da zehirli ter damlayan on iki kuyruğu vardı. Birinin hem de gündüz vakti ormandan geçerken kendi gözleriyle, Aziz Mika tarafından lanetlenmiş çıplak domuz l'yı homurdanır ve sızlanırken gördüğü de söylenirdi. Bu, son derece vahşi bir hayvandı, demir onu yaralamazdı ama bir kemik parçası etini delebilirdi.

Burada, kürek kemiklerinin arasında bir mühür basılı firari bir köleyle karşılaşabilirdiniz; kıllı, kan emici bir örümcek gibi, sessiz ve çaresiz bir köle. Görünmez olmasına, hayvan derisine bürünmesine yardım etsin veya ikinci bir gölgeye sahip olsun diye büyülü iksir yapmak için gizemli mantarlar toplayan bir büyücüyle de karşılaşabilirdiniz. Zalim Vaga Çarkıfelek'in çetesi, gümüş madenlerinden firar etmiş kara elli, bembeyaz, adeta şeffaf yüzlü kaçaklar da dolaşırdı geceleri yollarda. Cadı hekimler, gece ayinleri için toplanırlardı; Pampa baronlarının zırhlı avcıları çaldıkları domuzlardan yahni yaparlardı ormandaki açıklık alanlarda.

Çalıların başka hiçbir yerde olmadığı kadar sık büyüdüğü ormanın içlerinde, yaşadığı uzun yılların izini taşıyan dev bir ağacın altında kalın kütüklerden yapılmış, kara çitlerle çevrili, yıkıldı yıkılacak bir kulübe vardı. Anımsanmayacak kadar eski zamanlardan beri buradaydı kulübe, kapısı daima kapalıydı, çürümüş verandasına kocaman ağaç gövdelerinden kazınmış putlar yaslanmıştı. Bu kulübe, Hıçkırık Ormanı'ndaki en tehlikeli yerdi. Dediklerine göre vahşi domuz Peh her on

iki yılda bir yavrulamak için buraya gelirdi, sonra kulübenin altına sürünüp ölmeye yatardı, o yüzden bütün kulübe onun zehriyle doluydu; zehir dışarı aktığında dünyanın sonu gelecekti. Puslu gecelerde putlar topraktan kendi kendilerine çıkarlar, yola giderler ve yoldan geçenleri çağırırlardı. Gene dediklerine göre, ölü pencerelerde gizemli ışıklar görünür, sesler gelir ve bacalardan ta gökyüzünün en yücelerine kadar kalın dumanlar yükselirdi.

Yakın zamanlarda, Mübarekçürük köyünün (eski adıyla Gübretepesi) zavallı delisi İrma Kukiş her nasılsa bir akşam bu kulübeye gelmiş, pencereden içeri bakmış. Eve döndüğünde iyiden iyiye delirmiş haldeymiş; ama birazcık kendine gelince kulübede parlak bir ışık gördüğünü, içeride basit bir masada ayaklarını sıraya uzatmış bir adamın oturduğunu, adamın tek eliyle tuttuğu bir fıçıdan nasiplendiğini anlatmış. Adamın yüzü neredeyse karnına kadar sarkmışmış ve bütün vücudu benek benekmiş. Tabii bu, tanrının nuruyla karşılaşmadan önceki çok karılı, ayyaş ve küfürbaz haliyle Aziz Mika'ymış. Sadece korku nedir bilmeyenler ona bakabilirmiş. Pencereden dışarı tatlı, iştah açıcı kokular geliyormuş, çevredeki ağaçların arasında da gölgeler dolanıyormuş. Bu olay duyulunca çevredeki bütün köylerden günlerce bu ahmağın hikâyesini dinlemeye geldiler. Olay, akıncıların gelmesi ve Kukiş'in kollarını burkup Arkanar şehrine götürmeleriyle sona erdi. Ama kulübe hakkındaki konuşmalar kesilmedi ve bundan böyle oraya Ayyaş İni demeye başladılar...

Rumata insan boyundaki eğreltiotlarının arasından güçlükle geçti ve sonunda Ayyaş İni'nin avlusuna geldi. Hayvanın urganını putlardan birine bağladı. Kulübede ışık yanıyordu ve tek bir menteşenin tuttuğu kapısı açıktı. Bitkin düşmüş Kabani Baba, masanın arkasına oturmuştu. Odada keskin bir alkol kokusu vardı, masada, kemirilmiş bir kemik ve haşlanmış şekerpancarı köklerinin ortasında kocaman, kilden bir kadeh duruyordu.

"İyi akşamlar, Kabani Baba," dedi Rumata, eşikten içeri adımını atarken.

"Siz de hoşgeldiniz," diye karşılık verdi Kabani Baba, savaş borusu gibi hırıltılı bir sesle.

Rumata mahmuzlarını şakırdatarak masaya yaklaştı, eldivenlerini sıranın üzerine attı ve tekrar Kabani Baba'ya baktı. Kabani Baba yorgun yüzünü avuçlarının arasına almış, hareketsiz oturuyordu. Yarı yarıya beyazlamış kıllı kaşları, kirpiklerinin üzerinde yar başındaki kuru otlar gibi asılıydı. Her nefes alıp verdiğinde kocaman burnunun deliklerinden henüz hazırnedilmemiş alkol kokusuyla birlikte ıslık sesine benzer bir ses çıkıyordu.

"Bunu ben kendim keşfettim!" dedi ansızın. Sağ kaşını güçlükle kaldırdı ve şiş gözlerini Rumata'ya dikti. "Kendim! Neden mi?" Yanağının altından sağ elini kurtardı, kıllı parmağı havada sallandı. "İşe yaramazın tekiyim ben! Bunu ben keşfettim... Ama işe yaramazın tekiyim, ha? Aynen, işe yaramaz... Aslında hiçbirimizin bir şey keşfettiği yok, şeytan bilir neden!"

Rumata kemerini açtı, bandanasını çözdü, kılıcını çıkardı. "Ee, işler nasıl!" dedi.

"Kutu!" diye homurdandı Kabani Baba ve sonra yanaklarını şişirip tuhaf hareketler yaparak uzun süre sustu.

Rumata gözlerini ondan ayırmaksızın tozla kaplı uzun çizmeli bacaklarını sıranın öbür yanına attı ve oturdu, kılıcı da yanına koydu.

"Kutu..." diye tekrar etti Kabani Baba, zayıflayan bir sesle. "Bunu sanki biz keşfetmişiz gibi konuşuyoruz. Aslında bütün bunlar çok uzun zaman önce keşfedilmiş. Çok uzun zaman önce biri keşfetmiş, her şeyi kutuya doldurmuş, kapağında bir delik açmış, sonra çekip gitmiş... Yatmaya gitmiş... Sonra ne oluyor? Kabani Baba geliyor, gözlerini kapatıyor, elini deliğe sokuyor." Kabani Baba eline baktı. "Pöh! Keşfettim! Ben, bizzat kendim keşfettim! İnanmayan eşektir... Elimi daldır-

dım; bu bir! Ne çıktı? Dikenli tel. Ne işe yarar? Ağılı kurtlardan korumak için... Harika! Elimi gene daldırdım; bu iki! Ne çıktı? Çok işe yarar bir şey, kıyma makinesi. Ne işe yarar? Kıyma yapmaya... Harika! Elimi gene daldırdım; üç! Ne çıktı? Yanıcı su... Ne işe yarar? Kuru odunları yakmaya... Ha?"

Kabani Baba sustu ve sanki biri boynuna sarılmış da çekiyormuş gibi öne doğru eğilmeye başladı. Rumata kadehi aldı, içine baktı, sonra elinin üzerine birkaç damla damlattı. Damlalar leylak rengiydi ve ucuz alkol kokuyordu. Dantelli mendiliyle özenle sildi elini. Mendilin üzerinde alkol lekesi kaldı. Kabani Baba'nın mısır püskülüne benzer başı masaya değdi, aynı anda da geri sıçrayıverdi.

"Her kim bunları kutuya koyduysa, ne yaptığını biliyormuş... Kurtlara karşı dikenli tel mi? Öyle düşünüyorsam, aptalın tekiyim... Madenleri çevirecekler bu dikenli tellerle... Devlet düşmanları madenlerden kaçamasınlar diye. Ama ben istemem ki bunu! Kendim de bir devlet düşmanıyım! Peki bana sordular mı? Sordular! Dikenli tel, ha? Hı, dikenli tel. Kurtlara karşı, ha? Kurtlara karşı... Hı-ı, peki, harika! Madenleri çevirelim... Hem de bizzat Don Reba çevirdi. Benim kıyma makineme de el koydu. Pek harika! Sende de bir kafa var ki! Şimdi Saadet Kulesi'nde pek ince kıyma yapıyor... Sorgu sırasında çok işe yarıyormuş, öyle diyorlar..."

Biliyorum, diye düşünüyordu Rumata. Hepsini biliyorum, Kabani Baba. Don Reba'nın odasında nasıl çığlık attığını, önünde diz çöktüğünü, "Ne olur, yeter artık!" diye yalvardığını. Ama geç kalmıştı. Kıyma makinesini çevirmeye başlamışlardı bile...

Kabani Baba kadehe sarıldı ve kıllı yüzüne doğru kaldırdı. Zehirli karışımı yudumlarken canavar domuz I gibi homurdadı, sonra kadehi masaya koydu ve haşlanmış şekerpancarı kökü çiğnemeye başladı. Yanaklarından yaşlar akıyordu.

"Yanıcı su!" dedi, nihayet kendini topladığında. "Neşeli sohbetlerle ateş başı sohbeti yapmak için, çıra niyetine.

Peki içiliyor mu, içilmiyor mu? İçiliyor. Boşver o halde ateş yakmayı! Birayla karıştır, bira satışları tavan yapar! Yok, vermem! Kendim içeceğim... Ve içiyorum. Gündüz içiyorum. Gece içiyorum. Şiştikçe şişiyorum. Geçen gün, Don Rumata, aynaya baktım da, bana inanmayacaksın: Kendimden korktum... Aynaya bakıyorum, soruyorum: Kabani Baba nerede? Bir deniz canavarı, ahtapot gibi benek benek olmuşum. Bir kırmızı. Bir lacivert. Yanıcı suyu ateş başı sohbeti için icat etmişlermiş, boş versene..."

Kabani Baba tükürdü ve ayağıyla sıranın üzerindeki tükürük izini sildi. Sonra ansızın sordu: "Bugün günlerden ne?"

"Hakbilir Kata arifesi," dedi Rumata.

"Peki neden güneş yok?"

"Çünkü gece vakti."

"Gene gece..." dedi Kabani Baba, hüzünlü bir sesle ve başı şekerpancarlarının üzerine düştü.

Rumata bir süre hafifçe ıslık çalarak ona baktı. Sonra masadan kalktı ve ardiyeye gitti. Ardiyede, şekerpancarı kökleriyle talaş parçaları arasında, Kabani Baba'nın kocaman damıtma cihazının cam boruları parlıyordu. Doğuştan bir mühendisin, içgüdüsel bir kimyacının ve usta bir camcının yarattığı muazzam bir şeydi bu. Rumata "cehennem makinesinin" çevresinde iki defa döndü ve sonra, karanlıkta el yordamıyla bir levye buldu, cihaza rasgele vurmaya başladı, neresine geliyor diye bakmadan. Ardiyede cam kırılması, metal gıcırtısı ve su şarıltısı sesi yükselti. Damıtılmış ucuz alkol kokusu bütün odaya yayıldı.

Kırık camları çiğneyerek odanın diğer ucuna gitti ve elektrik lambasını açtı. Orada, çerçöp yığınının altındaki sağlam, çelik bir kasada, portatif sahra sentezleyicisi "Midas" vardı. Rumata çöpleri öteledi, şifreyi girdi ve kasanın kapağını kaldırdı. Sentezleyici, beyaz elektrik ışığı altında bile bunca çöpün ortasında bir tuhaf görünüyordu. Rumata külaha benzer alıcının içine bir tutam çöp attı; sentezleyici otoma-

tik olarak gösterge panelini açtı ve bir homurtu yükseldi. Rumata paslı bir kovayı çizmesinin ucuyla çıktı yuvasına doğru itti. O anda da teneke kovanın dibine üzerinde Arkanar kralı Altıncı Pits'in suretleri basılı altın sikkeler çınlayarak dökülmeye başladı.

***

Rumata, Kabani Baba'yı gıcırdayan yatağına götürdü, ayakkabılarını çıkardı, sağ tarafına çevirdi ve çoktan ölmüş bir hayvanın tüyleri dökülmüş postuyla üzerini örttü. Bu sırada Kabani Baba bir anlığına uyandı. Ne hareket edebiliyor, ne de düşünebiliyordu. Tek yapabildiği, yasaklanmış dünyevi bir romanstan birkaç dize okumak oldu: "Tatlı, küçük ellerinde al bir çiçek gibiyim ben..." Sonra gürültüyle horlamaya başladı.

Rumata masayı topladı, yerleri süpürdü, pislikten ve Kabani Baba'nın pervazında yaptığı kimyasal deneyler yüzünden kararmış olan kulübenin biricik penceresini sildi. Çökmek üzere olan sobada bir şişe alkol buldu, şişeyi bir sıçan deliğine boşalttı. Sonra Hamahar aygırına su verdi, önüne heybesinden çıkardığı yulafı koydu, ellerini ve yüzünü yıkadı, gaz lambasının sisli ateşine bakarak oturdu, beklemeye başladı. Bu tuhaf, çifte hayatı yaşamaya başlayalı altı yıl olmuştu ve buna artık alıştığına inanıyordu ama zaman zaman, örneğin şimdi olduğu gibi, aklına ansızın, aslında örgütlü acımasızlık, bozların kasvetli kültü olmadığı ama başrolünde kendisinin, Rumata'nın oynadığı hayali bir tiyatro temsili sergilendiği düşüncesi düşüveriyordu. Ve bazen, bir repliği başarıyla okuduktan sonra Deneysel Tarih Enstitüsü'ndeki alkışçılar ve uzmanlar, localarından övgüyle bağırışıyorlardı sanki: "Harika, Anton! Harika! Harikasın, Anton!" Çevresine baktı ama dolu bir tiyatro salonu yoktu, tek şey gaz lambasının isiyle iyice kararmış, yosun tutmuş duvarlardı.

Hamahar aygırı dışarıda sakince kişnedi, toynaklarıyla eşindi. Alçak, tekdüze bir vızıltı duyuldu; eski günlerden tanıdık ama burada tamamen olanaksız bir duyguyla gözleri yaşardı. Ağzı yarı açık, dışarıya kulak verdi. Vızıltı dindi, kandilin üzerindeki alev dilleri titremeye başladı, sonra daha parlak yükseldi. Rumata kalkmaya davrandı, o anda dışarıdaki gece karanlığından çıkan Don Kondor içeri daldı: Yüksek Yargıç ve Soan Tüccar Cumhuriyeti'nin Büyük Devlet Mührünün Koruyucusu, On İki Tüccar Birliği'nin Başkan Yardımcısı ve İmparatorluk Adil Merhamet Madalyası Sahibi.

Rumata ayağa fırladı; sıra neredeyse devrilecekti. Dostunu kucaklamak ve iki yanağından öpmek için atılmaya hazırdı ama bacakları otomatik bir tavırla dizlerinden kıvrıldı, mahmuzları tören havasında birbirine çarptı, sağ eliyle kalbinden başlayarak geniş bir yarım daire çizdi, başı da boynundaki fırfırların arasında neredeyse kaybolacak kadar eğildi. Don Kondor basit bir yolculuk tüyü takılmış kadife şapkasını çıkardı, sivrisinekleri kovalıyormuş gibi acele bir tavırla Rumata'dan tarafa salladı, sonra masanın üzerine fırlattı, her iki eliyle pelerininin boynundaki düğmeleri çözdü. Pelerin sırtından ağır ağır düşerken sıraya oturmuştu bile; bacaklarını uzattı, sol elini beline koydu, sol elini de, ucu yerdeki küflü tahtaya saplanmış altın kaplama kılıcının kabzasına yerleştirdi. Kısa boylu ve zayıftı, solgun yüzündeki iri ve fırlak gözleri dikkat çekiyordu. Kara saçları, Rumata'da olduğu gibi, burun kemerinin hemen üzerinde iri yeşil bir taşı olan kocaman, altın bir tokayla toplanmıştı.

"Yalnız mısınız, Don Rumata?" diye sordu aceleyle.

"Evet, asil Don," diye cevap verdi Rumata, kasvetli bir edayla.

Kabani Baba ansızın bağırırcasına ve ayık bir sesle, "Asil Don Reba!" dedi, "bir sırtlansın sen, hepsi bu."

Don Kabani ona aldırış etmedi.

"Helikopterle geldim," dedi.

"Umut edelim, sizi görmemiş olsunlar," dedi Rumata.

"Görseler de efsane sayarlar," dedi Don Kondor, öfkeyle. "At sırtında yolculuk edecek zamanım yok. Budah'a ne oldu? Nereye kayboldu? Lütfen oturun, Don Rumata, rica ederim! Boynum ağrıyor."

Rumata itaatkâr bir tavırla sıranın üzerine çöktü.

"Budah kayıp," dedi. "Ağır Kılıçlar Meydan'ında bekledim onu. Ama gele gele tek gözlü baldırı çıplağın biri geldi, bana şifreyi söyledi ve bir çuval da kitap verdi. İki gün daha bekledim, sonra Don Gug'la ilişki kurdum; Don Gug, Budah'ı ta sınıra kadar götürdüğünü söyledi; oradan Budah'ı asilin teki götürmüş, bu asile güvenebilirmişiz çünkü iskambilde Don Gug'a karşı her şeyini kaybetmiş, ruhunu ve bedenini ona satmış. Sonuç olarak Budah burada, Arkanar'da bir yerlerde kayıp. Bütün bildiğim bu."

"Pek fazla bir şey bilmiyorsunuz," dedi Don Kondor.

"Budah konusunda sorun yok," diye itiraz etti Rumata. "Eğer hayattaysa bulup çıkarırım. Kesin. Yalnız sizinle konuşmak istediğim bu değildi. Dikkatinizi tekrar ve tekrar, Arkanar'daki durumun temel teorinin bütün sınırlarını aştığına çekmek istiyorum..."

Don Kondor'un yüzünde ekşi bir ifade belirdi. "Hayır hayır, beni dinleyin," dedi Rumata, kararlı bir tavırla. "Sizinle telsizden konuşurken derdimi anlatamadığımı hissediyorum. Arkanar'da her şey karman çorman! Sistematik bir şekilde faaliyet gösteren yeni bir faktör ortaya çıktı. Sanki Don Reba, krallıktaki bütün bozları bilinçli bir şekilde biliminsanlarının üzerine salıyor gibi. Her kim ortalama boz seviyesinin birazcık olsun üzerine çıksa, hayatı tehlikeye giriyor. Beni dinleyin, Don Kondor, bunlar duygusallık değil, olgular! Biri akıllı, eğitimli olsun, bir şeylerden şüphe etsin, alışılmadık şekilde konuşsun, hatta sadece şarap içmiyor olsun; hayatı tehlikede. Sıradan bir dükkâncı bile ölene kadar dövebilir böylesini. Yüzlerce, binlerce insan kanunsuz ilan

edildi. Bozlar bunları avlayıp yol boyunca darağaçlarına asıyorlar. Çırılçıplak, ayaklarından... Dün benim orada ihtiyar bir adamı sırf okuma yazması var diye çizmelerinin altına alıp öldürmüşler. Dediklerine göre bu domuzlar, ağızlarından salyalar saçarak iki saat çiğnemişler adamı..." Rumata kendini toparladı, sonra sözlerini sakince bitirdi: "Uzun lafın kısası, Arkanar'da yakında okuma yazması olan tek kişi bile kalmayacak. Tıpkı Barkan katliamından sonra Kutsal Nişan Eyaleti'nde olduğu gibi."

Don Kondor gözlerini dikmiş, dudakları sıkılı, ona bakıyordu.

"Hiç hoşuma gitmiyorsun, Anton," dedi Rusça.

"Benim de hoşuma gitmeyen çok şey var, Aleksandr Vasilyeviç," dedi Rumata. "Kendi elimizi ayağımızı bağlamış olmamız hoşuma gitmiyor. Buna Kansız Hareket Problemi denmesi hoşuma gitmiyor. Çünkü bu, benim buradaki şartlarımda, bilimsel olarak temellendirilmiş bir eylemsizlikten başka bir anlama gelmiyor... Sizin bütün itirazlarınızı biliyorum! Teoriyi de biliyorum. Ama burada teori falan yok; burada tipik, faşist bir uygulama var; burada canavarlar, durmaksızın insan öldürüyorlar! Burada hiçbir şeyin faydası yok. Bilgimiz yetmiyor, altın değer kaybediyor çünkü hep geç geliyor."

"Anton," dedi Don Kondor. "Sakin ol. Arkanar'daki durumun tamamen sıradışı olduğuna inanıyorum ama eminim ki senin de yapıcı hiçbir önerin yok."

"Evet," diye onayladı Rumata, "yapıcı bir önerim yok. Ama böyle elim kolum bağlı oturmak benim için çok güç."

"Anton," dedi Don Kondor. "Bu gezegende hepi topu iki yüz elli kişiyiz. Hepimiz de elimiz kolumuz bağlı oturuyoruz ve bu hepimiz için çok güç. En tecrübelilerimiz yirmi iki yıldır burada yaşıyor. Buraya sadece gözlemci olarak gelmişlerdi. Üstelik burada herhangi bir şeye müdahil olmaları kesinlikle yasaktı. Bir düşünsene: Kesinlikle yasak. Budah'ın

hayatını kurtarmaya bile hakları yoktu. Hatta Budah'ı gözlerinin önünde ayaklar altında çiğneyecek olsalar bile."

"Bana çocukmuşum gibi anlatmanıza gerek yok," dedi Rumata.

"Ama çocuk gibi sabırsızsınız," diye açıkladı Don Kondor. "Oysa çok sabırlı olmak gerek."

Rumata acıyla güldü. "Biz beklerken," dedi, "planlarken ve amaçlarken, bu hayvanlar her gün, her dakika insanları yok edecekler."

"Anton," dedi Don Kondor. "Kâinatta hâlâ gitmediğimiz ve kendi tarihini yaşayan daha binlerce gezegen var."

"Ama burası farklı: Buraya geldik, buradayız!"

"Evet, geldik. Ama adalete susamışlığımızı, öfkemizi tatmin etmek için değil, bu gezegendeki insanlığa yardım etmek için. Eğer zayıfsan, gidebilirsin. Evine dön. Nihayetinde gerçekten de çocuk değilsin; görevi kabul ettiğinde burada ne göreceğini biliyordun."

Rumata susuyordu. Don Kondor yumuşadı, ansızın yaşlandı sanki; kılıcı kabzasından tutup baston gibi çekiştirdi, masanın önünde yürüdü, hüzünle başını salladı. "Her şeyi anlıyorum," dedi. "Ben de şahsen bütün bunları yaşadım. An oldu, bu güçsüzlük ve alçaklık duygusu, bu utanç, dayanılmaz oldu. Daha güçsüz olan bazıları bu yüzden akıllarını kaybettiler, bunları Dünya'ya geri gönderdik ve şimdi tedavi ediyoruz. Dostum, en korkunç şeyin ne olduğunu anlamak için on beş yıl gerekti bana. İnsan yüzünü kaybetmek korkunç bir şey, Anton. Ruhunun kirlenmesi, insanlıktan çıkarıyor. Biz burada tanrıyız, Anton; bu gezegenin insanlarının imgelemlerinde, efsanelerinde yarattıkları, kendilerine benzer tanrılardan daha akıllı olmalıyız. Ne var ki bataklığın kıyısında yürüyoruz. Bir yanlış adım; bataklığa düşersin ve ömrün boyunca arınamazsın. İrukanlı Goran'ın *Düşüşün Tarihi*'nde yazdığı gibi: 'Gökyüzünden inen Tanrı, Pitan bataklığından çıkıp insanlara göründüğünde, ayakları çamur içindeydi.'"

"Bunu yazdı diye Goran'ı yaktılar," dedi Rumata hüzünle.

"Evet, yaktılar. Ama bu söylediği bizimle ilgili. Ben on beş yıldır buradayım. Ben, dostum, düşlerimde bile dünyayı görmüyorum artık. Bir süre önce eski kâğıtları karıştırırken bir kadın fotoğrafı buldum ve kim olduğunu uzun süre çıkaramadım. Bazen, dehşet içinde, çoktan beridir Enstitü çalışanı olmadığım ama feodal bir Tüccar Cumhuriyeti'nin baş yargıcı olarak Enstitü müzesinde sergilenen bir şey haline geldiğim, aslında müzede, ziyaret etmeye değer bir salonda bulunduğum düşüncesine kapılıyorum. İşte en korkuncu bu: rolüne uyum sağlamak. Hepimizin içinde alçak bir asilzade, ruhumuzun komünar olan parçasıyla mücadele ediyor. Çevremizdeki herkes o alçağa yardım ediyor, komünar ise bir başına; dünyaya bin yıl, bin parsek uzakta." Don Kondor sustu. Dizlerine bakıyordu. "İşte böyle, Anton," dedi sert bir sesle. "Komünar kalalım."

Anlamıyor. Nasıl anlayacak ki? Şansı var; boz terörünün ne olduğunu, Don Reba'nın nasıl biri olduğunu bilmiyor. Bu gezegendeki on beş yıllık çalışması boyunca tanık olduğu her şey, her nasılsa temel teorinin sınırları içinde kalmış. Ve ben ona faşizmden, boz akıncılardan, küçük burjuvazinin yükselişinden söz ettiğimde, bunun duygusal bir itiraz olduğunu sanıyor. "Terminolojiyi alaya almayın, Anton! Kavramsal bir düzensizlik, arkasından tehlikeli sonuçlar doğurur." Ortaçağdaki normal bir vahşet düzeyinin, aslında Arkanar'da mutluluk sayıldığını hiçbir şekilde anlayamaz. Don Reba onun için Kardinal Richelieu ayarında biri: akıllı ve öngörülü bir siyasetçi, feodal aşırılıklara karşı mutlakıyetçiliğin savunucusu. Koca gezegende bütün ülkeye yayılmış olan korkunç gölgeyi gören bir ben varım ama ben de bu gölgenin kime ait olduğunu, nasıl düştüğünü anlayamıyorum... Tedavi göreyim diye beni mutlulukla Dünya'ya göndereceğini görüyorum gözlerinde, bu halde nasıl ikna edebilirim ki seni?

"Soylu Sinda nasıl?" diye sordu.

Don Kondor onu dikkatle süzmeyi bıraktı ve homurdandı: "İyi, teşekkür ederim." Sonra devam etti: "Şunu olanca çıplaklığıyla anlamak zorundayız: ne sen ne ben ne de bizden herhangi biri, buradaki çalışmamızın elle tutulur sonuçlarını görebileceğiz. Biz fizikçi değil, tarihçiyiz. Bizim için zaman birimi saniye değil, asır; burada yaptığımız da ekin ekmek değil, sadece toprağı ekin için hazırlamak. Ama zaman zaman dünyadan gelen temsilciler... ateşli coşkunlar... uzun mesafeye nefesi yetmeyen kısa mesafe koşucuları... Cehenneme kadar yolları var onların."

Rumata'nın yüzünde çarpık bir gülümseme belirdi ve aslında gerekmediği halde çizmelerini dizine çekiştirdi. Kısa mesafe koşucuları. Evet, öyle.

On yıl önce Stefan Orlovskiy, namı diğer Don Kapada, imparator hazretlerinin okçu birlikleri komutanı, on sekiz Estor cadısına halkın önünde işkence ederlerken askerlerine cellatlara ateş etmelerini buyurdu, imparatorluk baş yargıcını ve iki yardımcısını kılıcıyla biçti ve sonunda saray muhafızlarının mızrakları ucunda can verdi. Ölmek üzereyken haykırdı: "Hey siz, insanlar! Vurun bunlara, vurun!" Ama pek az insan işitti bu sözleri, kalabalığın kükreyişi içinde: "Ateşe verin! Ateşe verin onu!"

Aşağı yukarı tam bu anda, diğer yarımkürede, Almanya ve Fransa'daki köylü savaşları üzerine en yetkin kişilerden biri olan, Karl Rosenblüm, nam-ı diğer yün tüccarı Pani-Pa, Muriya köylülerinin ayaklanmasını başlattı, iki şehri baskınla ele geçirdi ve soygunları engellemeye çalışırken sırtından yediği bir okla vuruldu. Bir helikopter onu kurtarmak için inerken henüz hayattaydı ama konuşamıyordu, aralıksızca gözyaşları dökülen büyük mavi gözleri suçluluk ve şaşkınlıkla bakıyordu.

Rumata'nın buraya gelmesinden kısa bir süre önce, büyük örgütçü ve devrimci, Kaysan tiranının dostu (toprak reformları tarihi uzmanı Jeremy Toughnut) ansızın beklenmedik

bir şekilde saray darbesi başlattı, iktidarı ele geçirdi, iki ay süren bir Altın Çağ başlattı. Komşularının ve Dünya'nın şiddetli protestolarını ısrarla cevapsız bıraktı, deli diye nam saldı, sekiz suikast girişiminden kurtuldu ve sonunda, Enstitü çalışanlarının bir hava birliği tarafından kaçırıldı ve bir denizaltıyla güney kutbundaki adada bulunan üsse götürüldü.

"Bir düşünsene!" diye homurdandı Rumata. "Bütün dünya bu zamana değin en karmaşık problemlerin salt fiziğe ait olduğunu sanıyor."

Don Kondor başını kaldırdı. "Oh, nihayet!" dedi alçak sesle.

Hamahar aygırı tepindi, öfkeyle kişnedi, ağır bir İrukan aksanıyla edilen bir küfür duyuldu. Ekselansları İrukan Dükü'nün Baş Oda Lalası Don Gug kapıda belirdi; şişman, kırmızı suratlı biriydi, bıyıklarının ucu yukarı kalkıktı, ağzı kulaklarındaydı, kumral peruğunun kıvrımlı bukleleri altında küçük, neşeli gözleri gülüyordu. Rumata bir kez daha kucaklamak için atılacakmış gibi bir hareket yaptı çünkü çocukluk arkadaşı Pavel'di bu; ama Don Gug ansızın resmi bir hava takındı, yuvarlak suratında unvanına uygun davranılmasını bekler bir ifade belirdi, eğildi, şapkasını göğsüne değdirdi ve dudaklarını büzdü. Rumata göz ucuyla Aleksandr Vasilyeviç olması gereken kişiye baktı. Ama Aleksandr Vasilyeviç yoktu orada. Sıranın üzerinde oturan, Baş Yargıç ve Hükümdarlık Mührünün Vekili olan kişiydi: bacaklarını uzatmıştı, sol eli belindeydi, sağ elini de altın kaplama kılıcının kabzasına koymuştu.

"Çok geç kaldınız, Don Gug," dedi tatsız bir sesle.

"Binlerce özür!" diye bağırdı Don Gug, sandalyeye yaklaşırken. "Düküm üzerine yemin ederim ki, kesinlikle öngörülemez olaylar oldu! Ekselansları Arkanar Kralı'nın devriyesi dört defa durdurdu beni; iki defa da bazı namussuzlarla dövüşmek zorunda kaldım." Zarif bir hareketle, kanlı bir sargıyla sarılı sol elini kaldırdı. "Yeri gelmişken, asil baronlar, kulübenin arkasındaki şu helikopter kimin?"

"Benim helikopterim," dedi Don Kondor kurumlu bir edayla. "Yollarda kavgaya tutuşmaya vaktim yoktu."

Don Gug sevimli bir tavırla gülümsedi ve sıranın üzerine ata biner gibi oturdu: "Sözün kısası, asil baronlar, çok saygıdeğer Doktor Budah'ın İrukan sınırlarıyla Ağır Kılıçlar Meydanı arasında bir yerde gizemli bir şekilde kaybolduğunu ifade etmemiz gerekiyor..."

Kabani Baba yattığı yerde döndü. "Don Reba," diye sayıkladı.

"Budah meselesini bana bırakın," dedi Rumata çaresiz bir sesle. "Ve her şeye rağmen, lütfen beni anlamaya çalışın..."

2

Rumata ürperdi ve gözlerini açtı. Gün doğmuştu. Dışarıda bir arbede yaşanıyordu. Biri, bir asker olacak, haykırdı: "Seni rezil şey! Bu çamuru dilinle yalayacaksın!" Günaydın, diye düşündü Rumata. "Kapayın çenenizi! Aziz Mika'nın kamburu üzerine ant içerim ki, beni çileden çıkarıyorsun!" Kaba ve hırıltılı bir ses homurdandı: "Bu rezil sokakta nereye bastığına dikkat etmeli insan. Sabaha karşı yağmur yağdı; oysa kim bilir en son ne zaman süpürdüler burayı..." "Hâlâ bana nereye bakacağını gösteriyor!" "Asil don, lütfen salın beni, tutmayın yakamdan." "Şuna bak, hâlâ gösteriyor!" Bir tokat sesi duyuldu. Belli ki bu ikinci tokattı; Rumata'yı uyandıran ilki olmuştu. "Lütfen vurmayın bana, asil don..." dedi beriki.

Tanıdık bir ses, kim olabilir ki bu? Herhalde Don Tameo. Bu bitli Hamahar aygırını bugün kumarda ona geri kaybetmek gerek. Doğru düzgün at seçmeyi bir gün öğrenebilecek miyim acaba? Ama boş ver, zaten Estorlu Rumata ailesi asırlardır attan anlamasıyla meşhur bir aile değil. Savaş develerinde uzmanız biz. Bu Arkanar'da deve olmaması iyi bir şey. Rumata gerindi, kemikleri çatırdadı; yatağının baş ucuna iliştirilmiş ipek bir sicimi tuttu ve birkaç kez asıldı. Alt katta bir yerde birkaç küçük çan çaldı. Oğlan pencereden dışarıya bakıyor olmalı, diye düşündü Rumata. Kalkıp kendi başına giyinebilirim ama bu sadece söylentilere yol açar.

Dışarıdan gelen küfür seslerine kulak verdi. Şu dil denilen şey ne kudretli bir şey! İnanılmaz bir entropi. Son zamanlarda muhafız alayında, asil bir kavga için tek bir kılıç gerekti-

ğini söyleyen alaycılar çıkmıştı; bunlar, dediklerine bakılırsa, ikinci kılıcı özel olarak sokak kavgaları için kullanıyorlardı. Don Reba da onların güzel Arkanar şehrindeki bu türden uğraşlarını fazlasıyla teşvik ediyordu. Öte yandan, Don Tameo bunlardan biri değildi. Don Tameo ziyadesiyle ödlek ve de ünlü bir siyasetçiydi.

Güne Don Tameo'yla başlamak tam bir rezalet... Rumata oturdu, yamalı ama şık battaniyenin altında dizlerini kollarıyla kavuşturdu. Kurşun gibi ağır bir umutsuzluk duygusuna kapılmıştı; kederlere dalmak, koşullar karşısında nasıl da zayıf ve zavallı olduğumuzu düşünmek işten bile değildi... Dünya'da olsa böyle bir şey aklına bile gelmezdi. Dünya'da sağlıklı, güçlü kuvvetli, kendinden emin, psikolojik bir eğitimle uzmanlaşmış, her şeye hazır insanlarız. Sinirlerimiz çelik gibidir: Birine işkence edecek, idam edecek olsalar kafamızı beri çevirmeden izleyebiliriz. En umutsuz salakların bitmez gevezeliklerini bile sonuna kadar dinleyebiliriz. Tiksinti hissetmeyi de unuttuk; içinden genelde köpeklerin yediği kabı önümüze koysalar, sonra da güzel görünsün diye kirli etekleriyle silseler, aldırış bile etmeyiz. Harika oyuncularız, gerçek yüzümüzü hiç belli etmeyiz; düşlerimizde bile dünyadaki dillerde konuşmayız. Hedefini asla şaşırmayan bir silahımız var: laboratuvarların ve çalışma odalarının sessiz ortamında, araştırmalarda ve ciddi tartışmalarda hazırlanmış, temel bir feodalizm teorisi...

Yalnız Don Reba'nın bu teoriye vakıf olmaması ne üzücü. Özel psikolojik eğitimimize rağmen sabrımızın sınırındayız çünkü her şey aşırılığa varıyor ve biz, devamlı olarak kendimizi yenilemek zorundayız: "Dişlerini sık ve gizlenmiş bir tanrı olduğunu, ne yaptıklarını ve ne yarattıklarını bilmediklerini, içlerinden neredeyse hiçbirinin suçlu olmadığını, bu yüzden de sabırlı ve daha çok sabırlı olman gerektiğini hatırla..." Bir bakıyorsun, yeryüzündeyken bize dipsiz gibi gelen ruhumuzdaki hümanizm pınarları, korkutucu bir hız-

la suyunu çekiyor. Orada, dünyadayken gerçek birer hümanisttik biz, hümanizm insan doğamızın omurgasıydı, insana olan hayranlığımızdı, insana karşı hissettiğimiz sevgi öyle bir raddeye varmıştı ki, neredeyse insan-merkezci olmuştuk; burada ise gerçekte insanları değil komünarları ama sadece komünarları, bizimle aynı türden dünyalıları sevmiş olduğumuzu anlıyoruz dehşet içinde... Ve sık sık şöyle düşünürken buluyoruz kendimizi: "Hem zaten bunlar insan mı ki? Zaman geçse bile insan olmalarının bir yolu var mı?" Ve o zaman Kira, Budah, Kambur Arata, Baron Pampa gibilerini anımsıyoruz ve utanç hissediyoruz ama bu utanç da aynı ölçüde alışılmadık ve nahoş, ve en önemlisi, onun da bir yardımı olmuyor...

Yeter artık, diye düşündü Rumata. Hiç değilse sabah vakti düşünmeyeyim bunları. Lanet olsun Don Tameo'ya! İçimde öyle çok sıkıntı birikmiş ki; üstelik de böyle bir yalnızlığın içindeyken silkinip kurtulamıyorsun onlardan. İşte bu, yalnızlık! Hani güçlüydük, kendimizden emindik; yalnızlık içine düşeceğimizi düşünür müydük hiç? Kimse buna inanmazdı! Anton, sevgili dostum, ne oldu sana? Batıda, buradan uçakla üç saat mesafede, iyi ve akıllı Aleksandr Vasilyeviç yaşıyor; doğuda ise Pavel: yedi yıl aynı sıraları aşındırdığın, sadık ve neşeli dostun. Sadece geçici bir depresyon bu, Anton. Çok yazık elbette: senin daha güçlü olduğunu düşünürdük ama hepimizin başına da gelmiyor mu bu? Cehennem gibi bir iş bu, biliyoruz. İyisi mi Dünya'ya dön, biraz dinlen, teoriyle ilgilen, o zaman anlayacaksın...

Yeri gelmişken: Aleksandr Vasilyeviç tam bir dogmatik. Temel teorinin bozları öngörmüyorsa, *(Biliyor musun, dostum, on beş yıllık çalışmam boyunca teoriden böyle bir sapmayla karşılaşmadım henüz...)* o zaman sanrılar görüyor olmalıyım. Eğer sanrılar görüyorsam, sinir krizi geçiriyorum demek oluyor bu. O zaman da bir tatile çıksam iyi gelir bana. *Pekâlâ, söz veriyorum, bu durumu bizzat inceleyeceğim ve düşüncemi*

bildireceğim. Ama şimdi, Don Rumata, rica ediyorum, mutedil olun... Çocukluk arkadaşım Pavel ise, görüyorsun ya, tam bir bilgi küpü... Her iki gezegenin de tarihi konusunda gerçek bir uzman; bozlar hareketinin baronlara karşı kasabalıların müşterek bir karşı çıkışından ibaret olduğunu kolaylıkla kanıtladı. Yeri gelmişken, birkaç güne kadar seni ziyarete geleceğim. Doğrusunu istersen Budah olayını düşünürken kendimi epey huzursuz hissettim... Ah, lütfettin! Bunu söyledin ya, iyi oldu! Budah'la ilgileneceğim, nasılsa başka bir şeye de yaramıyorum.

Budah, son derece bilgili bir doktor. Köken itibariyle İrukanlı, büyük bir hekim; İrukan dükü neredeyse şövalye ilan ediyordu onu ama fikrini değiştirip kulede hapse tıktırdı. Bütün imparatorlukta ilaç tedavisi hususunda en büyük uzman. Çok ünlü bir risalenin yazarı: *Gizemli Şekillerde Keder, Mutluluk ve Huzura Neden Olan Güçlü Etkiye Sahip Otlar ve Diğer Bitkiler; Sürüngenlerin, Örümceklerin ve Kılsız Vahşi Domuz I'nın Aynı Türden Birçok Niteliğe Sahip Bulunan Salyaları ve Vücut Sıvıları.* Kuşkusuz seçkin ve gerçek bir aydın, inanmış bir hümanist ve nevi şahsına münhasır bir adam; tek mülkü kitaplarla dolu çuvalı. Kanlı bir komplo ve açgözlülük bataklığına yuvarlanmış olan bu karanlık cehalet ülkesinde kimin sana ihtiyacı var ki, Doktor Budah?

Diyelim ki hayattasın ve Arkanar'da bulunuyorsun. Kim bilir, sık sık Kızıl Kuzey Dağları'ndaki yerleşkelerinden akına çıkan barbarların eline de düşmüş olabilirsin. Ama öyle olsaydı, Don Kondor hiç vakit kaybetmeden dostumuz, ilkel kültürler tarihi uzmanı, şimdilerde saralı şaman olarak ilk adı bile kırk heceden oluşan bir kabile şefinin yanında çalışan Şumtuletidovodus'la ilişki kurardı. Ama eğer Arkanar'daysan, o zaman Vaga Çarkıfelek'in gece haydutları ele geçirmiş olabilir seni. Sadece ele geçirmiş değil, alıp götürmüş de olabilirler çünkü sana eşlik eden, asil ve kumarda donuna kadar ütülmüş asil dondan para sızdırmak için harika bir şantaj aracı sayarlardı. Öyle ya da böyle, eğer Çarkıfelek'in adamla-

rının elindeysen, hayattasın demektir çünkü Vaga Çarkıfelek fazlasıyla paragözdür.

Belki aptal baronlardan biri seni pençelerine almıştır. Hiçbir art niyeti olmaksızın, sadece can sıkıntısından ve hipertrofik bir konukseverlik yüzünden. Asil bir muhatabıyla birlikte yiyip içmek istemiştir, ona gösterecek ilginç bir şey olsun diye adamlarını yola salmış ve seni doğruca şatosuna getirtmiştir. Ve sen, baronlar körkütük sarhoş olup da ayrılıncaya kadar leş kokulu bir konuk odasında oturmak zorunda kalmışsındır. Ama bu durumda hayatına yönelik hiçbir tehdit olmazdı.

Yalnız, Don Ksi ve Perta Beleğrisi'nin yenilip darma duman edilmiş köylü ordusunun eline düştüysen, vay haline. Bizzat bizim şu Don Reba, baronlarla arasında ihtilaflar çıkma ihtimaline karşı bunları gizlice besliyor. Bu askerler merhamet nedir bilmezler ama yapıp ettiklerini düşünmemek daha iyi. Sonra bir de Don Satarina var: Huysuz bir imparatorluk aristokratı, yüz iki yaşında, tam bir bunak. İrukan Dükleri'yle kan davası güder ve zaman zaman, aklı yerine geldikçe, İrukan sınırından geçen her şeye el koymaya başlar. Çok tehlikelidir zira safra kesesi ağrıları azdıkça öyle emirler verir ki, tanrının evleri kilerlerindeki cesetleri toplamaya yetişemez.

Ve nihayet, en önemlisi. Ama en tehlikelisi olduğu için en önemlisi değil, karşılaşma olasılığınız en fazla olduğu için en önemlisi. Don Reba'nın boz devriyeleri. Ana yollardaki akıncılar. Tesadüfen ellerine düşmüş olabilirsiniz bunların, o zaman refakatçinizin sizi kurtaracak kadar akıllı ve soğukkanlı olmasından başka hiçbir umudunuz olmaz. Ya Don Reba bizzat ilgileniyorsa seninle? Reba kendisinden hiç beklenmeyecek şeylerle de ilgilenir... Casusları, Arkanar'dan geçtiğini ona rapor edebilirler, seni karşılasın diye gayretkeş bir boz subayın, orta halli bir asilzadenin piçinin idaresinde tabur gönderilir; kendini doğruca Saadet Kulesi'ndeki taş bir kafeste bulursun...

Rumata sicimi sabırsızlıkla tekrar çekti. Yatak odasının kapısı iğrenç bir gıcırtıyla açıldı, zayıf ve somurtkan hizmetçi çocuk içeri girdi. Adı Uno'ydu; kaderi bir baladın konusunu oluşturabilirdi. Eşiğin yanında yerlere kadar eğildi, parçalanmış ayakkabılarını yerde sürüdü, yatağa yaklaştı, üzerinde mektuplar, kahve ve dişlerini kuvvetlendirip temizlesin diye çiğnemesi için çam sakızı olan tepsiyi sehpaya koydu. Rumata öfkeyle ona baktı.

"Lütfen söyle, bir gün şu kapının menteşelerini yağlayacak mısın?"

Oğlan yere bakıp susuyordu. Rumata üzerinden battaniyesini attı, çıplak ayaklarını yataktan çıkardı ve tepsiye uzandı.

"Bu sabah elini yüzünü yıkadın mı?" diye sordu.

Oğlan ağırlığını diğer ayağına verdi, cevaplamadı, odada dolanarak etrafa atılmış kıyafetleri toplamaya başladı.

"Bu sabah elini yüzünü yıkadın mı diye sordum?" dedi Rumata, ilk mektubun mührünü sökerken.

"Su günahlarını temizlemez," diye homurdandı oğlan. "Asil efendim, neden yıkanayım ki?"

"Sana mikroplardan söz etmiştim, öyle değil mi?" dedi Rumata.

Oğlan, efendisinin yeşil pantolonunu iskemlenin arkalığına yerleştirdi ve başparmağıyla kötü ruhları kovmak için çevresinde bir daire çizdi. "Gece üç defa dua ettim," dedi. "Başka ne yapabilirim ki?"

"Salak oğlan," dedi Rumata ve mektubu okumaya başladı.

Mektubu yazan, Don Reba'nın yeni gözdesi, nedime Dona Okana'ydı. Bu akşam kendisini, yani Rumata'yı, "aşkıyla baygın düşmüşü" ziyaret etmeye çağırıyordu. Mektubun altındaki notta basit sözcüklerle aslında bu buluşmadan ne beklediğini de yazmıştı. Rumata dayanamadı, kıpkırmızı kesildi. Göz ucuyla oğlana bakıp homurdandı: "Evet, gerçekten..." Bunu düşünmesi gerekti. Gitmek alçaklık, gitmemek

ahmaklık olurdu; Dona Okana çok şey biliyordu. Kahvesini bir yudumda içti ve sakızı ağzına attı.

Diğer zarf kalın kâğıttan yapılmıştı, balmumundan mührü de kırılmıştı; mektubun açılmış olduğu belliydi. Ahlaksız kariyerist, boz yüzbaşısı Don Ripat yazmıştı. Sağlığını soruyor, bozların davasının zaferine olan inancını ifade ediyordu ve olumsuz bazı şartlara atıfta bulunarak borcunu ertelemesini rica ediyordu. "Peki, peki..." diye homurdandı Rumata, mektubu bir kenara koydu, zarfı tekrar eline aldı ve ilgiyle inceledi. Evet, şimdi daha özenli çalışıyorlardı. Çok daha özenli.

Üçüncü mektupta Dona Pifa yüzünden kılıçla düelloya davet ediliyordu ama mektubun yazarı, Don Rumata'nın, Dona Pifa'yla ilgili herhangi bir iddiada bulunmayacak olması durumda bu talebinden vazgeçeceğini de belirtiyordu. Standart bir mektuptu: Ana metin bir kaligraf tarafından yazılmıştı, geri kalanı da gramer hatalarıyla dolu bir şekilde karman çorman bir yazıyla, isimlerle ve tarihlerle doldurulmuştu.

Rumata mektubu buruşturup attı ve sivrisineklerin ısırdığı sol kolunu kaşıdı. "Şimdi yıkanma zamanı!" diye buyurdu.

Oğlan kapının arkasında kayboldu, az sonra su dolu ahşap bir küveti sürükleyerek döndü. Sonra yine kayboldu, boş bir küvetle büyük bir tas getirdi.

Rumata yere atladı, hırpani ama zamanında maharetli biri tarafından elde dikilmiş geceliğini başından sıyırdı, yatağının baş ucunda asılı kılıçları kınından çıkardı. Oğlan tedirginlikle koltuğun arkasına geçmiş, ayakta dikiliyordu. Rumata on dakika kadar saldırı ve savunma talimi yaptı, sonra kılıçları duvara yasladı, boş küvete doğru eğildi ve seslendi: "Dök!" Sabunsuz yıkanmak berbat bir şeydi ama Rumata artık alışmıştı. Oğlan tası arka arkaya suya daldırıp Rumata'nın sırtına, boynuna ve başına döktü, bir taraftan da homurdanıyordu: "Başka herkes normal insan gibi davranır, bir tek

bizim evde böyle yeni icatlar yapılır. İki kova suyla birden yıkanmak nerede görülmüş... Üstelik bizim efendi, daha dua bile etmeden her sabah anadan üryan elde kılıç talim yapar..."

Rumata havluyla kurulandı, sonra tehditkâr bir sesle seslendi: "Ben saray âdetlerini bilirim, öyle bitli baronlardan da değilim. Asil bir insan tertemiz olmalı ve temiz kokmalı."

"Sanki ekselansları durup sizi koklayacak da," diye itiraz etti oğlan. "Herkes bilir: Ekselansları gece gündüz biz günahkârlar için dua eder. Üstelik Don Reba hayatında bir kez olsun yıkanmış değildir. Uşakları anlatırken kulaklarımla işittim bunu."

"Yeter, kes gevezeliği," dedi Rumata, zırh niyetine giydiği, metal-naylon fanilasını üzerine geçirirken. Oğlan dehşet içinde fanilaya baktı. Arkanar'daki hizmetçiler arasında epeydir bu fanilayla ilgili söylentiler dolaşıyordu. Ama Rumata'nın bu titizliğinden vazgeçmeye de hiç niyeti yoktu. Donunu da giydikten sonra oğlan başını öte tarafa çevirdi ve kötü ruhları uzaklaştırmak için bir dua etti.

İç çamaşır modasını yerleştirmek hiç de fena bir şey olmazdı, diye düşündü Rumata. Tabii bu tür yenilikler, aslında sadece kadınların yardımıyla uygulanabilirdi ve Rumata, başkalarından farkını bu türden ihtiyaçlarla gösteriyordu. Bir casus için epey rahatsız edici bir şey. Bir kavalye, başkent âdetlerini iyi bilen ama aşk uğruna bir düelloya katıldı diye taşraya sürülmüş birine buralarda en azından yirmi metres gerekirdi. Rumata şanını korumak için kahramanca bir çaba gösteriyordu. Birliğindekilerin yarısı, doğru düzgün işlerle uğraşmak yerine genç Arkanar muhafızları arasında onunla ilgili nefret ve hayranlık uyandıran iğrenç söylentiler yayıyorlardı. Rumata'nın özel olarak şiir okumak için geceyarıları ziyaretlerine gittiği hayal kırıklığına uğramış onlarca hanım (fazla bir şey değil: yanaktan dostça bir öpücük alıyor, sonra da balkondan tanıdık bir subay olan gece devriyesinin kucağına atlıyordu) rekabet edercesine büyük şehirden gelen

kavalyedeki hakiki, zarif başkent davranışlarını anlatıyorlardı birbirlerine. Rumata bu aptal ve iğrençlik derecesindeki iffetsiz karıların böbürlenmelerini sadece kendi amaçları için kullanıyordu ama ancak iç modası yerinde sayıyordu.

Oysa mesela mendil meselesini ne kolay çözmüştü! İlk katıldığı baloda kol yeninden zarif, dantelli bir mendil çıkarmış ve onunla dudaklarını kurulamıştı. Sonraki baloda cesur muhafızlar irili ufaklı, farklı renklerde, nakışlı ve adlarının baş harflerini taşıyan mendillerle yüzlerinin terini silmişlerdi. Bir ay geçmeden de, zarifçe kıvırdıkları ellerinde uçları kibar bir şekilde yerleri süpüren koca koca yatak örtüleri taşıyan züppeler ortaya çıkmıştı.

Rumata yeşil pantolonunu ve yakası yeni kolalanmış beyaz patiska gömleğini giydi.

"Bekleyen var mı?" diye sordu.

"Berber bekliyor," diye cevap verdi oğlan. "Konuk odasında da iki don oturuyor: Don Tameo ve Don Sera. Kendilerine şarap getirmemi buyurdular, sonra da barbut oynamaya başladılar. Birlikte kahvaltı yapmak için efendimi bekliyorlar."

"Gidip berberi çağır. Asil donlara da az sonra geleceğimi söyle. Kaba davranma, kibar konuş..."

***

Pek zengin bir kahvaltı değildi, erken bir öğle yemeği için yeterince yer bıraktı. Keskin baharatlı kızarmış et ve sirkede salamuraya yatırılmış köpek kulağı servis edildi. Köpüklü İrukan şampanyası, koyu kahverengi Estor birası ve beyaz Soan şarabı içtiler. İki hançer yardımıyla bir koyun budunu ustalıkla ikiye bölen Don Tameo, aşağı sınıfların kabalığından şikâyet etti. "Yüce Ekselansları'na bir rapor sunmak niyetindeyim," diye açıkladı. "Asiller sınıfı, köylülerin ve zanaatkârların kamuya açık yerlere ve sokaklara çıkmalarının yasaklanmasını talep ediyor. Avlulardan geçsinler, arka

kapılardan girip çıksınlar. Bir köylünün sokağa çıkmasının kaçınılmaz olduğu durumlarda da, örneğin asillerin evlerine ekmek, et ve şarap taşımaları gerektiğinde, Kralı Koruma Nezareti'nin özel iznini almaları gereksin."

"Ne parlak bir zekâ!" dedi Don Sera övgü dolu bir sesle, ağzından salyalar akarken. "Ama geçen gün sarayda..." Ve son haberleri anlattı. Don Reba'nın metresi, nedime Okana, dikkatsizlik edip kralın ağrıyan ayağına basmıştı. Ekselansları öfkeye kapılmış ve Don Reba'ya dönerek, suçluyu ibret-i alem olacak şekilde cezalandırmalarını buyurmuştu. Bunun üzerine Don Reba, gözünü bile kırpmadan cevap vermişti: "Emriniz yerine getirilecek, Haşmetmeapları. Hem de bu gece!"

"Öyle çok güldüm ki," dedi Don Sera başını sallayarak, "ceketimin iki kopçası koptu."

Protoplazma, diye düşündü Rumata. Beslenen ve çoğalan protoplazma. "Evet, asil donlar," dedi. "Don Reba çok akıllı biri..."

"O-ho!" dedi Don Sera. "Hem de nasıl! Işık saçan bir akıl!"

"Seçkin bir devlet adamı," dedi Don Tameo, üzerine basarak.

"Hatırlıyorum da, ne kadar tuhaf," diye devam etti Rumata, dostça bir gülümsemeyle. "Oysa daha bir yıl önce hakkında neler konuşuluyordu? Hatırlıyor musunuz, Don Tameo, çarpık bacaklarıyla nasıl da zekice alay etmiştiniz?"

Don Tameo zarif İrukan kadehindeki içkisini bir dikişte boşalttı; ama neredeyse boğuluyordu. "Hiç hatırlamıyorum," diye homurdadı. "Hem benim böyle alaycı bir tarafım yoktur..."

"Vardı, vardı," dedi Don Sera, küçük görür gibi kafasını sallayarak.

"Gerçekten!" diye atıldı Rumata. "Bu sohbette siz de bulunuyordunuz, Don Sera! Don Tameo'nun bu parlak alaylarına öyle bir gülmüştünüz ki, ceketinizin kopçaları kopmuştu."

Don Sera kıpkırmızı kesildi ve bitmez tükenmez açıklamalarla o zamanki davranışını haklı çıkarmaya çalıştı ama bu sırada söylediği her şey yalandı. Yüzü gölgelenen Don Tameo, kendini sert Estor birasına vurdu; hem de öyle çok içti ki, nihayet ayrılırlarken, kendi sözleriyle "içmeye iki gün önce başlamış olduğu ve şu dakikaya kadar bir türlü dur diyemediği için" iki kolundan desteklemek gerekti.

Güneşli ve sıcak bir gündü. Sokak sıradan insanlarla doluydu; bir şeyler arıyorlarmış gibi bakıyorlardı, oğlan çocukları birbirlerine çamur atıyor, bağırışıyor ve ıslık çalıyorlardı, başları boneli süslü püslü kasabalı hanımlar pencerelerden bakıyorlardı, kıpır kıpır hizmetçi kızlar utangaç, ıslak gözlerini gezdiriyorlardı gelen geçenlerin üzerinde. Konukların keyfi biraz yerine geldi. Don Sera bir köylüye çelme taktı; köylünün pis bir su birikintisine yuvarlandığını görünce gülmekten neredeyse ölecekti. Don Tameo ansızın, kılıç kemerini omzuna ters bağladığını fark ederek bağırdı: "Durun!" Sonra kemeri çevireceğine kendisi olduğu yerde döndü ki, kemerin yönü düzelsin. Don Sera'nın kopçaları yine uçuşmaya başladı.

Rumata, yanlarından geçen bir hizmetçi kızı pembe kulağından yakaladı ve ondan, Don Tameo'nun kılıç kemerini düzeltmesini rica etti. Etraftakiler asil donların çevresine toplandı, her biri, şimdi yüzü bir pancar gibi kızarmış olan kıza akıl veriyordu: böylece Don Sera'nın ceketinden tokalar, düğmeler ve kopçalar çevreye saçılmaya devam etti. Üç saygıdeğer don nihayet yola koyulurken Don Tameo bütün cesaretini topladı ve "dişi cinsten sevimli dişi kişilerin köylülerden ve sıradan insanlardan sayılmaması gerektiğine" dair bir nutuk çekti.

Bu sırada kil çömlek dolu bir araba yollarını kesti. Don Sera, iki kılıcını da kınından çıkardı ve bu çömleklerin etrafından dolanmanın asil donlara yakışmayacağını, gerekirse bu arabayı parçalayarak yoluna dümdüz devam edeceğini

açıkladı. Ama o, duvarların nerede bittiğini ve çömleklerin nerede başladığını ayırt etmeye çalışırken, Rumata tekerleklere sarıldı, arabayı çevirdi ve yolu açtı. Olan biteni hayranlıkla izleyen sokaktakiler Rumata'ya üç kez "yaşa" çektiler. Asil donlar yollarına devam etmek üzereydiler ki, üçüncü katta bir pencereden şişko bir dükkâncı dışarı sarktı, bu asilzadelerin gürültücülükleri hakkında atıp tutmaya başladı ve ekledi: "Şanlı Don Reba çok geçmez sizi de hâle yola koyar." Tabii bunun üzerine donlar gene durdular ve çömleklerin içinde ne var ne yoksa bu pencereye fırlatmaya koyuldular. Rumata son çömleği kurtardı, içine, üzerinde VI. Pits'in sureti olan iki altın sikke attı ve taş kesilmiş olan arabacıya verdi.

"Kaç para verdiniz ona?" diye sordu Don Tameo, yola devam ederlerken.

"Önemli bir miktar değil," diye aldırmazcasına cevap verdi Rumata. "İki altın."

"Hay Aziz Mika'nın kambur sırtı!" diye bağırdı Don Tameo. "Zenginsiniz! Şu Hamahar aygırımı size satayım, ister misiniz?"

"Gerek yok; barbut oynasak sizden kazanırım zaten onu," dedi Rumata.

"Doğru!" dedi Don Sera ve durdu. "Hadi, barbut oynayalım!"

"Burada mı?" diye sordu Rumata.

"Neden olmasın?" dedi Don Sera. "Üç asil donun nerede isterlerse orada barbut oynamalarında ben hiçbir mani görmüyorum."

Bu sırada Don Tameo sendeledi ve boylu boyunca yere düştü. Onun ayaklarına takılan Don Sera da peşi sıra! "Tamamen unutmuşum," dedi asil don, kalkmaya davranırken. "Devriyeye çıkma zamanımız geldi."

Rumata onları ayağa kaldırdı ve kollarına girdi. Don Satarina'nın kocaman ve kasvetli evinin önünde durdular. "İhtiyar dona bir uğrasak mı?" diye sordu.

"Üç asil donun ihtiyar barona uğramalarında ben hiçbir mani görmüyorum," dedi Don Sera.

Don Tameo gözlerini açtı. "Kralın hizmetinde bulunmamız itibariyle," diye açıkladı tören havasında, "daima geleceğe bakmalıyız. D-don Satarina, geçmişin bir kalıntısı. İleri, asil donlar! Görev başına gitmem gerek..."

"İleri," diye tekrarladı Rumata.

Don Tameo'nun başı tekrar göğsüne düştü ve diğer ikisinin kolları arasında horlamaya başladı. Don Sera parmaklarını kıtlattı, sonra aşk maceralarındaki zaferlerini anlatmaya başladı. Böylece saraya vardılar. Rumata, Don Tameo'yu muhafız odasındaki bir sıranın üzerine yatırdı, Don Sera ise bir sandalye çekip masanın yanına oturdu, kral tarafından imzalanmış nişanların bulunduğu bir klasörü aldırmazcasına öteye itti ve artık soğuk bir İrukan şarabı içme vaktinin geldiğini söyledi. Buralara bakan adam bir fıçı yuvarlayıp getirsin diye buyurdu, başka bir masada iskambil oynayan nöbetteki subayları göstererek, "şu kızlar da buraya gelsinler" diye ekledi. Muhafız komutanı olan yüzbaşı geldi. Uzun uzun, önce Don Tameo'ya, sonra da Don Sera'ya baktı; nihayet Don Sera "gizemli aşk bahçesindeki bütün çiçeklerin neden solduğunu" sorunca, onları şu anda devriyeye çıkarmanın uygun olmadığına karar verdi. İyisi mi, biraz yatıp kendilerine gelsinlerdi.

Rumata yüzbaşıyla kumara oturdu, bir altın kaybetti ve üniformalardaki yeni kurdeleler ve iyi kılıç bileme yolları hakkında sohbet etti. Bu sırada, eski ve iyi, bilenmiş silahları olan Don Satarina'yı ziyaret etmeye niyetli olduğunu söyledi; ancak saygıdeğer asilzadenin en nihayet kafayı yediğini öğrendiğinde çok efkârlandı: Yüzbaşıya bakılırsa, daha bir ay önce bütün tutsaklarını salıverdiğini, özel muhafızlarını dağıttığını söylüyorlardı; son derece zengin işkence alet edevatını da karşılıksız olarak hazineye devretmişti. Yüz iki yaşındaki ihtiyar, hayatının geri kalanını hayır işlerine vak-

fetmeye niyetli olduğunu duyurmuştu; herhalde bu dünyada fazla vakti kalmamıştı.

Rumata yüzbaşıyla vedalaştıktan sonra saraydan çıktı, limana yöneldi. Su birikintilerinin etrafından dolanıyor, artık yeşile çalan suyla dolu çukurların üzerinden atlıyor, unvanına yakışmayacak şekilde, dikkatsizce sıradan insanlara çarpıyor, dayanılmaz cazibesinden etkilendikleri belli olan kızlara göz kırpıyor, tahtırevanlar üzerinde giden hanımların önünde reverans yapıyor, tanıdık asilzadelerle dostça selamlaşıyor ve boz akıncıları bilerek görmezden geliyordu.

Yurtsever okuluna uğramak için yolunu hafifçe uzattı. Bu okul iki yıl önce bizzat Don Reba tarafından, tacirlerin ve küçük burjuvaların çocuklarını alt düzey subay ve idari kadro olarak yetiştirmek üzere, kendi korumasında bir kurum olarak kurulmuştu. Taştan, yeni modaya uygun bir binaydı bu; ne sütun ne de süslemesi vardı, duvarları kalındı, pencereleri mazgallıydı, ana girişin iki yanında yarım daire şeklinde kuleler vardı. Gerektiğinde tahkim edilip savunulabilecek bir binaydı.

Rumata daracık merdivenlerden ikinci kata çıktı. Mahmuzları taşın üzerinde çınlıyordu. Sınıfların önünden geçerek müdürün odasına yöneldi. Tekdüze bir gürültü ve öğretmenlerin birbirine benzer sesleri yükseliyordu sınıflardan: "Kral kimdir? Haşmetmeapları yüce şahsiyet. Nazırlar kimlerdir? Sadık, kuşku nedir bilmez kimseler..." "Ve yaratıcımız olan tanrı dedi ki: 'Bunlara lanet edeceğim.' Ve lanet etti..." "... Boru iki kez üflenince, ikişerli gruplar halinde koşacaksınız ve mızraklarınızla saldırmaya hazır bir şekilde zincir oluşturacaksınız..." "...İşkence ettiğiniz kişi bilincini kaybettiğinde işkence derhal kesilmelidir..."

Okul, diye düşünüyordu Rumata. Bilgelik yuvası. Kültürün nirengi noktası...

Alçak ve kemerli kapıyı vurmaya tenezzül etmedi, itti; mezar gibi karanlık ve soğuk odaya girdi. Kâğıtlarla ve öğren-

cilere dayak atmak için hazırlanmış sopalarla tepeleme dolu kocaman bir masanın arkasından kel, uzun ve köşeli suratlı, oyuk gözleri zorlukla seçilen, dar, kül rengi üniformasında kraliyet savunma bakanlığının apoleti asılı bir adam ayağa fırladı. Bu, Yurtsever Okulu'nun müdürü, her alanda engin bilgi sahibi Kin Baba'ydı; sadist bir katil, aynı zamanda bir keşiş, Don Reba'nın okuyup beğendiği *Gammazlama Üzerine bir Risale*'nin yazarıydı.

Rumata bu şatafatlı selama karşılık başını hafifçe eğdi, koltuğa oturdu ve bacak bacak üzerine attı. Kin Baba hâlâ ayaktaydı; son derece saygılı bir ifadeyle kamburu çıkmış gibi öne eğilmişti. "Eh, işler nasıl bakalım?" diye sordu Rumata, müşfik bir tavırla. "Okuma yazma bilenlerin bazısını doğramaya, bazısını da eğitmeye devam mı?"

Kin Baba sırıttı. "Okuma yazma bilen herkes kralın düşmanı değil," dedi. "Kralın düşmanı, okuma yazma bilen hayalperestler, kuşkucular, sadakatsizlerdir! Bizim buradaki görevimiz..."

"Anladık, anladık," dedi Rumata. "İnandım. Yeni bir şeyler yazıyor musun? Senin şu risaleni okudum; faydalı bir kitap ama aptalca. Nereden çıkartıyorsun bu fikirleri? Bunlar iyi şeyler değil..."

"Ben akıllıyım diye böbürlenenlerden değilim," dedi Kin Baba, erdemli bir edayla. "Benim tek amacım devleti âli menfaatleridir. Akıllı adam lazım değil bize. Sadık adam lazım. Biz de..."

"Anladık, anladık," dedi Rumata tekrar. "İnandım. Yeni bir şeyler yazıyor musun, yazmıyor musun?"

"Nazırın incelemesi için yeni bir devlet modeliyle ilgili fikirlerimi ona beyan etmeye hazırlanıyorum. Kutsal Nişan Alemi'ni bu modele örnek olarak öneriyorum."

"Ne diyorsun?" dedi Rumata. "Hepimizi keşiş yapmaya mı niyetlisin?"

Kin Baba ellerini göğsünde kenetleyip öne doğru eğildi.

"İzah etmeme müsaade buyurun, asil don," dedi ateşli bir tavırla, dudaklarını yaladıktan sonra. "İşin püf noktası tamamen başka bir yerde! Püf noktası, yeni bir devletin en temel ilkelerinde. Bunlar basit ve hepsi hepsi üç ilke: kanunun şaşmazlığına dair kör bir inanç, sorgusuz sualsiz bir itaat ve çevrendeki herkesi yorulmak bilmeksizin gözlem altına alma!"

"Hmm," dedi Rumata. "Peki neden?"

"Nasıl yani, neden?"

"Aptalın birisin sen," dedi Rumata. "Peki, inandım. Gelelim sebeb-i ziyaretime. Yarın iki yeni öğretmeni kadrona ekleyeceksin. Birinin adı: Tarra Baba. Çok saygıdeğer bir ihtiyar. Kozmografiyle ilgileniyor. Diğeri de Nanin Kardeş. O da değerli bir adam, tarih alanında çok iyidir. Bunlar benim adamlarım; kendilerine saygılı davran. Şu da benim depozitim." Masanın üzerine bir kese altın fırlattı. "Senin payın beş altın... Anladın mı?"

"Evet, asil don," dedi Kin Baba.

Rumata esnedi, çevresine bakındı.

"Anladığın çok iyi," dedi. "Nedense babam bu insanları çok severdi; bana da onların iyi birer hayat sürmesi için elimden geleni yapmamı vasiyet etti. Sen âlim adamsın, şimdi bana açıkla bakalım: Böyle asil bir don, bilimlere neden böyle bir ilgi gösteriyor olabilir?"

"Belki de özel bazı hizmetleri vardır?" diye düşüncesini belirtti Kin Baba.

"Ne saçmalıyorsun sen?" diye öfkeyle sordu Rumata. "Gerçi, neden olmasın ki? Evet... Birinin güzel bir kızı, veya kız kardeşi olabilir... Tabii senin burada şarap filan yoktur?"

Kin Baba, mahcup bir tavırla, olmadığını söyledi.

Rumata masanın üzerindeki dağınık kâğıtlardan birini aldı, gözlerinin önünde kaldırdı, bir süre baktı. "Basitleştirmeye dönüş" diye okudu. "Az tilki değilsiniz siz!" Kâğıdı yere attı, ayağa kalktı. "Dikkat et, senin şu eğitimli civcivlerin onları burada rahatsız etmesin. Otları ziyarete geleceğim,

eğer yanlış bir şey olduğunu öğrenirsem..." Yumruğunu Kin Baba'nın burnunun altına uzattı. "Neyse, korkma, bir şey yapmayacağım..."

Kin Baba saygılı bir tavırla kıkırdadı. Rumata da başıyla selamladı, sonra mahmuzlarıyla yeri döverek kapıya yürüdü.

Caddeye çıktığında bir silahçı dükkânına uğradı, kılıcının kınını beline takmak için yeni bir çift halka aldı, hançerleri denedi (duvara fırlattı, elinde tarttı ama hoşuna gitmedi), sonra bir sıraya ilişip Gauk Baba adlı dükkân sahibiyle konuşmaya başladı. Gauk Baba'nın hüzünlü, güzel güzleri ve mürekkep lekeli küçük, beyaz elleri vardı. Rumata, Tsuren'in şiirleri hakkında onunla bir süre tartıştı, "Solgun bir yaprak düşüyor ruhuma" dizesi hakkında ilginç yorumunu dinledi, yeni bir şeyler okumasını rica etti, ayrılmadan önce yazarıyla birlikte ifade edilemez ölçüde hüzünlü birkaç dizeyi dinleyip gözyaşı döktü ve, "Olmak ya da olmamak" tiradını İrukan dilinde kendi tercümesiyle ezberden okudu.

"Aziz Mika!" diye haykırdı Gauk Baba, canlanmış gibi. "Kimin bu dizeler?"

"Benim," dedi Rumata ve çıktı.

Sonra Boz Saadet'e uğradı, bir kadeh ekşi Arkanar şarabı içti, hancının karısının yanaklarını okşadı, kılıcını ustalıkla sallayarak boş gözlerle kendisine bakmakta olan bir casusun masasını devirdi, sonra meyhanenin diğer köşesine, yanaklarında mürekkep lekesi olan, hırpani ve sakallı bir adamın yanına gitti. "İyi günler, Nanin Kardeş," dedi. "Bugün kaç arzuhal yazdın?"

Nanin Kardeş mahcup bir edayla gülümsedi; küçük, çürük dişlerini gösterdi. "Bugünlerde pek arzuhal yazdırmıyorlar, asil baron," dedi. "Kimi bunları faydasız buluyor kimi de zaten yakında bütün arzularımız gerçek olur, arzuhale ne lüzum var diye düşünüyor."

Rumata onun kulağına eğildi, Yurtsever Okulu'ndaki işin ayarlandığını söyledi. "Al sana iki altın," dedi sonuç olarak.

"Giyin kuşan, üstün başın bir düzene girsin. Ve dikkatli ol... Hiç değilse ilk günlerinde. Kin Baba tehlikeli biridir."

"Onun *Söylentiler Üzerine Risale*'sini ezberden okurum kendisine," dedi Nanin Kardeş neşeyle. "Teşekkür ederim asil don."

"Babamın mübarek anısı huzur bulsun diye her şeyi yaparım!" dedi Rumata. "Şimdi söyle bakalım, Tarra Baba'yı nerede bulurum?"

Nanin Kardeş gülümsemeyi bıraktı, şaşkınlıkla göz kırptı. "Dün burada bir kavga çıktı," dedi. "Tarra Baba da biraz fazla içmişti. Sonra, biliyorsunuz, kızıl saçlı ya... Kaburgalarını kırdılar."

Rumata acıyla inledi. "Ne büyük talihsizlik!" dedi. "Peki neden bu kadar çok içiyorsunuz?"

"Bazen katlanmak çok güç oluyor," dedi Nanin Kardeş, hüzünlü bir tavırla.

"Doğru," dedi Rumata. "Ama yapacak bir şey yok. Al sana iki altın daha, onunla ilgilen."

Nanin Kardeş eğildi, öpmek için Rumata'nın eline atıldı. Rumata hızla geri çekildi. "Sen bundan daha iyi espriler yapardın, Nanin Kardeş. Hoşçakal."

***

Arkanar'da başka hiçbir yer liman gibi kokmazdı. Tuzlu su, çürümüş yosun, baharat, reçine, duman, salamura et kokardı; meyhanelerden de mide bulandırıcı haşlanmış balık, ekşimiş bira kokusu yükselirdi. Boğucu bir hava vardı. Burada, her dilde küfür işitmek mümkündü. Direklerde, depoların arasındaki daracık yollarda ve meyhanelerin çevresinde garip görünüşle binlerce insan dolaşıyordu: beş parasız denizciler, şişko tacirler, somurtkan balıkçılar, köle tüccarları, kadın satıcıları, takıp takıştırmış köylü kızları, sarhoş askerler; ne oldukları belirsiz, dişine kadar silahlı kimseler, kirli

bileklerinde altın bilezikler olan fantastik, baldırı çıplak serseriler. Hepsi de telaşlı ve öfkeliydi. Don Reba'nın talimatı üzerine üç gündür bırakın bir gemiyi, ufacık bir kayık bile limandan ayrılamıyordu. Boz akıncılar ellerinde paslı et baltalarıyla dolaşıyorlardı doklarda; küstahça ve her an bir alçaklık yapacak gibi bakıyorlardı kalabalığa. Çıkmasına izin verilmeyen gemilerde kimileri beşerli-altışarlı gruplar halinde bağdaş kurmuş oturuyorlardı, bakır tenli ve hayvan postlu, bakır rengi kalpaklı insanlar da vardı; barbar paralı askerler. Bunlar göğüs göğüse çarpışmada iyi değillerdi ama zehirli ok üfledikleri uzun borularıyla uzak dövüşlerde çok tehlikeliydiler. Grandilerden oluşmuş büyük bir ormanın arkasında, açıkta, kraliyet filosunun uzun kadırgaları ölümcül bir sessizlik içinde yatıyorlardı. Zaman zaman etraftakileri caydırmak için yağ yakıyor, kızıl kıvılcımlarla dolu sıvı denize akıyordu.

Rumata kapalı kapılarının önünde boş yere kendilerine çıkış izni verilmesini bekleyen asık suratlı deniz kurtlarının biriktiği gümrük dairelerinin önünden yürüdü, dişi kölelerden ve kara incilerden uyuşturuculara ve terbiye edilmiş örümceklere kadar ellerinde ne varsa satmaya çalışan gürültücü kalabalığı itekleyerek geçti, kızgın güneş altında şişmiş, denizci ceketli cesetlerin herkese seyir olsun diye sergilendiği yığına bir göz attı, her çeşit pislik ve çöpün atıldığı meydana girmemek için geniş bir yarım daire çizdi, nihayet limanın kıyısındaki berbat kokulu küçük bir ara sokağa girdi. Burası sakindi. Ucuz batakhanelerin kapılarında yarı çıplak fahişeler vardı; bir sokak başında burnu kırılmış, cepleri ters yüz edilmiş sarhoş bir asker yatıyordu, geceleri kim bilir ne iş yapan solgun yüzlü, şüphe uyandırıcı kimseler duvarlara sürünerek yürüyorlardı.

Rumata ilk kez gündüz vakti geliyordu buraya; varlığının ilgi çekmiyor olmasına şaşırmıştı; karşılaştığı insanlar ya süzgün gözlerle ona şöyle bir bakıyorlardı ya da doğruca

geçip gidiyorlardı. Ama gene de yürürken yol veriyorlardı. Bir köşeden döndü, bu sırada kaygısızca geriye baktı; onlarca farklı başın, kadınların ve erkeklerin, saçı başı darmadağın olanların ve kellerin bir anda kapıların, pencerelerin arkasında kaybolduğunu fark etti. O zaman bu rezil yerin tuhaf atmosferini hissetti; düşmanca ya da tehlikeli olmaktan çok sevimsiz, kötücül bir ilgiyle dolu atmosfer.

Kapıyı omzuyla itekleyerek açtı, batakhanelerden birine girdi. İçerisi yarı yarıya karanlıktı ve tezgâhın arkasında mumya suratlı, uzun burunlu bir ihtiyar uyukluyordu. Masalar boştu. Rumata sessizce tezgâha yaklaştı, tam ihtiyarın uzun burnuna vuracaktı ki, adamın aslında uyumadığını, neredeyse kapalı göz kapaklarının arkasından onu izlediğini fark etti. Tezgâhın üzerine gümüş bir sikke fırlattı, ihtiyarın gözleri bir anda açılıverdi.

"Asil don hazretleri ne buyurur acaba?" diye sordu işgüzar bir tavırla. "Esrar? İçki? Kız?"

"Rol yapınana gerek yok," dedi Rumata. "Neden geldiğimi biliyorsun."

"Hey! Don Rumata olmasın bu!" diye yapmacık bir şaşkınlıkla bağırdı ihtiyar. "Ben de bu beyi gözüm bir yerlerden ısırıyor diye düşünüyordum!"

Bunu söyler söylemez gözlerini tekrar kapadı. Demek ki bir sorun yokru. Rumata tezgâhın çevresinden dolandı ve dar bir kapıdan geçip yandaki odaya girdi. Burası dar ve karanlıktı ve ekşi bira kokuyordu. Yüksek yazı masasının arkasında, yüzü kırış kırış yaşlı bir adam başını kâğıtların üzerine eğmişti. Başında düz, siyah bir şapka vardı. Masanın üzerinde bir yağ lambası titriyordu; karanlıkta sadece duvar boyunca oturmuş insanların yüzleri görünüyordu. Rumata kılıcını baston gibi kullandı, bir tabure buldu ve duvarın önüne oturdu. Buranın kendine ait yasaları ve muaşeret kuralları vardı. Yeni girene kimse aldırış etmemişti: Biri girdiyse, girmesi gerekiyordu demekti bu; yok eğer girmemesi gereken

biriyse, göz açıp kapayıncaya kadar yok olurdu oradan. Sonra kıtanın dört yanını arasalar da izini bile bulamazlardı... Kırışık yüzlü adam ustalıkla çiziktiriyordu yazı kamışını kâğıdın üzerinde; duvar önündeki insanlar da hareketsiz duruyorlardı. Zaman zaman bunlardan biri inlercesine iç çekiyordu. Arada sırada sinek peşindeki bir kertenkele duvarda hızla koşturuyordu.

Duvarın önünde hareketsiz oturan insanlar, gece ordusu denilen soygun çetesinin liderleriydi; Rumata bunlardan bir kısmını epeydir tanıyordu. Bu ahmak hayvanlar pek bir ilgi hak etmiyorlardı. Psikolojileri de orta halli bir esnaf psikolojisinden daha karmaşık değildi. Cahil ve merhametsizdiler; bıçakları ve sopaları iyi kullanırlardı. Öte yandan, masanın arkasında oturan adam...

Adı Vaga Çarkıfelek'ti, son derece kudretli bir adamdı; Zaprolivya'daki, yani İrukan'ın batısındaki Pitan bataklıklarından Soan Tüccar Cumhuriyeti'yle olan deniz sınırına kadar koca ülkede bütün suç örgütlerinin başı olarak kendisine meydan okuyacak hiç kimse yoktu. İmparatorluk'un üç resmi kilisesi tarafından aşırıya kaçan kibri yüzünden aforoz edilmişti çünkü kendisini hükümdarın küçük kardeşi olarak tanıtıyordu. Sayıları on binlerce kişiyi bulan bir haydutlar ordusu kurmuştu, sandıklarında yüz binlerce altın sikke yatıyordu, casusları da devletin ta kalbine kadar girmişlerdi. Son yirmi yıldır sözümona dört kez idam edilmişti, hem de her defasında büyük bir kalabalığın önünde; resmi açıklamalara bakacak olursanız şu sıralarda imparatorluğun aynı anda üç karanlık zindanında birden çürüyordu, ne var ki Don Reba devamlı surette "devlet düşmanlarının çıkardığı isyankâr söylentiler, efsaneler, muzır kişiler ve de aslında mevcut olmayan ve dolayısıyla esasen rivayet kabul edilmesi gereken Vaga Çarkıfelek adlı kişiyle" ilgili talimatlar çıkarıyordu. İşte bu Don Reba, söylentilere bakılırsa kuvvetli askeri birlikler temin eden bazı donları yanına çağırmış ve onlara, Vaga'yı

ölü getirmeleri karşılığında beş yüz, diri getirmeleri karşılığında da yedi bin altın vaat etmişti. Rumata da bu adamla ilişki kurabilmek için çok enerji ve çaba sarf etmişti. Vaga onda güçlü bir tiksinti duygusu uyandırıyordu ama bazen son derece yararlı oluyor, hatta onunla görüşmek kaçınılmaz hale geliyordu. Bundan başka bir biliminsanı olarak da Vaga ilgisini uyandırıyordu. Ortaçağ canavarları koleksiyonundaki en çok ilgi uyandırıcılarından biriydi Vaga; geçmişin izini hiçbir şekilde taşımayan biriydi...

Vaga nihayet tüy kalemi bıraktı, doğruldu ve karga gibi bir sesle konuştu: "Evet, çocuklarım. Üç günde iki bin beş yüz altın. Giderler ise topu topu bin dokuz yüz doksan altı altın. Yani üç günde beş yüz dört altın. İyi hasılat, çocuklarım, iyi hasılat..."

Kimse yerinde kıpırdamadı. Vaga masadan kalktı, bir köşeye geçip oturdu ve kuru ellerini birbirine sürttü.

"Size güzel haberlerim var, çocuklarım," dedi. "Bunlar iyi zamanlar, bereketli zamanlar... Ama sıkı çalışmak gerek. Hem de çok sıkı! Ağabeyim Arkanar kralı, ikimizin krallığındaki bütün okur yazar adamları toplayıp işlerini bitirmeye karar verdi. En doğrusunu o bilir. Hem biz kimiz ki, onun yüksek kararlarını münakaşa edeceğiz? Öte yandan, onun kararlarından menfaat sağlayabiliriz, hem de sağlamalıyız. Değil mi ki onun sadık uyruklarıyız, ona hizmet etmeliyiz. Öte yandan, onun gece işlerine bakan uyrukları olduğumuza göre, şu mütevazı kârımızı da öyle kolayca teslim etmeyiz. Kendisi bu kadarını ne fark eder ne de bize bu yüzden gazap besler. Mesele nedir?"

Kimse kıpırdamadı.

"Piga iç çekmiş gibi geldi bana. Öyle mi oğlum, Piga?"

Karanlıkta birileri huzursuzca kıpırdadı, öksürdü. "Ben iç çekmedim, Vaga," dedi kaba bir ses. "Ne haddime..."

"İç çekmek olmaz, Piga, olmaz! Doğru davranmışsın! Şimdi hepiniz nefesinizi tutup beni dinleyin. Hepiniz bura-

dan dağılacaksınız, sıkı bir şekilde çalışmaya koyulacaksınız; kimsenin size akıl vermesine de izin vermeyeceksiniz. Ağabeyim, Ekselansları, dileklerinin dili olan nazırı Reba aracılığıyla, bazı firari ve gizlenen irfan sahibi insanların başına karşılık yüklüce para vaat etti. Onu hoşnut etmek için kendisine bu kelleleri sunmalıyız. Öte yandan, bazı irfan sahibi kimseler ağabeyimin gazabından kurtulmak için gizleniyorlar ve kendilerine yardım edecek kimseleri de mükâfatlandırmaya hazırlar. Merhamet adına ve bazı aşırılıkların ağabeyimin ruhunda yarattığı ağırlığı hafifletmek için bu insanlara yardım edebiliriz. Ayrıca ve sonuç olarak, eğer Ekselansları'na bu kelleler de gerekecek olursa, onları alacaktır. Tabii ucuza, çok ucuza..."

Vaga sustu, başını eğdi. Ansızın yanaklarında, yaşlı adamlara has gözyaşları belirdi.

"Yaşlanıyorum, çocuklarım," dedi iç çekerek. "Ellerim titriyor, bacaklarım yükümü taşımıyor, belleğim de solmaya başladı. Unuttum, tamamen unuttum: Aramızda, bu daracık, boğucu odada, şu bizim kuruş hesaplarımızın hiç alakadar etmediği asil bir don da bu sözleri dinlemek zorunda kaldığı için işkence çekiyor. Şimdi ayrılıyorum buradan. Gidip dinleneceğim. Bu vesileyle, çocuklarım, asil dondan bizi affetmesini dileyelim..."

İnleyerek kalktı, saygıyla eğildi. Diğerleri de kalktılar ve eğildiler ama görünür bir kararsızlık ve hatta endişeyle. Rumata, ihtiyar adamın sözlerini ve davranışlarını nasıl yorumlayacaklarını anlamak için bu adamların kaba, kıvrımsız, ilkel beyinlerinin adeta gürültüyle çalıştığını hissediyordu.

Durum apaçıktı: Haydut başı, devam etmekte olan bu katliamda gece ordusunun bozlarla birlikte hareket etmeye niyetli olduğunu Don Reba'ya haber etmek için bu şansını kullanmıştı. Şimdi ise net emirler vermenin, isimleri tespit etmenin, operasyon süresini belirlemenin zamanı gelmişti. Bu noktada asil donun burada bulunması, en hafif deyimiy-

le, sıkıntı verici bir şeydi ve asil donun hızla sebeb-i ziyaretini bildirmesi, sonra da basıp gitmesi gerekiyordu. Suratsız ihtiyar. Korkunç herif. Neden gelmiş şehre acaba? Vaga şehre tahammül edemez ki!

"Haklısın, muhterem Vaga," dedi Rumata. "Zamanım sınırlı. Ne var ki özür dilemem gerek zira son derece önemsiz bir meseleden dolayı sizi rahatsız ediyorum." Herkes ayaktaydı ama Rumata oturmaya devam ediyordu. "Bir konuda size danışmak niyetindeyim. Oturabilirsiniz."

Vaga bir kez daha saygıyla eğildikten sonra oturdu.

"Mesele şu," diye devam etti Rumata. "Üç gün önce Ağır Kılıçlar Meydanı'nda dostum, İrukan'lı asil bir donla buluşmam gerekiyordu. Ama buluşamadık. İz bırakmadan kayboluverdi. İrukan sınırını güven içinde geçip buraya geldiğini kesin olarak biliyorum. Belki kaderi hakkında sen bir şeyler biliyorsundur?"

Vaga uzun süre cevap vermedi. Haydutlar sümkürdüler, iç çektiler. Sonra Vaga da öksürdü.

"Hayır, asil don," dedi. "Böyle bir olay hakkında hiçbir bilgimiz yok."

Rumata ayağa fırladı.

"Teşekkür ederim, muhterem," dedi. Odanın ortasına yürüdü ve masanın üzerine onlarca altın dolu bir kese koydu. "Bunu sana, bir şeyler öğrenecek olursan bana bildiresin diye bırakıyorum." Şapkasının ucuna dokunarak selamladı. "Hoşçakal."

Kapının yanında durdu ve omzunun üzerinden savsak bir tavırla konuştu: "Burada irfan sahibi insanlar hakkında bir şeyler konuştun. Aklıma bir fikir geldi. Sanırım bir aya kalmaz kralın çabasıyla Arkanar'da tek bir eli yüzü düzgün okuma yazma bilen bile bulamayacaksın. Öte yandan benim başkentte bir üniversite kurmam gerekiyor çünkü yıllar önce yakalandığım vebadan kurtulacak olursam bunu yapacağıma ant içmiştim. Diyeceğim, bir okuma yazma bilen yakalaya-

cak olursan, Don Reba'dan evvel bana haber sal; belki onu kuracağım üniversite için ben alırım."

"Epeyce masraflı olur," diye uyardı Vaga, tatlı bir sesle. "Az bulunur bir mal, elde tutması güç."

"Andım daha değerli," dedi Rumata asil bir tavırla ve çıktı.

3

Şu Vaga'yı yakalayıp Dünya'ya götürsem çok ilginç olurdu, diye düşünüyordu Rumata. Teknik olarak zor bir iş değildi. Hatta şu anda bile yapabiliriz. Ama Dünya'da ne yapabilir ki? Rumata, Vaga'nın Dünya'da neler yapabileceğini hayal etmeye çalıştı. Duvarlarında aynalar olan, çam veya deniz kokusu salan klimaların havalandırdığı bir odaya dev, kıllı bir örümcek atacaksın. Örümcek cam gibi zeminde yürür, kötülük dolu gözleriyle bir o tarafa, bir bu tarafa bakar ve (başka ne yapıyor olabilir?) tehditkâr, zehirli çenesini uzatıp en karanlık köşeye doğru sürür.

Tabii Vaga, ilkin memnuniyetsizleri arar. Ve tabii, dünyadaki memnuniyetsizlerin en aptalı bile, ona son derece temiz ve işe yaramaz görünür. Böylece ihtiyar, çürümeye başlar. Hatta böylelikle ölür. Ama onun gerçek yüzünü kim bilebilir ki! Bu canavarların psikolojisi, karanlık ve balta girmemiş bir ormana benziyor. Aziz Mika! Öyle bir ormanda yolunu bulmak bile, bu insanlık dışı uygarlıkların psikolojisini anlamaktan daha kolaydır. Bunların bütün edimlerini açıklamak mümkün ama onları öngörmek dünyanın en güç işi.

Evet, belki memleket hasretinden ölüverir. Ama belki de etrafına bakınır, nereye düştüğünü çabucak öğrenir, uyum sağlar, vahşi hayattan çıkmış bir yaratık gibi davranır. Ama dünyadayken, onu burada sadece rahatsız etmekte olan küçük, önemsiz bazı tutkular hissetmemesi ve bunların onun hayatının özü haline gelmemesi mümkün değildir. Herhalde kedileri seviyordur. Dediklerine göre ininde koca bir sürü

kedi varmış ve onlara baksın diye özel biri görevliymiş. Üstelik bu görevliye ücret de ödüyormuş! Oysa cimrilerin şahıdır Vaga; sırf tehditle bile birine bu işi yaptırabilir. Ama bu muazzam iktidar hırsıyla dünyada ne yapar, hayal bile edemiyorum!

Rumata bir meyhanenin önünde durdu; içeri girmeye niyetlendi ama cüzdanını bulamadı. Büyük bir şaşkınlık içinde, kapının yanında durdu (böyle bir iş başına ilk defa gelmemişti ama gene de alışkın değildi) ve uzun uzun ceplerini karıştırdı. Buraya her biri onar altın dolu üç keseyle gelmişti. Birini okul müdürü Kin Baba'ya vermişti, diğerini de Vaga almıştı. Üçüncüsü kayıptı. Cepleri bomboştu; sol cebi itinayla kesilmiş ve boşaltılmıştı, kuşağındaki hançeri de almışlardı.

Bu sırada az ileride iki akıncının durmuş, sırıtarak kendisine baktığını fark etti. Olaya bir Enstitü çalışanı olarak baksaydı, buna hiç aldırış etmezdi; ama asil Don Estorlu Rumata büyük bir öfkeye kapıldı. Bir anda kontrolünü kaybetti. Akıncılara doğru yürüdü, farkına varmaksızın yumruk olmuş elini kaldırdı. Belli ki yüzü de korkunç bir ifade almıştı çünkü alaycılar ürktüler ve yüzlerindeki sırıtma felç geçirmişler gibi dondu, doğruca meyhaneye kaçtılar.

Korktu. Hem de öyle bir korktu ki! Böylesini hayatında sadece bir kez yaşamıştı: yedek kozmonot olarak bir uzay yolculuğu sırasında beklerken sıtmaya yakalandığını hissettiğinde. Hastalığı nereden kaptığını anlayamamışlardı, iki saate kalmadan doktorların fıkraları, kafiyeli şakaları eşliğinde tedavi edildi ama onu, tamamen sağlıklı ve ömründe hiç hastalık görmemiş Rumata'yı, sanki içinde bir şeylerin parçalandığı, ağır ağır tükendiği ve bedeni üzerinde kişisel iktidarını kaybettiği düşüncesiyle dehşete düşüren bu titremeyi daima hatırlayacaktı.

İstemeden oldu, diye düşündü. Aklımdan bile geçmemişti böyle davranmak. Aslında adamlar hiçbir şey yapmamışlardı: Sadece orada durup sırıtmışlardı... Çok aptalca sırıtmışlardı

ama herhalde ben de ceplerimi karıştırırken acayip görünüyordum. Davranışının olası sonucunu ansızın kavradı: Neredeyse kılıçla biçecektim adamları. Kaçıp gitmemiş olsalardı, biçecektim. Daha geçenlerde bir bahse tutuşup da, üzerine çifte Soan zırhı giydirilmiş bir korkuluğu kılıcının tek bir darbesiyle başından aşağı ikiye yardığını hatırladı ve sırtında titremeyle birlikte buz gibi bir ter hissetti... Bu serseriler şimdi şuracıkta, kendi kanları içinde yatıyor, o da elinde kılıçla ne yapacağını bilmeden duruyor olabilirdi... İşte senin tanrılığın! Canavarlaştın...

Sanki ağır bir iş görmüş gibi bütün kaslarının ağrıdığını hissetti. Hadi, sakin ol, dedi kendi kendine. Önemli bir şey yok. Hepsi geçti. Ani bir öfke patlaması. Anlık bir patlama ama geçti. Nihayetinde insanım ben de, bu yüzden hayvanlık da bana yabancı değil... Sinirlerin gerilmiş. Son günlerde çok gerildi... En kötüsü ise, ağır ağır yaklaşan bir gölgenin yarattığı heyecan. Kimin gölgesi, nereden geliyor bilmiyorum ama yaklaşıyor, yaklaşıyor, hem de kaçamayacağın kadar...

Bu kaçamazlık duygusu her şeye hâkimdi. Daha yakın zamanlara kadar kışlalarından dışarı çıkmayan ödlek akıncıların, şimdi, eskiden sadece asil donların yürümesine izin verilen sokakların ortasında, ellerinde baltalarıyla keyiflerince caka satmalarına baktığında bunu hissediyordu. Sokak şarkıcılarının, masalcıların, dansçıların ve cambazların şehirden sanki buhar olup uçmalarında bunu hissediyordu. Kasabalıların siyasi içerikli beyitler söylemeyi bırakmış olmalarında, son derece ciddileşmelerinde ve neyin devletin hayrına olacağını artık pek iyi biliyor görünmelerinde bunu hissediyordu. Limanın ansızın ve hiçbir açıklama yapılmaksızın kapatılmasında bunu hissediyordu. "Galeyana gelen halk" tarafından, nadir bulunan şeyler satan bütün dükkânların yağmalanmasında ve yakılmasında bunu hissediyordu. (Bunlar bütün krallıkta, imparatorluktaki hem konuşulan, hem de Zaprolivya aborijinlerininki gibi ölmüş bütün dillerde kitaplar ve el yaz-

maları satın alınabilecek veya okunabilecek biricik yerlerdi.) Şehrin süsü olan astrolojik gözlemevinin parlayan kulesinin, "kaza eseri yangın geçirip" şimdi mavi gökyüzüne çürük ve kara bir diş gibi yükseliyor olmasında bunu hissediyordu. Geçen iki yılda, hem de çok eski zamanlardan beri ayyaşlarıyla meşhur olan Arkanar gibi bir şehirde alkol tüketiminin dört kat artmış olmasında bunu hissediyordu. Mütemadiyen dayak atılan köylülerin en sonunda Mübarekiksir, Cennetçadırı ve Semavişükür köylerinde yer altındaki tünellere kapatılmalarında ve zorunlu tarla işleri için bile toprak üstüne çıkmalarına izin verilmiyor olmasında bunu hissediyordu. Ve nihayet ihtiyar akbaba Vaga Çarkıfelek'in büyük bir ganimet kokusu alıp şehre yerleşmesinde de bunu hissediyordu... Sarayın içinde bir yerlerde, lüks dairelerde, gut illetine yakalanmış ve yirmi yıldır, dışarıda olup bitenlerden korkusu yüzünden güneş yüzü görmeyen, tıpkı dedesi gibi ahmak bir kralın, en onurlu ve bencillikten en uzak insanların işkenceyle öldürülmesi için kıkırdayarak, birbiri ardınca fermanlar imzaladığı yerde, işte orada bir yerlerde, dev bir çıban çoktan olgunlaşmış, her an patlamayı bekliyordu...

Rumata bir kavun kabuğuna basıp sendeledi ve başını kaldırdı. Zengin tacirlerin, sarrafların ve kuyumcuların yaşadığı caddedeydi. Yolun iki tarafında alt katlarında dükkânlar olan eski binalar vardı, kaldırımlar genişti, yol granit döşeliydi. Genelde burada asilzadelerle ve şehrin zenginleriyle karşılaşırdı ama bu defa heyecanlı, sıradan insanlardan bir kalabalık Rumata'nın üzerine akıyordu adeta. Kalabalık Rumata'nın etrafından dolandı, saygıyla ona baktılar, birçoğu da ne olur ne olmaz diye eğilip selamladı. Üst katların pencerelerinde meraklı şişman suratlar belirdi. İleride bir yerden emreden bağırışlar duyuldu: "Hadi, kıpırdayın! Dağılın! Çabuk, çabuk!"

Kalabalıktan birileri aralarında konuşuyordu: "Kötülük dolu bunlar, her şeyden çok bunlardan çekinmek gerek. Tip-

lerine bakıyorsun: sakin, ahlaklı, muteber; bildiğimiz tacir ama içinde zehir var zehir!"

"İblis bu, iblis... Alışmış olmasına alıştım ama hâlâ baktıkça midem bulanıyor..."

"Yakacaksın bunları... O zaman yüreğim rahatlar. Çocuklarımıza sayarız!"

"Belki öyle yapmasak daha iyi? Ne de olsa bir insan bu, can taşıyor... Günahkâr olmaya günahkâr; cezasını verip erdem sahibi kılmak gerek, fazlasına ne lüzum var?"

"Saçmalama! Sesini alçalt, seni duyacaklar..."

"Beyim, beyim! İyi kumaşlarım var, pahalı da değil; bir dokunun... Yalnız acele edin, Pakin'in adamları her şeye el koyacak gene..."

"Evvela, evladım, endişe etme. Evvela, inan. Hükümet kuvvetleri gelecek olursa, ne yapacaklarını zaten biliyorlar demektir..."

Gene birini öldüresiye dövmüşler, diye düşündü Rumata. Geri dönmek, kalabalığın aktığı, "dağılın" bağırışlarının geldiği yerin etrafından dolanmak istedi. Ama dönmedi. Alnındaki altın toka üzerindeki değerli taşı örten buklesini geriye attı. Taş, aslında taş değil, bir kameranın objektifiydi; toka da aslında toka değil, radyo vericisiydi. Yeryüzündeki tarihçiler, bu gezegenin dokuz kıtasındaki iki yüz elli gözlemcinin gördüklerini ve işittiklerini görüyor ve işitiyorlardı. Bu nedenle gözlemcilerin her zaman olayları izlemeleri ve dinlemeleri gerekiyordu.

Boynunu dikti, mümkün olduğunca çok insanı yolundan çekilmeye zorlamak için iki kılıcını eline aldı, doğruca yolun ortasındaki kalabalığın içine yürüdü, karşısına çıkanlar aceleyle yanlara çekilip ona yol verdiler. Burunları boyalı dört tıknaz hamal, gümüş bir tahtırevan taşıyorlardı. Tahtırevanın perde aralığından kirpiklerine kalem çekilmiş güzel, soğuk bir yüz bakıyordu. Rumata şapkasını çıkarıp eğilerek selamladı. Bu, ulu şahanımız Don Reba'nın yeni

gözdesi Dona Okana'ydı. Asil şövalyeyi gören kadın baygın ve manalı bir şekilde gülümsedi. İnsan, bu gülücük için çok şey vermeye hazır iki düzine asil donun adını bir çırpıda sayabilirdi; böyle bir gülücük nadir bulunurdu ve altınla bile satın alınamazdı. İşte öyle bir gülücüktü; nadir bulunur ve paha biçilmez bir şey. Rumata durdu ve bakışlarıyla tahtırevanı takip etti. Karar vermek gerek, diye düşündü. Artık karar vermek gerek...

Bunun neye mal olabileceğini düşünüp ürperdi. Ama karar vermek gerek... Karar verildi, diye düşündü; başka da bir yol yok. Bu akşam. Daha bugün hançerlerini denediği ve şiir dinlediği silahçı dükkânının önünden geçti, sonra tekrar durdu. İşte bu... Demek ki senin sıran da gelmiş, iyi yürekli Gauk Baba...

Kalabalık dağılmıştı. Kapı menteşelerinden sökülmüştü. Pencereler parçalanmıştı. Boz gömlekli, iri kıyım bir akıncı, girişe yaslanmış duruyordu. Bir diğer akıncı duvarın önüne bağdaş kurmuştu. Rüzgâr, üzerileri yazılı yırtık kâğıtları sokaktan süpürüyordu.

İri kıyım olan akıncı parmağını ağzına soktu, sonra çıkardı ve dikkatle baktı. Parmağın üzerinde kan vardı. Rumata'nın bakışlarını fark etti ve kendinden hoşnut bir tavırla konuştu: "Adi herif, sansar gibi ısırıyor..."

Diğer akıncı kıkırdadı. Zayıf, solgun yüzlü, kendine güvensiz görünen bir delikanlıydı, suratı sivilceliydi, acemi bir canavar, bir enik olduğu hemen anlaşılıyordu.

"Ne oldu burada?" diye sordu Rumata.

"Gizlenen bir kitap kurdunu yakaladık," dedi enik, gizemli bir tavırla.

İri kıyım olanı duruşunu değiştirmeden tekrar parmağını emmeye başladı.

Alçak sesle, komutan edasıyla, "Dikkat!" diye buyurdu Rumata.

Enik baltasını kaptı ve çabucak ayağa fırladı. Diğeri bir

süre düşündü ama sonra toparlandı ve gevşek de olsa hazırol vaziyetine geçti.

"Kimmiş bu kitap kurdu?" diye sordu Rumata.

"Ben bilmiyorum," dedi enik. "Tsupik Baba'nın emri üzerine..."

"Ne oldu peki? Onu götürdünüz mü?"

"Aynen öyle! Yakalayıp götürdük."

"İyi olmuş," dedi Rumata. Gerçekten de, çok kötü sayılmazdı. Hâlâ zaman vardı. Zamandan daha değerli hiçbir şey yok, diye düşündü. Bir saat ömre değer, bir güne ise paha biçilmez.

"Nereye götürdüler? Kuleye mi?"

"Ha?" dedi enik, şaşkın bir sesle.

"Sana soruyorum, şimdi kulede mi?"

Çilli suratlı gülümser gibi oldu. İri kıyım olan gürültülü bir kahkaha attı. Rumata hızla döndü. Sokağın diğer tarafında, bir kapının kirişinde, Gauk Baba'nın cesedi bir çuval gibi asılıydı. Birkaç baldırı çıplak oğlan çocuğu, ağızları açık, avluda durmuş cesedi izliyorlardı.

"Bugünlerde herkesi kuleye göndermiyorlar," dediğini işitti iri kıyım akıncının. "Bugünlerde işimizi çarçabuk görüyoruz. Boğazından bir ilmek, sonra da gezintiye çıkarıyoruz..."

Enik tekrar kıkırdadı. Rumata adeta görmeden baktı ona ve ağır ağır caddenin karşısına geçti. Hüzünlü şairin yüzü kararmıştı, tanınmaz olmuştu. Rumata gözlerini indirdi. Şimdi bir tek ellerinden tanırdın şairi: mürekkep lekeli uzun ve zayıf parmaklarından...

Artık hayatı terk etmiyor hiç kimse,
Artık hayattan sürgün edilmiyor.
Ve eğer biri çıkıp dese ki:
"Keşke başka türlü olsaydı işler,"
Zayıf kollarını salıyor iki yanına,

Bilmeden nerededir ejderhanın yüreği,
Ve en önemlisi, bilmeden:
Var mı ejderhanın bir yüreği...

Rumata döndü ve ayrıldı. İyi yürekli, zayıf Gauk... Ejderhanın bir yüreği var. Ve onun nerede olduğunu biliyoruz. Ve bu da işin korkunç tarafı, sakin ve çaresiz dostum benim. Nerede olduğunu biliyoruz ama binlerce korkmuşun, sersemlemişin, körün, kuşku nedir bilmeyen insanın kanını da akıtmaksızın kılıcımızın bir vuruşuyla ikiye bölemiyoruz onu. Ve öyle çoklar ki bunlar: karanlık, darmadağın olmuş, ezelden beridir emeklerinin nankörlüğü yüzünden nefret dolu, aşağılanmış, küçücük bir ideal için bile tefekkür etmeyi bilmeyen insanlar... Ve bunlara bir şeyler öğretmek, birlik haline getirmek, bir hedefe yöneltmek, kendilerinden kurtarmak da mümkün değil. Bu boz bataklık erken, çok erken, bir asır erken ortaya çıktı Arkanar'da ve hiçbir direnişle karşılaşmadı, demek ki yapacak tek bir şey var: kurtarabildiğimiz kadar çok insanı kurtarmak... Budah'ı, Tarra'yı, Nanin'i, sonra bir düzinesini daha, sonra belki bunun iki katı kadarını...

Ama göğsünde buz gibi bir soğukluk bırakan, bir alçaklık duygusuna neden olan tek bir düşünce vardı: Daha az yetenekli de olsalar onurlu, gerçek anlamda asil binlerce insan daha ölümcül kaderlerini bekliyorlar. Bu duygu zaman zaman öyle keskinleşiyordu ki, bilinci kararıyordu ve Rumata gündüz vakti bile, ona dönük olan sırtları kurşuna dizmek için patlayan tabancalardan çıkan barutun parıltısıyla aydınlanan sıra sıra boz iti, Don Reba'nın basit, sefil yüzünü ince leş kurtlarının kemirdiğini ve Saadet Kulesi'nin yıkılıp bir moloz yığını haline geldiğini görüyordu... Evet, harika olurdu bu! Gerçek bir bayram olurdu! Gerçek, makroskopik bir eylem. Ama sonra... Evet, Enstitü'dekiler haklı. Sonra, kaçınılmaz olan gelecek. Ülkede kanlı bir kaos. Vaga'nın gece ordusu, bütün kiliselerden aforoz edilmiş on binlerce

cani, tecavüzcü, katil, alçak, dağlardan inip beşikteki bebeden ölüm döşeğindeki ihtiyarlara kadar herkesi yok eden bakır tenli barbar sürüleri, gözleri korkuyla kör olmuş, ormanlara, dağlara ve çöllere kaçan devasa köylü ve kasabalı kalabalıkları çıkacak ortaya ve senin silah arkadaşların, taraftarların –o neşeli, cesur insanlar!– senin kanlı, kaçınılmaz ölümünden sonra zalim bir iktidar mücadelesi içinde ve senin makineli tüfeğine sahip olmak için birbirlerinin karınlarını deşecekler... Ve bu saçma ölüm, en yakın dostunun sunduğu bir tas şarapla ya da perdenin arkasından sırtına atılan vızıldayan bir okla gelecek. Ve senin yerini alması için Dünya'dan nüfusu kırılmış, kanayan, dört yanı kundaklanarak yakılmış bu ülkeye gönderilecek olan kişinin taş gibi yüzü; bu ülkede her şeye, her şeye, her şeye yeniden başlamak zorunda kalacak...

Rumata evinin kapısını itip muazzam ama köhnemiş koridora girdiğinde yüzü bir fırtına bulutu gibi kararmıştı. Kırk yıllık uşaklık yapmakta olan kır saçlı, kambur hizmetçisi, öfkeye kapılmış genç efendisi şapkasını, pelerinini ve eldivenlerini parçalarcasına çıkarır, kılıçlarını bir sıranın üzerine fırlatır ve hızla odasına çekilirken korkuya kapıldı ve başını omuzlarına çekti. Konuk odasında Uno, Rumata'yı bekliyordu.

"Söyle yemek getirsinler," diye kükredi Rumata. "Çalışma odama."

Oğlan yerinden kıpırdamadı.

"Sizi bekleyenler var," dedi küskün bir edayla.

"Kimmiş?"

"Bir kız. Belki bir köylü ya da dona gibi bir şey. Davranışları sıradan bir köylü kızı gibi ama asil gibi giyinmiş... Çok güzel."

Kira, diye düşündü Rumata sevgi ve rahatlamayla. Ne harika! Nasıl da hissetmiş, güzelim benim... Öylece durmuş, gözleri kapalı, düşüncelerini topluyordu.

"Kovayım mı, kalsın mı?" diye sordu oğlan, işgüzar bir tavırla.

"Salak oğlan," dedi Rumata. "İstersen ben seni kovayım! Kız nerede şimdi?"

"Çalışma odanızda," dedi oğlan, sersem gibi gülümseyerek.

Rumata hızlı adımlarla odasına yöneldi.

"İki kişilik yemek söyle," dedi yürürken. "Kimseyi de içeri salma! İster kral, ister iblis, isterse de bizzat Don Reba; hiç kimseyi!"

Odadaydı, koltukta dizlerinin üzerinde oturuyordu, başı avucunda, dalgın bir tavırla *Söylentiler Üzerine Risale*'yi karıştırıyordu. Rumata'nın girdiğini görünce ayağa kalkmaya davrandı ama ona fırsat vermedi, yanına koştu, kucakladı, sık, mis kokulu saçlarını kokladı ve mırıldandı: "Tam zamanında geldin, Kira! Tam zamanında."

Kızda aslında onu başkalarından farklı kılacak hiçbir şey yoktu. Diğerleri gibi bir kızdı: On sekiz yaşındaydı, kalkık burunluydu, babası mahkemede kâtip yardımcısıydı, kardeşi ise akıncılarda teğmendi. Kardeşi onu evlendirmekte acele ediyordu; çünkü kızıl saçlıydı ve kızıl saçlılar, Arkanar'da pek talipli bulmazlardı. Tam da bu sebepten böylesine sakin ve utangaçtı kız; zenginler kadar fakirlerin de hayran olduğu gürültücü ve gösteriş düşkünü kadınlarla hiçbir ortak yanı yoktu. Bir kadının hayattaki rolünü çok erken yaşta öğrenen bezgin saray güzellerine de benzemiyordu. Ama sevmeyi biliyordu, hem de yeryüzündekilerin sevmeyi bildikleri gibi: sakince, şart koşmadan...

"Neden ağlıyordun?"

"Peki sen neden böyle üzgünsün?"

"Hayır, önce sen söyle, neden ağlıyordun?"

"Sonra anlatırım. Gözlerin ne kadar yorgun görünüyor... Ne oldu?"

"Önce sen. Kim incitti seni?"

"Kimse incitmedi. Alıp götür beni buradan."

"Götüreceğim."

"Ne zaman gideceğiz?"

"Bilmiyorum, güzelim. Ama mutlaka gideceğiz."

"Uzağa mı?"

"Çok uzağa."

"Başkente mi?"

"Evet... Başkente. Benim yanıma."

"Orası güzel mi?"

"Hem de çok güzel. Kimse ağlamaz orada."

"Öyle bir yer olmaz ki..."

"Evet, doğru. Öyle bir yer olmaz. Ama *sen* orada bir daha asla ağlamayacaksın."

"Peki oradaki insanlar nasıl?"

"Benim gibiler."

"Hepsi senin gibi mi?"

"Hepsi değil. Çok daha iyileri de var."

"Ama öyle bir yer de olmaz."

"Hem de öyle bir olur ki!"

"Neden sana böyle kolaylıkla inanıyorum ben? Babam kimseye inanmaz. Kardeşim herkesin domuz olduğunu söyler; yalnız bazısı temiz, çoğu da pis olurmuş. Oysa ben onlara inanmıyorum da sen ne desen inanıyorum."

"Seni seviyorum..."

"Bekle... Rumata... Şu tokayı çıkar... Bunun günah olacağını söylemiştin..."

Rumata mutlulukla güldü, tokayı başından sıyırdı, masanın üzerine koydu üzerini bir kitapla örttü.

"Bu, Tanrı'nın gözü," dedi. "Bırakalım kapalı kalsın." Kızı kollarına aldı. "Bu çok günah ama seninle birlikteyken Tanrı'ya ihtiyacım yok. Öyle değil mi?"

"Öyle," dedi kız, sakince.

***

Sonunda masaya oturduklarında etler soğumuş, soğuktan çıkarıp getirdikleri şarap da ısınmıştı. Uno içeri girdi, ihtiyar Muga'nın öğrettiği gibi duvar boyunca çıt çıkarmadan yürüdü, şamdanları yaktı. Oysa ortalık henüz aydınlıktı.

"Bu senin kölen mi?" diye sordu Kira.

"Hayır, özgür bir oğlan. Çok iyi bir çocuk, yalnız biraz pintidir."

"Para yerinde kalmalı," dedi Uno, onlara dönmeden.

"O yüzden yeni yatak örtüleri almadın, değil mi?" diye sordu Rumata.

"Niye alacaktım ki," dedi oğlan. "Eskileri idare ediyor..."

"Beni dinle, Uno," dedi Rumata. "Bir ay boyunca aynı çarşafların üzerinde yatamam ben."

"Ne olmuş," dedi oğlan. "Ekselansları altı ay aynı çarşaflarda yatıyor da şikâyet etmiyor..."

"Ya yağ?" dedi Rumada, Kira'ya göz kırparak, "gündüz vakti bunca şamdan yaktın, bedava mı bunların yağı?"

Uno durakladı. "Konuğunuz var ya," dedi nihayet, kararlı bir tavırla.

"Görüyor musun, nasıl biri!" dedi Rumata.

"İyi bir çocuk," dedi Kira, ciddi bir tavırla. "Seni seviyor. Onu da yanımızda götürelim."

"Bakarız," dedi Rumata.

Oğlan kuşkuyla sordu: "Nereye gidecekmişim? Hiçbir yere gitmiyorum ben."

"Herkesin Don Rumata gibi olduğu yere gidiyoruz," dedi Kira.

Oğlan biraz düşündü, sonra horgörüyle "Herhalde asillerin cennetine gideceksiniz?" dedi. Alay edercesine kıkırdadı, yırtık pabuçlarını yerde sürüyerek odadan çıktı. Kira oğlanın arkasından baktı.

"İyi bir çocuk," dedi. "Ayı yavrusu gibi huysuz. Senin için iyi bir arkadaş."

"Benim bütün arkadaşlarım iyidir."

"Baron Pampa da mı?"

"Onu nereden tanıyorsun?" diye sordu Rumata, şaşırarak.

"Başka kimseden söz etmiyorsun ki. Senden tek duyduğum bu: Baron Pampa aşağı, Baron Pampa yukarı..."

"Baron Pampa harika bir dosttur."

"O ikisi nasıl yan yana geliyor: hem baron, hem dost."

"Demek istediğim, çok iyi biridir. İyi ve neşeli biri. Ve karısını da çok sever."

"Onunla tanışmak isterdim... Yoksa benden utanıyor musun?"

"Hayır elbette, utanmıyorum. Yalnız, iyi bir insan olsa bile, nihayetinde bir baron."

"Ama..." dedi kız.

Rumata tabağını bir kenara itti. "Hâlâ neden ağladığını söylemedin bana. Ve neden yalnız başına geldiğini... Bugünlerde sokakta yalnız başına dolaşmak akıllıca değil!"

"Evde kalamadım. Artık eve dönmeyeceğim. Burada senin hizmetçin olabilir miyim? Bedavaya."

Rumata acı acı güldü.

"Babam her gün insanların itiraflarının kopyasını çıkartıyor," diye devam etti sesinde bir umutsuzluk tınısıyla. "Ve bu kopyasını çıkardığı kâğıtlar kanla lekelenmiş oluyor. Bunları ona Saadet Kulesi'nde veriyorlar. Neden okumayı öğrettin ki bana? Her akşam, her akşam... Bu sorguları kâğıda döküyor ve içiyor... Öyle korkunç ki! 'Şuna bak, Kira,' diyor, 'bizim, eşe dosta okuma yazma öğreten hattat komşumuz. İnanabiliyor musun aslında nasıl biri olduğuna? İşkence altında bir büyücü ve İrukan casusu olduğunu itiraf etmiş. Bugünlerde,' diyor, 'insan kime güvenecek? Ben kendim bile,' diyor, 'okuma yazmayı ondan öğrendim.' Kardeşim devriyeden geliyor; sarhoş ama sadece biradan değil, ellerinde kurumuş kan... 'Hepsini,' diyor, 'on ikinci göbeğine kadar yok edeceğiz...' Babama neden okuma yazma bildiğini sorup duruyor... Bugün arkadaşıyla birlikte eve birini getirmişler... Dövmüşler, kanı her

yerde. Sonra adam artık haykırmaz olmuş. Bu hayata devam edemem, geri dönmeyeceğim, ölürüm de geri dönmem!"

Rumata ayağa kalktı. Kızın saçlarını okşuyordu. Parlak, kuru gözleriyle tek bir noktaya bakıyordu kız. Ona ne söyleyebilirdi ki? Kucağına aldı, divana götürdü, yanına oturdu ve kristal tapınakları, kilometrelerce alana, ne bir sivrisinek ne de tek bir kötü ruh olan kurulu saadet bahçelerini, kendi kendine serilip bir tek kuş sütü eksik sofraları kuran sihirli masa örtülerini, uçan halıları, büyüleyici Leningrad şehrini, dostlarını, gururlu, iyi ve neşeli insanları, denizlerin, dağların ötesindeki Dünya denilen büyüleyici bir ülkeyi anlatmaya koyuldu... Kız, sessizce ve dikkatle dinliyordu onu; ama sokaktan mahmuzlu çizmelerin sesi geldiğinde, koluna daha sıkı sarılıyordu.

Harika bir özelliği vardı kızın: İyi olana kayıtsız şartsız inanıyordu. Aynı hikâyeyi bir toprak kölesi köylüye anlatacak olsa kuşkuyla dudaklarını büzerdi, yeniyle burnunu silerdi, "böyle sağlıklı, akıllı, asil bir donun bu hale düşmesi ne kadar acı!" der gibi dönüp bakar ve tek bir kelime söylemeden çekip giderdi. Hele bir de aynı şeyleri Don Tameo ve Don Sera'ya anlat; sonuna kadar dinlemezlerdi bile: Biri uykuya dalardı, diğeri de geğirerek, "Bu," derdi, "çok harikaymış; yalnız baksana: Oradaki karılar nasıl?" Don Reba ise sonuna kadar dikkatle dinlerdi ama dinlerken akıncılara göz kırpardı ki, asil donu kollarından yakalasınlar da, asil don bu tehlikeli masalları kimden işitmiş ve başka kime anlatmış, ortaya çıkarsınlar...

Kız sakinleşip uykuya dalınca Rumata onun huzurlu, uyuyan yüzünü öptü, kenarları kürklü kışlık bir pelerinle üzerini örttü ve ayak uçlarında çıktı, iğrenç bir şekilde gıcırdayan kapıyı arkasından kapadı. Karanlık evi boydan boya geçti, hizmetçilerin odasına gitti ve kendisini selamlamak için eğilen başlara bakarak dedi ki:

"Bir ev idarecisi aldım. Adı Kira. Yukarıda, benimle birlik-

te yaşayacak. Çalışma odasının yanındaki oda yarına özenle temizlensin. Evin idaresinde o kıza, tıpkı bana olduğu gibi itaat edeceksiniz." İçlerinde sırıtan var mı diye göz gezdirdi. Kimse sırıtmıyordu, gerektiği gibi saygıyla dinliyorlardı. "Eğer içinizden birisi dışarıda gevezelik edecek olursa, dilini koparırım!"

Konuşmasını bitirdi ama kararlılığını göstermek için bir süre daha kaldı, sonra döndü ve tekrar odasına çıktı. Paslı silahların asılı olduğu, Nuh nebiden kalma tuhaf mobilyalarla dolu konuk odasında pencerenin yanında durdu ve alnını soğuk, karanlık cama yaslayarak sokağa baktı. Çan çaldı; ilk akşam devriyesi sokağa çıkmış olmalıydı. Karşıdaki pencerelerde şamdanlar yandı, kötü insanların ve kötü ruhların ilgisini çekmemek için perdeler kapatıldı. Etraf sessizdi, ancak bir defa aşağıda bir yerlerden sarhoşun teki korkunç bir sesle uludu: Ya soyulmuş olmalıydı ya da yanlışlıkla başka bir evin kapısına dayanmıştı.

En korkunç şeyler, işte bu akşamlardı: sefil, yalnız ve kasvetli akşamlar. Bunun uzun, acımasız ve zaferle bitecek bir savaş olduğunu sanıyorduk. İyi ve kötü, dost ve düşman kavrayışımızın daima billur gibi berrak olacağını düşünüyorduk. Ve genel olarak doğru düşünüyorduk ama bazı şeyleri hesaba katmamıştık. Örneğin böylesi akşamların gerçek yüzünü, onların geleceğini bilsek bile, hayallerimizde canlandıramamıştık...

Aşağıdan demirler birbirine çarpmış gibi bir ses geldi: Hizmetçiler geceye hazırlanıyor, kapıların sürgülerini çekiyorlardı. Aşçı kadın, Aziz Mika'ya, ona bir koca göndersin diye dua ediyordu; yeter ki ona saygılı, anlayışlı biri olsundu. İhtiyar Muga esniyor, kötü ruhları kovmak için baş parmağıyla havada çember çiziyor olmalıydı. Mutfaktaki hizmetçiler akşamdan kalma birayı içip dedikodu yapıyorlardı; Uno ise öfkeli gözlerle onlara bakıyor ve yetişkin bir adam gibi konuşuyordu: "Dilinizi kaşağılayacaklar, hele bir konuşun..."

Rumata pencereden uzaklaştı, konuk odasında volta atmaya başladı. Hiç umut yok, diye düşündü. Bunları alışkanlıklarından, hayallerinde kurguladıkları şeylerden çekip çıkarmaya güç yetmez. Her şeyi verebilirsin onlara. En çağdaş spektro-akustik evlere yerleştirebilirsin, iyonizasyonu öğretebilirsin ama gene de akşam olduğunda mutfakta toplanıp iskambil oynayacaklar, karısını döven komşuyu çekiştirecekler. Ve zaman geçirmek için bundan daha iyi bir yol olmadığını düşünecekler. Bu anlamda Don Kondor haklı: Reba aslında bitten farksız; yüzyıllardır kutsanmakta olan, değişmez, denenmiş ve inanılan, düşünme ve başka şeylerle ilgilenme zorunluluğundan kendilerini kurtarmış ahmakların birbirlerine devrettiği sürü davranışı geleneğiyle, kurallarıyla karşılaştırıldığında, tamamen değersiz. Herhalde Don Reba, ortaokul tarih kitaplarına bile girmeyecektir. "Mutlakiyetin tahkimi döneminde yaşamış küçük çaplı bir maceraperest."

Don Reba, Don Reba! Uzun değil, kısa da değil; şişman değil, zayıf da değil; sık saçlı değil ama kel de değil. Hareket ettiğinde ne enerjik ne de bezgin; yüzü de akılda kalacak bir yüz değil. Ona benzeyen binlercesini bulursun. Kibar, kadınlara karşı nazik, gayet hoşsohbet ama parlak zekâlı değil, hiçbir özgün düşüncesi de yok...

Üç yıl önce, saray memuriyetinde küf kokan bir odadan çıkıvermişti Don Reba; bu zamana kadar küçük ve önemsiz bir memurdu, dalkavuktu, teni solgundu, hatta bazen neredeyse çelik mavisi görünürdü. Sonra ansızın zamanın Baş Nazır'ı tutuklandı ve idam edildi, birçok yüksek memur da işkence altında öldü, bunlardan bir kısmı işkenceyle delirdi ve başlarına geleni bile anlamadılar ve onların cesetleri üzerinde dev, renksiz bir mantar, bu inatçı, merhametsiz itidal dehası büyüdü. O, hiç kimse. Hiçbir yerden. Tarihten çokça benzerlerini bildiğimiz zayıf bir hükümdarın krallığında yüksek bir zekâ değil, bütün hayatını otokrasi adına ülkeyi birleştirmeye adamış ve bu uğurda çoklarının yüreğine kor-

ku salmış bir büyük adam da değil. Kadınlardan ve altından başka bir şey düşünmeyen, iktidar ve hükmetme adına öldüren açgözlü bir asalak, veya öldürmek için hükmeden biri de değil. Kimilerinin fısıldayarak söylediklerine bakılırsa, aslında Don Reba bile değil; gerçek Don Reba tamamen başka biri, oysa bu bir kurtadam mı, bir ikiz mi, yoksa Don Reba'nın yerine geçmiş biri mi, Tanrı bilir...

Ne planladıysa başarısız oldu. Kraliyetteki iki nüfuzlu aileyi, zayıflatmak ve baronluğa karşı geniş bir saldırı başlatmak için birbirine düşürdü. Ama bu aileler barıştılar, kadeh tokuştururken ebediyen dost kalacaklarına and içtiler ve kral da onlara, aslında Arkanarlı Tots'a ait olan geniş bir toprak parçasını cömert bir şekilde bahşetti. İrukan'a karşı savaş ilan etti, sınıra kadar orduların başına kendisi geçti, askerleri bataklıklara sürdü, ormanda kaybetti, kendi kaderlerine terk etti ve geri, Arkanar'a kaçtı. Don Gug'un çabaları sayesinde (kuşkusuz, ondan haberi bile yoktu) İrukan düküyle barış yapmayı başardı; buna karşılık iki sınır kasabası verdi; kralın da bütün ülkeyi saran köylü ayaklanmalarıyla baş edebilmek için boşalan hazinesinin dibini kazıması gerekti.

Başka bir nazır olsa böyle başarısızlıklar yüzünden Saadet Kulesi'nin tepesine ayaklarından asılırdı ama Don Reba her nasılsa gücünü korudu. Eğitim ve Ahlak Nezaretleri'ni dağıttı, Kralı Savunma Nezareti'ni kurdu, doğuştan aristokratları ve bazı irfan sahiplerini hükümet görevlerinden aldı, nihayet ekonomiyi de dağıttı, *Ziraatçinin Hayvani Tabiatı* adlı bir risale yazdı ve son olarak, geçen yıl muhafız ordusu Boz Birlikler'i örgütledi. Hitler'in arkasında tekeller vardı. Don Reba'nın arkasında ise kimse yoktu ve belli olmuştu ki, akıncılar en sonunda onu da sinek gibi ezeceklerdi. Ama o yoluna devam ediyordu: Görülmemiş saçmalıklara imza atıyordu, her işten sıyrılıyordu, kendini aldatmaya çalışıyor gibiydi, çılgınca bir vazifeden başka hiçbir şey bilmiyor gibiydi: kültürü yok etmek. Vaga Çarkıfelek gibi onun da bir geçmişi

yoktu. İki yıl önce aristokrasinin bütün piçleri onun hakkında hor görüyle "Devletlilerini kandıran önemsiz bir hödük," diye konuşurlardı, şimdi ise istediğin asilzadeye sor, hepsi de Kralı Savunma Nazırı'nın ana tarafından akrabası olduklarını iddia ederdi.

Şimdi de Budah'a ihtiyacı olmuştu. Yeni bir ahmaklık. Yeni ve vahşi bir alçaklık. Budah bir okur yazar. Okur yazarlar yok edilir. Herkes öğrensin diye gürültüyle, gösterişle. Ama ne bir gürültü ne gösteriş var şimdi. Demek ki Budah'a canlı ihtiyacı var. Neden? Reba, Budah'ı onun için çalışmaya zorlayabileceğini düşünecek kadar aptal olabilir mi? Belki de aptaldır? Belki de Don Reba, ne istediğini kendisi de bilmeyen ama o kurnaz suratıyla herkesin önünde bu oyunu oynayan aptal ama talihli bir entrikacıdır? Gülünç şey: Üç yıl oldu, peşindeyim ama neyin nesi olduğunu hâlâ anlayabilmiş değilim. Gerçi benim peşime düşmüş olsaydı, o da beni anlayamazdı. Yani her şey mümkün, bu da durumu eğlenceli kılıyor! Temel teori, erişilmesi gereken asli psikolojik yönelimleri somutlar, oysa gerçekte her bir insanın kendine münhasır yönelimleri vardır; kim uygunsa iktidara o gelir! Bu, örneğin, bütün ömrü boyunca komşularına şeytanlık yapan biri bile olabilir. Başkalarının tasına tüküren, kırık camları başkasının samanına süpüren biri de olabilir. Nihayetinde tarih sahnesinden sileceklerdir onu ama bu sürede her şeyin içine tükürebilir, yıkabilir, keyfine bakabilir... Ve tarihte onun izinin bile kalmayacak olması ya da gelecek kuşakların onun davranışlarını yüksek tarihsel süreklilik teorisine uydururken sıkıntı çekmeyecekleri, onun derdi değil.

Şu anda teori umurumda bile değil, diye düşündü Rumata. Bildiğim tek bir şey var: İnsan, biricik akıllı varlıktır ve aklın gelişmesine engel olan her şey kötüdür ve kötülüğün de mümkün olan her yolla sınırlandırılması gerekir. Her yoldan mı? Her araçla? Hayır, her araçla olmamalı. Saçmalık! diye düşündü. Karar vermek gerek. Er ya geç bir karar almak gerekecek.

Ansızın Dona Okana'yı anımsadı. Hadi, karar ver bakalım, diye düşündü. İşe bununla başla. Tanrı, ortalığa çeki düzen vermek için pisliklere de el atması gerekse, ellerim temiz mi diye düşünmez... Kendisini bekleyen şeyleri düşünürken midesi bulandı. Ama böylesi, öldürmekten iyiydi. Pislik, kandan iyidir. Kira'yı uyandırmamak için parmak uçlarının üzerinde odasına girdi, üzerini değişti. Radyo vericisi ve kameralı tokayı elinde çevirdi, sonra kararlı bir tavırla masanın çekmecesine koydu. Sağ kulağının üzerine, ihtiras sembolü olarak beyaz bir tüy koydu, kılıçlarını beline bağladı, en iyi pelerinini üzerine aldı. Aşağıda, sürgüleri kaldırmadan önce düşündü: Don Reba bunu öğrenecek olsa, Dona Okana'nın sonu olurdu. Ama geri dönmek için çok geçti.

4

Konuklar toplanmışlardı ama Dona Okana henüz gelmemişti. Altın kaplama bir sehpanın çevresinde düellolarıyla ve cinsel maceralarıyla ün kazanmış kraliyet şövalyeleri öne doğru eğilmiş içki içiyorlardı, şişko kıçları da arkadan çıkıntı yapmıştı. Şöminenin yanında albeniden yoksun, yaşları ilerlemiş hanımlar kıkırdıyorlardı, zaten bu yüzden Dona Okana tarafından nedime olarak alınmışlardı. Bir sıra alçak sedirde oturuyorlardı, önlerinde de zayıf, titrek bacaklı üç ihtiyar telaşla koşturuyordu; bu adamlar önceki hükümdar zamanının ünlü züppeleriydiler ve çoktan unutulmuş fıkraları bilen en son onlar kalmıştı. Bu ihtiyarlar olmaksızın salon toplantılarının adabına uygun olmayacağını herkes bilirdi. Don Ripat salonun tam ortasında, yüzsek çizmeli bacaklarını yaylandırarak duruyordu; bu, Rumata'nın sadık ve akıllı casusuydu, Boz Muhafızlar'da yüzbaşıydı, muhteşem bıyıkları vardı ve kesinlikle ahlaktan nasibini almamış biriydi. Kocaman, kırmızı ellerini deri kemerine geçirmiş, ticari menfaatlere uygun olmakla birlikte köylülerin zararına olacak yeni bir projeyi dile getirmeye çalışan ama söylediklerinden pek bir şey anlaşılmayan Don Tameo'yu dinliyordu ve zaman zaman da bıyıklarını o duvardan bu duvara volta atıp bir kapı arayan Don Sera'dan tarafa çeviriyordu. Köşede, tedirgin gözlerle çevreye bakan iki ünlü ressam, timsah yahnisi yiyorlardı, onların hemen yanında ise, pencerenin açıklığında siyahlar giyinmiş yaşlıca bir kadın, Dona Okana'ya Don Reba tarafından hediye edilmiş dadı oturuyordu. Hareketsiz

gözlerle sertçe önüne bakıyordu ama bazen bütün vücudu öne doğru düşecekmiş gibi oluyordu. Geri kalanların olduğu tarafta hükümdar ailesinden biri, Soan elçisinin kâtibiyle iskambil oynuyordu. Kralın akrabası alay ediyor, kâtip ise anlayışla gülümsüyordu. Odada olup da işe yarar bir şeylerle meşgul olan tek kişi buydu: Diplomatik istihbarat ağı için malzeme topluyordu.

Sehpanın çevresindeki muhafızlar Rumata'yı neşeli seslerle selamladılar. Rumata her birini başıyla dostça selamladı ve aynı amaçla konukları dolaştı. İhtiyar züppelerle karşılıklı reverans yaptılar, kulağının arkasındaki beyaz tüyü derhal fark eden nedimelere iltifatta bulundu, kralın akrabasının şişko sırtına bir şaplak attı ve Don Ripat ile Don Tameo'ya doğru yöneldi. Pencere açıklığının önünden geçerken dadı tekrar düşecekmiş gibi bir hareket yaptı, kadından yoğun bir alkol kokusu yükseliyordu.

Don Ripat, Rumata'yı görür görmez elini kuşağından çıkardı ve mahmuzlarını birbirine vurdu, Don Tameo ise yüksek sesle bağırdı: "Sen misin, dostum? Gelmeniz ne iyi oldu, neredeyse umudumu kaybediyordum... 'Kederle yıldızlara bakan kanadı kırık bir kuğu gibi...' Ben de öyle keder doluyum... Eğer tatlı Don Ripat burada olmasaydı, kederden ölebilirdim!" Belli ki Don Tameo yemeğe kadar ayık kalmaya çalışıyordu ama bunu başaramayacak gibiydi.

"Dostum, artık isyancı Tsuren'den şiir mi okuyoruz?"

Don Ripat derhal silkindi ve merhametsiz gözlerle Don Tameo'ya baktı.

"Ee..." dedi Don Tameo, şaşkınlıkla. "Tsuren mi? Hakikaten, o da nereden çıktı? Ha, evet; sizi temin ederim ki istihza olsun diye öyle yaptım, asil donlar! Yani, bu Tsuren dediğin kimdir ki? Alçak, rezil bir demagog. Sadece şunu bildirmek istemiştim ki..."

"Dona Okana'nın burada olmadığını bildirmek istediniz galiba," diye sözünü kesti Rumata. "Siz de içmeye onsuz baş-

lamak zorunda kaldınız..."

"Tam da bunu bildirmek istemiştim."

"Hakikaten, Dona Okana nerede?"

"Her an gelebilir," dedi Don Ripat ve saygıyla eğilip selamlayarak uzaklaştı.

Nedimelerin ağzı alabildiğine açıktı, gözlerini beyaz tüyden alamıyorlardı. İhtiyar züppeler cilveli bir edayla kıkırdadılar. Sonunda Don Tameo da beyaz tüyü fark etti ve titremeye başladı.

"Dostum!" diye fısıldadı. "Buna ne lüzum vardı? Don Reba gelecek olursa... Gerçi bugün kendisini beklemiyorlar ama ne olur ne olmaz..."

"Bu sohbeti keselim," dedi Rumata, sabırsızlıkla çevresine bakarak. Her şeyin bir an önce bitmesini istiyordu. Muhafızlar da ellerinde kadehleriyle yaklaşmaya başlamışlardı.

"Çok solgun görünüyorsunuz..." diye mırıldandı Don Tameo. "Tabii anlıyorum; aşk, ihtiras... Ama, Aziz Mika adına! Devlet işleri her şeyin üzerindedir... Üstelik, bu kalkıştığınız tehlikeli bir iş... Don Reba'nın duygularına hakaret..."

Yüzünde bir şeyler değişti, sarsıldı, sürekli reveranslarla geri adım attı, çekildi. Muhafızlar Rumata'nın çevresini sardılar. İçlerinden biri dolu bir kadeh uzattı.

"Onur ve kral adına!" dedi muhafızlardan biri.

"Ve aşka," diye ekledi diğeri.

"Bir muhafızın ne demek olduğunu gösterin, asil Rumata," dedi bir üçüncüsü.

Rumata kadehi aldı, o anda da Dona Okana'yı gördü. Kadın elinde yelpazesiyle, baygın bir tavırla hafifçe omuzlarını sallayarak kapının önünde duruyordu. Evet, göze hoş gelen bir kadındı! Hele uzaktan güzel bile denebilirdi. Aslında Rumata'nın zevkine uygun değildi ama kuşkusuz ki bu aptal, şevket düşkünü kadın, güzeldi. İçinde ne bir düşüncenin ne de sıcaklığın gölgesi olan iri, mavi gözler, müşfik ve tecrübeli dudaklar, şehvet düşkünü, zevkle süslenmiş bir vücut...

Rumata'nın hemen arkasındaki bir muhafız belli ki kendini tutamayıp gürültüyle dudaklarını yaladı. Rumata arkasına bakmadan kadehini ona uzattı ve uzun adımlarla Dona Okana'ya doğru yürüdü. Konuk odasındaki herkes gözlerini kaçırdı ve havadan sudan bahsetmeye başladılar.

"Varlığınız insanın gözünü alıyor," dedi Rumata, kılıçlarını şıkırdatıp yerlere kadar eğilirken. "İzin verin, ayaklarınızın önüne yatayım... Tıpkı ona karşı kayıtsız, çıplak ve güzel bir kadının ayakları önüne yatan bir köpek gibi..."

Dona Okana yelpazesiyle yüzünü kapattı ve cilveli bir tavırla kıkırdadı.

"Çok gözüpeksiniz, asil baron," dedi. "Biz zavallı taşralılar bu tür saldırılara karşı koymaya alışkın değiliz..." Hırıltılı, kulak tırmalayan bir sesi vardı. "Heyhat! Şatonun kapılarını açıp muzaffer şövalyeyi içeri almaktan başka ne yapabilirim ki!"

Rumata utanç ve nefretle dişlerini gıcırdattı, daha da eğildi. Dona Okana yelpazesini kaldırıp bağırdı:

"Asil donlar, keyfinize bakın! Benim Don Rumata'yla kısa bir işim var, hemen döneriz! Yeni İrukan halılarımı kendisine göstermeye söz vermiştim..."

"Bizi büyüleyici güzelliğinizden uzun süre yoksun bırakmayın!" dedi ihtiyarlardan biri, meler gibi bir sesle.

"Ne harika bir kadın!" dedi diğer ihtiyar tatlı bir sesle. "Bir peri gibi!"

Muhafızlar dostluk gösterisi olarak kılıçlarını dövdüler. "Bir içim su..." dedi kralın akrabası. Dona Okana, Rumata'nın yenini tuttu ve arkasından çekiştirdi. Koridora çıktıklarında Rumata, Don Sera'nın incinmiş gibi bir sesle konuştuğunu işitti: "Tabii ben de asil bir donun İrukan halılarına bakmasında mani olmadığını düşünüyorum..."

Okana, koridorun sonunda ansızın durdu, Rumata'nın boynuna sarıldı ve bütün duygularını ele geçiren şehveti haber veren hırıltılı bir iniltiyle, Rumata'nın dudaklarına yu-

muldu. Rumata nefessiz kaldı. Periden kir ve Estor parfümü kokusu yükseldi. Dudakları ateşli, ıslak ve yediği şekerler yüzünden yapış yapıştı. Rumata kendini zorladı, öpücüğe karşılık vermeye çalıştı ve belli ki bunda başarılı da oldu çünkü Dona Okana tekrar inledi ve kendini onun kollarına teslim ederken gözlerini sımsıkı kapadı. Bu an sonsuzluk kadar uzun sürdü. Şimdi bana sahip olacaksın fahişe, diye düşündü Rumata ve kadını kollarının arasında sıktı. Bir şeyler çatırdadı, belki korse, belki de kadının kaburgaları; Okana acıyla sızlandı, şaşkınlıkla gözlerini açtı ve ondan kurtulmaya çalışarak güçsüzce kıpırdadı. Rumata kollarını gevşetti.

"Korkunçsun..." dedi ağır ağır nefes alırken, hayranlıkla. "Neredeyse kemiklerimi kırıyordun..."

"Aşk ateşiyle yanıyorum," diye suçlu suçlu homurdandı Rumata.

"Ben de öyle. Öyle uzun zamandır bekliyordum ki seni! Acele edelim..."

Rumata'yı arkasından sürükleyip karanlık, soğuk odalardan geçirdi. Rumata mendilini çıkardı, gizlice dudaklarını sildi. Bu macera şimdi ona saçma sapan bir şey gibi görünüyordu. Gerekli, diye düşünüyordu. Hem de çok gerekli... Sadece konuşarak kurtulamazsın. Aziz Mika, bu sarayda neden kimse yıkanmaz ki? Böyle bir koku ve böyle bir ihtiras... Keşke şimdi Don Reba gelse de onu bu azaptan kurtarsa... Kadın onu sessizce, zorla, ölü bir kırkayağın üzerine atılan karınca gibi sürüklüyordu. Kendisini aptal gibi hisseden Rumata tatlı küçük ayaklar ve al dudaklarla ilgili bir şeyler geveledi. Dona Okana zevkle kıkırdadı, sonra Rumata'yı duvarları halılarla kaplı hamam gibi sıcak yatak odasına soktu, dev bir yatağın üzerine atladı, ıslak, pırıltılı gözlerle onu incelemeye koyuldu. Rumata kazık gibi duruyordu. Oda tahtakurusu kokuyordu.

"Çok yakışıklısın," diye mırıldandı kadın. "Hadi, bana gel. Bunca zamandır seni bekliyorum!"

Rumata gözlerini kaçırdı. Midesi bulanıyordu. Yüzünden ter akıyordu. Yapamam, diye düşündü. Bundan öğreneceğim her şey yerin dibine batsın. Nasıl iğrenç bir hayvan bu... Gerçek olamayacak kadar pis... Pislik kandan iyidir ama bu, pislikten de kötü!

"Neden durdunuz, asil don?" dedi Dona Okana, kapı gıcırtısı gibi bir sesle, nefes nefese. "Buraya gelin, sizi bekliyorum!"

"Lanet olsun..." dedi Rumata, hırıldar gibi.

Kadın yataktan atladı ve ona yaklaştı.

"Neyin var? Sarhoş musun?"

"Bilmiyorum," dedi, kelimeler dudaklarından kerpetenle sökülür gibi. "Burası çok havasız."

"Söyleyelim, bir leğen getirsinler?

"Ne leğeni?"

"Neyse, boş ver... Geçer..." Kadın, sabırsızlıktan titreyen parmaklarıyla Rumata'nın ceketinin düğmelerini çözmeye koyuldu. "Çok yakışıklısın..." diye mırıldandı, nefes nefese. "Hem de bakire gibi utangaçsın. Böyle olacağın hiç aklımdan geçmezdi... Ama Aziz Bara'ya yemin ederim, böylesi daha heyecan verici!"

Şimdi kadının ellerini tutması gerekiyordu. Önünde eğilmiş olan kadına baktı ve jöleyle parlayan kirli saçlarını, pudra birikintileri seçilen yuvarlak çıplak omuzlarını, küçük kırmızı kulaklarını gördü. İğrenç, diye düşündü. Yapacak bir şey yok. Bir şeyler biliyor olması ne kötü... Don Reba uykusunda sayıklar... Bu kadını da yanına alıp sorgulara götürüyor; Okana sorguları çok seviyor... Yapamayacağım.

"Ee?" dedi kadın öfkeyle.

"Halılarınız harika," dedi Rumata. "Ama benim ayrılma zamanım geldi."

Kadın önce anlamadı, sonra yüzü çarpıldı.

"Ne cüretle?" diye tısladı ama Rumata el yordamıyla kapı kolunu bulmuş, koridora çıkmıştı bile. Hızla uzaklaştı. Ya-

rından itibaren yıkanmayı bırakıyorum, diye düşündü. Burada tanrı değil domuz olmak gerek.

"Seni iğdiş herif!" diye bağırdı Okana arkasından. "Rezil hadım! Erkek değil, karısın sen! Seni zindana atmak gerek!"

Rumata bir pencereyi açtı, bahçeye atladı. Bir ağacın altında durdu, nefessiz kalmış gibi soğuk havayı ciğerlerine çekerek bir süre bekledi. Sonra o aptal beyaz tüyü hatırladı, öfkeyle söküp yere fırlattı. Pavel olsa o da yapamazdı bunu, diye düşündü. Hiç kimse yapamazdı. *Emin misin?* Evet, eminim. *Demek ki hiçbiriniz beş para etmezsiniz!* Ama düpedüz midemi bulandırdı! *Deneyler senin duygularını dinlemez. Beceremiyorsan çek git.* Hayvan değilim ben! *Deney gerektiriyorsa hayvan bile olunur.* Deney böyle bir şeyi gerektirmez. *Görüyorsun işte, gerektiriyormuş.* Ama o zaman...

Ne olacakmış o zaman? Ne olacağını bilmiyordu. O zaman... O zaman... Pekâlâ, kabul, kötü bir tarihçiyim ben. Omuzlarını silkti. Daha iyisi olmaya çalışalım. Domuz haline gelmeyi de öğrenelim...

Eve döndüğünde neredeyse gece yarısıydı. Soyunmadı, sadece kınlarının kopçalarını çözüp attı ve konuk odasında divanın üzerine yatıp ölü gibi bir uykuya daldı.

Uno'nun öfkeli haykırışları ve bas sesli birinin kükreyişiyle uyandı: "Defol git şuradan, lanet hayvan, yoksa derini yüzeceğim!"

"Görmüyor musun, uyuyan var!"

"Boşversene! Ayak altında dolanma!"

"Sana söylüyorum, içeri giremezsin!"

Kapı ardına kadar açıldı, ormandaki Peh kadar iri kıyım biri olan Baron Pampa Don Bau konuk odasına daldı. Kırmızı yanaklı, beyaz dişli, sarkık bıyıklı biriydi, başında şık, kırmızı kadife bir bere vardı ve üzerine de pahalı, kırmızı bir pelerin atmıştı; pelerinin altında bakır zırhı parlıyordu. Baronun sol bacağına sarılmış Uno'yu da peşi sıra geliyordu.

Rumata divandan aşağı atladı ve, "Baron!" diye bağırdı.

"Ne zaman geldiniz şehre, dostum? Uno, baronu rahat bırak!"

"Nadir bulunur, sadık bir oğlan," diye gürledi baron, kucaklamak için kollarını açarak Rumata'ya doğru yürürken. "Çok işe yarar biri olacak. Ona kaç para istiyorsunuz? Neyse, bunu sonra konuşuruz... Gelin bir kucaklayayım sizi!"

Kucaklaştılar. Barondan tatlı bir yol, at teri ve bir demet de muhtelif şarap kokusu yükseliyordu.

"Görüyorum ki tamamen ayıksınız, dostum," dedi üzgün bir sesle. "Gerçi siz hep ayıksınızdır. Talihli adam!"

"Oturun, dostum," dedi Rumata. "Uno! Bize bol bol Estor şarabı getir!"

Baron kocaman elini havaya kaldırdı.

"Bir damla bile olmaz!"

"Estor şarabı istemiyor musunuz? Uno, Estor'u boşver, İrukan şarabı getir!"

"Hayır, şarap filan istemiyorum!" dedi baron, acı bir tavırla. "İçmiyorum."

Rumata oturdu. "Ne oldu?" diye sordu kaygıyla. "Hasta mısınız?"

"Öküz gibi sağlıklıyım. Ama şu lanet olası aile meseleleri... Uzun sözün kısası, baronesle kavga ettim, buraya da öyle geldim."

"Baronesle kavga mı ettiniz? Siz mi? Baron, nasıl bir şaka bu?"

"Kendim de nasıl olduğunu bilmiyorum. Sanki kafam hâlâ sis içinde gibi. Evet, iki yüz kilometre yolu böyle bir sis içinde geldim!"

"Dostum," dedi Rumata. "Hemen atlara atlayıp Bau'ya gidiyoruz."

"Ama benim at daha dinlenmedi bile!" diye itiraz etti baron. "Hem ayrıca, onu cezalandırmak da istiyorum!"

"Kimi?"

"Tanrı'nın belası baronesi! Nihayetinde ben de erkeğim. Ayyaş Pampa'dan hoşnut değilmiş, madem öyle, hadi baka-

lım, ne ayyaşını ne de ayığını bulabilecek mi! Bir yudum şarap içmeden sırf suyla şuracıkta çürür giderim de, gene de şatoya dönmem..."

Uno somurtkan bir tavırla, "Buna söyleyin, bir daha kulağımı çekmesin," dedi.

"Defol git, seni çakal!" diye gürledi iyi yürekli baron. "Git de bize bira getir! Ter içindeyim, kaybettiğim sıvıyı geri kazanmam gerek."

Baronun kaybettiği sıvıyı geri kazanması yarım saat sürdü ve bu sırada biraz da çakırkeyif oldu. Yudumları arasında da Rumata'ya yaşadığı tatsızlıkları anlattı. "Gelip de şatosunu işgal eden şu ayyaş komşuları" birkaç kez lanetlemeyi de ihmal etmedi: "Sabahları sözümona ava çıkmak için geliyorlar ama ava çıkamadan kafayı bulup bütün mobilyaları dağıtıyorlar. Şatonun her yerine dağılıyorlar, her yere pisliyorlar, hizmetçilere hakaret ediyorlar, köpekleri tekmeliyorlar ve genç baron için çok kötü örnek oluyorlar. Sonra evlerine gidiyorlar; benimse kafam öyle iyi oluyor ki, oturduğum yerden kıpırdayamıyorum, baronesle yalnız başıma kala kalıyorum..."

Bu hikâyeyi bitirirken baron gene kedere kapıldı, hatta Estor şarabı bile istedi ama sonra toparlandı ve dedi ki: "Rumata, dostum, gidelim buralardan. Sizin şarap mahzeniniz çok zengin! Gidelim!"

"Ama nereye?"

"Ne önemi var ki! İsterse Boz Saadet'e olsun..."

"Hmm..." dedi Rumata. "Peki Boz Saadet'te ne yapacağız?"

Baron bıyıklarını acı verecek kadar çekiştirerek sustu. "Ne mi yapacağız?" dedi nihayet. "Amma tuhaf soru... Oturup konuşuruz..."

"Boz Saadet'te mi?" diye sordu Rumata, kuşkuyla.

"Evet. Sizi anlıyorum," dedi baron. "Korkunç... Ama olsun, gidelim. Burada oturdukça canım Estor şarabı çekiyor."

"Atımı getirin," dedi Rumata ve vericiyi almak için çalışma odasına gitti.

Birkaç dakika sonra atlarının üzerinde yan yana, zifiri karanlık ve daracık bir sokakta ilerliyorlardı. Biraz canlanmış görünen baron, bağıra bağıra, geçen gün bir yaban domuzunu avladığını, genç baronun hayranlık verici niteliklerini, baş keşişin kıçının çanağından altı parmaklı bir oğlan çıkardığı Aziz Tukka manastırındaki mucizeleri anlatıyordu. Bu sırada kendine has şakaları da ihmal etmiyordu: Bazen bir kurt gibi uluyor, baykuş gibi ötüyor, kamçısıyla kapalı kapılara vuruyordu.

Boz Saadet'e geldiklerinde baron atını durdurdu ve bir süre derin düşüncelere daldı. Rumata bekliyordu. Şatafatlı ama kirli pencerelerden ışık geliyordu, atlar bağlandıkları kazıkları çevresinde eşeleniyorlardı, pencerelerin altındaki bir banka oturmuş süslü püslü fahişeler tembelce münakaşa ediyorlardı, iki hizmetçi üzerinde güherçile lekeleri olan kocaman bir fıçıyı zorlukla kapıya doğru yuvarlıyorlardı.

Baron hüzünle, "Yalnızım," dedi. "Geceler boyunca yalnız kalacağım; düşünmesi bile korkunç! Barones de orada yalnız."

"Üzülmeyin, dostum," dedi Rumata. "Genç baron, sevgili baronesin yanında; ben de sizinleyim."

"Bu başka türlü bir şey," dedi baron. "Anlamıyorsunuz, dostum. Çok gençsiniz, aklınız bir karış havada... Herhalde şu fahişelere bakmaktan bile zevk alıyorsunuzdur."

"Elbette," dedi Rumata, barona merakla bakarak. "Bence tatlı kızlar."

Baron başını salladı ve istihzayla gülümsedi. "Şuradakine bak," dedi gürültüyle. "Koca götlü, kıçı neredeyse yere değecek. Şurada kaşınanda ise kıç mıç yok... Bunlar inek, dostum, en hafif deyimiyle inek. Ama bir de baronesi hatırla! Ne harika eller, ne yüksek bir zarafet, nasıl bir vücut!"

"Evet," diye onayladı Rumata. "Barones çok güzel bir kadın. Hadi gidelim buradan."

"Nereye?" dedi baron hüzünle. "Ve neden?" Yüzünde ansızın bir kararlılık ifadesi belirdi. "Hayır dostum, ben buradan

bir yere gitmiyorum. Ama siz dilediğinizi yapabilirsiniz." Attan inmeye davrandı. "Ne var ki beni burada yalnız bırakacak olursanız da çok rencide olurum."

"Tabii ki sizin yanınızda kalacağım," dedi Rumata. "Ama–"

"Aması maması yok," dedi baron.

Dizginleri koşup gelen hizmetliye verdiler, kızların önünden gururla geçtiler ve salona girdiler. İçeride hava çok boğucuydu. Şamdanların ateşi, büyük ve çok kirli bir hamamda olduğu gibi, kesif duman ve buharın içinde güçlükle titriyordu. Uzun masaların arkasında üzerlerinde düğmeleri çözülmüş üniformalarıyla terli askerler, çıplak vücutlarını örten renkli kaftanlarıyla aylak denizciler, göğüsleri neredeyse ortada kadınlar, dizlerinin arasında baltalarıyla boz akıncılar, hırpani giyimli zanaatçılar yiyor, içiyor, sövüyor, gülüyor, ağlıyor, öpüşüyor, müstehcen şarkılar söylüyorlardı. Hancının tezgâhı solda, duman içinde belli belirsiz seçiliyordu; hancı dev fıçıların arasına atılmış bir tahtanın üzerinde oturuyor, arı kovanında gibi koşturan hizmetçileri yönetiyordu. Sağda, parlak köşede hanın temiz tarafının kapısı görünüyordu; burası asil baronlar, muteber tacirler ve boz subayları içindi.

"Bizim neyimiz eksik, neden içmeyelim ki?" diye sordu Baron Pampa. Rumata'nın kolunu yakaladı ve belindeki zırhla oturanların sırtlarına sürtünerek masaların arasındaki daracık açıklıktan tezgâha doğru sürükledi. Tezgâhtan kocaman bir çömlek kaptı, hancıya uzattı, beriki çömleğe maşrapayla şarap doldurdu. Baron çömleği aldı, bir yudumda dibine kadar içti ve şimdi yapacak tek bir iş kaldığını söyledi: iyi vakit geçirmek. Sonra hancıya döndü, bu handa asil insanların ayak takımı, asalaklar ve serseriler tarafından rahatsız edilmeden efendi gibi içip vakit geçirebilecekleri bir yer olup olmadığını sordu. Hancı, bu mekânın tam da aradığı türden bir yer olduğunu söyledi.

"Harika!" dedi baron gösterişli bir tavırla, hancıya birkaç altın fırlattı. "Ben ve bu don için her şeyin en iyisini ayarlayın

ama hizmet etsin diye oyuncak bebek gibi bir fahişe değil, saygıdeğer yaşlı bir kadın gönderin!"

Hancı, asil donları diğer, temiz tarafa bizzat geçirdi. Burada fazla kimse yoktu. Bir köşede boz subaylar (daracık üniformalı dört teğmen ve Kralı Koruma Nezareti'nin nişanları olan kısa pelerinler giymiş iki yüzbaşı) oturmuş keyiflerine bakıyorlardı. Pencerenin yanında, yüzlerinde hayal kırıklığına uğramış gibi bir ifadeyle iki asilzade, ince belli bir sürahinin başında oturuyorlardı. Onların yakınında da hırpani ceketli ve yamalı pelerinli, beş parasız birkaç baron vardı; küçük yudumlarla şaraplarını içiyor ve açgözlü bakışlarını odada gezdiriyorlardı.

Baron küçük bir masanın yanına oturdu, başıyla boz subayları işaret etti ve homurdandı: "İnsan burada bile ayak takımından uzaklaşamıyor." Bu sırada önlüklü, şişman bir kadın badi adımlarla ilk devriyesine çıktı. Baron ördek gibi vırakladı, kuşağının altından hançerini çıkardı ve eğlenceye başladı. Sessizce, kızarmış geyik etinden kocaman dilimleri, yumuşakça sınıfından meze tepelerini, deniz kereviti dağlarını, kova kova salata ve mayonezi ağzına atıyor, şaraplar, biraları da şelaleden dökülür gibi dikliyordu. Beş parasız donlar birer ikişer baronun masasına yaklaşmaya başladılar; baron da bunlara elini sallayıp yedi sülalelerine saygılarını sunarak ikramda bulunuyordu.

Aniden durdu, yemeği bıraktı, şiş gözlerini Rumata'ya dikti ve vahşi hayvana benzer bir sesle kükredi: "Çoktandır Arkanar'a gelmemiştim, asil dostum! Size karşı dürüst olacağım: Burada hoşuma gitmeyen bir şeyler var."

"Tam olarak nedir, baron?" diye ilgiyle sordu Rumata, bir tavuğun kanadını çiğnerken.

Beş parasız donların yüzünde saygı dolu bir ifade belirdi.

"Söylesenize, dostum!" dedi baron, yağlı ellerini pelerinine silerken. "Söyleyin, asil donlar! İmparatorluğun asil soylarından gelme insanlar ekselansları kralımızın başkentine ne

zamandan beri bu sefil dükkâncılarla ve kasaplarla karşılaşmadan giremez oldular?"

Beş parasız donlar birbirlerine baktılar, kıpırdandılar. Rumata, göz ucuyla bozların oturduğu köşeye baktı. Oradakiler de içmeyi bırakmış, barona bakıyorlardı.

"Meselenin ne olduğunu size söyleyeceğim, asil donlar," diye devam etti Baron Pampa. "Mesele şu ki, hepiniz ödlek olmuşsunuz. Onlara katlanıyorsunuz çünkü korkuyorsunuz. Sen, evet sen, korkuyorsun!" diye kükredi, en yakınındaki beş parasız dona bakarak. Beriki belli belirsiz gülümsedi ve kuyruğunu kıstırıp uzaklaştı. "Ödlekler!" diye kükredi baron. Bıyıkları dimdik olmuştu.

Ama beş parasız donlar kütük gibiydi. Kavga etmek istemiyorlardı, sadece yiyip içmek istiyorlardı.

Baron ayağını tezgâhın üzerinden attı, bıyığının sağ tarafını avucunun içinde burdu, gözlerini subayların oturduğu köşeye dikti ve, "Ben şeytandan bile korkmam!" dedi. "Karşıma çıkacak olurlarsa boz çakalları da ezerim!"

"Şu şarap fıçısı orada ne sızlanıyor?" diye yüksek sesle sordu uzun suratlı boz yüzbaşısı.

Baron hoşnutlukla gülümsedi. Olduğu yerde sıçradı, sıranın üzerine çıktı. Rumata kaşlarını kaldırıp ikinci tavuk kanadına uzandı.

"Hey, siz, boz köpekler!" diye kükredi baron, sanki subaylar yüzlerce metre ötedeymiş gibi. "Daha üç gün önce ben, Baron Pampa Don Bau, sizinkilerden birine iy-yi bir ders verdim! Biliyor musun, dostum," dedi Rumata'ya dönerek, "geçen gece Kabani Baba'yla benim şatoda oturmuş bir şeyler içiyorduk. Benim kâhya aniden koşa koşa geldi, bir boz çetesinin Altın Nal hanını dağıttığını söyledi. Benim hanımı, benim doğduğum topraklarda ha! Hemen emrettim: 'At başına!' Doğruca oraya... Dizginlerime yemin olsun, koca bir sürü, yirmi kişi var! Üç adamı tutmuşlar, domuz gibi de sarhoşlar... Bu namussuzlar içmeyi de bilmiyorlar! Her şeyi

kırıp dökmeye başlamışlar. Bunlardan birini ayağından yakaladım, eğlenceye başladık! Bunları ta Ağır Kılıçlar'a kadar kovaladım. Kanları, bana inanmayacaksınız belki dostum, dizimize kadar geliyordu, baltalarını da arkalarında bırakmışlardı..."

Hikâyenin burasında baronun sözünü kestiler: Uzun suratlı yüzbaşı elini salladı, ağır bir bıçak vızıldadı, baronun zırhlı göğsüne çarptı.

"Nihayet!" dedi baron ve kocaman, çift ağızlı kılıcını çekti.

Beklenmeyecek bir atiklikle yere atladı, kılıcıyla havada bir yay çizdi ve alçak tavanı tutan kirişi ikiye böldü. Küfretti. Tavan bel verdi, başına tozlar döküldü.

Şimdi herkes ayağı fırlamıştı. Beş parasız donlar duvarın önüne yığılmışlardı. Genç asilzadeler daha iyi görebilmek için masanın üzerine çıkmışlardı. Bozlar kılıçlarını çekmiş, yarın daire yapmış, ağır ağır barona yaklaşıyorlardı. Sadece Rumata istifini bozmadan oturuyor, ne taraftan kalkarsa baronun kılıcına hedef olmayacağını hesaplıyordu.

Kılıcı baronun başının üzerinde adeta ışık hızıyla daireler çiziyordu. Bu haliyle Rumata'ya, pervanesi dönen bir yük helikopterini anımsatıyordu.

Baronun çevresini üç taraftan saran bozlar kılıcın menziline girmemek için durmak zorunda kaldılar. Bunlardan biri diğerlerinden daha talihsiz çıktı, Rumata'nın oturduğu yere yaklaştı, Rumata dönüp masaya yaslandı, adamı yakasından yakaladı, yıkıp yemek artıklarıyla dolu masanın üzerine serdi ve yumruğunu kulağının altına yapıştırdı. Boz gözlerini kapadı, kaskatı kesildi. Baron haykırdı: "Gırtlağını kesin onun, asil Rumata, kalanların işini ben görürüm!"

Hepsini öldürecek, diye düşündü Rumata huzursuzlukla. "Beni dinleyin," dedi bozlara. "Birbirimizin gecesini zehir etmeyelim. Bize karşı şansınız yok. Silahlarınızı atıp buradan defolun."

"Bu kadarı yetmez," diye öfkeyle itiraz etti baron. "Ben

dövüşmek istiyorum! Onlar da dövüşsünler! Hadi, saldırın, lanet olasıcalar!"

Böyle deyip kılıcını daha hızlı çevirmeye başladı ve bozların üzerine atıldı. Bozların beti benzi attı, geri çekildiler. Belli ki hayatlarında hiç yük helikopteri görmemişlerdi. Rumata masanın üzerinden diğer tarafa atladı.

"Durum, dostum," dedi. "Bu adamlarla tartışmamıza hiç gerek yok. Burada bulunmaları hoşunuza gitmiyor mu? Peki, çıksınlar o halde."

"Silahlarımızı almadan çıkmayız," dedi teğmenlerden biri somurtarak. "Yoksa ceza verirler. Devriye görevindeyim."

"Kahrolasıcalar, silahlarınızla çıkın o halde," diye izin verdi Rumata. "Kılıçlar kınına, eller başınızın üzerine, birer birer çıkın! Numara yapmayın! Yoksa kemiklerinizi kırarım!"

"Ama nasıl çıkacağız?" diye sordu uzun suratlı yüzbaşı öfkeli bir tavırla. "Bu baron yolumuzu kapatıyor!"

"Hem de kapatmaya devam edeceğim!" dedi baron inatçı bir sesle.

Genç asilzadeler kahkaha attılar.

"Peki," dedi Rumata. "Ben baronu tutacağım, siz de çıkacaksınız ama acele edin, uzun süre tutamam! Hey, siz, kapıdakiler! Çıkışın önünü kapatmayın! Baron," dedi baronun kalın beline sarılarak, "sanırım önemli bir şeyi unuttunuz. Bu şanlı kılıç sizin atalarınız tarafından sadece erdemli dövüşler için kullanıldı, bu yüzden de şöyle yazıldı: 'Meyhanelerde kılıcınızı çekmeyin.'"

Hâlâ kılıcını savurmakta olan baronun yüzünde bir tereddüt belirdi. "Ama başka kılıcım yok ki," dedi kararsızlıkla.

"Aynen öyle!" dedi Rumata.

"Öyle mi düşünüyorsunuz?" diye sordu baron daha büyük bir tereddütle.

"Zatıâliniz benden iyi bilirsiniz!"

"Evet," dedi baron, "haklısınız." Yukarı, kudurmuşçasına dönen kılıca baktı. "Belki bana inanmazsınız, sevgili Rumata

ama ben aynen bu şekilde üç-dört saat daha hiç durmadan devam edebilirim... Ah, keşke barones de bu halimi görebilseydi!"

"Ben ona anlatırım," diye söz verdi Rumata.

Baron içi çekti, kılıcı bıraktı. Korkudan başlarını kaldıramayan bozlar önünden geçip çıktılar. Baron gözleriyle onları izliyordu.

"Bilmiyorum, bilmiyorum," dedi kararsızlıkla. "Ne dersiniz, şunların kıçına tekmeye basmamakla doğru mu yaptım?"

"En doğrusunu yaptınız," diye onayladı Rumata.

"Elden ne gelir," dedi baron, kılıcını gıcırtıyla kınına sokarken. "Madem ki dövüşemedik, düzgün bir şeyler yiyip içelim bari."

Hâlâ bilinçsizce masanın üzerinde yatmakta olan boz teğmenini ayağından çekip attı ve olanca gücüyle haykırdı:

"Hey, hancı! Şarap ve yemek getir!"

Genç asilzadeler yaklaştılar, baronu zaferinden ötürü saygıyla kutladılar.

"Önemli bir şey değil," dedi baron alicenap bir tavırla. "Altı genç sıska; hem de bütün bu namussuzlar gibi ödlek. Altın Nal'da bunlardan yirmi tanesinin hakkından geldim ben... Talihim varmış ki," dedi Rumata'ya dönerek, "o sırada savaş kılıcım yanımda değildi! Hiç umursamadan çekiverirdim onu. Gerçi Altın Nal meyhane sayılmaz, sadece ufak bir han..."

"Kimilerine göre de öyle yazılıymış," dedi Rumata: "Handa kılıcınızı çekmeyin."

Hancı et dolu yeni kaplar ve yeni şarap sürahileri getirdi. Baron kollarını sıyırıp işe koyuldu.

"Aklıma gelmişken," dedi Rumata, "Altın Nal'da kurtardığınız o üç tutsak kimdi?"

"Kurtardığım mı?" dedi baron, çiğnemeyi bıraktı ve gözlerini Rumata'ya dikti. "Asil dostum, sanırım kendimi yeterince ifade edememişim! Ben kimseyi kurtarmadım. Doğru,

bunlar tutukluydular ama bu bir devlet meselesi... Neye dayanarak onları kurtaracaktım ki? Biri bir baron olacak, ödleğin tekiydi; sonra ihtiyar bir kitap kurduyla hizmetçisi..." Omuzlarını silkti.

"Evet, elbette," dedi Rumata kederli bir sesle.

Aniden baronun yüzüne kan sıçradı, gözleri korkunç bir şekilde yuvarlanmaya başladı.

"Ne? Gene mi?" diye kükredi.

Rumata dönüp arkasına baktı. Don Ripat kapıda duruyordu. Baron sıçradı, tabaklar ters döndü, oturduğu sıra yere yuvarlandı. Don Ripat anlamlı bir tavırla Rumata'nın gözlerine bakıp çıktı.

"İzninizi isteyeceğim, baron," dedi Rumata, ayağa kalkarken. "Kraliyet hizmeti..."

"Aa..." dedi baron, hayal kırıklığına uğramış gibi. "Sizin için üzgünüm... Ben olsam kimsenin hizmetine girmem!"

Don Ripat kapının hemen dışında onu bekliyordu.

"Ne oldu?" diye sordu Rumata.

"İki saat önce," dedi Don Ripat, "Kralı Koruma Nazırı Don Reba'nın emriyle Dona Okana'yı tutukladım ve Saadet Kulesi'ne götürdüm."

"Hmm," dedi Rumata.

"Dona Okana bir saat önce işkenceye dayanamayarak öldü."

"Hmm," dedi Rumata.

"Kendisini resmi olarak casuslukla suçladılar. Ama..." Don Ripat durakladı, gözlerini indirdi. "Sanırım... Bence..."

"Anlıyorum," dedi Rumata.

Don Ripat, Rumata'nın suçluluk dolu gözlerine baktı.

"Elimden bir şey gelmedi," diye başladı.

"Zaten sizin işiniz değildi," dedi Rumata, hırıltılı bir sesle. Don Ripat'ın bakışları tekrar kurşun gibi ağırlaştı. Rumata onu başıyla selamladı, masaya döndü. Baron kızarmış istiridye dolu tabağı iyice sıyırmıştı.

"Estor şarabı!" dedi Rumata. "Daha çok, daha çok getirsinler!" Boğazını temizledi. "Neşemizi bulacağız. Her şeyi boş verip neşemizi bulacağız..."

***

Rumata kendine geldiğinde geniş bir meydanlığın ortasında yatıyordu. Kül rengi gökyüzü ağarıyordu, uzaklardan horozlar güçlü sesleriyle kalk borusunu öttürüyorlardı. Yakınlardaki iğrenç bir şeylerin üzerinde dönen kargalar gaklıyorlardı, rutubet ve leş kokuyordu. Başındaki duman hızla dağıldı, duyuları her zamanki gibi berrak ve güvenilir bir şekilde geri döndü, dilinde giderek kaybolan tatlı bir nane acılığı vardı. Sağ elinin parmakları şiddetle ağrıyordu. Rumata sıkılı yumruğunu kaldırıp baktı. Kemiklerinin etrafındaki derisi yüzülmüştü, sıkılı avucunun içindeyse hâlâ boş, alkol zehirlenmelerine karşı panzehir olarak kullanılan, başka gezegenlere gözlemci olarak gönderilen kişilere tedbir olarak verilen türden ufak bir Kasparamid şişesi tutuyordu. Belli ki talimatlar her nasılsa aklına gelmiş ve alkol yüzünden bilincini tamamen kaybetmeden önce şişeyi ağzına boşaltıvermişti.

Tanıdık bir yerdeydi; hemen karşısında yanmış gözlemevinin yıkıntıları vardı, biraz daha solda ise kraliyet sarayının minarelere benzeyen dar ve yüksek nöbetçi kulübeleri görünüyordu. Rumata rutubetli, soğuk havayı içine çekti eve doğru yürümeye başladı.

Baron Pamba harika bir gece geçirmişti. İnsanlık onurlarını hızla kaybeden beş parasız donların eşliğinde Arkanar meyhanelerine büyük bir turne gerçekleştirmiş, ne bulduysa içmiş, çatlarcasına yemiş, yollarda da en azından sekiz kavgaya bulaşmıştı. Rumata tarafları ayırmak ve birbirlerini öldürmekten kurtarmak için kendisinin de katıldığı bu sekiz kavgayı anımsayabiliyordu ama belki daha fazlası vardı? Bundan sonra olan bitenler bir sis bulutu arkasında kaybol-

muştu. Bu sisin içinde dişlerine kadar silahlı insanların suratları, Pampa'nın limanda köle olarak satmaya kalktığı son kalan beş parasız donun şaşkın ve acı dolu yüzü, atını geri vermeleri için asil donlara yalvaran kıpkırmızı burunlu bir İrukanlı beliriyordu...

Başlangıçta sadece bir gözlemci olarak kalmıştı. Barondan az içmemişti: İrukan şarabı, Estor şarabı, Soan şarabı, Arkanar şarabı; ama şişeler birbirini kovalarken her birinin ardından dilinin gizlice altına bir Kasparamid ampulü atmıştı. Üstelik bilinci de yerindeydi; boz devriyelerin sokak başlarında ve köprülerde kalabalık gruplar halinde toplandıklarını, Soan yolunda baronu yüzlerce okla delik deşik etmeye hazır at sırtında bir grup barbar olduğunu da fark etmişti. (Şans eseri Rumata barbarların dillerini anlıyordu da böyle bir talihsizlikle karşılaşmamışlardı.) Kapüşonlarını çekmiş uzun, siyah pelerinli, Yurtsever Okulu'nun önüne dizilmiş hareketsiz asker sürüleri gördüğünü de açıkça hatırlıyordu. Şunlar keşiş değil mi? Kilisenin ne işi var burada, diye düşünmüştü. Kilise ne zamandan beri Arkanar'daki dünyevi işlere karışıyor

Sarhoşluğa ağır ağır düşmüştü ama sonunda adeta boğulmuştu içinde. Kısa bir bilinç anında, kesinlikle tanımadığı bir odada, hemen önünde meşe ağacından parçalanmış bir masa, elinde kınından sıyrılmış kılıcını ve çevresinde de kendisini alkışlayan beş parasız donları görmüş ve o zaman eve gitme zamanının geldiğini düşünmüştü. Ama artık çok geçti. Bir kudurmuşluk ve insani olan her şeyden kurtulmuş olmanın mutluluğu (iğrenç, karşı konulmaz bir mutluluk) onu ele geçirmişti. Ama yine de bir dünyalı, gözlemci, ulaşılacak bir hedef varsa ne kendilerini esirgeyen ne de herhangi bir şeyin karşısında eğilen ateş ve demir insanlarının mirasçısı olarak kalmıştı. Yirmi göbektir soygunlarıyla ve sarhoşluklarıyla nam salmış savaşçı atalarının kanını taşıyan Estorlu Rumata değildi artık. Ama bir komünar da değildi. Deneylere karşı

hiçbir sorumluluk hissetmiyordu. Sadece kendisine karşı sorumluluklarıyla ilgiliydi. Hiçbir kuşku da hissetmiyordu. Her şey çırılçıplaktı önünde, açıklama gerektirmeyecek kadar açıktı. Bütün bunlardan kimin suçlu olduğunu kesinlikle biliyordu, ne yapmak istediğini de kesinlikle biliyordu: körü körüne saldırmak, sarayların merdivenlerinden aşağı mızrakların ve kükreyen kalabalığın dirgenlerinin üzerine ateşler fırlatmak...

Ürperdi, kılıcını kınından çıkardı. Bıçağın üzerinde çentikler vardı. Biriyle dövüştüğünü anımsıyordu ama kiminle? Nasıl bitmişti kavga?

İçki almak için atlarını satmışlardı. Beş parasız donlar kayboldu. Rumata –bunu da anımsıyordu– baronu evine götürmüştü. Baron Pamba Don Bau'nun keyfi yerindeydi, tamamen ayıktı ve eğlenceye devam etmek için de hazırdı; yalnız ayakta duramıyordu. Bundan başka, nedense tatlı baronesle daha yeni vedalaştığını ve artık iyice küstahlaşmış olan kanlısı Baron Kaska'ya karşı sefere çıkmış olduğunu sanıyordu. ("Bir düşünsenize, dostum, bu alçak herifin boklu kıçından bir oğlan çıktı, adını da Pampa koydu...") "Güneş doğuyor," demişti duvarda asılı, üzerinde güneşin doğuşunu temsil eden bir resim bulunan halıya bakarak, "bütün gece eğlenceye devam edebiliriz, asil donlar ama muharebeye girişmeden önce uyuyup dinlenmek gerek. Ve muharebe sırasında bir damla bile şarap içmeyeceğiz. Ayrıca barones de bu durumdan hoşnut olmaz."

"Ne? Yatak mı? Tarlanın ortasında ne yatağı? Bizim yatağımız atlarımızın eğeri!" Böyle diyerek duvardaki talihsiz halıyı parçalamış, vücuduna sarmış ve sendeleyerek şamdanın olduğu köşeye doğru yürümüştü. Rumata, Uno'ya baronun yanına hıyar turşusu dolu bir kovayla pancar turşusu dolu bir tekne getirmesini buyurmuştu. Oğlanın yüzü öfkeli, uykuluydu. "Şuna baksanıza," diye homurdanmıştı. "Bir gözü selam veriyor, diğeri hadi bana eyvallah diyor."

"Kes sesini, aptal," demişti Rumata ve... Ve bir şey olmuştu. Berbat bir şey, onu şehrin diğer ucundaki bu tarlaya getiren bir şey. Çok, çok berbat bir şey, affedilmez, utanç verici...

Evin önüne geldiğinde ne olduğunu anımsadı ve durdu.

Uno'yu bir tarafa itmiş, merdivenlerden yukarı çıkmış, kapıyı açmış ve kızın üzerine atılmıştı. Efendisiydi. Gece lambasının ışığında onun beyaz yüzünü, korku ve iğrentiyle açılmış kocaman gözlerini görmüştü ve bu gözlerde kendisiyle karşılaşmıştı: sendelerken, salyalar akan ağzı açık, derisi yüzülmüş yumrukları sıkılı, elbiseleri kir içinde: hayvansı, alçak, soylu bir namussuz. Ve kızın bakışları onu geri, merdivenlerden aşağı savurmuştu, sonra koridora, sonra kapıya, karanlık sokağa ve daha uzağa, daha, daha uzağa, mümkün olduğunca...

Dişlerini sıktı, içinin buz kestiğini hissetti, sessizce kapıyı açtı, parmak uçlarında koridora girdi. Dev bir deniz memelisine benzeyen baron bir köşede, huzurlu uykusunda horluyordu. "Kim var orada?" diye seslendi dizlerinin üzerinde arbaletle sıranın üzerinde uyuklayan Uno. "Sessiz ol," diye fısıldadı Rumata. "Mutfağa git, bir kova su ve sirke ile temiz kıyafetler getir, çabuk!"

Uzun uzun, yakıcı bir hazla başından aşağı su döktü, sirkeyle vücudunu sildi, gecenin kirlerini temizledi. Uno her zamanki konuşkanlığının tersine, etrafında koşturuyordu. Ve ancak baronun arkası kopçalı leylak rengi aptal pantolonunun düğmelerini çözmeye yardım ettikten sonra, somurtarak bildirdi: "Gece, siz gider gitmez Kira da aşağı indi ve don geldi mi, diye sordu. Düş gördüğünü sanmış. Ben de ona, dün akşam çıktığınız devriyeden henüz dönmediğinizi söyledim..."

Rumata iç çekti, yüzünü çevirdi. İşe yaramadı. Kendini daha kötü hissetti.

"Ve bütün gece arbaleti yanımdan ayırmadan oturdum: Olur ya, sarhoş herif üst kata çıkmaya kalkar diye korktum."

"Teşekkür ederim, çocuğum," diyebildi Rumata güçlükle.

Ayakkabılarını ayağına geçirdi, koridora çıktı; kararmış, metalik aynanın karşısında bir süre durdu. Kasparamid kusursuz çalışıyordu. Bitkin düşürücü gece devriyesinden sonra biraz yorgun görünen ama kesinlikle son derece saygın yüzüyle şık, asil bir don görünüyordu aynada. Altın tokayla toplanmış ıslak saçları yüzüne dökülüyor, ona bir tatlılık ve yakışıklılık veriyordu. Alnındaki kamerayı otomatik bir hareketle düzeltti. Bugün dünyadakiler iyi bir seyir gördüler, diye düşündü hüzünle.

Bu sırada şafak sökmüştü. Güneş, tozlu pencerelere düşmüştü. Kepenkler açılıyordu. Sokaktan uykulu sesler yükseliyordu: "İyi uyudunuz mu, Kiris Kardeş?" "Tanrıya şükür, bebek gibi uyudum, Tika Kardeş." "Bizim evdeyse biri cama dayandı. Dediklerine göre asil Don Rumata gece vakti dolaşmaya çıkmış." "Konuğu varmış diyorlar." "Bugünlerde gece gezmesine çıkılır mı? Genç kralın zamanında gece vakti çıkarlardı da şehrin yarısının yandığını bile fark etmezlerdi." "Size ne diyebilirim ki, Tika Kardeş. Tanrı'ya şükür, komşumuz böyle asil bir don. Yılda bir kez gece gezmesine çıkmış, çok mu?"

Rumata üst kata çıktı, kapıyı vurdu ve odaya girdi. Kira, tıpkı dünkü gibi, koltukta oturuyordu. Korkuyla gözlerini kaldırdı, endişeyle Rumata'nın gözlerine baktı.

"Günaydın güzelim," dedi Rumata, yaklaştı, kızın elini öptü ve karşısındaki koltuğa oturdu.

Kız soran gözlerle ona baktı. Sonra sordu: "Yorgun musun?"

"Evet, biraz. Ama gene çıkınam gerekiyor."

"Sana bir şeyler hazırlayayım mı?"

"Gerek yok, teşekkür ederim. Uno hazırlar. Ama kolalı gömleğimi kokulandırabilirsin."

Rumata aralarında bir yalan duvarı yükseldiğini hissediyordu. İlkin inceydi bu, sonra kalınlaşmaya, sağlamlaşmaya

başladı. Ömür boyu! diye düşündü acıyla. Kız kolalı yakasına, yanaklarına, alnına, saçlarına değişik parfümler sürerken elleriyle gözlerini kapatmış, oturuyordu.

"Nasıl uyuduğumu sormadın bana," dedi Kira.

"İyi uyudun mu, güzelim?"

"Bir düş gördüm... Korkunç mu korkunç bir düş."

Duvar, bir şato duvarı gibi kalınlaştı.

"Yeni bir yere geldiğinde böyle olur," dedi Rumata. "Herhalde baron da aşağıda epey gürültü etmiş olacak."

"Kahvaltı hazırlamalarını söyleyeyim mi?" diye sordu kız.

"Söyle."

"Peki sabah hangi şarabı içmeyi seversin?"

Rumata gözlerini açtı. "Su getirmelerini söyle," dedi. "Sabahları içki içmiyorum."

Kira çıktı. Rumata kızın sakin ve ahenkli bir sesle Uno'yla konuşmasını dinledi. Sonra döndü, koltuğun koluna oturdu ve düşünü anlatmaya başladı; Rumata kaşlarını yolarak ve duvarın her dakika daha da kalınlaştığını, tahkim olduğunu, bu iğrenç dünyada kendisini gerçekten sevebileceği biricik insandan ayırdığını hissederek dinledi.

Ve o zaman bütün gücüyle kendini duvara attı. "Kira," dedi. "Gördüğün düş değildi."

Duvar parçalandı fakat bir şey olmadı.

"Zavallı sevgilim," dedi Kira. "Bekle, biraz turşu getireyim..."

5

Bir zamanlar, hem de yakın zamanlar, Arkanar kralının sarayı, imparatorluktaki aydınlanma merkezlerinden biriydi. Biliminsanları sarayda konuk ediliyordu; elbette bunların çoğu şarlatandı ama aralarında gezegenin yuvarlak olduğunu keşfeden Kisenli Bagir, hastalıklara rüzgâr ve suyun getirdiği, gözle görünmeyen kurtçukların neden olduğunu dahiyane bir şekilde ifade eden kraliyet doktoru Tata, bütün simyacılar gibi çamuru altına dönüştürmenin yolunu arayan ama maddenin korunumu yasasını da keşfeden simyacı Sinda da vardı. Arkanar sarayında şairler de vardı, gerçi çoğu dalkavuk ve asalaktı ama tarihi bir trajedi olan *Kuzeye Sefer*'in yazarı Şanlı Penin, türküleştirilmiş beş yüzden çok balad ve sone yazmış olan Adil Tsuren'in yanı sıra imparatorluk tarihinde ilk defa ladini bir roman yazan Hikâyeci Gur da sarayda yer bulmuşlardı. (Bu, güzeller güzeli barbar kızına âşık olan bir prensin hüzünlü aşk hikâyesiydi.) Muhteşem sanatçılar, dansçılar ve şarkıcılar da vardı sarayda. Seçkin ressamlar duvarlara ölümsüz freskler çiziyorlardı, ünlü heykeltıraşlar yaratıcılıklarıyla saray bahçelerini süslüyorlardı. Gerçi, Arkanar krallarının aydınlanmanın ve gerçek sanatın hamileri olduğu söylenemezdi. Bütün bunlar süslemeden başka bir şey değildi; sabahları ayna karşısında törensel bir şekilde süslenmekten veya sarayın ana girişindeki ihtişamlı muhafızlardan farksızdılar.

Aristokratik hoşgörü, bazen bazı biliminsanlarının ve şairlerin devlet aygıtının görünür dişlileri arasına sokulmasına

da izin veriyordu. Örneğin elli yıl önce büyük bilgin, simyacı Botsa, bugün gereksiz diye lağvedilmiş olan Madencilik Nezareti'ni yapıyordu; birkaç maden açmış ve onun sayesinde Arkanar alaşımlarıyla ün kazanmıştı ama bu alaşımların sırları, onun ölümüyle birlikte unutulmuştu. Şanlı Penin ise yakın zamanlara kadar devlet eğitim programını yürütüyordu ama başkanlığını yaptığı Tarih ve Dilbilimleri Nezareti akıl sağlığı için zararlı bulunmuştu.

Tabii eskiden, kralın, cinsel cazibesinden başka hiçbir özelliği olmayan ahmak gözdesinin hoşuna gitmeyen bir sanatçıyı veya biliminsanını ülkeden sürdükleri veya arsenikle zehirledikleri de oluyordu ama bu meseleyi bir imha programına çeviren Don Reba olmuştu. Muktedir Kralı Koruma Nezareti, bu makama geldiği günden beri Arkanar kültürünü öyle bir yıkıma uğratmıştı ki, bu tavrı bazı soylu saray mensupları arasında bile rahatsızlığa neden olmuştu ve bunlar, sarayın artık sıkıcı olduğunu, balolar sırasında aptal dedikodulardan başka bir şey işitmediklerini söylemeye başlamışlardı.

Delilikle, neredeyse devlete karşı suç işlemekle suçlanan Kissenli Bagir işkence tezgâhına çekilmiş ve ancak Rumata'nın büyük çabaları sayesinde salınıp başkente gönderilmişti. Onun gözlemevini yakmışlardı, hayatta kalan biliminsanları ise dört bir yana dağılmışlardı. Kraliyet hekimi Tata, diğer beş kraliyet hekimiyle birlikte, kral hazretlerini devirip İrukan dükünü kral yapmaya ve bu amaçla kralı zehirlemeye niyetli biri diye ansızın damgalanıvermiş, işkence altında bütün suçlarını itiraf etmiş ve kraliyet meydanında asılmıştı. Rumata onu kurtarmaya çalışırken otuz kilo altın dağıtmış, dört casusunu (ne yaptıklarını bilmeyen asil donlar) kaybetmişti ve tutsakları kurtarma girişimi sırasında neredeyse kendisi de telef olacaktı; üstelik bu girişim başarısız olmuştu. Bu, onun ilk yenilgisiydi ve bundan sonra, Don Reba'nın tesadüfen iktidara gelmiş biri olmadığını anlamıştı.

Bir hafta sonra, kimyacı Sinda'yı felsefe taşını kraliyet hazinesinden gizlemekle suçlamaya niyetlendiklerini öğrenince, bu yenilgisinin öfkesiyle evinde simyacıya tuzak kurmuş, yüzünü siyah çaputlarla örtüp simyacıyı hapse götürmek için gelen akıncıların silahlarını ellerinden almış, ellerini ayaklarını bağlayıp mahzene atmış ve o gece, hiçbir şeyden haberi olmayan Sinda'yı da paket edip Soan sınırına bırakmıştı. Simyacı ise orada Don Kondor'un gözetimi altında felsefe taşı arayışlarına devam ediyordu.

Şair Şanlı Penin ise ansızın keşiş yemini etmiş ve uzak bir manastıra çekilmişti. Suç teşkil eden müphem anlamlı şeyler söylemekten ve alt sınıfların zevklerini temsil etmekten hüküm giyen Adil Tsuren'in malı ve onuru elinden alınmış, itiraz etmeye kalkmış, şimdilerde açıkça yıkıcı sayılan bazı baladlarını meyhanelerde okumuş, sözümona yurtsever bazı kimseler tarafından iki kez öldüresiye dövülmüş, ancak bundan sonra, iyi dostu ve hamisi Don Rumata'nın çabalarıyla başkente gitmeye ikna olmuştu. Rumata, şairin ayrılışını hiç unutmayacaktı: Sarhoşluktan mosmor kesilmişti, zayıf elleriyle limandan ayrılan geminin payandalarına tutunuyor, limanı çınlatan, adeta gençleşmiş bir sesle veda sonesini haykırıyordu: "Solgun bir yaprak düşüyor ruhuma..." Hikâyeci Gur'a gelince, Don Reba'nın makamında kendisiyle yaptığı bir görüşmede, hiçbir Arkanar prensinin, bir devlet düşmanının kızını sevemeyeceğini öğrenmiş, bunun üzerine kitaplarını kraliyet meydanında bizzat kendisi ateşe atmıştı; o zamandan beri de kral hazretleri ne zaman bir gezintiye çıkacak olsa, Gur, başı eğik, yüzü ölü gibi, nedimeler kalabalığının içinde dururdu; Don Reba'nın belli belirsiz bir işaretiyle ileriye çıkar, ultra-şoven içerikli bir şiirini okur, dinleyenler de sıkıntıyla esnerlerdi.

Sanatçılar sadece tek bir piyesi sahneye koyuyorlardı: *Barbarların Yıkımı, veya Mareşal Tots, Arkanar Kralı I. Pits.* Şarkıcılar genelde katı bir sansüre tabi orkestra eşliğinde konser

vermeyi tercih ediyorlardı. Hayatta kalmış ressamlar, işaret levhalarını boyuyorlardı. En kurnaz ikisi veya üçü sarayda kalmışlardı ve kralla birlikte, daima onun kolunu büyük bir saygıyla tutarken temsil ettikleri Don Reba'nın portrelerini çiziyorlardı. (Başka bir pozunu çizmelerine izin verilmiyordu: Kral yirmi yaşında zırhlı bir yiğit olarak temsil ediliyordu, Don Reba ise bakışları derin, olgun bir adam olarak.)

Evet, Arkanar sarayı sıkıcı bir yer olmuştu. Öte yandan asilzadeler, işsiz güçsüz donlar, muhafız subayları ve donların hoppa gözdeleri, kimisi kurum yapmak için, kimisi alışkanlıktan, kimisi de korkudan, sarayın bekleme odalarını eskisi gibi sabahtan itibaren doldurmaya devam ediyorlardı. Doğrusunu söylemek gerekirse çokları hiçbir değişiklik fark etmiyordu. Eski zamanlarda konserlerde ve şairlerin dinletilerinde en çok aralardan hoşlanırlardı bunlar, bu aralarda asil baronlar tazılarının maharetlerini konuşurlar, fıkralar anlatırlardı. Ölümden sonraki hayatta ruhların bazı nitelikleri hakkındaki sohbetlere, fazla uzun sürmemek kaydıyla katılabilirlerdi ama gezegenin biçimi ve salgınların nedenleri meseleleri uygunsuz sayılıyordu. Ressamların kaybolması, saray muhafızlarında bir tür nostaljiye neden olmuştu: Bunların arasında çıplak vücudu öyle ustaca tasvir edenler vardı ki...

Rumata saraya biraz gecikti. Sabah kabulü başlamıştı. Salonlar tıklım tıklım doluydu, kralın öfkeli sesi ve ekselanslarının kıyafetlerinden sorumlu Törencibaşı'nın adeta musikiye benzer emirleri işitiliyordu. Asilzadeler dün geceki olayları konuşuyorlardı. İrukanlı'ya benzer bir suçlu, üzerinde hançeriyle birlikte saraya sızıp nöbetçiyi öldürmüş ve Ekselansları'nın yatak odasına girmişti; sözümona orada Don Reba tarafından yakalanmış, silahları alınmış, Saadet Kulesi'ne götürülürken yolda, krala ihanet girişimi yüzünden gözleri dönmüş yurtsever bir kalabalık tarafından paramparça edilmişti. Bu, bir ayda altıncı suikast girişimiydi ve bu yüzden artık ilgi de çekmiyordu. Sadece ayrıntılar konuşulu-

yordu. Rumata, Ekselansları katili görür görmez yatağında doğrulduğunu, güzel gözdesi Dona Midara'ya bedenini siper ettiğini ve şu tarihi sözleri söylediğini de öğrendi: "Defol git, alçak herif!" Çoğunluk, bu tarihi sözlerin gerçekten söylendiğine inanıyordu ama kralın bu sırada suikastçiyi bir uşak zannettiğini de söylüyorlardı. Ve herkes, Don Reba'nın her zamanki gibi uyanık olduğunda ve yakın dövüşte benzerinin olmadığında hemfikirdi.

Rumata da bu düşünceyi onayladı ve cevaben, Don Reba'ya daha kısa zaman önce on iki haydudun saldırdığı, bunların üçünü anında yere serdiği, geri kalanların ise tabana kuvvet kaçtığı şeklinde uydurma bir hikâye anlattı. Hikâye takdir ve ilgiyle dinlendi, Rumata bu hikâyeyi bizzat Don Sera'nın ağzından işittiğini de belirtti. İnsanların yüzündeki ilgi ifadesi ağır ağır kayboldu zira herkes, Don Sera'nın şöhretli bir ahmak ve palavracı olduğunu biliyordu. Dona Okana hakkında kimse bir şey söylemedi. Belki henüz bilmiyorlardı, belki de bilmiyormuş gibi yapıyorlardı.

Rumata etrafına gülücükler saçtı, kadınların ellerini öptü ve ağır ağır, süslü, ağır parfüm ve iğrenç bir şekilde ter kokan kalabalığın ilk sırasına ulaştı. Asil saraylılar alçak sesle sohbet ediyorlardı. "Hakikaten, taze kısrak gibi bir şey. O akşam o kısrağı kumarda Don Keu'ya kaybettim ya, lanet olsun bana..." "Kıçı var ya, asil baron, resmen harika. Tsuren olsa ne güzel söylerdi... Hımm... 'Serin köpüklerden dağlar..' Hımm... Hayır, 'serin köpüklerden tepeler..' Bir içim su..." "Sonra sessizce pencereyi araladım, hançerimi dişlerimin arasına aldım; sonra nasıl çıktım oradan, bir ben bilirim..." "Kılıcımın yüzüyle suratına vurdum ki, boz it olduğu yerde iki defa döndü. Şu pozlarına baksanıza, sanki küçük dağları o yaratmış..." "... Don Tameo da yere tükürdü, sonra kaydı ve dosdoğru şöminenin içine düştü..." "Keşiş, kadına dedi ki: 'Anlat bakalım düşünü, güzel kızım.' Ha-ha-ha!"

Mide bulandırıcı, diye düşündü Rumata. Beni şimdi öl-

dürecek olsalar, bu barbar topluluğu hayatta gördüğüm son şey olacak. Sadece ani saldırı. Sadece ani bir saldırıya geçersem kurtulabilirim. Hem kendim hem de Budah. Uygun anı yakala ve ani bir saldırıya geç. Şaşırt, ağzını açmasına fırsat verme, beni öldürmesine fırsat verme, burada ölmenin anlamı yok.

Yatak odasının kapısına doğru sokuldu, iki eliyle birden kılıçlarına sarıldı, saray adabına uygun bir şekilde hafifçe dizlerini kırdı, kralın yatağına yaklaştı. Kralın çoraplarını giydiriyorlardı. Törencibaşı nefesini tutmuş, iki uşağın becerikli ellerini dikkatle izliyordu. Don Reba yatağın sağında ayakta duruyor, alçak sesle, kadife boz üniforması giymiş uzun boylu, bir deri bir kemik biriyle konuşuyordu. Bu, Arkanar akıncılarının komutanlarından biri, saray muhafızlarının komutanı Tsupik Baba'ydı.

Don Reba tecrübeli bir saray adamıydı. Yüzüne bakılırsa, bir kısrağın koşumlarıyla veya kralın yeğeninin erdemli davranışlarıyla ilgili konuştuğu sanılabilirdi. Tsupik Baba ise, bir asker ve eski bir bakkal olarak, duygularını kontrol etmeyi bilmiyordu. Somurtuyordu, dudaklarını ısırıyordu, parmakları kılıcının kabzasına sarılmış, sımsıkı tutuyordu; nihayet yüzünü buruşturdu, sert bir hareketle geri döndü ve bütün kuralları ihlal ederek doğruca yatak odasından çıkıp bir saraylıdan böyle bir terbiyesizlik gördükleri için taş kesilmiş kalabalığın arasına karıştı. Don Reba özür diler gibi bir tebessümle onun arkasından baktı, Rumata ise gözleriyle bu çirkin, boz adamı izlerken düşündü: İşte ölü biri daha. Don Reba ile bozların reisleri arasındaki ihtilaflardan haberi vardı. Tarih kendini tekrar ediyordu: Her şey, tıpkı komutan Ernst Rohm olayında olduğu gibiydi.

Nihayet kralın çoraplarını giydirdiler. Uşaklar, Törencibaşı'nın ahenkli talimatlarıyla saygıyla, adeta incitmekten korkarak, kralın ayakkabılarını aldılar. Bu anda kral uşaklarını tekmeledi, öyle sert bir tavırla Don Reba'ya döndü

ki, tıka basa dolu bir çuvala benzeyen göbeği dizlerinin üzerinde ahenkle sallandı.

"Bu suikast girişimlerinizden bıktım!" dedi ulur gibi. "Suikast! Suikast! Suikast! Ben geceleri katillerle cebelleşmek değil, uyumak istiyorum! Bunlar niye suikast girişiminde gündüz bulunmazlar ki? Siz beş para etmez bir nazırsınız, Reba! Bir gece daha böyle olsun, sizi boğduracağım!" Don Reba elini kalbine götürerek eğilirken kral devam ediyordu. "Her suikast girişiminden sonra başıma ağrılar giriyor!"

Ansızın sustu ve boş gözlerle göbeğine bakmaya başladı. En uygun andı. Uşakları tereddüt ediyordu. Şimdi kralın dikkatini çekmek gerekiyordu. Rumata uşaklardan birinin elinden ayakkabının sağ tekini kaptı, kralın önünde diz çöktü ve saygıyla, ayakkabıyı şiş, ipek çorap geçirilmiş ayağa giydirmeye koyuldu. Ekselansları kral hazretlerinin sağ ayakkabısını kendi elleriyle giydirmek, Rumata soyunun eski ayrıcalıklarından biriydi. Kral dalgın gözlerle ona bakıyordu. Rumata ilgisini çekmişti.

"Aa, Rumata," dedi. "Siz hâlâ sağ mısınız? Reba bana, sizi boğduracağını söylemişti!" diye kıkırdadı. "Bu Reba rezil bir nazır. Tek yaptığı söz vermek. Bu isyanları kökünden temizleyeceğine söz vermişti ama isyanlar büyüyor. Sarayı da şu boz hödüklerle doldurdu... Hastayım ama bakacak kimse yok; çünkü bütün kraliyet hekimlerini astırdı."

Rumata ayakkabıyı giydirdi, saygıyla eğilerek iki adım geri çekildi. Don Reba'nın dikkatli bakışlarını fark etti ve çabucak yüzüne son derece aptal bir ifade kondurdu.

"Çok hastayım," diye devam etti kral, "her yanım ağrıyor. Artık istirahate çekilmek istiyorum. Çok önceden çekilebilirdim bunu ama siz koyunlar bensiz telef olur gidersiniz..."

Ayakkabısının diğer tekini de giydirdiler. Ayağa kalktı, inledi, iki büklüm oldu, dizlerine sarıldı.

"Nerede bu doktorlar?" dedi acı içinde. "Benim becerikli Tata'm nerede? Onu astırdınız, salak herif! Oysa sesini duy-

duğumda bile rahatlıyordum! Kesin sesinizi; ben kendim de Tata'nın zehir yaptığını biliyorum. Umurumda değil! Ne olmuş yani zehir yapıyorsa? Hekimlerin hasıydı o! İşitiyor musunuz, katiller? *Hekimlerin* hasıydı! Kimini zehirlerdi ama kimini de iyi ederdi! Siz ise öldürmekten başka bir iş bilmiyorsunuz! Onun yerine sizi assalardı daha iyiydi!" Don Reba elini kalbinin üzerine koyarak saygıyla eğildi ve bu pozda kaldı. "Herkesi astırdınız! Sadece sizin şarlatanlar kaldı! Bir de bana ilaç yerine kutsal su veren rahipler... Şurubumu kim hazırlayacak peki? Kim bacaklarıma merhem sürecek?"

"Devletlim!" dedi Rumata en yüksek sesiyle; sanki saraydaki herkes donakalmış gibi hissetti. "Siz yeter ki emredin, imparatorluktaki en iyi ilaç yarın saat sonra sarayınızda olur!"

Kral gözlerini onun üzerinden alamıyordu. Korkunç riskli bir hareketti bu. Don Reba şaşırmış, gözlerini kırpıştırmıştı... Rumata şu anda neredeyse teninde onlarca çift gözün ona baktığını ve küçük bir emirle parçalamaya hazır olduklarını hissediyordu. Don Reba bile, zarif ve sevimli bir merakla bakıyordu.

"Bu da nesi?" diye sordu kral, tatsız bir havayla. "Peki, emrediyorum; neredeymiş ilacın?"

Rumata bütün bedeniyle ürperdi. Sanki bir ok başı kürek kemiğine saplanmış gibiydi. "Devletlim," dedi çabucak, "Don Reba'ya, ünlü doktor Budah'ı huzurunuza getirmesini emredin!"

Don Reba'nın şaşkına döndüğü belliydi. En önemlisi de, Rumata hâlâ hayattaydı. Kral kanlı gözlerini kralı savunma nazırına çevirdi.

"Devletlim," diye devam etti Rumata, artık acele etmeden ve kararlı bir sesle konuşuyordu. "Sizin hakikaten dayanılmaz acılarınızdan haberdar olunca, soyumun devletli hazretlerine olan vazifesi icabiyle, İrukan'dan büyük irfan sahibi ünlü hekim Budah'ı bir mektupla buraya çağırdım. Ne yazık

ki doktor Budah'ın yolu kesildi. Saygıdeğer Don Reba'nın boz askerleri geçen hafta kendisini tutsak ettiler; doktorun başına bundan sonra neler geldiğini sadece Don Reba biliyor. Kanaatimce hekim yakınlarda bir yerde, büyük olasılıkla da Saadet Kulesi'nde; umarım ki Don Reba'nın hekimlere karşı olan tuhaf düşmanlığı, doktor Buhar'ın kaderi üzerinde henüz etkisini göstermemiştir."

Rumata sustu, kabuldeki herkes nefesini tutmuştu. Her şey kusursuz gibiydi. Kendine mukayyet ol, Don Reba! Nazıra baktı ve buz kesti. Kralı Savunma Nazırı şu kadarcık olsun şaşırmamıştı. Kibar, babacan bir hor görüyle, Rumata'yı başıyla selamladı. Rumata işte bunu beklemiyordu. Muzaffer görünüyor, diye düşündü Rumata, hayretler içinde. Öte yandan kral da beklediği tepkiyi gösterdi:

"Sahtekâr!" diye kükredi. "Boğduracağım seni! Nerede bu doktor? Size soruyorum, doktor nerede? Hâlâ susuyor! İşitmiyor musunuz, doktor nerede?"

Don Reba yüzünde tatlı bir gülümsemeyle öne çıktı. "Ekselansları," dedi, "siz hakikaten çok talihli bir hükümdarsınız zira öyle çok sadık uyruğunuz var ki, zatıâlinize yardım etme aşkıyla bazen birbirlerine bile engel oluyorlar." Kral boş gözlerle ona bakıyordu. "Her zamanki gibi, ülkenizde olup bitenleri gizlemeyeceğim. Genç ve ateşli Don Rumata'nın asil fikrinden haberim vardı. Doktor Budah'ı karşılamaları için boz askerlerimizi gönderdiğimizi de gizlemiyorum; ancak sadece, saygın ve yaşlı bir adamı yolun geri kalanındaki tehlikelerden korumak için. Ayrıca şunu da gizlemeyeceğim ki, İrukanlı Budah'ı siz Ekselansları'nın huzuruna çıkarmak için acele etmedim..."

"Ne cüretle?" diye sordu kral küfredercesine.

"Ekselansları, Don Rumata genç ve siyaset konusunda, soylu düello sanatında olduğu kadar tecrübeli değil. Bu sebeple, alçak ve kudurmuş İrukan Dükü'nün Ekselansları'na karşı neler planlıyor olabileceği hususunda şüphe etmedi.

Ama zatıâliniz ve ben bunu biliyoruz, öyle değil mi Ekselansları?" Kral başıyla onayladı. "Ben de bu sebepten önceden küçük bir soruşturma yürütmenin zaruri olduğuna kanaat getirdim. Aslında acele etmezdim ama eğer siz Ekselansları," (kralın önünde yerlere kadar eğildi) "ve Don Rumata," (Rumata'yı başıyla hafifçe selamladı) "ısrar ediyorsanız, hemen bugün yemekten sonra doktor Budah'ı derhal tedaviye başlaması için huzurunuza çıkaracağım."

"Aptal değilsiniz siz, Don Reba," dedi kral, kısa bir süre düşündükten sonra. "Soruşturmanız iyi olmuş. Kimseye de rahatsızlık vermez. Lanet olasıca İrukanlılar..." Sızlandı ve tekrar dizlerine sarıldı. "Lanet olasıca bacak! Yani, yemekten sonra diyorsunuz? Peki, bekleyelim."

Ve kral, Törencibaşı'nın omzuna yaslanarak, şaşkınlıktan taş kesilmiş Rumata'nın önünden geçip ağır ağır taht salonuna gitti. O, iki yana dağılan asilzade kalabalığının içine dalıp ilerlemeye çalışırken Don Reba, Rumata'ya hafifçe gülümseyip sordu: "Sanırım bu gece veliaht prensin yatak odasında nöbetçisiniz? Yanılmıyorum ya?"

Rumata sessizce eğilerek selamladı.

***

Rumata, sarayın karanlık, rutubetli, amonyak ve çürük kokan, sonsuzcasına uzun koridorlarında amaçsızca yürüdü, halılarla donatılmış yatak odalarının, bir karış toz birikmiş, daracık pencereleri parmaklıklı çalışma odalarının önünden, ıvır zıvır ve yaldızları dökülmüş eski mobilyalarla dolu depoların önünden geçti. Neredeyse hiç kimseyle karşılaşmadı. Saraylılar, sarayın arka taraflarındaki, kraliyet ailesi odalarının Kralı Koruma Nezareti'ne ait dairelerle iç içe geçtiği bu labirenti ziyaret etme riskine pek girmezlerdi. Burada kaybolmak çok kolaydı. Herkes, bir defasında sarayı dolaşan bir muhafız devriyesinin, hücre duvarındaki parmaklıklardan

ellerini onlara uzatan birinin yürek parçalayan çığlıklarıyla dehşete düştüğünü hatırlıyordu. "Kurtarın beni!" diye haykırıyordu adam. "Kralın yatak odasında kâhyayım ben! Buradan nasıl çıkacağımı bilmiyorum! İki gündür bir lokma yemedim! Kurtarın beni buradan!" Maliye Nezareti'yle Saray Nezareti arasında on gün boyunca karşılıklı yazışmalar yapılmış, ancak bundan sonra parmaklıkların kırılmasına karar verilmişti; zavallı adamı bu süre boyunca mızraklarının üzerine taktıkları ekmek ve etle beslemişlerdi. Dahası, burası tehlikeli bir yerdi. Karanlık koridorlarda kral hazretlerinin korumalığını yapan sarhoş muhafızlarla ve nezaretin korumasını yapan sarhoş akıncılar dövüşürlerdi. Birbirlerini biçerler, nihayet bu kadar kavga yeter diye düşündüklerinde yaralılarını taşıyıp ayrılırlardı. Son olarak, burada öldürülenlerin hayaletleri de dolaşırdı koridorlarda. Üstelik bunlar iki yüzyıldır sarayda epey bir yekûn tutuyordu.

Duvardaki derin bir nişten elinde baltasıyla nöbetçi akıncı çıkıverdi. "Girilmez," dedi tehditkâr bir sesle.

"Hadi oradan, salak!" dedi Rumata ve onu itekledi.

Arkasından gelen akıncının kararsız ayak seslerini duyuyordu; ansızın kendisini, bu aşağılama dolu konuşma tarzının ve kaba jestlerin, artık kendisinin içkin bir niteliği olduğunu, soylu bir hödük numarası yapmadığını, önemli bir ölçüde düpedüz öyle olduğunu düşünürken yakaladı. Dünya'da böyle davransaydı, ne hissedeceğini düşündü; utanç ve tiksintiye kapıldı. Neden? Ne oldu bana? Çocukluğumdan beri kazandığım kendi gibilerine, insana, adına insan denilen anlamlı varlığa saygı ve güvenim nerede kaldı? Artık bana hiçbir şeyin yardımı olmaz, diye düşündü dehşet içinde. Artık bunlardan gerçekten nefret ediyorum, iğreniyorum... Onlara acımıyorum, hayır, nefret ediyorum ve iğreniyorum. Daha demin önünden geçtiğim şu delikanlının ahmaklığının ve hayvanlığının, sosyal şartların, rezil eğitimin, her şeyin maddi şartlarını ortaya koyabilirim ama apaçık görüyorum ki, bu

benim düşmanım, sevdiğim her şeyin düşmanı, dostlarımın düşmanı, en kutsal saydığım bütün şeylerin düşmanı. Ve ben ondan teorik olarak değil, "bu durumun tipik bir temsilcisi" olduğu için değil, kişi olarak, insan olarak nefret ediyorum. Onun sümüklü burnundan, pis bedeninden, kör inancından, cinsel ihtiyaçlar ve içki dışında kalan her şeye olan kininden nefret ediyorum. İşte orada: Ayaklarını sürüyor, şiş göbekli babası daha altı ay önce kurtlu un ve küflü reçel işinde uzmanlaşsın diye sopaya yatırıyordu bunu; işte orada: Burnunu çekiyor, kuş beyinli namussuz aptal kafasına tıkılan kurallardan uygun olan maddeyi hatırlamak için kendine eziyet ediyor, ne yapacağına bir türlü karar veremiyor: Asil bir barona karşı baltasını mı kullansa, "Nöbetçi!" diye seslenip yardım mı çağırsa, yoksa sadece önünden mi çekilse ama zaten ne karar verirse versin, kimse bilmeyecek. Her şeye boş verecek, nişine dönecek, ağzına bir parça akağaç atacak ve salyalarını akıtıp ağzını şapırdatarak çiğneyecek. Ve hiçbir şeyi bilmek istemiyor, hiçbir şeyi düşünmek istemiyor. Düşünmek! Şahanımız Don Reba'nın bu cahil delikanlıdan bir farkı var mı? Evet, elbette Reba'nın psikolojisi ve refleksleri daha karmaşık ama düşünceleri sarayın bu amonyak kokulu, canice suçlara sahne olmuş koridorlarına benziyor ve dayanılmaz bir şekilde tiksindirici; korkunç bir cani, vicdansız bir örümcek. Ben buraya insanları sevmek, onların doğruları bulmasına, gökyüzünü görmesine yardım etmek için geldim. Hayır, kötü bir gözlemciyim ben, diye düşündü umutsuzluk içinde. Tarihçi olarak da beş para etmem. Peki ne zaman düştüm ben, Don Kondor'un sözünü ettiği uçurumdan aşağı? Bir tanrının, merhametten başka bir şey hissetmeye hakkı var mıdır?

Arkasından aceleyle gelen postal seslerini işitti. Döndü, kılıçlarını çekti. Elinde kınından sıyrılmış kılıcıyla gelen Don Ripat'tı.

"Don Rumata! Don Rumata!" diye seslendi, bağırmaktan korkar gibi hırıltılı bir sesle.

Rumata kılıçlarını bıraktı. Don Ripat yanına geldi, arkasına baktı ve Rumata'nın kulağına eğilip fısıldadı: "Bir saattir sizi arıyorum. Vaga Çarkıfelek burada, sarayda! Leylak odasında, Don Reba ile görüşüyor."

Rumata kaşlarını çattı. Sonra tedirginlikle bir kenara çekildi ve nazik bir şaşkınlıkla, "Şu ünlü hayduttan mı söz ediyorsunuz?" diye sordu. "Ama o çoktan idam edilmişti, öyle değil mi?"

Yüzbaşı, kurumuş dudaklarını yaladı. "Yaşıyor. Sarayda... İlginç bulacağınızı düşünmüştüm."

"Dostum Don Ripat," dedi Rumata, otoriter bir sesle, "ben söylentileri ilginç bulurum. Dedikoduları. Fıkraları... Hayat öyle sıkıcı ki... Belli ki beni yanlış anlamışsınız..." Yüzbaşı boş gözlerle ona bakıyordu. "Bir düşünsenize: Kendisine büyük saygı duyduğum Don Reba'nın sinsi ve şüpheli ilişkileriyle benim ne işim olabilir? Ayrıca, müsaadenizle, acelem var. Bir hanım bekliyor."

Don Ripat tekrar dudaklarını yaladı, beceriksizce reverans yaptı ve gitmeye davrandı. Bu anda Rumata'nın aklına parlak bir fikir geldi.

"Ayrıca da, dostum," diye dostça seslendi yüzbaşıya, "bugün Don Reba'yla oynadığımız küçük oyunu beğendiniz mi?"

Don Ripat merakla baktı. "Çok hoşumuza gitti," dedi.

"Hoştu, öyle değil mi?"

"Harikaydı! Boz komutanlığı, nihayet açıkça bizim tarafımıza geçmiş olmanızdan çok memnun. Sizin gibi akıllı biri, Don Rumata, zamanını baronlarla, o asil soysuzlarla geçiriyor..."

"Sevgili dostum Ripat!" dedi Rumata lütfeder gibi; ayrılmak için döndü. "Asaletimin zirvesinden baktığımda sizinle kral arasında bile hiçbir fark görmediğimi unutuyorsunuz. Hoşçakalın."

Uzun adımlarla koridorda yürüdü, önüne çıkan nöbetçileri sessizce itekleyerek kararlı şekilde çapraz bir koridora

girdi. Ne yapması gerektiğine karar vermemişti ama bunun şaşırtıcı, nadir bulunan türden, talihli bir olay olduğunu anlamıştı. İki örümceğin konuşmasını dinlemeliydi. Don Reba'nın, Vaga'nın dirisine, ölüsünden on dört kat büyük ödül vaat etmesi boşuna değildi...

Leylak rengi perdelerin arkasından, kılıçlarını kınlarından sıyırmış iki boz teğmeni karşısına çıktı.

"Merhaba, arkadaşlar," dedi Don Rumata, aralarında durarak. "Nazır yanınızda mı?"

"Nazır meşgul, Don Rumata," dedi subaylardan biri.

"Beklerim," dedi Rumata ve perdenin diğer tarafına geçti.

İçerisi zifiri karanlıktı. Rumata eliyle yoklayarak koltukların, masaların ve dökme demirden şamdanların arasından yürüdü. Birkaç kez hemen yanı başında birilerinin nefesini işitti; ağır bir sarımsak ve bira kokusu aldı. Sonra zayıf bir ışık gördü, saygıdeğer Vaga'nın genizden gelen bas sesini işitti ve durdu. Tam bu anda kürek kemiklerinin arasında sivri bir mızrağın ucunu hissetti. "Sakin ol, geri zekâlı," dedi öfkeli ama alçak bir sesle. "Benim, Don Rumata." Mızrak geri çekildi. Rumata bir koltuğu ışığa doğru itekledi, oturdu, gerindi, gürültüyle esnedi. Sonra aydınlık tarafa baktı.

Örümcekler buluşmuşlardı. Don Reba gergin bir halde oturuyordu; dirseklerini masanın üzerine koymuş, parmaklarını birbirine kenetlemişti. Sağında, kâğıt yığınlarının üzerinde ahşap kabzalı ağır bir hançer vardı. Nazırın yüzünde tatlı ama donup kalmış gibi görünen bir gülücük asılıydı. Saygıdeğer Vaga divanın üzerinde, sırtı Rumata'ya dönük oturuyordu. Son otuz yılını sarayında, tam bir inziva içinde geçirmiş, tuhaf, ihtiyar bir asilzadeye benziyordu.

"Zapçıkanlar kazıyıp inlenmiş," dedi. "Zıkkımlanıp oklarıyla çamarlıklara taktırılacaklar. Şimdiden yirmi kere yüz hatun hazır. Tüylülerin ezeletsek şan olurdu. Ama can hatun gelir. Bundan sonra söze çanak açalım. Bu bizim dansımız..."

Don Reba, sinek kaydı tıraşlı çenesine dokundu. "Ezelet-

mesi yangın yakalar," dedi düşünceli bir tavırla.

Vaga omuzlarını silkti. "Bizim dansımız da böylesi. Bizim ejderyanın nazı, sizin ahtapotun gözü. Sıkışak?"

"Sıkışak," dedi Kralı Savunma Nazırı kararlılıkla.

"Şarabı gömdük," dedi Vaga ve ayağa kalktı.

Bu tuhaf lisanı dilini yutmuşçasına dinleyen Rumata, Vaga'nın yüzünde çalı gibi bıyıklarını ve kısa, kır sakallarını gördü. Eski hükümdarın zamanından kalma gerçek bir soylu.

"Sohbetimiz çok zevkliydi," dedi Vaga.

Don Reba da ayağa kalktı.

"Sizinle sohbet etmek bana büyük bir haz verdi," dedi. "Sizin gibi cesur ve muteber birini ilk kez görüyorum..."

"Ben de öyle," dedi Vaga, sesindeki sıkılmışlık tınısını gizlemeden. "Krallığımızın baş nazırının cesaretinden çok etkilendim ve gurur duydum."

Don Reba'ya sırtını döndü, bastonuna dayanarak ağır ağır kapıya doğru yürüdü. Don Reba düşünceli bakışlarını ondan ayırmadan parmaklarını kaygısızca hançerin kabzasına koydu. O anda Rumata hemen arkasında birinin nefesini işitti; ok fırlatılan uzun kahverengi bir boru kulağının yanından perdelerin arasındaki açıklığa doğru uzandı. Don Reba bir anlığına sanki etrafa kulak veriyormuş gibi hareketsiz durdu, sonra oturdu, masanın çekmecesini çekti, bir tutam kâğıt çıkardı ve okumaya koyuldu. Rumata'nın arkasında biri tükürdü, boru kayboldu. Her şey apaçıktı. Örümcekler anlaşmışlardı. Rumata kalktı ve leylak odasından geri, çıkışa doğru ilerlemeye başladı, bu sırada birinin de ayağına bastı.

***

Kral, tavanı iki kat yüksekliğindeki dev salonda yemek yiyordu. Otuz metre uzunluğundaki masaya yüz kişilik servis yapılmıştı: kral, Don Reba, kralın önde gelen akrabaları (kralla aynı kandan iki düzine obur ve sarhoş), Saray Nazırı, Tö-

rencibaşı, yemeklere geleneksel olarak davet edilen bir grup doğuştan soylu (Rumata da aralarındaydı), yanlarında odun kafalı baronesleriyle birlikte ziyarete gelmiş olan bir düzine baron ve masanın en uzak ucunda da, kimi ayrıcalıkları olduğu için, kimi de buna hakları olmadığı halde kendilerini kralın sofrasına davet ettirmeyi başarmış düşük asilzadeler. Bu sonuncuları, ellerine davetiye ve koltuk numaralarını verdiklerinde uyarırlardı: "Hiç hareket etmeden oturun; kral insanların kıpır kıpır olmasından hazzetmez. Ellerinizi masanın üzerinde tutun; kral ellerin masanın altında gizlenmesinden hazzetmez. Etrafınıza bakmayın; kral insanların etrafına bakmasından da hazzetmez." Bu şölenlerden her biri için haddi hesabı olmayan yemekler pişirilir, denizler kadar yıllanmış şarap içilir, ünlü Estor porseleninden tonlarca kap kacak kırılırdı. Maliye Nazırı krala sunduğu raporlardan birinde, Ekselansları'nın tek bir öğle yemeğinin Soan Bilimler Akademisi'nin altı aylık masraflarına eşdeğer olduğunu söyleyip övünmüştü.

Törencibaşı'nın borular çalınıp da üç kez, "Masaya!" diye bağırmasını beklerken, Rumata asilzadelerin arasında duruyor ve Don Tameo'nun altı ay önce katılma şerefine nail olduğu kralın sofrasıyla ilgili anlattıklarını onuncu kez dinliyordu.

"...Bana ayrılan koltuğu buluyorum, hepimiz ayaktayız, kral giriyor, oturuyor, biz de oturuyoruz. Yemekler arka arkaya geliyor. Aniden, sevgili donlar, altımın ıslak olduğunu fark ediyorum. İnanabiliyor musunuz, ıslak! Ne yapacağımı bilemiyorum: Yerimden kalksam mı, kıpırdasam mı, elimle yoklasam mı... Nihayet fırsatını bulup elimi altıma atıyorum. Ne olsa beğenirsiniz? Hakikaten ıslak! Parmaklarımı kokluyorum; hayır, düşündüğüm şey değil. Bu da nesi, diyorum! Bu arada yemek de bitiyor, herkes ayağa kalkıyor ama asil baronlar, nasıl ayağa kalkacağım? Bir bakıyorum, kral bana doğru yaklaşıyor, bizzat kendisi; ama görgüden habersiz hö-

dük bir baron gibi oturmaya devam ediyorum. Ekselansları bana geliyor, tatlılıkla gülümsüyor ve elini omzuma koyuyor. 'Sevgili Don Tameo,' diyor, 'hepimiz kalktık bale izlemeye gidiyoruz ama siz hâlâ oturuyorsunuz. Neyiniz var, karnınız doymadı mı?' 'Devletlim,' diyorum, 'isterseniz kafamı kestirin ama altım ıslak...' Ekselansları lütfediyor, kahkahayla gülüyor; bana ayağa kalkmamı emrediyor. Kalkıyorum ama o da nesi? Bir kahkaha tufanı! Asil baronlar, bütün yemek boyunca romlu turta üzerine oturmuşum, iyi mi! Ekselansları gene lütfedip kasılırcasına gülüyor. 'Reba, Reba,' diyor sonunda, 'bütün bunlar senin işlerin! Asil baronun temizlenmesini sağla, pantolonunu doldurmuş!' Don Reba da kahkahalar içinde hançerini çıkarıyor, pantolonumdan turtayı sıyırmaya koyuluyor. Durumumu gözlerinizin önünde canlandırabiliyor musunuz, asil donlar? Sizden gizlemeyeceğim: Don Reba'nın herkesin karşısında aşağılandığı için benden intikam alacağı düşüncesiyle titriyordum. Çok şükür, hiçbir şey olmadı. Sizi temin ederim, asil donlar, ömrümde en mutlu olduğum an budur! Kral öyle bir gülüyordu ki! Ekselansları çok eğlenmişlerdi!"

Çevrelerini saran asilzadeler kahkahalarla gülüyorlardı. Kralın sofrasında böyle şakalar yapılması adettendi. Davetliler böreklerin üzerine, bıçak konulmuş koltuklara, kaz yumurtalarına oturtulurdu. Zehirli iğneler batırılırdı. Kral, kendisini eğlendirmelerinden hoşlanırdı. Rumata düşündü: Bu geri zekâlının yerinde ben olsaydım nasıl davranırdım acaba? Korkarım kralın kendine yeni bir Kralı Koruma Nazırı bulması, Enstitü'nün de Arkanar'a gözlemci olarak başka birini göndermesi gerekirdi. Uyanık olmak gerek. Şahanımız Don Reba gibi...

Borular üflendi, Törencibaşı ahenkli sesiyle duyurdu, kral iki büklüm bir halde içeri girdi, herkes yerlerine dağıldı. Nöbetçi muhafızlar kılıçlarını çekmişler, salonun köşelerinde hareketsiz duruyorlardı. Rumata'nın şansına, komşuları ses-

sizdi. Sağındaki koltukta, somurtkan ve doymak bilmez bir adam olan Don Pifa oturuyordu. Pifa'nın karısı ünlü bir dilberdi. Sol tarafında Hikâyeci Gur, boş tabaklara boş gözlerle bakıyordu. Konuklar kıpırdamaksızın kralı izliyorlardı. Kral kül rengi bir peçeteyi boynuna geçirdi, tabaklara bir göz attı ve bir tavuk budunu kaptı. O daha dişlerini geçirmeden yüz tane bıçak gürültüyle tabaklara daldı, yüz el yemeklere uzandı. Salon ağız şapırtılarıyla, sürahilerden çağlayan gibi akan şarap sesiyle doldu. Kılıçlarıyla hareketsizce duran muhafızlar dudaklarını yalıyorlardı. Rumata bir zamanlar bu yemeklerden tiksinti duyardı ama artık alışmıştı.

Bir koyun budunu hançeriyle ikiye böldü, göz ucuyla sağına baktı, sonra hızla başını çevirdi: Don Pifa koca bir yaban domuzunun üzerine eğilmiş, buldozer gibi çalışıyordu. Geride kemik bile bırakmıyordu. Rumata, İrukan şarabını bir dikişte bitirdi. Sonra göz ucuyla soluna baktı. Hikâyeci Gur kaşığını bir salata kabına daldırmıştı.

"Yeni bir şeyler yazıyor musunuz, Gur Baba?" diye sordu Rumata, alçak sesle.

Gur iç çekti.

"Yazıyor muyum? Ben mi? Bilmiyorum. Çok..."

"Şiir mi?"

"Evet... Şiir..."

"Şiirleriniz iğrenç, Gur Baba." Gur tuhaf bir şekilde ona baktı. "Evet, evet; bir şair değilsiniz siz."

"Şair değilim... Bazen kim olduğumu düşünüyorum ben de. Neden korktuğumu. Bilmiyorum."

"Tabağınıza bakın ve yemeye devam edin. Ben size kim olduğunuzu söyleyeceğim. Siz dâhi bir hikâyecisiniz, edebiyatta yeni ve üretken çığır açan birisiniz." Gur'un yanaklarına ağır ağır bir kızarıklık geldi. "Yüz yıl sonra, belki de daha önce, sizin yolunuzdan onlarca yeni hikâyeci yürüyecek."

"Tanrı onları korusun!" dedi Gur.

"Ben size neden korktuğunuzu söyleyeceğim."

"Karanlıktan korkuyorum."

"Karanlıktan mı?"

"Başka şeylerden de, karanlıktan da korkuyorsunuz. Karanlıkta hayaletlerden korkarız hepimiz. Ama en çok karanlıktan korkuyorum ben çünkü karanlıkta her şey aynı kül rengini, boz rengi alıyor."

"Çok güzel söylediniz, Gur Baba. Yeri gelmişken: Eserlerinize ulaşmak hâlâ mümkün mü?"

"Bilmiyorum... Bilmek istemiyorum."

"Bilmelisiniz: Eeserlerinizin bir örneği başkentte, İmparator'un kütüphanesinde. Bir diğeri Soan'daki Nadir Bulunan Eserler Müzesi'nde. Üçüncüsü de bende."

Gur titreyen eliyle bir kaşık reçel aldı.

"Ben... bilmiyorum..." İri, çökük gözlerini hüzünle Rumata'ya dikti. "Keşke okuyabilseydim. Tekrar okuyabilseydim..."

"Size zevkle ödünç veririm..."

"Peki sonra?"

"Sonra geri verirsiniz."

"Peki, sonra veririm!" dedi Gur, kararlı bir sesle.

Rumata başını salladı.

"Don Reba sizi çok korkutmuş, Gur Baba."

"Korkuttu... Hiç kendi çocuklarınızı yakmanız gerekti mi sizin? Siz korku nedir bilir misiniz, asil don?"

"Yaşadıklarınız karşısında boynum kıldan ince, Gur Baba. Ama yine de, bütün yüreğimle, teslim olduğunuz için suçluyorum sizi."

Hikâyeci Gur ansızın öyle alçak sesle fısıldamaya başladı ki, Rumata ağız şapırtıları arasında onu zorlukla işitti:

"Neden bütün bunlar? Ne hakları var? Prens Haar, bakır tenli Yainevnivora'yı gerçekten seviyordu. Çocukları vardı... Torunlarını da tanıyorum. Zehirlediler onu... Ama bana, bunun doğru olmadığını söylediler. Hakikatin, artık sadece kralın işine ne yarıyorsa o olduğunu söylediler. Geri kalan

her şeyin yalan ve suç olduğunu... Bütün hayatım boyunca yalan yazmışım. Ama nihayet şimdi hakikati yazıyorum."

Ansızın ayağa kalktı ve şarkı söyler gibi bir sesle haykırdı:

Sonsuzluk gibi ulu ve şanlı
Adı asalet olan Kral!
Sonsuzluk geri çekildi,
Kral tahta geçti!

***

Kral yemeğini çiğnemeyi bıraktı, boş gözlerle ona baktı. Konuklar başlarını önlerine eğdiler. Don Reba ise gülümsedi ve birkaç kez sessizce alkışladı. Kral ağzındaki kemik parçasını masa örtüsüne tükürdü.

"Sonsuzluk mu?" dedi. "Doğru. Evet, tahta geçti. Takdir ettim. Yemeye devam edebilirsiniz."

Ağız kokuları ve konuşmalar gene yükseldi. Gur oturdu.

"Kralın yüzüne karşı hakikati söylemek kolay ve keyif verici," dedi boğuk bir sesle.

Rumata susuyordu.

"Kitabınızın bir örneğini size vereceğim, Gur Baba," dedi sonra. "Ama bir şartla. Derhal yeni kitabınızı yazmaya başlayacaksınız."

"Hayır," dedi Gur. "Çok geç. Bırakın, Kiun yazsın. Damarlarımda zehir dolaşıyor benim. Bütün bunlar beni artık ilgilendirmiyor. Artık tek istediğim, içmeyi öğrenmek. Ama yapamıyorum. Midemi bulandırıyor."

Bir yenilgi daha, diye düşündü Rumata. Geç kaldım.

"Beni dinleyin, Reba," dedi kral. "Nerede şu hekim? Yemekten sonra hekimi getireceğinize söz vermiştiniz."

"Kendisi burada, ekselansları," dedi Don Reba. "Emrederseniz çağırayım?"

"Emretmek mi? Benim yerimde olsaydınız, dizleriniz be-

nimkiler gibi ağrısaydı, domuz gibi inlerdiniz! Derhal getirin!"

Rumata arkasına yaslandı ve izlemeye hazırlandı. Don Reba elini kaldırıp parmaklarını şaklattı. Kapı açıldı; üzerinde gümüş örümcek, yıldız ve yılan desenleriyle süslenmiş yerleri süpüren paltosuyla kambur, yaşlı bir adam, yerlere eğilerek içeri girdi. Kolunun altında uzun, düz bir çanta taşıyordu. O ciltler dolusu *Zehirler Üzerine Risale*'nin yazarı bilge hümanistin ışıltısını kaybetmiş gözleri böyle fır dönüyor, dudakları böyle korkudan titriyor olamazdı; yüzüne böylesine acınası ve dalkavuk bir gülümseme yerleştirmiş olan adam o olamazdı. Ama Rumata, Hikâyeci Gur'u anımsadı. İrukan casusu olduğundan kuşkulanılan birisi, Don Reba'nın odasında edebiyat tartışmalarına konu olacak değildi elbette. Reba'yı kulaklarından yakalasaydım, diye düşündü ve içten bir haz hissetti. İşkence odasına sürükleseydim. Cellatlara deseydim ki: "İşte size İrukan casusu, kendisini şanlı bir nazırımızmış gibi gösteriyor, kral onu çözüp gerçek nazırın nerede olduğunu öğrenmenizi buyurdu, işinizi yapın, bir haftadan önce ölecek olursa da cezalardan ceza beğenin..." Kimse bu düşünceden aldığı hazzı görmesin diye eliyle yüzünü kapadı. Ne korkunç bir şey nefret dediğin...

"Buraya gel bakalım, hekim," dedi kral. "Kardeş, öyle bir beyin var ki sende! Hadi bir yere çömel bakalım. Yere çömel dedim, duymuyor musun!"

Talihsiz Budah yere çömeldi. Yüzü korkuyla çarpılmıştı.

"Bir kez daha, bir kez daha," dedi kral, ulur gibi. "Bir daha! Bir daha! Dizlerin ağrımıyor, kendi dizlerini tedavi etmişsin sen. Dişlerini göster! *Hmm,* dişler iyi. Benim de dişlerim böyle olsun. Kolların da kuvvetli. Sağlıklı, sağlıklı; üstelik de kafası çalışıyor... Hadi bakalım, tedavi et beni, ne duruyorsun orada!"

Budah'ın, "Ekselansları... Lütfedip bacağınızı gösterir miydiniz... Bacağınızı..." dediğini işitti Rumata. Gözlerini kaldırdı.

Hekim, kralın önünde diz çökmüş, dikkatle bacağını inceliyordu.

"Ee?" dedi kral. "Nesi var? Dokunma bana! Tedavi edeceksen, adam gibi et!"

"Gereken h-her şeyi öğrendim, Ekselansları," diye mırıldandı hekim ve çantasını karıştırmaya koyuldu.

Konuklar yemekleri gevelemeyi bırakmıştı. Masanın diğer ucundaki soylular ayağa kalkmış, boyunlarını uzatmış, merakla izliyorlardı.

Budah çantasından birkaç küçük şişe çıkardı, tıpalarını açtı, sırayla koklayarak masaya yerleştirdi. Sonra kralın kadehini aldı ve yarısına kadar şarap doldurdu. Kadehin üzerinde elleriyle gizemli hareketler yapar ve büyülü sözler mırıldanırken bütün şişeleri içine boşalttı. Keskin bir amonyak kokusu bütün salona yayıldı. Kral dudaklarını sıkıp kadehe baktı, yüzünü buruşturdu. Don Reba'ya baktı. Nazır, acırcasına gülümsüyordu. Herkes nefesini tutmuştu.

Ne yapıyor bu, diye düşündü Rumata şaşkınlıkla; kralın sadece gut hastalığı var! Ne karıştırdı kadehin içinde? Risalesinde açıkça yazıyordu: Şiş organları üç gün boyunca Ku yılanının zehriyle ovalayın. Belki de çözeltiyi ovalamak için hazırlıyordu?

"Nedir bu?" diye sordu kral, başıyla kadehi işaret ederek. "Ağrıyan dizimi ovalamak için mi?"

"Kesinlikle değil, Ekselansları," dedi Budah. Biraz kendine gelmişti. "Bunu içeceksiniz."

"İçecek miyim?" Kral yanaklarını şişirdi ve koltuğunda geriye kaykıldı. "Ben içmek filan istemiyorum. Merhem şeklinde ovala."

"Nasıl isterseniz, Ekselansları," dedi Budah, uysal bir tavırla. "Ancak cüretimi bağışlayın, uyarmak zorundayım; ovalamak suretiyle hiçbir yararını göremezsiniz."

"Ama herkes öyle yapıyor," dedi huysuz kral. "Sen ise bu iğrenç şeyi boğazımdan aşağı dökmek istiyorsun."

"Ekselansları," dedi Budah, gururla doğrularak, "bu ilacın sırrını bir tek ben biliyorum! İrukan Dükü'nün amcasını bununla iyi ettim. Ovalamaya gelince, o merhemler sizi iyi etmedi, Ekselansları..."

Kral, Don Reba'ya baktı. Adam hâlâ acırcasına gülümsüyordu.

"Namussuz herif," dedi kral hekime, tatsız bir sesle. "Köylü hödük. Her haltı da biliyorsun." Kadehi aldı. "Şimdi bu kadehle senin dişlerini dökeceğim..." Kadehe baktı. "Kusarsam ne olacak?"

"Bu durumda tekrar içmeniz gerekecek, ekselansları," dedi Budah, hüzünlü bir tavırla.

"Tanrı yardımcımız olsun!" dedi kral ve kadehi dudaklarına kaldırdı ama ansızın hızla geri çekti, çözelti masa örtüsüne saçıldı. "Ama önce sen içeceksin! Siz İrukanlılar'ı bilmez miyim ben: Aziz Mika'yı barbarlara satan hainler! Hadi, iç dedim!"

Budah gücenik bir tavırla kadehi aldı ve birkaç yudum içti.

"E, nasıl?" diye sordu kral.

"Acı, ekselansları," dedi Budah. "Ama içmek gerek."

"İçmek *gerek*, içmek *gerek*..." diye inledi kral. "Neyin gerektiğini ben de biliyorum. Ver bakalım. Yarısını da içmişsin."

Bir yudumda kalanını içti. Konukların krala acıyan iç çekişleri yükseldi, sonra her yeri sessizlik kapladı. Kral, ağzı açık, donakalmış gibiydi. Gözlerinden yağmur gibi yaş akıyordu. Yüzü önce kıpkırmızı oldu, sonra morardı. Elini masanın üzerinden uzattı. Parmakları hummalı gibi kasılmıştı. Don Reba atıldı, krala bir hıyar turşusu uzattı. Kral hıyarı sessizce Don Reba'ya geri fırlattı ve tekrar elini uzattı. "Şarap..." diyebildi boğuk bir sesle.

Biri saygıyla eğildi, sürahiyi verdi. Gözleri kudurmuş gibi dönen kral gurul gurul içti. Beyaz içliğinden içeriye kırmızı şarap süzüldü. Sürahiyi bitirince Budah'a fırlattı ama ıskaladı.

"İt dölü!" dedi kendisinden beklenmeyecek kadar kalın bir sesle. "Beni mi öldüreceksin? Senin gibileri daha çok sallandırmak gerek! Namussuz!"

Sustu, dizine dokundu. "Ağrıyor!" dedi eskisi gibi sızlanan bir sesle. "Faydası yok, ağrıyor!"

"Ekselansları," dedi Budah, "tam bir tedavi için bu karışımı en azından bir hafta boyunca her gün içmek gerek."

Kralın boğazına sanki bir şey tıkandı. "Defol!" diye bağırdı. "Defolup gidin buradan! Hepiniz!"

Asilzadeler koltuklarını devirerek kapılara kaçıştılar.

"*Defoluuun*!" diye feryat etti kral, masadaki tabakları dağıtıp yere fırlattı.

Rumata salondan kaçtıktan sonra perdelerden birinin arkasına sığındı ve boğulurcasına gülmeye başladı. Komşu perdelerin arkasından da gülmekten nefesi kesilen asilzadelerin kahkaha sesleri geliyordu.

6

Prensin yatak odasındaki nöbet gece yarısı başlayacaktı; Rumata, her şey yolunda mı diye bakmak ve üzerini değiştirmek için eve gitmeye karar verdi. Akşam karanlığındaki şehir onu şaşırttı. Sokaklar derin bir sessizlik içindeydi, meyhaneler kapalıydı. Sokak başlarında ellerinde meşalelerle zırhlı akıncı grupları duruyordu. Konuşmuyorlardı, sanki bir şey bekliyorlardı. Birkaç kez Rumata'ya yaklaştılar, dikkatlice baktılar, tanıyınca da yine sessizce yoluna devam etmesi için izin verdiler. Eve elli adım ancak kalmışken şüpheli görünüşlü bir grup adam peşine düştü. Rumata durdu, kılıçlarını birbirine vurdu, takip edenler geri çekildiler ama az sonra karanlıkta birinin arbaletinin mekanizmasını kurduğunu işitti. Rumata duvarlara yaslanarak, her an sırtına bir ok saplanacağı endişesiyle aceleyle yoluna devam etti, el yordamıyla kapıyı buldu, anahtarı çevirdi ve rahat bir nefes alarak içeriye girdi.

Bütün hizmetçiler, ne buldularsa silahlanmış, koridora toplanmışlardı. Rumata'dan önce kapı birkaç kez zorlanmıştı. Bu durum hiç hoşuna gitmedi. Belki de çıkmasam daha iyi olur, diye düşündü. Prensi de şeytan alsın götürsün.

"Baron Pampa nerede?" diye sordu.

Arbaleti omzunda, heyecandan güçlükle konuşabilen Uno, baronun ancak öğlende uyandığını, evdeki bütün turşu suyunu içtiğini ve tekrar eğlenceye gittiğini anlattı. Sonra sesini alçaltarak, Kira'nın çok endişelendiğini ve birkaç kez de kendisini sorduğunu söyledi.

"Peki," dedi Rumata ve hizmetçilere dizilmelerini buyurdu.

Aşçı kadınlar hariç altı hizmetçisi vardı, hepsi de güvenilir, sokak kavgalarına alışkın insanlardı. Tabii ki bozlara bulaşmak istemiyorlardı, kudretli nazırın gazabından korkuyorlardı ama gece ordusunun baldırı çıplaklarına, özellikle de gece vakti kolay ganimet peşindeki haydutlara karşı koyacaklardır, diye düşündü. İki arbalet, dört balta, ağır et bıçakları, demir miğferler, kapılar sağlam, usulünce demirle kaplı... Bu gece ayrılmasam daha mı iyi?

Rumata üst kata çıktı ve parmaklarının ucuna basarak Kira'nın odasına girdi. Kira giyinik halde, çarşafın üzerine kıvrılmış uyuyordu. Elinde şamdanla kızın baş ucuna eğildi. Gitsem mi, kalsam mı? Gitmeyi hiç istemiyordu. Kızın üzerini battaniyeyle örttü, yanağından öptü ve çalışma odasına geçti. Gitmesi gerekiyordu. Bir gözlemci, ne olursa olsun olayların merkezinde bulunmalıydı. Tarihçilere yararı olsun diye. Kaşlarını çattı, alnındaki tokayı çıkardı, objektifini özenle sildi ve tekrar taktı. Sonra Uno'yu çağırdı, askeri kıyafetlerini ve yeni boyanmış bakır miğferini getirmesini buyurdu. Plastik elyaftan, zırhlı yeleğe benzer kurşun geçirmez içliğini fanilasının üzerine giydi. (Buradaki zırhlı yelekler kılıca ve hançere karşı iyi koruma sağlıyorlardı ama arbalet okları delip geçiyordu.) Metal kaplı kuşağını bağlarken Uno'ya döndü: "Beni dinle çocuğum," dedi. "Herkesten çok sana güveniyorum. Burada ne olursa olsun, Kira'nın kılına zarar gelmesin. İsterse evi yaksınlar, bütün paraları çalsınlar ama Kira'yı koru. Çatılara çık, mahzenlere saklan ama koru. Anladın mı?"

"Anladım," dedi Uno. "Keşke bugün gitmeseniz..."

"Beni dinle. Eğer üç güne kadar dönmezsem, Kira'yı al ve onu Hıçkırık Ormanı'na götür. Nerede olduğunu biliyor musun? İşte o Hıçkırık Ormanı'nda Ayyaş İni'ni bulacaksın; yoldan pek uzak olmayan bir kulübe. Sorarsın, gösterirler. Yalnız kime sorduğuna dikkat et. Orada Kabani Baba adında birini bulacaksın. Ona her şeyi anlatırsın. Anladın mı?"

"Anladım. Ama keşke gitmeseniz..."

"Ben de istemiyorum ama gitmem gerek, görev. Neyse, bak."

Oğlanın burnuna şakacıktan hafifçe vurdu ve beceriksiz tebessümüne gülümseyerek karşılık verdi. Aşağıda hizmetçilerine kısa ve cesaretlendirici bir konuşma yaptı, çıktı ve yeniden karanlığa karıştı. Arkasından, kapının menteşelerinin gıcırdadığını işitti.

Aslında uyurken prense doğru düzgün nezaret edildiği pek görülmemişti. Belki de bu nedenle, Arkanar prenslerine şimdiye kadar hiçbir suikast girişiminde bulunulmamıştı. Üstelik veliaht prensle kimse de ilgilenmiyordu. Bu bodur, mavi gözlü, babasından başka herkese benzeyen oğlan kimsenin ilgisini çekmiyordu. Ama Rumata oğlanı seviyordu. Berbat bir eğitim almıştı, bu yüzden de hayalci bir çocuktu, zalim değildi, Don Reba'ya tahammül edemiyordu –belli ki içgüdüsel bir tepkiydi bu– ve sözlerini Tsuren'in yazdığı değişik şarkıları yüksek sesle söylemeye ve oyuncak gemilerle oynamaya bayılıyordu. Rumata onun için başkentten resimli kitaplar sipariş etmişti, yıldızlı gökyüzünü anlatıyordu ona ve uçan gemilerle ilgili bir masalla, çocuğun sevgisini kazanmıştı. Çocuklarla nadiren karşılaşan Rumata için on yaşındaki prens, bu vahşi ülkenin bütün diğer sakinlerinden farklıydı. Tam da hepsi birbirine benzeyen bu sıradan, mavi gözlü oğlanlardan büyüdüklerinde gaddarlık, cehalet ve kör itaat doğuyordu ama gelecekteki bu rezaletlerin izi, hiç değilse çocuklarda görünmüyordu. Bazen, yeryüzündeki on yaşından büyük bütün insanlar bir anda buhar olup uçsalar ne iyi olur diye düşünüyordu Rumata.

Prens uyuyordu. Rumata nöbeti devraldı. Yerini aldığı muhafızla birlikte çocuğun baş ucuna geldi ve saray âdetlerinin gerektirdiği şekilde kılıçlarını çekip güç ama gerekli hareketleri yaptı, sonra bütün pencerelerin kapalı olup olmadığını kontrol etti, dadılar yerlerinde mi diye dolaştı,

odalardaki şamdanların yanıp yanmadığına baktı. Sonra oğlanın yatak odasının girişine geldi, yerini aldığı muhafızla bir el barbut oynadı ve asil donun şehirdeki olaylarla ilgili düşüncesini sordu. Dâhilere has bir zekâya sahip asil don derin düşüncelere daldı ve sonra, avamın Aziz Mika bayramına hazırlanıyor olabileceğini söyledi.

Yalnız kalan Rumata, koltuğu pencerenin önüne çekti, rahatça oturdu ve şehri izlemeye koyuldu. Prensin kaldığı saray bir tepenin üzerindeydi, buradan gündüzleri bütün şehir, ta denize kadar görünürdü. Ama şimdi her şey karanlık içindeydi, sadece sağda solda ateşler görünüyordu, akıncılar sokak başlarında ellerinde fenerlerle durmuş, işaret bekliyorlardı. Şehir ya uyuyordu ya da uyuyor numarası yapıyordu. Tuhaf şeydi: Şehrin sakinleri bu gece başlarına korkunç bir şey geleceğini hissetmiyorlar mıydı? Yoksa zeki baronun düşündüğü gibi, birilerinin Aziz Mika bayramına hazırlandığını mı düşünüyorlardı? İki yüz bin kadın ve erkek. İki yüz bin demirci, silahçı, kasap, manifaturacı, kuyumcu, ev kadını, fahişe, keşiş, sarraf, asker, serseri, her nasılsa hayatta kalmış birkaç kitap kurdu, boğucu yatak odalarında, tahtakurularıyla dolu yataklarında dönüp duruyorlardı: Uyuyorlardı, sevişiyorlardı, kafalarında günün kârını hesaplıyorlardı, ağlıyorlardı, nefret veya uğradıkları hakaret yüzünden dişlerini sıkıyorlardı... İki yüz bin insan! Dünyadan gelen biri için bunların hepsinde ortak bir şeyler vardı. Belki de bunlar, hiç istisnasız, kelimenin gerçek anlamında insan değillerdi de, onun ön hazırlıkları, ancak yüzyıllar geçtikten sonra gerçek, onurlu ve özgür insana dönüşecek bir tür hammadde, demir cevheriydiler. Tembel, açgözlü ve inanılmaz bencildiler. Psikolojik olarak neredeyse hiçbirinin kölelerden farkı yoktu: inançlarının köleleri, kendilerine benzeyenlerin köleleri, ihtiraslarının köleleri, tamahkârlıklarının köleleri. Ve eğer bunlardan biri efendi olarak doğmuş veya daha sonra öyle olmuşsa, özgürlüğüyle ne yapacağını bilmezdi. Tekrar, te-

laşla köleleşiyordu: zenginliğin kölesi, olağanüstü bir lüksün kölesi, sefahat düşkünü dostlarının kölesi, kölelerinin kölesi. Bunların büyük bir çoğunluğu da tamamen masumdu. Fazlasıyla atıl ve fazlasıyla cahildiler. Köleliklerinin kökleri tembellikte ve cehaletteydi; tembellik ve cehalet de yeniden ve yeniden köleliği doğuruyordu.

Eğer hepsi birbirinin aynı olsaydı, bu insanlar için hiçbir umut olmazdı. Ama her şeye rağmen insandılar bunlar, akıl kıvılcımları taşıyorlardı. Ve devamlı olarak, kâh orada kâh burada, ölçüsüzce uzak ama aynı zamanda kaçınılmaz olan geleceğin ateşi ışıyordu içlerinde. Her şeye rağmen yalazlanıyordu. Görünürdeki bütün yetersizliklerine rağmen. Zulme rağmen. Çizmeler altında çiğnenmelerine rağmen. Bu insanların kimseyi ilgilendirmiyor olmasına, hatta herkesin onlara karşı olmasına rağmen. En iyi durumda bile horgörülü, ahmakça bir merhametin beklentisi içinde olmalarına rağmen...

Geleceğin önlerinde serili olduğunu, onlarsız gelecek olmayacağını bilmiyorlardı. Geçmişin korkunç hayaletleriyle dolu bu dünyada biricik gelecek umudu olduklarını, toplumun organizmasındaki maya, vitamin olduklarını bilmiyorlardı. Bu vitamini yok edersen toplum çürümeye başlar, güçten düşer, kasları zayıflar, gözler canlılığını yitirir, dişleri çürür. Hiçbir devlet, bilim olmadan gelişemez; komşuları yok eder onu. Sanat ve genel kültür olmazsa devlet kendini değerlendirme ve böylece çeki düzen verme yetisini kaybeder, her saniye ikiyüzlüler ve alçaklar doğurmaya başlar, yurttaşlarında tüketim çılgınlığı ve kibir gelişir, sonunda da daha akıllı komşularının kurbanı oluverirler. Ellerinden geleni artlarına bırakmasınlar, kitap kurtlarına zulmetsinler, bilimi yasaklasınlar, sanatı yok etsinler; er ya da geç ayakları birbirine dolanacak, dişlerini çaresizce ve nefretle sıkacaklar ama iktidar sarhoşu ahmak ve cahillerin nefret ettiği insanlığa yeni bir yol açılacak.

Ve iktidarda oturan bu bozlar bilgiyi hor görseler de, tarihi zorunluluk karşısında hiçbir şey yapamazlar; sadece frenleyebilirler onu ama durduramazlar. Bilgiyi istedikleri kadar hor görsünler, ondan korksunlar; kaçınılmaz olarak onun direnmesine yol açıyorlar. Er ya da geç üniversitelere, bilimsel derneklere izin verilmesi, araştırma merkezleri, gözlemevleri, laboratuvarlar kurulması, şimdiden kontrolleri dışına çıkmış olan, tamamen farklı bir psikolojiye sahip, tamamen farklı talepleri olan düşünce ve bilgi insanlarının yaratılması gerekecek ve bu insanlar, artık eski, tamahkâr, karnını doyurmaktan berisini düşünmeyen, ahmakça bir tüketim çılgınlığının ve özellikle de tensel ihtiyaçların şekil verdiği aşağılayıcı atmosferin içinde var olamazlar. Yeni bir atmosfer gerek onlara; genel ve her şeyi kapsayan, yaratıcı esinlenmenin gerilimini taşıyan bir bilgi atmosferi; onlara yazarlar, ressamlar, besteciler gerek ve iktidardaki bozların da bunu kabul etmesi gerekecek. Direnenlerin yerini iktidar mücadelesinde daha kurnaz rakipler alacak ama bu yeni atmosferi kabul edenler kaçınılmaz olarak ve paradoksal bir şekilde, istemeseler de kendi mezarlarını kazıyorlar. Zira, halkın kültürünün doğal bilimler araştırmalarından müzikten keyif alma yetisine kadar hayatın her alanında serpilmesi, cahil benciller ve fanatikler için ölüm fermanıdır... Ama sonra, bilimin daha önce görülmemiş gelişmesinin, toplumun son derece geniş bir entelektüelleşmesinin eşlik ettiği devasa sosyal sarsıntılar dönemi gelecek; bozların, vahşi ve insanlığı tekrar ortaçağa döndürecek son muharebelerini yaptığı bir dönem; bu muharebelerde yenilgiyi tadacaklar ve sınıf baskısından özgürleşmiş toplumda, ebediyen yok olup gidecekler.

Rumata karanlıkta donmuş şehre bakıyordu hâlâ. Orada bir yerlerde, leş kokulu bir inde, sefil bir yatakta dönüp duran Tarra Baba ateşler içinde yanıyordu, Nanin Kardeş ise, sarhoş, neşeli ve nefret dolu, onun yanında, tek bacağı kırık bir

sehpanın arkasına oturmuş, bozların hayatı hakkında ateşli bir alaycılıkla bu dönemleri gülünçleştirdiği *Söylentiler Üzerine Risale*'sini tamamlıyordu. Orada bir yerlerde Hikâyeci Gur boş, lüks dairelerinde adeta gözleri görmeksizin ve her şeye rağmen seçkin insanlar ve sarsıcı duygularla dolu yeni dünyaların yıkılmış bir ruhun derinlerinden gün yüzüne çıkmaya çalıştığını dehşet içinde hissederek dolanıyordu. Ve orada bir yerlerde, avlanıp yakalanmış ama hâlâ hayatta olan Doktor Budah, iki büklüm edilip dizleri üzerine çöktürülmüş, gecenin bitmesini bekliyordu... Kardeşlerim, diye düşündü Rumata. Sizdenim ben de, hepimiz aynı etteniz! Ansızın, aklın ateş böceklerini avuçları içine almış bir tanrı olmadığını, sadece kardeşine yardım eden, babasını kurtaran biri olduğunu hissetti acı içinde.

Don Reba'yı öldüreceğim. *Neden? Çünkü kardeşlerimi öldürüyor. O yaptıklarının sorumlusu değil.* O geleceği öldürüyor. *Suçlu değil, sadece çağının çocuğu.* Yani suçlu olduğunu bilmiyor, öyle mi? Peki bilmemesinin ne önemi var? Ben, ben onun suçlu olduğunu biliyorum. *Peki Tsupik Baba'yla ne yapacaksın? Tsupik Baba, Don Reba'yı öldürsünler diye çok şey verirdi.*

Susuyorsun? Don Deba yetmez, daha pek çoklarını öldürmek gerekir, öyle değil mi? Bilmiyorum, belki öyledir. Birinin ardından diğeri. Geleceğe karşı ellerini kaldıran herkes. Şu eski hikâye. Zehirlediler, el yapımı bombalar patlattılar. Ama hiçbir şey değişmedi. Hayır, değişti. Devrimin stratejisine böyle şekil verdiler. *Senin devrimin stratejisine şekil vermen gerekmiyor. Senin tek istediğin öldürmek.* Evet, istiyorum. *Yapabilir misin?*

Dün, Dona Okana'yı öldürdüm. Kulağımın arkasında beyaz yazı kamışıyla geldiğimde, öldürmekte olduğumu biliyordum. Üzüldüğüm tek şey, bunun bir yarar sağlamamış olması. İşte bana burada bunları öğrettiler. *Ama kötü bu. Tehlikeli. Sergey Kojin'i anımsıyor musun? George Lenny'yi? Sabina Krüger'i?* Rumata elini ıslak alnında gezdirdi. Düşünüyorsun,

düşünüyorsun ve nihayet bir gün barutu icat ediyorsun...

Ayağa kalktı, pencereyi açtı. Karanlık şehirdeki ateşler hareketlenmişti, çoğalmıştı; hareketsiz evlerin arasında bir görünüp bir kayboluyorlardı. Şehrin üzerinde bir ses yükseldi, dağınık, birçok sesin katıldığı bir uğultu. İki yerde yangın başladı ve komşu evlerin çatılarına sıçradı. Limanda bir patlama oldu. Olaylar başlamıştı. Birkaç saate kadar, bozların ve gece ordusunun, dükkâncılar ve haydutlar birliğinin ne anlama geldiği anlaşılacaktı; Don Reba'nın bununla ne kazandığı, hangi yeni provokasyonu düşündüğü açığa çıkacaktı. Basitçe söylemek gerekirse: bugün kimi doğrayacakları. Yani Uzun Bıçaklar Gecesi, haddini aşan boz liderliğinin yok edilmesi başlıyor olabilirdi, bunu şehirde bulunan baronların ve rahatsızlık veren aristokratların avlanması takip ederdi. Pampa gibi, diye düşündü. Uyumuyor olsa bari... O zaman onlara karşı koyar.

Daha fazla düşünemedi. Karanlığı parçalayan çığlıklarla kapıyı dövüyorlardı: "Açın! Nöbetçi, kapıyı açın!" Rumata sürgüyü kaldırdı. Korkudan mosmor olmuş yarı çıplak biri Rumata'nın yakasına sarıldı ve titreyerek haykırdı:

"Prens nerede? Budah, kralı zehirlemiş! İrukan casusları şehirde isyan başlattılar! Prensi kurtarın!"

Bu Saray Nazırı'ydı; aptal ve son derece sadık biriydi. Rumata'yı itekledi, prensin yatak odasına daldı. Kadınlar feryat etmeye başladılar. Ellerinde paslı baltalarıyla, yüzleri ter içinde boz gömlekli akıncılar da içeri daldı. Rumata kılıçlarını çekti. "Geri çekilin!" dedi soğuk bir sesle.

Hemen arkasından, yatak odasından kısa, boğuk bir çığlık sesi geldi. Kötüye alamet, diye düşündü Rumata. Köşeye çekildi ve masanın arkasına sığındı. Nefes nefese kalmış akıncılar odayı doldurdular. On beş akıncı vardı. Kılıcını çekmiş, boz üniformalı bir teğmen diğerlerini itekleyerek öne çıktı.

"Don Rumata?" dedi nefes nefese. "Tutuklusunuz. Kılıcınızı teslim edin."

Rumata aşağılayıcı bir tavırla güldü. "Gelin de alın," dedi, pencereye doğru bir göz atarak.

"Yakalayın!" diye kükredi subay.

On beş sarhoş ve baltalı adamın, burada ancak üç yüz yıl sonra öğrenilecek olan dövüş sanatlarına hâkim biri karşısında fazla bir şansı yoktu. Kalabalık ileri atıldı, sonra geri çekildi. Yerde birkaç balta kaldı, iki akıncı da iki büklüm olup, ellerini dikkatle karınlarına bastırıp aka sıralara çekildiler. Rumata, dövüş sanatlarının gerçek bir ustasıydı. Saldırganları kılıçlarını havada hızla çevirerek yaptığı bir perdeyle karşılamıştı ve berikiler de bu perdeyi aşmanın olanaksız olduğunu görmüşlerdi. Akıncılar kararsızlıkla birbirlerine bakıyorlardı. Nefeslerinden ağır bir bira ve soğan kokusu yükseliyordu.

Rumata masayı itti, duvar boyunca dikkatle yürüyüp pencereye yaklaştı. Arka sıralardan biri bıçağını fırlattı ama ıskaladı. Rumata tekrar güldü, ayağını pencerenin pervazına koydu ve, "Tekrar deneyin de kellelerinizi alayım," dedi. "Beni tanıyorsunuz..."

Onu tanıyorlardı. Çok iyi tanıyorlardı; hiç kimse, subayın sövgülerine ve tehditlerine rağmen olduğu yerden kıpırdamadı. Üstelik subay da çok dikkatli davranıyordu. Bozları kılıçlarıyla tehdide devam ederek pervaza çıktı ve tam bu anda karanlık avludan sırtına ağır bir mızrak çarptı. Korkunçtu. Zırhını delmemişti ama şiddetiyle Rumata'yı pervazdan yere düşürdü. Kılıçlarını bırakmamıştı ama artık bu durumda onların da yararı yoktu. Bozlar üzerine atıldılar. Hepsi birden herhalde bir tondan fazla tutardı ama birbirlerine çarparak geliyorlardı; böylece Rumata tekrar ayağa kalkabildi. Birinin ıslak dudaklarına yumruğunu indirdi, bir diğerinin boynuna kolunu doladı; dirsekleriyle, yumruklarıyla, omuzlarıyla vuruyordu (çoktandır kendini hiç böyle özgür hissetmemişti) ama bozları dağıtamadı. Kalabalığın arasından büyük bir çabayla geçip kapıya yaklaştı ve nihayet ayaklarına sarılan

akıncılardan kendini kurtarabildi. Sonra omzunda şiddetli bir darbe hissetti, kalabalık sırtına üşüştü, altlarında kaldı; yine de çevresine kısa ama ağır darbeler indirerek tekrar ayağa kalktı, bu darbeler yüzünden kolları ve bacakları yaprak gibi sallanan akıncılar, duvarın önüne yığıldılar. Bir an için teğmenin çiçekbozuğu suratını gördü, adam arbaletini çekmiş geriyordu, bu anda kapı ardına kadar açıldı ve yeni, terli suratlar içeri aktılar. Rumata'yı düşürdüler, üzerine bir ağ attılar ve sıkı sıkı bağladılar.

Gücünü korumak için direnmeyi bıraktı. Bir süre çizmeleriyle tekmelediler; sessizce, gerinerek, zevkle soluyarak. Sonra ayaklarından tutup sürüklediler. Yatak odasının açık kapısının önünden sürüklerlerken Rumata Saray Nazırı'nı gördü: Bir mızrakla duvara zımbalanmıştı ve yatak örtüleri kan içindeydi. Demek bir darbe! diye düşündü. Zavallı çocuk. Onu merdivenlerden sürükleyerek indirmeye başladılar. Orada bilincini kaybetti.

7

Bir tümsekte, otların üzerinde yatıyor, koyu lacivert gökyüzünde süzülen bulutları seyrediyordu. Kendini iyi ve huzurlu hissediyordu ama tümseğin üzerinde ete kemiğe bürünmüş bir acı vardı. Acı hem dışında hem de içindeydi; özellikle de boynunun arkasında ve sağ tarafında. Birisi uludu: "Benim iznim olmadan ölecek, öyle mi? Kafalarınızı koparırım sizin!" Ve gökyüzünden üzerine buzlu su döküldü. Gerçekten de sırt üstü yatıyor ve gökyüzüne bakıyordu ama bir tümseğin üzerinde değil de, su birikintisinin içindeydi ve gökyüzü lacivert değil kurşuniydi, üzerinde kırmızı şeritler parlıyordu. "Önemli değil," dedi diğer ses. "Henüz sağ, gözleri seğiriyor." Demek ki hâlâ hayattayım, diye düşündü. Benim hakkımda konuşuyorlar. Gözleri seğiren benim. Peki neden böyle saçma konuşuyorlar? İnsan gibi konuşmak öğretilmemiş mi bunlara?

Yanında biri kıpırdadı, suyun içine bir şey attı. Gökyüzünde şapkalı, kara bir baş belirdi.

"Ee, asil baron, kendiniz mi yürürsünüz, sürükleyelim mi?"

"Ayaklarımı çözün," dedi Rumata öfkeyle; patlak dudaklarında keskin bir acı hissetti. Dilini dudaklarında gezdirdi. Dudaklıktan çıkmış, diye düşündü. Pelte gibi.

Biri eğildi, ayaklarını tuttu, sürüklemeye başladı. Çevresindekiler alçak sesle konuşuyorlardı: "Güzel benzetmişsiniz bunu."

"Neredeyse elimizden kaçırıyorduk. Efsunlu, ok işlemiyor."

"Böyle biri vardı; baltayı indirsen bana mısın demezdi."

"Herhalde köylüdür."

"Evet, köylüydü."

"Onlar öyle olur. Ama bu asil kanı taşıyor."

"Boş versene. Şu düğümlere bir bak, mümkün değil kurtulamaz. Meşaleyi versene!"

"Bıçak alsan daha iyi."

"Hey, kardeş, bağlarını çözmeyin. Tekrar üzerimize atılır. Az kaldı kafamı kırıyordu."

"Yok, bir şey yapamaz."

"Siz bilirsiniz. Yalnız ben buna mızrağımı indirdim de, zırhı şu kadarcık delinmedi."

Karanlığın içinden yetkili bir ses haykırdı: "Hey, çabuk bitirin işinizi!"

Rumata ayaklarının serbest kaldığını hissetti, gerindi ve oturmaya davrandı. Birkaç akıncı çöktükleri yerden, su birikintisinin içine yuvarlanmasını izlediler. Rumata utanç ve aşağılanma duygusuyla dişlerini sıktı. Omuzlarını çekti: Elleri arkadan öyle sıkı bağlıydı ki, tamamen uyuşmuştu. Bütün gücünü topladı, hızla ayağa fırladı, o anda da karnındaki korkunç bir ağrı yüzünden iki büklüm oldu. Akıncılar gülüştüler.

"Bu şekilde kaçamaz," dedi biri.

"Evet, kuyruğunu başına dolamışlar, kaçacak hali yok."

"Ne o, don, hoşuna gitmedi mi?"

"Gevezeliği kesin," dedi karanlıktan gelen amirane ses. "Buraya gelin, Don Rumata."

Rumata sese doğru yürüdü. Dengesini toparlayamamıştı, iki yana sendelediğini hissediyordu. Bir yerlerden elinde meşaleyle biri çıktı, önüne geçti. Rumata bulundukları yeri tanıdı: Kralı Koruma Nezareti'nin kraliyet tavlalarının yakınındaki sayısız özel konutlarından biri. Hızla kafasında canlandırdı. Sağa götürecek olurlarsa, kuleye, işkenceye götürüyorlar demektir. Sola götürecek olurlarsa da, nezaretin resmi

dairelerine. Başını salladı. Hiçbir önemi yok, diye düşündü. Hayatta olduğuma göre, kavgaya devam.

Sola döndüler. Hemen değil, diye düşündü Rumata. Ön soruşturma yapacaklar. Tuhaf. Eğer soruşturma yapacaklarsa, beni neyle suçlayacaklar? Ah, elbette. Zehirci Budah'ın davet edilmesi, kralın zehirlenmesi, krala karşı komplo... Belki, prensin öldürülmesini de katarlar. İrukanlılar'a, Soan'a, barbarlara, baronlara, daha da birçoklarına casusluk... Hâlâ hayatta olmam şaşılacak şey. Demek ki çürük mantar suratlı herifin başka planları da var.

"Bu tarafa," dedi amir sesli adam.

Alçak bir kapıyı açtı, Rumata eğildi, geniş, bir düzine şamdanla aydınlatılmış bir odaya girdi. Odanın ortasında, eski püskü bir halının üzerinde, kana bulanmış insanlar bağlanmış, oturuyor veya yatıyorlardı. Bunlardan bir kısmı çoktan ölmüştü, bir kısmı da bilincini yitirmişti. Neredeyse hepsinin de ayakları çıplaktı, üzerlerinde yırtık gecelikler vardı. Duvar sıra kırmızı suratlı, gaddar ve kendilerinden memnun muzaffer akıncılar baltalarına yaslanmış, duruyorlardı. Üzerinde yakası yağlanmış boz üniforma olan bir subayları, elleri arkasında, yukarı aşağı volta atıyordu.

Rumata'yı getiren, siyah pelerinli, uzun boylu bir adamdı. Subaya yaklaştı ve kulağına bir şeyler söyledi. Subay başını salladı, merakla Rumata'ya baktı ve odanın diğer ucundaki çiçekli, kalın perdelerin arkasında kayboldu.

Akıncılar da merakla Rumata'ya bakıyorlardı. Bunlardan pörtlek gözlü biri, "Baron'un alnındaki taş da pek hoş," dedi.

"Pahalı bir şey," diye onayladı diğeri. "Krallara layık. Tokası da altından."

"Bu gece kral biziz."

"Alalım mı?"

"Defolun," dedi siyah pelerinli adam.

Akıncılar hayretle gözlerini ona diktiler. "Başımıza yeni birini mi diktiler?" dedi pörtlek gözlü akıncı.

Pelerinli olan cevap vermedi, ona arkasını döndü, Rumata'ya yaklaştı, yanında durdu. Akıncılar onu baştan ayağa süzdüler.

"Kara cübbeli, rahip falan mıdır, nedir?" dedi pörtlek gözlü akıncı. "Hey kara cübbeli, kaşınıyorsun galiba?"

Akıncılar gıdaklar gibi gülüştüler. Pörtlek gözlü olan avucuna tükürdü, baltasını bir o eline bir bu eline aldı ve Rumata'ya doğru hareketlendi. Şimdi dersini alacak, diye düşündü Rumata ve sağ ayağını hafifçe geriye çekti.

"Ben bunun gibi kara cübbelileri," diye devam etti akıncı, kara pelerinli adamın önünde durup ona bakarak, "ve de okumuşlarla ustaları yere yapıştırırım. Bir defasında..."

Pelerinli adam kolunu kaldırdı. Ansızın tavandan bir vızıltı sesi geldi. Pörtlek gözlü akıncı baltasını düşürdü ve sırt üstü devrildi. Alnının tam ortasına kuyruğu tüylü bir arbalet oku saplanmıştı. Sessizlik oldu. Akıncılar korkuyla kıpırdadılar, gözlerini tavandaki deliğe çevirdiler. Pelerinli olan elini indirdi ve buyurdu: "Kaldırın şunu, çabuk!"

Birkaç akıncı eğildi, ölüyü ayaklarından tutup bir kenara çektiler. Perdenin arkasından bir boz subayı çıktı ve başıyla Rumata'ya ve siyah pelerinli adama işaret etti.

"Gidelim, Don Rumata," dedi pelerinli adam.

Rumata tutsak kalabalığının arasından geçerek içeriye girdi. Hiçbir şey anlamadım, diye düşünüyordu. İçeride, karanlıkta onu tuttular, üzerindeki boş kınları aldılar ve ışığa doğru itekliediler.

Rumata nereye geldiğini anlamıştı. Don Reba'nın leylak rengi dairesine daha önce de gelmişti. Don Reba aynı yerde, aynı şekilde oturuyordu; sırtı dimdikti, dirseklerini masaya koymuş, parmaklarını birbirine kenetlemişti. Bahse girerim ki ihtiyarın hemoroidi var düşüncesi geçti Rumata'nın zihninden ve onun için üzüldü. Don Reba'nın sağına Tsupnik Baba kurulmuştu, bir şeyler düşünüyor gibiydi ve dudaklarını sıkmıştı; solunda ise boz üniformasındaki apoletleri

yüzbaşı olduğunu gösteren, tatlılıkla gülümseyen şişman bir subay vardı. Odada başka kimse yoktu. Rumata içeri girince Don Reba alçak ve tatlı bir sesle konuştu: "İşte, dostlarım, asil Don Rumata da geldi."

Tsupnik Baba hor görürcesine sırıttı, şişko subay ise başıyla saygıyla selamladı.

"Eski ve son düşmanımız," dedi Don Reba.

"Düşmansa asmak gerek," dedi Tsupnik Baba, hırıltılı bir sesle.

"Ya sizin görüşünüz nedir, Aba Kardeş?" diye sordu Don Reba, şişkoya doğru tehditkâr gözlerle bakarak.

"Biliyorsunuz... Ben..." Aba Kardeş'in yüzünde şaşkın ve çocuksu bir gülümseme belirdi, ellerini huzursuzlukla kaldırdı. "Aslına bakarsanız benim için hiç önemi yok. Ama belki de asmasak daha iyidir? Belki yakmalıyız, siz ne dersiniz, Don Reba?"

"Neden olmasın," dedi Don Reba, düşünceli bir tavırla.

"Anlıyorsunuz ya," diye devam etti Aba Baba, Rumata'ya tatlılıkla gülümseyerek, "genelde önemsiz kimseleri asıyoruz... Ama soylulara karşı daha saygılı bir tavır takınmamız gerek. Ne de olsa asil bir kandan geliyor, önemli bir İrukan casusu... İrukan casusu, değil mi, yanılmıyorum ya?" Masanın üzerinden bir kâğıt aldı ve gözlerine yaklaştırarak baktı. "Ah, ayrıca da Soan casusu... Daha da kötü!"

"O halde yakalım," diye onayladı Tsupik.

"Peki," dedi Don Reba. "Anlaştık. Yakalım."

"Yalnız, kanaatimce Don Rumata kaderini hafifletebilir," dedi Aba Kardeş. "Beni anlıyor musunuz, Don Reba?"

"İtiraf etmek gerekirse, anlamadım..."

"Mülkleri! Asil dostum Don Reba, mülkleri! Rumata'nın zenginliği dillere destan!"

"Her zamanki gibi haklısınız," dedi Don Reba.

Tsupik Baba esnedi, eliyle ağzını örttü ve göz ucuyla masanın sağ tarafındaki ağır, leylak rengi perdelere baktı.

"Pekâlâ, o halde kurallara uygun hareket edelim," dedi Don Reba, iç çekerek.

Tsupik Baba hâlâ perdelere bakıyordu. Belli ki bir şey bekliyordu ve sorgulamayla ilgilenmiyordu. Nedir bu komedi, diye düşündü Rumata. Ne anlama geliyor bunlar?

"Asil baron," dedi Don Reba, Rumata'ya dönerek, "sizin için çok ilginç olacak bazı sorulara vereceğiniz cevapları duymaktan son derece memnun olurduk."

"Ellerimi çözün," dedi Rumata.

Tsupik Baba bir an korkuyla ürperdi ve dudaklarını sıktı. Aba Kardeş umutsuzlukla başını salladı.

"Ee?" dedi Don Reba ve ilkin Aba Kardeş'e, sonra da Tsupik Baba'ya baktı. "Sizi anlıyorum, dostlarım. Ancak herhalde Don Rumata'nın da kavradığı bu koşulları dikkate alırsak..." Anlamlı bir bakışla tavandaki deliklere göz gezdirdi. "Ellerini çözün," dedi, aynı sakin sesle.

Arkadan biri usulca yaklaştı. Rumata birinin son derece yumuşak, becerikli parmaklarının ellerine dokunduğunu hissetti ve sicimlerin kesilirkenki gıcırtısını işitti. Aba Kardeş bu vücuttan beklenmeyecek bir atiklikle masanın altından dev bir arbalet çıkardı ve silahı önüne, kâğıtların üzerine koydu. Rumata'nın kolları saç örgüsü gibi iki yanına düştü. Onları neredeyse hiç hissetmiyordu.

"Başlayalım," dedi Don Reba, neşeli bir sesle. "Adınız, aileniz, unvanınız?"

"Rumata, Estorlu Rumatalar soyundan. Yirmi ikinci göbekten asilzade."

Rumata çevresine baktı, bir divana oturdu ve parmaklarını ovuşturmaya başladı. Aba Kardeş hızla soluyarak arbaleti Rumata'ya doğru çevirdi.

"Babanız?"

"Asil babam, hünkâr danışmanı, imparatorun sadık hizmetçisi ve kişisel dostu."

"Hayatta mı?"

"Öldü."

"Uzun zaman mı oluyor?"

"On bir yıl önce."

"Kaç yaşındasınız?"

Rumata tam cevap verecekti ki, leylak rengi perdelerin arkasından bir gürültü geldi, Aba Kardeş hoşnutsuzlukla etrafına bakındı. Tehditkâr bir tavırla sırıtan Tsupik Baba ağır ağır ayağa kalktı.

"Evet, hepsi bu, beyler!" diye başladı neşeli ve kötücül bir sesle. Perdelerin arkasından, Rumata'nın burada göreceğini aklından bile geçirmediği üç kişi çıkıverdi. Belli ki Tsupik Baba da onları beklemiyordu. Güçlü kuvvetli adamlardı bunlar, üzerlerinde siyah keşiş cübbesi vardı, kapüşonlarını gözlerine kadar çekmişlerdi. Hızla ve sessizce Tsupik Baba'nın üzerine atılıp kollarından yakaladılar.

"Lanet olsun..." diye homurdandı Tsupik Baba. Yüzüne ölü beyazlığı yayılmıştı. Kuşkusuz, aslında başka birilerini bekliyordu.

"Ne önerirsiniz, Aba Kardeş?" diye sessizce sordu Don Reba, şişkoya doğru eğilerek.

"Evet, elbette!" diye kararlı bir sesle karşılık verdi diğeri. "Kuşkusuz!"

Don Reba eliyle belli belirsiz bir hareket yaptı. Keşişler, Tsupik Baba'yı kaldırdılar ve aynı sessiz adımlarla perdenin arkasına geçtiler. Rumata tiksintiyle suratını astı. Aba Kardeş yumuşak avuçlarını kuruladı ve küstah bir sesle, "Bütün her şey muhteşemdi," dedi, "sizce de öyle değil mi, Don Reba?"

"Evet, hiç kötü sayılmaz," diye onayladı Don Reba. "Ancak, devam edelim. Kaç yaşındayım demiştiniz, Don Rumata?"

"Otuz beş."

"Arkanar'a ne zaman geldiniz?"

"Beş yıl önce."

"Nereden geldiniz?"

"O vakte kadar Estor'da, aile şatomuzda yaşıyordum."

"Peki bu yer değişikliğinin nedeni neydi?"

"Koşullar beni Estor'dan ayrılmaya zorladı. İhtişamıyla başkentimizden bile üstün bir şehir arıyordum." Nihayet ellerinde karıncalanma hissetmeye başlamıştı. Şiş parmaklarını ısrar ve sabırla ovalamaya devam ediyordu.

"Peki bu sözünü ettiğiniz koşullar nelerdi?" diye sordu Don Reba.

"İmparator hanesinden birini düelloda öldürdüm."

"Öyle mi? Kimi?"

"Genç Dük Ekina'yı."

"Düello ne içindi?"

"Bir kadın," dedi Rumata, kısaca.

Bütün bu soruların hiçbir anlamı olmadığı duygusuna kapılmıştı. Tıpkı idamına karar verilmesi gibi bir tür oyundu bu. Bu ikisi ve ben bir şeyler bekliyoruz. Ben ellerime tekrar hâkim olmayı bekliyorum. Ahmak Aba Kardeş, Don Rumata ailesinin bütün altınlarının eline verilmesini bekliyor. Don Reba da bir şeyler bekliyor... Ama keşişler, keşişler... Keşişlerin ne işi var burada? Hem de böyle becerikli ve atik keşişlerin?

"Kadının adı?"

Sorular, diye düşündü Rumata. Bundan daha aptal bir soru olamazdı. Bunları biraz şaşırtmayı deneyeyim.

"Dona Rita," diye cevap verdi.

"Cevap vermenizi beklemiyordum. Teşekkür ederim."

"Daima hizmetinizdeyim."

Don Reba öne doğru eğildi.

"Hiç İrukan'da bulundunuz mu?"

"Hayır."

"Emin misiniz?"

"Ya siz?"

"Hakikati istiyoruz!" dedi Don Reba, tehditkâr bir tavırla. Aba Kardeş başını salladı.

"Sadece hakikati!"

"Öyle mi," dedi Rumata. "Oysa ben düşünmüştüm ki..." Sustu.

"Ne düşünmüştünüz?"

"Düşünmüştüm ki, esasen aile mülklerime el koymak istiyorsunuz. Ne var ki, Don Reba, ne suretle servetime el koymayı umut ettiğinizi anlayamıyorum."

"Hediye edebilirsiniz?" diye cırladı Aba Kardeş.

Rumata hor görüyle güldü. "Sen bir ahmaksın, Aba Kardeş ya da adın her neyse... Basit bir dükkâncı olduğun hemen anlaşılıyor. Verasetin başka ellere geçmesinin mümkün olmadığını bilmiyor musun?"

Aba Kardeş'in tüylerinin öfkeden diken diken olduğu anlaşılıyordu ama kendisini tuttu.

"Bu üslupla konuşmamalısınız," dedi Don Reba, yumuşak bir sesle.

"Hakikati mi istiyorsunuz?" dedi Rumata. "İşte size biricik hakikat: Aba Kardeş ahmak bir dükkâncı."

Ama Aba Kardeş kendine hâkim olmayı başarmıştı. "Bana kalırsa meseleden saptık," dedi dudaklarında bir gülümsemeyle. "Ne dersiniz, Don Reba?"

"Her zaman olduğu gibi haklısınız," dedi Don Reba. "Asil baron, peki hiç Soan'da bulundunuz mu?"

"Bulundum."

"Ne amaçla?"

"Bilimler Akademisi'ni ziyaret etmek için."

"Sizin şartlarınızdaki genç bir adam için tuhaf bir amaç."

"Böyle küçük kaprislerim vardır benim."

"Peki Soan başyargıcı Don Kondor'la tanışıyor musunuz?"

Rumata tedirgin oldu. "Kendisi eski bir aile dostudur."

"Son derece asil biri, öyle değil mi?"

"Saygıdeğer bir şahsiyet."

"Peki Don Kondor'un, Ekselansları krala karşı bir komploya ortak olduğunu biliyor musunuz?"

Rumata'nın çenesi titremeye başladı.

"Sadede gelelim, Don Reba," dedi mağrur bir sesle. "Siz, başkentin köklü asilzadeleri için önemli olan şu ki, bütün Soanlılar ve İrukanlılar ve de bütün Arkanarlılar imparator tahtının vassalleridirler ve daima öyle kalacaklar." Bacak bacak üzerine atıp yüzünü çevirdi.

Don Reba, yüzünde düşünceli bir ifadeyle ona bakıyordu. "Zengin misiniz?"

"Bütün Arkanar'ı satın alabilecek kadar servetim var ama bununla ilgilenmiyorum."

Don Reba iç geçirdi. "Asil bir soydan asil birinin kellesini alınam gerektiğini düşündükçe," dedi, "yüreğim kan ağlıyor. Devletin âli menfaatlerini gerektiriyor olmasaydı, bu büyük bir suç olurdu."

"Devletin âli menfaatlerini daha az düşünün," dedi Rumata. "Kendi postunuzu düşünseniz daha iyi edersiniz."

"Haklısınız," dedi Don Reba ve parmaklarını şaklattı.

Rumata hızla gerindi ve kaslarını tekrar serbest bıraktı. Bedeni işlemeye başlamıştı. Perdenin arkasından yine üç keşiş çıktı. Büyük bir tecrübeye tanıklık eden aynı atiklik ve kesinlikle, hâlâ nezaketle sırıtmakta olan Aba Kardeş'in çevresini sardılar, onu tuttular ve kollarını arkasından kıvırdılar.

"Oy-oy-oy!" diye inledi Aba Kardeş. Şişko suratı acıyla buruştu.

"Acele edin, uzatmayın!" dedi Don Reba, titizlenen ev sahibi edasıyla.

Şişko herif, perdenin arkasına sürüklenirken bütün gücüyle direniyordu. Bağırışları, feryatları duyuldu, sonra kısa, acayip bir böğürtü yükseldi, onu da sessizlik takip etti. Don Reba kalktı, dikkatle arbaletin kundağını boşalttı. Rumata şaşkınlık içinde, gözleriyle onu izliyordu.

Don Reba odada volta atmaya başladı, bir yandan da sırtını, arbaletten çıkardığı okla kaşıyordu. "Güzel, güzel," diye mırıldanıyordu, tatlı bir sesle. "Harika!" Rumata'yı unutmuştu adeta. Adımları hızlandı, oku bir asa gibi sallıyordu. Sonra

ansızın masanın arkasında durdu, oku fırlatıp attı, dikkatle oturdu ve yüzünde bir gülümsemeyle, "Ee, nasıl buldunuz?" dedi. "Hiç kimse farkına bile varmadı! Bence siz bile böyle tereyağından kıl çeker gibi yapamazdınız..."

Rumata susuyordu.

"Evet..." dedi Don Reba, bir düşe dalmış gibi. "Güzel! Şimdi konuşalım, Don Rumata... Ama belki de Rumata değilsinizdir? Hatta belki baron bile değilsinizdir? Ha?"

Rumata merakla ona bakıyor, susuyordu. Don Reba solgundu, burnunun üzerinde kırmızı bir damar görünüyordu, heyecanla titriyordu, neredeyse ellerini çırpacak ve haykıracaktı: "Biliyorum, biliyorum!" Hiçbir bok bildiğin yok, orospu çocuğu. Anlatsam da inanmazsın. Peki, konuş bakalım, dinliyorum. "Sizi dinliyorum," dedi.

"Siz Don Rumata değilsiniz," diye başladı Don Reba. "Oymuşsunuz gibi davranıyorsunuz." Sertçe Rumata'ya baktı. "Estorlu Rumata beş yıl önce öldü ve şu anda aile mahzeninde yatıyor. Azizler de onun isyankâr ve, tabirimi mazur görün, pek de pirüpak olmayan ruhunu yıllar önce huzura kavuşturdular. Kendiniz itiraf eder misiniz, yoksa yardım mı gerekiyor?"

"İtiraf ediyorum," dedi Rumata. "Benim adım Estorlu Rumata; sözlerimden kuşku edilmesine de pek alışkın değilim." Seni biraz öfkelendirmeyi deneyeyim, diye düşündü. Hadi bakalım...

"Gördüğüm kadarıyla sohbetimize başka bir yerde devam etmemiz gerekiyor," dedi Don Reba, tehditkâr bir sesle.

Yüzünde şaşırtıcı değişiklikler vardı. Tatlı gülümsemesi gitmiş, dudakları incecik bir çizgi haline gelmişti. Alnı tuhaf ve korkutucu bir şekilde seğiriyordu. Evet, diye düşündü Rumata, böyle bir adamdan korkulur.

"Hemoroidiniz var, değil mi?" diye sordu acır bir sesle.

Don Reba'nın gözlerinde bir nefret bulutu belirdi ama yüzünün ifadesi değişmedi. Duymamış gibi yaptı.

"Budah'ı çok kötü kullandınız," dedi Rumata. "Mükemmel bir uzmandır. En azından öyleydi..." diye ekledi, anlamlı bir sesle.

Bu renksiz gözlerden bir şeylerin daha gölgesi geçti. Ah, diye düşündü Rumata, demek ki Budah henüz hayatta... Yayılarak oturdu ve kollarını dizlerinde kavuşturdu.

"Demek itiraf etmeyi reddediyorsunuz," dedi Don Reba.

"Neyi?"

"Aslında Don Rumata olmadığınızı."

"Saygıdeğer Reba," dedi Rumata, öğretmen edasıyla. "Bu tür şeyler kanıtlanmalıdır. Bana hakaret ediyorsunuz!"

Don Reba'nın yüzünde bir tatlılık ifadesi belirdi.

"Sevgili Don Rumata," dedi. "Şimdilik sizi bu isimle çağırdığım için bağışlayın. Aslında hiçbir şeyi kanıtlama huyum yoktur. Kanıt, Saadet Kulesi'nde bulunur. Bu amaçla tecrübeli, dolgun ücretli uzmanlar görevlendirdim; bunlar Aziz Mika'nın Kıyma Makinesi'nin, Ulu Tanrı'nın Bahşettiği Silahların, Kutsal Şehidimiz Pata'nın Eldivenlerinin veya Fatih Tots'un Oturağının... bağışlayın, yanlış bir ifade kullandım, Koltuğunun yardımıyla ne gerekiyorsa onu kanıtlayabilirler. Hatta gerekiyorsa tanrının olduğunu, gerekiyorsa da olmadığını, insanların elleri üzerinde yürüdüğünü veya gerekiyorsa kıçları üzerinde yürüdüğünü bile kanıtlayabilirler! Beni anlıyor musunuz? Belki bilginiz yoktur ama kanıtlara ulaşmayı amaç edinmiş bir bilime sahibiz. Düşünsenize, bildiğim bir şeyi neden kanıtlamam gereksin ki? Hem ayrıca, itiraf etmenizin de size fazladan bir zararı olmayacak."

"Bana bir zararı olmaz," dedi Rumata. "Ama size olur."

Don Reba bir süre düşündü.

"Peki," dedi. "Belli ki işe koyulmam gerekiyor. Don Estorlu Rumata'nın mezardan çıktıktan sonra Arkanar krallığında geçirdiği beş yıl neler yaptığına bakalım. Siz de daha sonra bana bütün bunların ne anlama geldiğini açıklarsınız. Anlaştık mı?"

"Zamansız vaatlerde bulunmak hiç içimden gelmiyor," dedi Rumata. "Ama sizi ilgiyle dinliyorum."

Don Reba çalışma masasının üzerini eşeledi, kare şeklinde, kalın bir kâğıt çıkardı, yukarı kaldırıp ona baktı. "Malumunuz olduğu üzere," diye başladı, tatlı bir gülümsemeyle, "malumunuz olduğu üzere, bendeniz Kralı Koruma Nazırı tarafından, yararsız ve hatta devlet için zararlı olan kitap kurtları, bilimadamı ve saire denilen türden kişilere karşı bazı girişimlerde bulunuldu. Ancak bu eylemler tuhaf bir direnişle karşılaştı. Ne var ki bütün halkımız, krala ve hakeza Arkanar geleneklerine sadakatini koruyarak ve bir ülke olarak muhtelif yollardan bana yardımda bulundu: Gizlenenleri ele verdi, linç uygulamak suretiyle cezalandırmalara katıldı, benim gözümden kaçan şüphelileri gösterdi, ancak bu sırada görünmez, ne var ki oldukça enerjik biri, hemen burnumuzun ucunda faaliyetlerini sürdürüyor ve en önemli, en müzmin ve en iğrenç suçluları kraliyet sınırlarının dışına çıkarıyordu. Böylece şu kişiler elimizden kaçtı: ateist astrolog Kissenli Bagir, cani simyacı Sinda (kendisi, kanıtlanmış olduğu gibi, kötü ruhlarla ve İrukan iktidarıyla ilişkilidir); nefret uyandırıcı yergici ve düzen bozucusu Tsuren ve daha düşük seviyeden başkaları. Çılgın büyücü ve mühendis Kabani de bir yerlere gizlendi. Kimliği bilinmeyen biri tarafından, insanların, Ekselansları'nın eski hekimleri olan bu kâfir casus ve katillere karşı haklı öfkelerini açığa vurmalarını engellemek maksadıyla son derece büyük boyutlarda altın dağıtıldı. Kimliği bilinmeyen biri, bizde insanlık düşmanlarıyla ilişki içinde bulunduğu kuşkusunu uyandıran çok şaşırtıcı şartlar altında, gardiyanların gözetimi altında bulunmakta olan halk ruhunun kirleticisi ve bozucusu, köylü isyanının atamanı Kambur Arata'yı da kurtardı..." Don Reba durdu, alnı kıpırdadı, anlamlı bir şekilde Rumata'ya baktı. Rumata gözlerini tavana kaldırmış, gülümsüyordu. Kambur Arata'yı helikopterle kaçırmıştı. Tabii helikopter, gardiyanlarda büyük

bir etki yaratmıştı. Arata'da da öyle. O iş baya iyi geçmişti, diye düşündü. İyi işti.

"Malumunuz olduğu üzere," diye devam etti Don Reba, "söz konusu ataman Arata şu anda başkentin doğu bölgelerinde bir isyancılar ordusunun başında bulunmakta, bol bol asil kanı dökmekte ve ne paradan, ne de silahtan yana hiçbir sıkıntı çekmemektedir."

"İnanıyorum," dedi Rumata. "Bende derhal kararlı bir insan izlenimi doğurmuştu."

"Yani itiraf ediyorsunuz?" dedi Don Reba.

"Neyi?" diye sordu Rumata, şaşırmış gibi.

Bir süre birbirlerinin gözlerinin içine baktılar.

"Devam ediyorum," dedi Don Reba. "Bu halkın ruhunu zehirleyen kişileri kurtarmak için, Don Rumata, benim mütevazı ve tam olmayan hesaplarıma göre, en azından elli kilogram altın harcadınız. Tabii bunu yaparken ruhunuzu kötü ruhlara ebediyen satmış olmanızdan söz etmiyorum bile. Ayrıca, Arkanar krallığının sınırları içinde bulunduğunuz bütün bu süre boyunca Estorlu hükümdarlarınızdan bir kuruş bile almadığınızı da belirtmiyorum; hem zaten size neden para versinlerdi ki? Müteveffa yakınları bile olsa, kim bir ölüye para verir?"

Masanın üzerinde, kâğıtların arasındaki bir kutuyu açtı, içinden üzerinde Altıncı Pits'in sureti olan bir avuç altın sikke çıkardı. "Bu altınlardan tek bir tanesi, sizi kazığa bağlayıp yakmak için bile yeterlidir," diye bağırdı. "Şeytanın altınları! Hiçbir insan eli, madeni böylesine temiz işlemeyi başaramaz!"

Bakışlarıyla Rumata'yı parçalıyordu adeta. Evet, diye düşündü Rumata, adil olmak gerekirse, adam harika. Beni yakaladı. Üstelik de benden kuşkulanan ilk kişiydi. Bu, hiçbirimizin aklıma gelmeyen bir şeydi. Takdir etmek gerek... Bu, hiçbirimizin aklıma gelmeyen bir şeydi. Takdir etmek gerek...

Ama Reba ansızın tekrar yumuşadı. Sesinde bir merha-

met tınısı vardı: "Ancak genel olarak çok dikkatsiz hareket ediyorsunuz, Don Rumata. Bütün bu süre boyunca sizi düşündüm... Ne mükemmel bir düellocu, ne yiğit bir adam! Beş yılda yüz yirmi altı düello! Ve tek bir insan bile ölmedi... Tabii bundan bir sonuç çıkarmak mümkündü. Ben de çıkarıverdim. Hem sadece ben değil. Mesela Aba Kardeş de öyle; tabii ölüler hakkında konuşmak iyi bir şey değil ama çok zalim bir adamdı kendisi, itiraf etmek gerek ki kendisine zorlukla tahammül ediyordum... Aba Kardeş, sizin tutuklanmanız için sadece en becerikli değil, en iri ve güçlü savaşçıları da bizzat seçti. Ve haklı çıktı. Birkaç kol çıkığı, birkaç omuz kırığı, dağılmış dişlerin lafı olmaz... Ve buradasınız! Ama bir ölüm kalım mücadelesi verdiğinizi hissetmiş olmalısınız. Siz bir ustasınız. Hiç kuşku yok, imparatorluğun en iyi kılıcısınız. Hiç kuşku yok, ruhunuzu şeytana satmışsınız zira bu inanılmaz, masalsı kılıç becerisi ancak cehennemde kazanılır. Hatta bu becerinin size kimseyi öldürmeme şartıyla verilmiş olduğunu da düşünüyorum. Ne var ki şeytanın neden böyle bir şart koştuğunu anlayamıyorum. Ama bırakalım bu meseleyi bizim bilginlerimiz çözsünler..."

Tiz bir çığlık araya girdi. İsteksizce leylak rengi perdelere doğru baktı. Perdenin arkasında bir şeyler kıpırdadı. Tok bir darbe sesi ve bağırışlar duyuldu: "Bırakın geçelim! Bırakın!" Ve hırıltılı sesler, küfürler, anlaşılmaz bağırışlar. Perde cayırtıyla yırtıldı, bir kanadı yere düştü. Kel bir adam içeriye yuvarlandı. Yüzü kan içindeydi, gözleri ardına kadar açılmıştı. Perdenin hâlâ asılı olan kısmının arkasından kocaman yumruklar belirdi, içeri yuvarlanan adamı ayaklarından yakaladı, gerisingeri çekti. Rumata adamı tanıdı: Budah'tı bu. Vahşi bir hayvan gibi bağırıyordu: "İhanet ettiniz! İhanet ettiniz! Zehirdi bu! Ama neden?"

Adam tekrar karanlıkta kayboldu. Siyahlar giyinmiş biri yere düşen perdeyi kaldırdı ve astı. Sonra sessizliği iğrenç sesler böldü; biri öğürüyordu. Rumata anladı.

"Budah nerede?" diye sordu, sert bir sesle.

"Gördüğünüz gibi, başına talihsiz bir iş geldi," diye cevap verdi Don Reba ama onun da şaşırmış olduğu belliydi.

"Beni aptal yerine koymayın," dedi Rumata. "Budah nerede?"

"Ah, Don Rumata," dedi Ron Reba, başını sallayarak. Kendini toplamıştı. "Budah'tan size ne? Kim ki o, akrabanız mı? Üstelik yakın zamana kadar onu hiç görmüş değildiniz."

"Beni dinleyin, Reba!" dedi Rumata, kudurmuş gibi. "Şaka yapmıyorum. Eğer Budah'ın başına bir iş gelirse, köpek gibi can verirsiniz. Sizi kendi ellerimle boğarım."

"Hiç şansınız yok," dedi Don Reba aceleyle. Bembeyaz olmuştu.

"Siz aptalın birisiniz, Reba. Tecrübeli bir komplocusunuz ama hiçbir şeyden haberiniz yok. Hayatınız boyunca böyle tehlikeli bir oyun oynamış değilsiniz. Hayal bile edemeyeceğiniz kadar tehlikeli."

Don Reba masanın üzerine büzüldü, gözleri kor gibi yanıyordu. Rumata, ölüme ilk defa bu kadar yakın olduğunu hissetti. Kartlarını açmaya başlamışlardı. Kimin bu oyunda üstün olduğu da ortaya çıkacaktı. Rumata gerindi, fırlamaya hazırlandı. Hiçbir silah –ne mızrak, ne ok– bir anda öldürmez. Don Reba'nın yüzünden apaçık bir şekilde bu düşünce okunuyordu. Hemoroidli ihtiyar yaşamak istiyordu.

"Ne istiyorsunuz siz," dedi ağlarcasına. "Oturduk, sohbet ediyorduk... Sakin olun, sizin Budah hayatta, sağ ve sağlıklı. Daha beni tedavi edecek. Heyecanlanmaya gerek yok."

"Budah nerede?"

"Saadet Kulesi'nde."

"Onu istiyorum."

"Ben de onu istiyorum, Don Rumata."

"Beni dinleyin, Reba," dedi Rumata. "Beni öfkelendirmeyin. Rol yapmayı da bırakın. Benden korkuyorsunuz. Çok da doğru yapıyorsunuz. Budah bana ait, anlıyor musunuz? Bana!"

İkisi de ayağa kalkmışlardı. Reba dehşet içindeydi. Mosmor kesilmişti, dudakları seğiriyordu, bir şeyler geveliyor, salyası akıyordu. "Küçük bir çocuksun sen!" diye tısladı. "Ben kimseden korkmam! Bir sülük gibi ezebilirim seni!"

Ansızın döndü, hemen arkasında asılı bir sicimi çekti. Geniş bir pencere belirdi.

"Bak!"

Rumata pencereye yaklaştı. Pencere, sarayın önündeki meydana bakıyordu. Şafak sökmek üzereydi. Kül rengi gökyüzüne yangın dumanları yükseliyordu. Meydanda cesetler seçiliyordu. Tam ortasında hareketsiz, düzgün, kare şeklinde bir şey. Rumata dikkatle baktı. Bu, gayet muntazam dizilmiş bir grup atlıydı. Atlıların üzerlerinde uzun, kara pelerinler vardı, kapüşonları gözlerine kadar şekilmişti, sol ellerinde üçgen şeklinde kalkanlarını, sağ ellerinde de uzun kargılarını tutuyorlardı.

"Lütfen!" dedi Don Reba, madensi bir sesle. Bütün vücudu titriyordu. "Ulu tanrımızın uysal çocukları, Kutsal Nişan şövalyeleri. Bu gece, kibirli tüccarlar ve dükkâncılarla ittifak kuran Vaga Çarkıfelek'in baldırı çıplak ordusunun barbar isyanını ezmek için limana indiler! İsyan bastırıldı. Kutsal Nişan, bütün şehri ve ülkeyi ele geçirdi. Ülkenin adı bundan böyle Kutsal Nişan Toprakları, Arkanar eyaleti..."

Rumata başını kaşıdı. Demek öyle, diye düşündü. Demek talihsiz dükkâncılar Kutsal Nişan'ın yollarını düzlüyorlarmış. Bu bir darbe! Don Reba, muzaffer bir edayla gibi sırıtıyordu.

"Sizinle henüz tanışmadık," diye devam etti aynı metalik sesle. "Kendimi tanıtmama izin verin: Kutsal Nişan Toprakları'nın Arkanar eyaletindeki hükümdarı, piskopos ve savaş ustası, tanrının hizmetkârı, Reba'yım ben!"

Bunu tahmin etmek gerekti, diye düşünüyordu Rumata. Bozlar ne zaman zafer kazansa iktidara karalar gelir. Eh, tarihçiler, cehenneme kadar yolunuz var... Ama kendini toparladı, ellerini arkasında kavuşturdu ve topuklarının üzerinde yaylanmaya başladı.

"Yorgunum," dedi, müşkülpesent bir konuk gibi. "Uykum var. Sıcak suyla yıkanıp sizin katillerin salya ve kanlarını üzerimden temizlemek istiyorum. Yarın... Daha doğrusu bugün, gün batımından bir saat sonra odanıza geleceğim. Budah'ın serbest bırakılması emri o saate hazır olsun."

"Yirmi bin kişiler!" diye bağırdı Don Reba, eliyle pencereyi göstererek.

Rumata yüzünü buruşturdu. "Biraz sakin olun lütfen," dedi. "Ve unutmayın, Reba, Sizin piskopos filan olmadığınızı çok iyi biliyorum. Sizin iliğinizi biliyorum. Namussuz bir hain ve beceriksiz, ucuz bir komplocusunuz..." Don Reba dudaklarını yaladı, gözleri cam gibi oldu. Rumata devam etti: "Benim merhametim yoktur. Bana veya dostlarıma karşı yapacağınız her tür alçaklığın bedelini başınızla ödersiniz. Sizden nefret ediyorum, bunu unutmayın. Size katlanacağım ama yolumdan tam zamanında çekilmeyi öğrenmelisiniz. Beni anladınız mı?"

Don Reba yalvarır gibi gülümsedi. "Tek bir dileğim var. Sizin benden taraf olmanızı istiyorum, Don Rumata. Sizi öldüremem. Neden bilmiyorum ama öldüremem."

"Korkuyorsunuz," dedi Rumata.

"Korkuyorum," diye kabul etti Don Reba. "Belki iblissiniz. Belki tanrının oğlusunuz. Kim bilir? Belki de denizlerin öte tarafındaki kudretli ülkelerden geliyorsunuz; dediklerine göre böyle ülkeler varmış... Sizi kusan uçurumdan aşağı bakmaya yeltenmeyeceğim. Başım dönüyor ve dalalete düştüğümü hissediyorum. Ama sizi öldürtebilirim. Ne zaman istersem. Şimdi. Sabah. Yarın. Anlıyor musunuz?"

"Bu beni ilgilendirmiyor," dedi Rumata.

"Nasıl yani? Peki ne ilgilendiriyor sizi?"

"Beni hiçbir şey ilgilendirmiyor," dedi Rumata. "Ben eğlenceme bakıyorum. Ne tanrıyım ne de iblis, ben Estorlu şövalye Rumata'yım, yaşamayı seven bir asilzadeyim, kendimce bir sürü kaprisim ve önyargım var, bütün ilişkilerimde de öz-

gürlüğüme düşkünüm. Aklınızda tutacak mısınız?"

Don Reba kendine gelmişti. Mendiliyle yüzünü sildi ve tatlılıkla gülümsedi.

"İnatçılığınızı takdir ediyorum," dedi. "Nihayetinde siz de bazı ideallere sahipsiniz. Bunları anlamasam da saygı duyuyorum. İçtenlikle konuşmamızdan ötürü çok memnunum. Belki ileride bir gün bana görüşlerinizi anlatırsınız; beni de kendi görüşlerimi ifade etmem için ikna edersiniz. İnsanoğlu hata yapmaya meyillidir. Belki de yanılıyorumdur; belki de girişimlerim aslında, gerçekleşmesi için menfaat arayışından uzak bir şekilde, içtenlikle çabaladığımı düşündüğüm amaçlarıma uygun değildir. Ben geniş görüşlü bir adamım, gelecekte sizinle omuz omza çalışacağımızı öngörebiliyorum..."

"Göreceğiz," dedi Rumata ve kapıya doğru yürüdü. Amma da dalkavuk, diye düşündü. Omuz omza çalışacakmışız...

***

Şehir, dayanılmaz bir dehşet içindeydi. Kızıl sabah güneşi boş sokakları, dumanı tüten yıkıntıları, parçalanmış kepenkleri, kırılmış kapıları belli belirsiz aydınlatıyordu. Tozların içinde cam kırıkları kan gibi göz alıyordu. Sayısız karga sürüleri, bir mezarlığın üzerinde uçar gibi uçuyorlardı şehrin üzerinde. Meydanlarda ve sokak başlarında kara cübbeli, silahlı, ikili-üçlü gruplar halinde atlılar, eğerlerinin üzerinde sağa-sola ağır ağır sallanıyor, gözlerine kadar indirdikleri kapüşonlarının altından etrafı süzüyorlardı. Aceleyle çakılmış kazıklardan ayaklarından asılı, kömürleşmiş cesetler sarkıyordu. Sanki şehirde, gaklayan kargalar ve karalar giymiş işbilir katillerden başka canlı hiçbir şey kalmamış gibiydi.

Rumata yolun yarısını gözleri kapalı yürüdü. Aldığı her nefesle canı yanıyordu adeta. Bunlar insan olabilir miydi? İnsana ait ne kalmıştı bunlarda? Kimilerini sokaklarda kılıçlarla biçmişlerdi, diğerleriyse evlerinde oturuyor ve uysallıkla

sıralarının gelmesini bekliyorlardı. Ve her biri, *kimin canını alırlarsa alsınlar, yeter ki beni esirgesinler*, diye düşünüyordu. Kılıç sallayanların soğukkanlı zalimliği, kılıçlarla biçilenlerin soğukkanlı uysallığı. Soğukkanlılık; en korkuncu da bu. On kişi, korkudan donmuş, uysalca bekliyorlar; sonra biri yanaşıyor, kurbanını seçiyor ve soğukkanlılıkla biçiyor onu. Bu insanların ruhları çürümüş, uysallıkla bekledikleri her saat, onları daha da zehirliyor. Korkuyla sinmiş olan bu evlerde alçaklar, muhbirler, katiller, hayatları boyunca korkuyla zehirlenmiş olarak kalacak binlerce insan doğuyor, bunlar çocuklarına, onlar da kendi çocuklarına merhametsizce öğretecekler dehşeti. Daha fazla dayanamıyorum. Biraz daha devam edersem aklımı yitireceğim, onlar gibi olacağım, neden burada bulunduğumu bile anlamaz olacağım... Kendime gelmeliyim, bütün bunlara arkamı dönüp sakinleşmeliyim...

Akarsu yılının sonunda –yeniçağın şu-şu senesinde– merkezkaç kuvvetleri eski imparatorlukta belirginleşmeye başladı. Bundan yararlanan, esasen feodal toplumunun en gerici gruplarının menfaatlerini temsil etmekte olan Kutsal Nişan, çözülmeyi her türden araçla durdurma girişimi sırasında... Ama şu kazıkların üzerindeki sıcak cesetler nasıl kokuyordu, biliyor musunuz? Sokağın tozu içinde, karnı yarılmış yatan çıplak bir kadın gördünüz mü hiç? İnsanların sustuğu, sadece kargaların gakladığı şehirleri gördünüz mü? Siz, Komünist Arkanar Cumhuriyeti'nin okullarındaki monitörlerin karşısında oturmakta olan, henüz doğmamış kızlar ve oğlanlar?

Bir anda göğsü sertçe bir şeye çarptı. Hemen önünde bir kara atlı vardı. Uzun mızrağının özenle diş diş yapılmış geniş ağzını Rumata'nın göğsüne bastırıyordu. Kara kapüşonunun altından sessizce ona bakıyordu. Kapüşonun altından ince dudaklı bir ağız ve küçük bir çene görünüyordu. Bir şey yapmak gerek, diye düşündü Rumata. Ama, ne? Vurup devirsem mi? Hayır. Atlı, öldürücü darbeyi indirmek için mızrağını ağır ağır geri çekiyordu. Ah, evet! Rumata sol elini hafifçe

kaldırdı ve kolunun yenini sıyırdı. Saraydan çıkarken kendisine verdikleri siyah bileziği gösterdi. Atlı dikkatle baktı, mızrağını kaldırdı ve atını dehledi. "Tanrının adına," dedi alçak sesle ve tuhaf bir aksanla. "Tanrının adıyla," diye mırıldandı Rumata ve sonra, bir çatının kirişindeki ustalıkla tasvir edilmiş küçük, neşeli bir iblis oymasını mızrağıyla yere düşürmekle meşgul başka bir atlının önünden geçti. İkinci kattaki yarı yarıya parçalanmış bir kepengin arkasından korkudan neredeyse ölmüş şişko bir surat belirip kayboldu; daha üç gün önce elinde bir kupa birayla kendinden geçmişçesine, "Yaşasın Don Reba!" diye bağıran, demir ökçeli çizmelerin köprülerden grum, grum diye geçmesini zevkle dinleyen dükkâncılardan biri olacaktı. Bozlar, bozlar... Rumata yüzünü çevirdi.

Evde ne oldu acaba, diye düşündü ve adımlarını hızlandırdı. Son sokağı neredeyse koşarak geçti. Ev yerindeydi. Merdivenlerinde iki keşiş vardı, kapüşonlarını geri atmışlar, kötü tıraşlı kel kafalarını güneşe vermişlerdi. Onu görünce ayağa kalktılar. "Tanrının adına," dediler koro halinde. "Tanrının adıyla," diye karşılık verdi Rumata. "Burada ne yapıyorsunuz?"

Keşişler ellerini karınlarına koyarak saygıyla eğildiler. "Siz geldiğinize göre gidebiliriz," dedi biri. Merdivenlerden indiler ve acele etmeden, kollarını uzun yenlerinin içinde kavuşturup yürüdüler. Rumata arkalarından baktı; uzun kara cübbeli bu uysal adamları sokaklarda binlerce kez görmüş olduğunu anımsadı. Ama o zamanlar, ağır kılıçlarını sürümüyorlardı. Yanıldık, nasıl da yanıldık, diye düşündü. O zaman asil donlar, yalnız başlarına dolaşan serseri keşişlere yaklaşıp birbirlerine muzır hikâyeler anlatarak eğlenirlerdi. Bencileyin ahmak ise sarhoş numarasıyla onların arkasından yürür, gürültüyle kahkahalar atar, imparatorluğun hiç değilse dini fanatizmle zehirlenmemiş olmasından mutluluk duyardım... Ama ne yapabilirdik ki? *Gerçekten, başka ne yapabilirdik?*

"Kim var orada?" diye sordu biri.

"Aç kapıyı, Muga, benim," dedi Rumata, alçak sesle.

Menteşeler gıcırdadı, kapı aralandı, Rumata koridora daldı. Her şey eskisi gibiydi; Rumata rahat bir nefes aldı. Yaşlı, kır saçlı Muga, başını sallayarak efendisinin miğferini ve kılıçlarını saygıyla aldı.

"Kira nasıl?" diye sordu Rumata.

"Yukarıda," dedi Muga. "İyi."

"Harika," dedi Rumata, kuşağını çözerken. "Ya Uno nerede? Neden beni karşılamadı?"

"Uno öldü," dedi sakin bir sesle. "Hizmetçilerin odasında yatıyor."

Rumata gözlerini kapadı. "Uno öldü..." diye tekrarladı. "Kim öldürdü?"

Ama cevabını beklemeden hizmetçilerin odasına daldı. Uno masanın üzerinde yatıyordu, beline kadar bir çarşafla örtülmüştü, ellerini göğsünde kavuşturmuşlardı, gözleri açıktı, dudakları çarpılmıştı. Hizmetçiler masanın yanında, ayakta duruyor ve köşedeki bir keşişin dualarını dinliyorlardı. Aşçı kadın hıçkırıyordu. Rumata gözlerini oğlanın yüzünden ayırmadan, artık laf dinlemeyen parmaklarıyla ceketinin yakasını çözmeye koyuldu.

"Alçaklar," dedi. "Alçaklar!"

Sarsıldı, masaya yaklaştı, ölü gözlerine baktı, çarşafı kaldırdı ve hemen geri bıraktı.

"Evet, çok geç," dedi. "Çok geç... Çaresiz... Ah, alçaklar! Kim öldürdü onu? Keşişler mi?"

Keşişe döndü, üzerine atılıp kaldırdı ve kurşun gibi gözlerini yüzüne dikti.

"Kim öldürdü?" dedi. "Sizinkiler mi? Konuş!"

"Keşişler değil," dedi Muga arkasından, sakince. "Boz askerler..."

Rumata bir süre daha keşişin zayıf suratına, ağır ağır irileşen gözbebeklerine baktı. "Tanrının adına..." dedi keşiş.

Rumata adamı bıraktı, Uno'nun ayak ucundaki sıraya çöktü ve ağlamaya başladı. Elleriyle yüzünü kapamış ağlıyor, Muga'nın tekdüze sesini dinliyordu. Muga ikinci gece devriyesinden sonra kapıyı kral adına çaldıklarını, Uno'nun açmamaları için bağırdığını ama açmak gerektiğini anlattı; çünkü bozlar evi ateşe vermekle tehdit ediyorlardı. Hepsi birden içeriye dalmışlardı, hizmetçileri dövüp bağlamışlar, sonra merdivenlerden yukarı çıkmışlardı. Uno yatak odasının kapısında durup arbaletiyle ok atmaya başlamıştı. İki arbaleti vardı, iki defa atış yapabilmişti ama birinde ıskalamıştı. Bozlar bıçaklarını fırlatmışlardı. Uno düşmüştü. Çocuğu aşağı taşımışlar ve ayakları altında çiğneyip baltalarıyla dövmeye başlamışlardı; tam bu anda kara keşişler içeri girmişti. Bozlardan ikisini kılıçlarıyla delik deşik etmişlerdi, kalanların silahlarını almışlar, boyunlarından sicim geçirip sokağa sürüklemişlerdi.

Muga sustu ama Rumata dirseklerini Uno'nun ayak ucuna, masaya dayayıp daha uzun süre oturdu. Sonra bir kütük gibi kalktı, yeniyle gözyaşlarını kuruladı, iki günlük tıraşsız yüzünü sıvazladı, oğlanı buz gibi alnından öptü ve güçlükle yürüyerek üst kata çıktı.

Bitkinlik ve yaşadığı şok yüzünden ölü gibiydi. Zorlukla tırmandı merdivenleri, konuk odasından geçti, yatağa ulaştı ve inleyerek, yüzünü yastıklara gömdü. Kira içeri girdi. Rumata öyle bitkindi ki, kız üzerindekileri çıkarırken kıpırdayamadı bile. Kira çizmelerini çıkardı, şiş yüzünün üzerinde gözyaşlarını inci gibi dökerek ceketini, kurşun geçirmez plastik-metal alaşımı içliğini çıkardı, sonra külçe gibi vücuduna bakarak ağlamaya devam etti. Şimdi işkence tezgâhındaymış gibi bütün kemiklerinin ağrıdığını hissediyordu Rumata. Kira sirkeye batırılmış süngerle sildi vücudunu; Rumata ise gözlerini bile açamadan kasılmış dudaklarının arasından mırıldanıyordu: "Keşke öldürebilseydim... Hemen yanımdaydı... İki parmağımla sarılsaydım gırtlağına... Bu yaşadığımız

hayat mı, Kira? Gidelim buralardan... Bu deneyi benim üzerimde yapıyorlar, onların üzerinde değil." Rusça konuştuğunun bile farkında değildi. Kira, gözyaşlarıyla ıslanmış gözlerine bakıyordu korkuyla, sessizce yanaklarını öpüyordu. Sonra hırpani çarşaflarla örttü üzerini –Uno bir türlü yenilerini almamıştı– ve sıcak şarap hazırlamak için aşağıya koştu, Rumata ise kırık bedeninden yükselen ağrıyla inleyerek yataktan kaydı, çıplak ayaklarla odada sendeleyerek yürüdü, masadaki gizli çekmeceyi açtı, ilk yardım çantasını çıkardı, birkaç sporamin hapı alıp yuttu. Kira elinde ağır, gümüş bir tepsi ve üzerinde dumanı tüten tasla döndüğünde yatağa dönmüş, ağrının vücudunu terk etmesini, kafasındaki gürültünün dağılmasını ve vücudunun tekrar güç ve enerjiyle dolmasını bekliyordu. Tası aldı, başına dikti, şimdi kendini çok daha iyi hissediyordu. Muga'yı çağırdı ve kıyafetlerini hazırlamasını buyurdu.

"Gitme, Rumata," dedi Kira. "Gitme. Evde kal."

"Gitmem gerek, güzelim."

"Korkuyorum. Evde kal... Seni öldürürler."

"Ne diyorsun sen? Neden öldüreceklermiş beni? Hepsi benden korkuyor."

Kız tekrar ağlamaya başladı. Sessizce, Rumata'yı öfkelendirmekten korkarmış gibi mahcup bir tavırla ağlıyordu. Rumata kızı kollarına aldı ve saçlarını okşamaya başladı.

"En kötüsü geride kaldı," dedi. "Hem sonra, buradan çekip gideceğiz..."

Kira sakinleşti, Rumata'yı sıkıca kucakladı. Muga başını sallayarak kayıtsızca duruyordu yanlarında; elinde de efendisinin küçük, altın çanlar takılı pantolonunu tutuyordu.

"Ama öncelikle burada yapmam gereken birkaç şey var," diye devam etti Rumata. "Bu gece çok insanı öldürdüler. Kim hayatta, kim öldü, öğrenmek gerek. Öldürmeye hazırlandıklarının kurtulmasına yardım etmek gerek."

"Peki sana kim yardım edecek?"

"Mutlu insan, başkalarını düşünendir... Hem sonra bize, kudretleri sınır tanımayan insanlar yardım edecek."

"Ben başkalarını düşünemem," dedi kız. "Neredeyse ölü gibi geldin eve. Görüyorum, seni dövmüşler. Uno'yu da döve döve öldürdüler. Gerekli olduklarında neredeydiler senin şu kudretli insanların? Neden bu cinayetleri engellemediler? İnanmıyorum... İnanmıyorum..."

Kız, Rumata'nın kollarından kurtulmaya çabaladı ama Rumata onu sıkıca tutuyordu.

"Elden ne gelir," dedi kıza. "Bu defa biraz geciktiler. Ama artık gözleri tekrar üzerimizde, bizi koruyacaklar. Bugün neden bana inanmıyorsun? Oysa her zaman inanırdın. Kendin de görüyorsun: Sağ salim döndüm. Bana bak!"

"Bakmak istemiyorum," dedi Kira, yüzünü gizleyerek. "Tekrar ağlamak istemiyorum."

"Gayet iyiyim ben!" dedi Rumata. "Şunlar, sadece sıyrık... En kötüsünü arkada bıraktık. En azından sen ve ben. Ama bu dehşetin içinde yaşamaya devam eden çok iyi, harika insanlar var hâlâ. Onlara yardım etmeliyim."

Kız derin bir nefes aldı, Rumata'nın yüzünü öptü ve sessizce kalktı.

"Bu akşam eve gel," dedi. "Geleceksin, değil mi?"

"Mutlaka!" dedi Rumata. "Daha da erken geleceğim; hem yalnız da olmayacağım. Yemeğe bekle beni."

Kız çekildi, koltuğa oturdu, ellerini dizlerine koyup Rumata'nın giyinmesini izledi. Rumata, Rusça mırıldanarak çanlar asılı pantolonu üzerine çekti; Muga hemen önünde diz çöktü ve sayısız kopça ve düğmeyi iliklemeye koyuldu. Temiz fanilasının üzerine okunup kutsanmış, ok işlemez içliğini geçirdi ve nihayet umutsuzca, "Güzelim," dedi, "gitmem gerek, anla beni. Ne yapabilirim ki? Gitmemiş olmaz..."

Kız tekrar, düşünceli bir tavırla, "Bazen beni neden dövmediğini anlamıyorum," dedi.

Rumata kolları fırfırlı gömleğinin düğmelerini ilikliyor-

du. Donakaldı. "Ne demek, neden dövmüyorum?" diye sordu şaşkınlıkla. "Seni dövmek mümkün mü?"

"Sadece iyi bir insan değilsin sen," diye devam etti beriki, onu dinlemeden. "Çok da tuhaf birisin. Melek gibisin... Sen yanımdayken cesaretleniyorum. Şu anda öyle cesaretliyim ki... Bir gün mutlaka sana özel bir şey soracağım. Şimdi değil, gelince. Bana kendini anlatacak mısın?"

Rumata uzun süre cevap vermedi. Muga, kırmızı kurdeleli, portakal rengi ceketi uzattı. Rumata tiksintiyle aldı, kuşağını sıkıca bağladı. "Evet," dedi sonunda. "Bir gün sana anlatacağım, güzelim."

"Bekleyeceğim," dedi kız, ciddi bir tavırla. "Ama şimdi git, bana aldırma."

Rumata ona yaklaştı, parçalanmış dudaklarıyla kızın dudaklarını öptü, sonra kolundaki demir bileziği çıkarıp ona uzattı. "Bunu sol bileğine tak," dedi. "Bugün eve başka gelen olmaz ama olursa da bunu göster."

Kız arkasından ona baktı; Rumata onun ne düşündüğünü biliyordu. Kız, *Bilmiyorum, belki de iblissindir sen ya da tanrının oğlusundur ya da denizler ötesindeki masal ülkelerinden gelen birisindir ama dönmeyecek olursan ölürüm,* diye düşünüyordu. Ve kız sustuğu için sonsuzcasına minnettardı ona çünkü şimdi çıkıp gitmek hiç olmadığı kadar zordu; zümrüt rengi güneşli bir kumsaldan kalkıp da kafası üstü leş kokulu bir su birikintisine düşmek gibi.

8

Arkanar piskoposunun makamına doğruca gitmemeye karar verdi. Kasabalıların bahçelerinden, kurusun diye asılmış çamaşırların arkasına sinerek gizlice yürüdü, elbisesinin değerli Soan dantellerinden süslerini paslı çivilere bırakarak çitlerdeki deliklerden geçti, patates tarlalarının arasında süründü. Ama yine de, kara ordunun uyanık gözlerine görünmemeyi başaramadı. Bir çöp birikintisine açılan dar bir sokaktan geçerken iki somurtkan, dut gibi sarhoş keşişe yakalandı.

Rumata keşişlerin çevresinden dolanmaya çabaladı ama keşişler kılıçlarını çekmiş ve yolu kapamışlardı. Rumata kılıçlarının kabzalarını tuttu; keşişler üç parmaklarını ağızlarına sokup destek çağırmak için ıslık çaldılar. O zaman, daha demin çıktığı deliğe geri girmeye kalktı ama orada da karşısına kısa boylu, atik biri çıkıverdi. Adam Rumata'nın omzuna çarptı, koşarak keşişlere gidip onlara bir şeyler söyledi. Keşişler cübbelerini uzun, leylak rengi kuşaklarla sarılı bacakları üzerinde kaldırıp koşarak uzaklaştılar, evlerin arkasında kayboldular. Kısa boylu adam da arkasına bile bakmadan onların arkasından seğirtti.

Anlaşıldı, diye düşündü Rumata. Bir casus, benim gölgem, özel korumam. Üstelik kendini gizlemiyor bile. Arkanar piskoposu her türlü tedbiri almış. Tuhaf şey, neden korkuyor acaba; benden mi, benim için mi? Gözleriyle casusu takip etti, çöp yığınına döndü. Çöp, eski Kralı Koruma Nazırı'nın makamının arkasına bakıyordu. Artık orada hiç kimse olmadığını umut etmekten fazlasını yapamazdı.

Sokak bomboştu. Ama kapılar hafifçe gıcırdıyordu, kapılar açılıp kapanıyordu. Bir bebek ağlıyordu ve tehlikeli fısıltılar işitiliyordu. Yarı yarıya çürümüş bir çitin arkasından bitkin, zayıf, kurumla kararmış bir yüz dikkatle uzandı. Korkmuş, çökük gözlerini Rumata'ya dikti.

"Affınızı dilerim, asil don, lütfen bağışlayın. Acaba zatıalileriniz şehirde neler olup bittiğini söyleyebilir mi? Ben demirci Kikus, lakabım Topal. Demirci dükkânıma gitmem gerek ama korkuyorum..."

"Gitme," diye önerdi Rumata. "Keşişlerin şakası yok. Kral öldü. İdarenin başında, Kutsal Nişan'ın piskoposu Don Reba var. Evinde sessizce otur."

Rumata'nın her kelimesinin arkasından demirci aceleyle başını sallıyordu. Gözleri keder ve umutsuzlukla dolmuştu.

"Nişan, yani..." diye mırıldandı. "Ah, lanet olsun... Affınıza sığınırım, asil don. Yani Nişan dediğiniz... bozlar değil mi?"

"Değil," dedi Rumata, adamı merakla süzerek. "Bozların işini bitirdiler. Bunlar keşişler."

"Ulu tanrım!" dedi demirci. "Yani bozlar... Demek ki Nişan! Bozların işini bitirdiler... Aslında bu iyi bir şey. Peki bize ne olacak, asil don? Ne dersiniz? Yani Nişan idaresinde?"

"Ne olacakmış," dedi Rumata. "Nişan adamlarının da yiyip içmesi gerek. Uyum sağlayın."

Demirci canlandı. "Ben de öyle yapmak gerektiğini düşünmüştüm. Sanırım en mühimi şu: Sen kimseye dokunmazsan, sana da dokunmazlar. Öyle değil mi?"

Rumata başını salladı. "Değil," dedi. "Kim hiçbir şeye dokunmazsa, ilkin onun başını kesiyorlar."

"O da doğru," dedi demirci, iç çekerek. "Ama nereye kaçacaksın ki? Tek bir kişi serçe parmağı kadar zayıf ama peşinde sürüyle kara cübbeli. Bunca cinayet işliyorlar ya, hiç değilse benim ustanın da boğazını kesselerdi! Ustam bozlarda subaydı. Ne dersiniz, asil baron, ustamı da yakalamışlar mıdır? Ona beş altın borcum var da..."

"Bilmiyorum," dedi Rumata. "Belki yakalayıp işini bitirmişlerdir. Yalnız şunu iyi düşün, demirci. Sen serçe parmağı gibi yalnızsın ama senin gibi serçe parmaklarından şehirde binlercesi var."

"Ee?" dedi demirci.

"Düşün işte," dedi Rumata öfkeyle ve yoluna devam etti.

Hiçbir şey düşüneceği yok. Düşünmeye başlamasına daha çok var. Oysa gerçekten de ne kadar basit her şey: Bunun gibi on binlerce demir yumruklu savaşçı, çileden çıksalar, karşısına çıkanın pestilini çıkarırlar. Ama bu noktadan uzaklar. Yalnızca dehşet var. Herkes kendi kuyruğunun derdinde, sadece tanrı, herkesi birden düşünüyor.

Yol kıyısındaki mürver çalıları aniden hışırdadı, köşe başından Don Tameo çıkıverdi. Rumata'yı görünce mutlulukla haykırdı, o devasa cüssesine rağmen sıçradı ve çamurlu kollarını açarak kucaklamak için Rumata'ya doğru atıldı.

"Asil don!" diye bağırdı. "Öyle mutluyum ki! Herhalde nazırın makamına gidiyorsunuz?"

"Gerçekten öyle, asil dostum," diye cevap verdi Rumata, adamın kollarından ustalıkla sakınarak.

"Size katılmama izin verir misiniz, asil don?"

"Şeref duyarım, asil don."

Birbirlerinin önünde saygıyla eğildiler. Belli ki Don Tameo dün içmeye başladığından beri kendini frenleyebilmiş değildi. Bol, sarı pantolonunun kuşağından kaliteli bir şişe içki çıkardı.

"Arzu etmez miydiniz, asil don?" diye önerdi nazikçe.

"Hayır, teşekkür ederim," dedi Rumata.

"Rom!" diye açıkladı Don Tameo. "Başkentten, hakiki rom. Bir altın ödedim buna."

Çöp yığınına yaklaştılar, burunlarını sıkarak çöplerin, köpek leşlerinin ve içinde beyaz kurtçuklar yüzen leş kokulu su birikintilerinin arasından geçtiler. Sabah serinliğinde havada milyonlarca yeşil sinek birden vızıldıyordu.

"Ne tuhaf," dedi Don Tameo, şişenin tıpasını çıkarırken. "Daha önce buraya hiç gelmemiştim."

Rumata susuyordu.

"Don Reba beni daima kendine hayran bırakmıştır," dedi Don Tameo. "En sonunda hiç değer vermediğimiz bir keşişin çıkıp önümüze yeni bir yol ve yeni, aydınlık perspektifler açacağına emindim." Bu sözleri söyler söylemez kaydı, tek ayağıyla sarı-yeşil bir su birikintisine bastı ve sendeleyip düşmemek için Rumata'ya tutundu. "Evet!" diye devam etti, yeniden kuru toprağa çıkınca. "Biz genç aristokrasi, daima Don Reba'nın yanında olacağız! Nihayet arzu ettiğimiz ortama kavuştuk. Bir düşünsenize, Don Rumata, bir saattir sokaklarda, bahçelerde dolaşıyorum da, bir tane bile boza rastlamış değilim. Bozları yeryüzünden söküp attık, artık şu yeniden doğmakta olan Arkanar'da aldığımız nefes öyle tatlı ve özgür ki! Sokaklarımız kaba dükkâncıların, o küstah hödüklerin ve köylülerin yerine tanrının kullarıyla dolu artık. Daha demin gördüm: Birkaç asilzade evlerinin önünde serbestçe dolaşıyorlardı. Artık boka bulanmış abaya sarınmış bir hödüğün kirli arabasından çamur sıçratacağından korkmuyoruz. Akşamdan kalma kasapların ve dükkâncıların arasından geçmek için dirseklerimizle dürtüklemeye de gerek yok. Kendisine daima büyük bir saygı ve, sizden gizlemeyeceğim, kalpten bir sevgi beslediğim ulu Kutsal Nişan'ın mübarek kılması sayesinde görülmemiş bir gönenç çağına doğru ilerliyoruz; bu çağda hiçbir köylü, Nişan'da görevli havali müfettişlerinin imzalı izni olmaksızın bir asilzadeye gözlerini bile kaldıramayacak. Ben de şimdi bu gayeyle yazılmış arzuhalimi kendilerine götürüyorum."

"İğrenç bir leş kokusu," dedi Rumata, düşünceli bir tavırla.

"Evet, korkunç," diye onayladı Don Tameo, şişenin tıpasını kapatırken. "Ama bu yeniden doğan Arkanar'da nasıl da özgürce nefes alıyoruz! Üstelik şarap da yarı yarıya ucuzladı..."

Yolun sonuna geldiklerinde Don Tameo şişenin dibini gördü, boş şişeyi fırlatıp attı ve alışılmadık bir heyecana kapıldı. İki kez düştü, ikincisinde üzerini temizlemeyi de reddetti ve günahkâr ve tabiatın kirini taşıyan biri olduğunu, Don Reba'nın karşısına böyle çıkmayı arzu ettiğini söyledi. Arzuhalini tekrar tekrar avazı çıktığınca ezberden okudu. "Çok güzel ifade edilmiş!" diye bağırdı. "Mesela şu pasajı alın, asil baron: eğer ki leş kokulu köylüler... Ha? Ne yaratıcı bir ifade!" Nazırın makamının arka bahçesine geldiklerinde ilk gördükleri keşişin yanına koştu, kucakladı, gözyaşları içinde bütün günahları için af dilemeye koyuldu. Nefesi kesilen keşiş kurtulmak için çabaladı, yardım çağırmak için ıslık çalmaya kalktı ama Don Tameo keşişin cübbesinden tuttu ve ikisi birden çöpün içine yuvarlandılar. Rumata onları bırakıp yoluna devam etti, uzaklaşırken kesik kesik ıslıklar ve bağırışlar duyuyordu: "Eğer ki leş kokulu köylüler! *Ne mübaaaarek ifade! Bütün yüreğimle! Şefkatle doluydum, şefkatle, anlıyor musun, köylü suratlı?*"

Girişin önündeki meydana, Saadet Kulesi'nin gölgesine, kalın sopalarla silahlanmış bir grup yaya keşiş dağılmıştı. Ölüleri topluyorlardı. Sabah rüzgârında meydanda sarı toz bulutları sütun sütun yükseliyordu. Kulenin geniş koni şeklindeki çatılarının altında her zaman olduğu gibi kargalar gaklıyor, kavga ediyorlardı; orada, ucu çıkıntı yapmış bir kirişte, ayaklarından asılmış kişiler sallanıyordu. Kule iki yüz yıl önce, mütevaffa kralın ataları tarafından aslında askeri ihtiyaçlarla inşa edilmişti. Yer altında üç katı olan sağlam bir temel üzerinde bir yapıydı; olası bir kuşatma ihtimaliyle erzak deposu olarak yapılmıştı. Sonra zindana çevirmişlerdi. Ama bir deprem yüzünden bütün kat döşemeleri çökmüş, zindanı da bodruma taşımaları gerekmişti. Bir defasında bir Arkanar kraliçesi, işkence gören tutsakların çığlıklarından şikâyet etmişti. Şanlı eşi de, kulede sabahtan akşama kadar askeri bandonun çalmasını buyurmuştu. Kule şimdiki adını

işte o vakitler almıştı. Çoktan beridir aslında içi boş, taş duvarlardan fazlası değildi; işkence odaları temelin en altındaki yeni açılmış yerlere taşınmıştı, çoktan beridir bando çaldığı filan da yoktu ama gene de şehrin ahalisi ona Saadet Kulesi demeye devam ediyordu.

Saadet Kulesi'nin çevresi genelde boş olurdu. Ama bugün büyük bir hareketlilik vardı. Üzerlerindeki boz üniformaları lime lime olmuş akıncıları, bitli serserileri, baldırı çıplakları, dehşet içinde şehirlileri, yürek parçalayan feryatlarla ağlayan kızları sürüklüyor, çekiştiriyorlardı; kasvetli gözlerle bakan gece ordusunun sürülerle çulsuzunu döve döve götürüyorlardı. Gizli kapılardan cesetleri çıkarıyor, arabalara atıyor ve şehre götürüyorlardı. Nezaretin kapılarında bekleşen asilzade ve zenginlerden oluşan uzun insan kalabalığının son sırasındakiler, bu korkunç karmaşaya dehşet ve heyecanla bakıyorlardı.

Bekleşenlerin içeri girmesine izin veriliyordu ama bunlardan bazıları yanlarında eskortlarla giriyorlardı. Rumata etrafındakileri itekleyerek içeri girdi. İçerisi havasızdı, çöp kokuyordu. Üzerine kâğıtlar yayılı geniş bir masanın arkasında, kulağının arkasında kocaman bir tüy kalem asılı sarı bulanık suratlı bir memur oturuyordu. Sıradaki dilekçe sahibi olan Don Keu, yüzünde mağrur bir ifadeyle bıyıklarını çekiştirip adını söyledi.

"Şapkanızı çıkarın," dedi memur kuru bir sesle, gözlerini kâğıtlardan kaldırmaya tenezzül etmeden.

"Keu soyundan olanlar, kralın karşısında bile şapkalarını çıkarınama ayrıcalığına sahiptirler," dedi Don Keu gururla.

"Nişan karşısında kimsenin ayrıcalığı yoktur," dedi memur, aynı kuru sesle.

Don Keu öfkeyle hırıldadı, morardı ama şapkasını çıkardı. Memur, uzun, sarı tırnağını listenin üzerinde gezdirdi.

"Don Keu... Don Keu..." diye mırıldandı. "Don Keu... Kraliyet caddesi, numara on iki?"

"Evet," dedi Don Keu, öfkeli bir sesle.

"Numara dört yüz seksen beş, Tibak Kardeş'e."

Tibak Kardeş hemen yan masadaydı; hantal, boğuluyormuş gibi kıpkırmızı yüzü olan bir adamdı. Kâğıtları karıştırdı, kelindeki teri sildi ve ayağa kalkarak tekdüze bir sesle okudu:

"Numara dört yüz seksen beş, Don Keu. Kraliyet caddesi, on iki numara, iki yıl önce bir kraliyet balosu sırasında Arkanar piskoposu ekselansları Don Reba'ya hakaretten suçlu bulunmuş, çıplak kalçalarına üç düzine kamçı vurulmasına ve de ekselanslarının çizmelerini öpmeye mahkûm edilmiştir."

Tibak Kardeş tekrar oturdu.

"Şu koridordan geçin," dedi tekdüze sesli memur, "kırbaç sağda, çizmeler solda. Sıradaki..."

Don Keu'nun itirazda bulunmaması Rumata'yı hayrete düşürdü. Belli ki sırada beklerken olan bitenleri iyice bellemişti. Yalnız hafifçe ahladı, mağrur bir tavırla bıyıklarını düzeltti ve koridorda uzaklaştı. Sıradaki, şişmanlığı yüzünden düzgün yürüyemeyen neredeyse dev boyutlarındaki Don Pifa, şapkasını çoktan çıkarmıştı.

"Don Pifa... Don Pifa..." diye şakıdı memur, parmağını listede gezdirirken. "Sütçüler caddesi, iki numara?"

Don Pifa hırıltılı bir sesle onayladı.

"Numara beş yüz dört, Tibak Kardeş'e."

Tibak Kardeş tekrar kelini sildi, ayağa kalktı.

"Numara beş yüz dört, Don Pifa, Sütçüler caddesi, iki numara, ekselanslarına yönelik herhangi bir saygısızlığı görülmedi, dolayısıyla temiz."

"Don Pifa," dedi memur, "Temizlik işaretini alın." Eğildi, koltuğun yanında duran sandıktan demir bir bilezik çıkardı ve asil baron Pifa'ya verdi. "Sol bileğinize takın, Nişan askerlerinin talep etmesi durumunda derhal gösterin. Sıradaki..."

Don Pifa tekrar hırıltılı bir sesle onayladı ve gözlerini bilezikten alamayarak odadan çıktı. Memur sonrakini çağırdı.

Rumata dönüp sıraya baktı. Sayısız tanıdık sırada bekliyordu. Bazıları her zamanki gibi zengin kıyafetlerini giyinmişlerdi, bir kısmı belli ki yoksul görünmeye çalışıyordu ama zengin veya yoksul, hepsinin üzeri de çamurluydu. Sıranın ortasında bir yerde Don Sera herkesin duyabileceği bir şekilde şu son beş dakikadır üçüncü defa bağırıyordu: "Asil bir baronun ekselanslarının arzusunca birkaç kamçı yemesinde hiçbir mani görmüyorum!"

Rumata, bir sonraki baron da koridora gönderilene kadar bekledi (bu, meşhur bir balık taciriydi; asaletten uzak düşünceleri nedeniyle beş kamçı yiyecekti ama çizmeleri öpmeye mahkûm edilmemişti), etrafındakileri itekleyerek masaya yaklaştı ve avucunu memurun önündeki kâğıt yığınının üzerine koydu.

"Affedersiniz," dedi. "Doktor Budah'ın serbest bırakılması emrini istiyorum. Adım, Don Rumata."

Memur başını kaldırmadı. Rumata'nın elini itti, "Don Rumata... Don Rumata..." diye mırıldanarak tırnağını listede gezdirdi.

"Ne yapıyorsun, bunak kâtip?" dedi Rumata. "Tahliye emrini istiyorum!"

"Don Rumata... Don Rumata..." Otomatiğe bağlanmış bu sesi durdurmak belli ki mümkün değildi. "Kazancılar caddesi, sekiz numara. Numara on altı, Tibak Kardeş'e."

Rumata arkasındaki herkesin nefeslerini tuttuğunu hissediyordu. İtiraf etmek gerekirse kendisi de nefesini tutmuştu. Terli ve hantal Tibak Kardeş ayağa kalktı.

"Numara on altı, Don Rumata. Kazancılar caddesi sekiz numara, Nişan'a olan özel hizmetlerinden ötürü Ekselansları tarafından özel bir ilgi ve şükrana mazhar; kendi vesayetine bırakılmış olan Doktor Budah'ın serbest bırakılması emrini almayı arzu ediyor; bakınız belge altı-on altı-on bir."

Memur söz konusu kâğıdı yığının içinden bulup çıkardı ve Rumata'ya uzattı.

"Sarı kapı, ikinci kat, altıncı daire, koridordan doğruca gidin, önce sağa sonra sola," dedi. "Sıradaki..."

Rumata kâğıda baktı. Bu, Budah'ın tahliye emri değildi; bu nezaretin beşinci ve özel dairesine gideceğini gösterir bir fişti. Oradan, gizli işler kâtipliğine vermek üzere bir belge alması gerekiyordu.

"Ne verdin sen bana, sersem?" diye sordu Rumata. "Tahliye emri nerede?"

"Sarı kapı, ikinci kat, altıncı daire, koridordan doğruca gidin, önce sağa sonra sola," diye tekrarladı memur.

"Emir nerede, diye soruyorum sana?" diye kükredi Rumata.

"Bilmiyorum... Bilmiyorum... Sıradaki!"

Rumata arkasında birinin burnunu çektiğini işitti, sonra yumuşak ve sıcak bir şey sırtına dokundu. Yana çekildi. Don Pifa etrafındakileri itekleyerek gene masaya gelmişti.

"Olmuyor," dedi sızlanır gibi bir sesle.

Memur başını kaldırdı.

"Adınız? Unvanınız?" diye sordu.

"Olmuyor," dedi tekrar Don Pifa; bilezik üç parmağına ancak sığıyordu.

"Olmuyor... Olmuyor..." diye mırıldandı memur ve ansızın masanın üzerinde, sağdaki kalın bir kitabı önüne çekti. Meşum görünüşlü bir kitaptı bu; siyah cildi kirden kararmıştı. Don Pifa birkaç saniye taş kesilmiş gibi ona baktı, sonra ansızın geri çekildi ve tek bir söz söylemeden doğruca çıkışa yöneldi. Sıradakilerden şikâyet sesleri yükseliyordu: "Oyalanmayın, daha çabuk!" Rumata da masadan uzaklaştı. Şimdi görürsünüz siz, diye düşündü. Memur kara ciltli kitabı açtı, vızıldar gibi bir sesle okumaya başladı: "Eğer temizlik simgesi olan bilezik sol bileğe uymuyorsa ya da temiz olduğu kabul edilen kişinin sol kolu yoksa..." Rumata masanın önünden geçti, iki elini birden bileziklerin olduğu sandığa daldırdı, ne kadar geldiyse aldı, yoluna devam etti.

"Hey, hey," diye seslendi memur, aynı tekdüze sesle. "Yetkinizi söyleyin!"

"Tanrının adına," dedi Rumata, hafifçe geriye dönerek. Memur ve Tibak Kardeş çabucak ayağa kalktılar ve cevap verdiler: "Tanrının adıyla." Sıradakiler kıskançlık ve takdirle Rumata'nın arkasından baktılar.

Rumata nezaretten çıktıktan sonra, bilezikleri sol elinde şıngırdatarak, ağır ağır Saadet Kulesi'ne yürüdü. Dokuz bilezik almıştı ama sol bileğine ancak beşini sığdırabilmişti. Kalan dördünü sağ bileğine taktı. Demek Arkanar piskoposu beni bu şekilde bekletmek istiyor, diye düşünüyordu. Ama başaramayacak. Bilezikler her adımında şıngırdıyordu; elindeki farklı renklerde mühürlerle süslenmiş, altı-on altı-on bir sayılı kâğıdı da elinde kendinden emin bir şekilde sallıyordu. Karşılaştığı atlı ve yaya keşişler aceleyle yolundan kaçıyorlardı. Sadık casus-koruması arada ölçülü bir mesafe bırakmış, kalabalığın içinde bir görünüyor, bir kayboluyordu. Kılıçları merhametsizce birbirine çarpıyordu. Kulenin girişine geldi, merakla başını uzatan nöbetçiye tehditkâr bir ifadeyle bağırdı, beriki hemen geri çekildi, kaygan ve çökmüş merdivenlerden aşağı, dumanı tüten meşalelerin aydınlattığı yarı karanlık bodruma indi. Burası kutsallar kutsalı, eski Kralı Savunma Nazırı'nın mekânıydı; kraliyet hapishanesi ve işkence odaları.

Kemerli koridorlarda her on adımda bir paslı çivilerle duvara tutturulmuş leş kokulu meşaleler asılıydı. Her meşalenin altındaki mağaraya benzer nişlerde küçük, demir mazgallı pencereleri olan kapılar vardı. Bunlar, dışarıdan kocaman demir menteşelerle bağlanmış hücre kapılarıydı. Koridorlar tıklım tıklım doluydu. İtişiyor, koşturuyor, bağırıyor, emirler yağdırıyorlardı... Menteşeleri gıcırdatıyor, kapıları çarpıyor, birilerini dövüyorlardı; kimisi feryat ediyordu, kimini sürüklüyorlardı, kimi ayak diriyordu, kimilerini hücrelere yığıyorlardı, kalabalık hücrelerden çıkarmaya çalıştıkları kimileri

de direniyor, hücre arkadaşlarına sarılıyor, insanın içini parçalarcasına feryat ediyorlardı: "Beni almayın, beni almayın!" Karşılaştığı keşişlerin yüzlerinden merhametsiz bir şevkle çalıştıkları okunuyordu. Her biri telaşlıydı, her biri devletin önemli işlerini görüyordu. Rumata burada neler olup bittiğini anlamaya çalışarak, acele etmeksizin koridorlardan geçti, alt kattaki mahzenlere indi. Daha alt katlar daha sakindi. Konuşmalara bakılırsa burada Yurtsever Okul mezunları sınava çekiliyorlardı. Geniş göğüsleri deri göğüslüklerle örtülü genç çocuklar işkence odalarının kapıları önünde yığılmış, kirli ders kitaplarını karıştırıyor ve zaman zaman zincirle bağlı bir çanaktan su içmek için kocaman bir fıçının yanına gidiyorlardı. İçeriden korkunç çığlıklar, yumruk sesleri geliyor, yanık kokusu yükseliyordu. Ve konuşmalar, ah o konuşmalar!

"İşkence tezgâhının üzerinde bir vida vardı, o kırıldı. Benim mi suçum? Ama bu yüzden beni sopalattı. 'Odun kafalı,' dedi, 'beyinsiz,' dedi, 'bu yüzden kıçına beş değnek; sonra geri gelirsin...'"

"Hiç değilse değneği kimin vurduğunu görebilseydik; belki de bizim gibi bir öğrencidir. Önceden anlaşıp eline bir beşlik tutuştururduk..."

"Eğer adam şişmansa, kızgın çiviler işe yaramaz. Herifin yağlarında soğurlar. O zaman en iyisi iğnelerle yağlı yerlerini hafifçe delmektir..."

"Evet ama bacak bağları esas itibariyle bacaklara işkence etmek içindir, o vidalı, şehit eldivenleri denilen parçalar ise özel olarak ellere işkence etmek için yapılmıştır, anladın mı?"

"Çok eğlenceliydi, kardeşler! İçeri girdim, bir baktım; kim zincire vurulu dersiniz? Kızıl kafalı Fika, bizim sokaktaki kasap, ne zaman kafayı bulsa beni tokatlardı. Hele bir dur, diye düşündüm, benim sıram geldi..."

"Kalın dudaklı Pekor'u sabahtan keşişler sürükleyip götürdüler. Geri dönmedi. Sınavlara da gelmedi."

"Eh, benim kıyma makinesine geçmem gerekiyordu ama

adamı yanlışlıkla yan yatırdım, kaburgalarını kırdım. Kin Baba şakaklarımdan yakaladı, çizmesiyle öyle bir vurdu ki kıçıma, hayatta böyle bir acı hissetmemiştim. 'Ne yapıyorsun sen,' dedi, 'benim malzemelerimi mi bozuyorsun?'"

İzleyin, izleyin dostlarım, diye düşünüyordu Rumata, başını bir o yana, bir bu yana, ağır ağır çevirirken. Teori değil bu. Bunları hiçbir insan görmedi. Bakın, dinleyin, sinema salonlarında gösterin... Bütün bunları yaşayanların anılarına değer verin, sevin onları, saygıyla önlerinde eğilin! İyi bakın bu yüzlere: genç, ahmak, kayıtsız, her tür zulme alışkın yüzlere. Hayır, gözlerinizi çevirmeyin, sizin kendi atalarınız bunlardan daha iyi değildi...

Onu fark ettiler. Onlarca göz üzerine dikildi.

"Hey, don lütfetmiş, bizi ziyaret ediyor."

"Hı... Ben bu donların işlerini tamamen bitirdiğimizi sanıyordum..."

"Dediklerine göre bu durumda önüne su koymak gerekmiş ama zincirini yetişemeyeceği kadar kısa tutmalıymışız..."

"Burnunu nerelere sokuyor bu..."

"İşte bana tam da böylesi lazım... Bunlara ne sorarsan cevabını alırsın..."

"Çocuklar, sessiz olun. Kılıcını çekebilir... Dikkat edin... Hem, elinde kâğıt var..."

"Şunun bakışlarına bakın... Buna bulaşmayalım, çocuklar."

Gruplar halinde çekildiler, karanlık köşelere sindiler ve parlak örümcek gözleriyle oradan dikkatle izlemeye koyuldular. Bana bulaşmayacaklar, diye düşündü Rumata. Tam koridordan aceleyle geçen bir keşişin cübbesine asılacaktı ki, bir köşede üç keşişin telaşsızca ellerindeki bir işle uğraştıklarını gördü. Bir celladı almışlar, pataklıyorlardı; herhalde adam bunların lafını dinlememiş olacaktı. Rumata keşişlere yaklaştı.

"Tanrının adına," dedi alçak sesle ve bileziklerini şıngırdattı.

Keşişler sopalarını indirdi, ona baktılar.

"Tanrının adıyla," dedi en uzun boylusu.

"Kardeşler," dedi Rumata, "beni koridor amirine götürün."

Keşişler birbirlerine baktılar. Cellat da çabucak ellerinden kaydı ve bir fıçının arkasına gizlendi. "Sana neden lazım?" diye sordu uzun boylu olan.

Rumata sessizce kâğıdı kaldırıp gösterdi, burnunun ucunda tuttu, sonra indirdi.

"Aha," dedi keşiş. "Şu anda koridor amiri benim."

"Harika," dedi Rumata ve kâğıdı yuvarlayıp rulo yaptı. "Benim adım Don Rumata. Ekselansları, doktor Budah'ı bana hediye ettiler. Gidip getirin."

Keşiş elini cübbesinin altına soktu ve uzun uzun kaşındı.

"Budah mı?" dedi düşünceli bir tavırla. "Şu bizim Budah mı? Fitneci, ha?"

"Yok," dedi diğeri. "Fitneci olan Rudah. Onu gece serbest bıraktılar. Bizzat Kin Baba gelip aldı, dışarı çıkardı. Ama ben..."

"Kesin saçmalamayı!" dedi Rumata, rulo yaptığı kâğıdı kalçasına vurarak. "Budah, kralı zehirleyen..."

"Aa..." dedi koridor amiri. "Biliyorum. Ama onu muhtemelen asmışlardır... Pakka Kardeş, on iki numaraya gidip bak. Sen onu götürmek mi istiyorsun?" dedi Rumata'ya dönerek.

"Doğrudur," dedi Rumata. "Budah artık benim malım."

"O zaman şu kâğıdı ver bakalım. Her şey usulüne uygun olmalı." Rumata kâğıdı verdi.

Amir ruloyu açtı, dikkatle mühürlere baktı, sonra keyifli bir tavırla, "İşte resmi belge diye ben buna derim!" dedi. "Sen, don, bir kenarda durup bekle, şimdi işimiz var... Ee, nereye kayboldu bu herif?"

Keşişler kayıp celladı aramaya başladılar. Rumata ayrıldı. Fıçının arkasından celladı çıkardılar, tekrar yere serdiler ve

aşırıya kaçmış bir gaddarlık göstermeden işlerine koyuldular. Beş dakika sonra köşede Budah'ı almaya gönderdikleri keşiş belirdi. Peşi sıra da bir ipin ucunda, boynunda ilmek, elbiseleri kir içinde, zayıf, kır saçlı bir ihtiyarı çekiştiriyordu.

"İşte Budah da geldi!" diye bağırdı keşiş, keyifle. "Asılmamış, sağ ve sağlıklı! Azıcık zayıflamış, doğru, herhalde epeydir bir şey yememiş..."

Rumata keşişe yaklaştı, keşişin elinden ipi aldı ve ihtiyarın boynundaki ilmeği çıkardı.

"İrukanlı Budah mısınız?" diye sordu.

"Evet," dedi ihtiyar.

"Benim adım Rumata, arkamdan gelin ve asla durmayın." Rumata keşişlere döndü. "Tanrının adına," dedi.

Koridor amiri doğruldu, değneğini bıraktı, boğulur gibi cevap verdi. "Tanrının adıyla."

Rumata, Budah'a baktı; ihtiyar duvara yaslanmış, güçlükle ayakta duruyordu.

"İyi değilim," dedi, hafifçe gülümseyerek. "Bağışlayın, asil don."

Rumata ihtiyarın kolunu tuttu, uzaklaştılar. Keşişler artık görünmez olunca durdu, bir sporamin tableti çıkardı ve Budah'a uzattı. Budah sorarcasına ona baktı.

"Yutun," dedi Rumata. "Kendinizi iyi hissedeceksiniz."

Budah duvara yaslandı, tableti aldı, baktı, kokladı, kalın kaşlarına doğru kaldırdı, sonra dikkatle dilinin üzerine koyup tadına baktı.

"Yutun, yutun," dedi Rumata, gülümseyerek.

Budah yuttu.

"Mmm..." dedi. "Bütün ilaçları bildiğimi sanırdım." Sustu, duyularını kontrol etti. "Mmm!" dedi. "Çok ilginç! Vahşi domuz I'nın dalak kurusu mu? Değil galiba; çürüme tadı almıyorum."

"Gidelim," dedi Rumata.

Koridorları geçtiler, merdivenlerden çıktılar, başka bir

koridora girdiler, başka bir merdivenden çıktılar. Aniden Rumata yıldırım çarpmış gibi durdu. Tanıdık bir kükreme, hapishane koridorlarını çınlatıyordu. Hücrelerden birinde biri bütün gücüyle canavarlara lanetler yağdırıyor, tanrıya, azizlere, ölüler dünyasına, Kutsal Nişan'a, Don Reba'ya ve birçoklarına daha sövüyordu. Rumata'nın dostu, Baron Pampa Don Bau-no-Surug-no-Gatta-no-Arkanar'ın sesiydi bu. Demek sonunda baron da düştü buraya, diye düşündü Rumata kederle. Onu tamamen unutmuştum. Ama o beni unutmazdı...

Rumata aceleyle kolundan iki bilezik çıkardı, doktor Budah'ın sıska koluna geçirdi ve, "Yukarı çıkın," dedi, "ama ana kapıdan çıkmayın. Köşede bir yerde beni bekleyin. Rahatsız eden olursa bilezikleri gösterin ve cesur davranın."

Baron Pampa, kutuplarda sis içinde buzları yaran bir buzkıran gibi kükrüyordu. Gök gürültüsü gibi sesi, kemerlerin altında yankılanıyordu. Koridordaki insanlar duruyor, ağızları açık, dikkatle kulak veriyorlardı. Çokları baş parmaklarını havada sallayarak kötü ruhları uzaklaştırıyordu. Rumata koşarcasına iki merdiven indi, karşısına çıkan keşişleri itekledi, talebe kalabalığın arasında kılıçlarıyla yol açtı, kükreyişlerle titreyen kapıyı bir tekmede açıverdi. Meşalelerin titrek ışığında dostu Pampa'yı gördü: dev gibi baron, duvarda baş üstü çarmıha gerilmişti. Yüzü akan kanıyla kararmıştı. Çarpık bacaklı küçük bir masada daracık omuzlu bir memur, elleriyle kulaklarını kapamış oturuyordu, ter içinde parlayan bir cellat ise (nedense dişçiye benziyordu adam) demir bir kovadaki işkence aletlerini karıştırıyordu.

Rumata kapıyı sessizce kapadı, cellada arkasından yaklaştı ve kılıcının kabzasını adamın ensesine indirdi. Cellat döndü, kafasını tuttu ve kovanın içine düştü. Rumata diğer kılıcını kınından çıkardı, arkasında memurun oturduğu, üzeri kâğıtlarla dolu masaya vurup ikiye böldü. Her şey olması gerektiği gibiydi. Cellat hafifçe hıçkırarak kovanın içinde

oturuyordu, memur ise kertenkele gibi hızla emekleyerek bir köşeye sığınmış, sinmişti. Rumata barona yaklaştı, hoşnut ve meraklı gözlerle tepeden tırnağa süzdü, baronun ayaklarına bağlı zinciri aldı, iki defa çekip duvardaki yuvasından söktü. Sonra dikkatle barona yere indirdi. Baron susmuştu, tuhaf bir pozda donmuş gibiydi, sonra bütün gücüyle gerindi ve bileklerindeki sicimi parçaladı.

"Gözlerime inanamıyorum," diye kükredi tekrar, kanlı gözlerini çevirerek. "Siz misiniz, asil dostum? Nihayet sizi buldum!"

"Benim," dedi Rumata. "Gidelim, dostum; sizin burada yeriniz yok."

"Bira!" dedi baron. "Burada bir yerde bira vardı." Zincirini arkasında sürükleyerek ve kükremeyi kesmeden odada dolaşmaya başladı. "Gece yarısı şehirde dolaşıyordum! Tanrının belaları, geldiler, tutuklandığınızı söylediler. Ben de bunlardan bir dolusunu patakladım! Sizi bu hapishanede bulacağıma emindim! Ve işte buradasınız!"

Cellada yaklaştı, hiç güçlük çekmeden onu ve demir kocayı yere devirdi. Kovanın altında küçük bir fıçı vardı. Yumruğunu fıçının dibine vurarak yokladı, kaldırdı. Fıçıdaki bira şelaleden boşalır gibi gırtlağına aktı. Ne tatlı bir adam, diye düşünüyordu Rumata, barona şefkatle bakarken. İlkin beyinsiz bir öküz saymıştın adamı ama gördün işte, beni aramış, kurtarmak istemiş, hatta galiba buraya da benim arkamdan gelmiş... Hayır, bu lanet olası dünyada da insanlar var... Talihimiz varmış ki her şey yolunda gitti!

Baron fıçının dibini gördü, memurun gürültüyle titrediği köşeye fırlattı, oradan bir ciyaklama geldi.

"Pekâlâ," dedi baron, avucuyla çenesini sıvazlarken. "Artık sizi takip etmeye hazırım. Çıplak olmamın sakıncası var mı?"

Rumata etrafına baktı, cellada yaklaştı ve adamın deri dizliklerini çıkardı.

"Şimdilik bunu alın," dedi.

"Haklısınız," dedi baron, dizlikleri uyluğuna sararken. "Baronesin karşısına çıplak çıkmak uygun olmazdı..."

Odadan çıktılar. Kimse karşılarına çıkmaya cesaret edemiyordu, en yakını yirmi adım uzakta duruyordu.

"Bunların hepsinin icabına bakacağım!" diye kükredi baron. "Benim şatomu işgal etmişler! Arima Baba diye birini oraya yerleştirmişler! Neyin babası olduğunu bilmiyorum ama yemin ederim, çocukları yakında yetim kalacak. Lanet yer, dostum, sizce de burada tavanlar çok alçak değil mi? Kafa derim yüzüldü düpedüz..."

Kuleden çıktılar. Casus-koruma bir an belirdi, sonra kalabalığın içine daldı. Rumata, Budah'a kendisini izlemesi için işaret etti. Ana kapıların önündeki kalabalık, sanki kılıçla dağıtılıyorlarmış gibi önlerinde dağılıverdi. Kimileri, "Önemli bir devlet düşmanı kaçıyor!" diye bağırıyordu, kimileri de, "İşte," diyordu, "Çıplak Şeytan, meşhur Estorlu cellat!"

Baron meydanın ortasına geldi, gün ışığıyla gözlerini kırpıştırıp durdu. Acele etmek gerekti. Rumata hızla arkasına baktı.

"Benim at buralarda bir yerlerdeydi," dedi baron. "Hey, neredesin, at!"

Nişan süvarilerinin atlarının yayıldığı çayırlık yerde bir koşuşturma oldu.

"Bu değil!" diye kükredi baron. "Şuradaki, boz benekli olan."

"Tanrının adıyla!" diye bağırdı onun peşinden Rumata ve sağ kılıcını kaldırıp başının üzerinde salladı.

Korku içindeki, üzerinde kirli bir cübbe olan kısa boylu keşiş baronun atını getirdi.

"Şuna bir şeyler verin, Don Rumata," dedi baron, ağır vücuduyla eğere tırmanırken.

"Durun, durun!" sesleri geldi kulenin olduğu yerden.

Bir grup keşiş, ellerinde değneklerini sallayarak meydanda koşuyorlardı. Rumata barona bir kılıç verdi.

"Acele edin, baron," dedi.

"Evet," dedi Pampa. "Acele etmeli. Arima denen herif benim şarap mahzenini boşaltıyordur. Yarın ya da ertesi gün sizi misafirliğe bekliyorum, dostum. Baronese bir mesajınız var mı?"

"Benim için öpün saygıdeğer elini," dedi Rumata. Keşişler iyice yaklaşmışlardı. "Acele edin baron, acele edin!"

"Tehlikede misiniz yoksa?" diye sordu baron huzursuzlukla.

"Evet, lanet olsun, evet! Gidin!"

Baron atı kamçıladı, keşiş kalabalığının üzerine doğru dörtnala sürdü. Kimi düştü ve ezildi, kimi acıyla feryat etti; at nalları taş döşeli yolda takırdadı, büyük bir toz bulutu yükseldi – baron gözden kayboldu. Rumata, baronun gözden kaybolduğu dar sokağa baktı. Aniden arkasından tatlı bir ses geldi: "Asil baron, siz de biraz fazla ileri gittiğinizi düşünmüyor musunuz?"

Rumata döndü. Don Reba, yüzünde gergin bir gülümsemeyle gözlerini ona dikmiş bakıyordu.

"Biraz fazla mı?" diye sordu Rumata. "Bu 'fazla' kelimesinin anlamını bilmiyorum." Ve ansızın Don Sera'yı anımsadı. "Genel olarak da asil bir baronun sıkıntı içindeki bir diğerine yardım etmesinde bir mani görmüyorum."

Mızraklarını doğrultan atlılar her an saldırmaya hazır, çevrelerine birikmişti. Don Reba'nın yüzünde bir şeyler değişti.

"Peki," dedi. "Bunu tartışmayalım. Hmm, irfan sahibi doktor Budah da burada... Harika görünüyorsunuz, doktor. Benim hapishanemi denetlemem gerekiyor. Devlet düşmanları, tahliye edilmiş olsalar bile hapishaneden yürüyerek çıkmamalı; bunlar taşınarak çıkartılmalı."

Doktor Budah, gözleri görmezmiş gibi yürüdü ona doğru. Rumata hızla aralarına girdi.

"Yeri gelmişken, Don Reba," dedi, "Arima Baba hakkında ne düşünüyorsunuz?"

"Arima Baba mı?" Don Reba kaşlarını yukarı kaldırdı. "Harika bir savaşçıdır. Piskoposluğumda önemli bir mevkide. Neden sordunuz?"

"Siz ekselanslarının sadık bir hizmetçisi olarak," dedi Rumata alayla eğilerek, "bu önemli mevkiyi sahipsiz olarak değerlendirmenizin daha doğru olacağı kanaatindeyim."

"Ama neden?"

Rumata, sarı toz bulutlarının henüz dağılmadığı sokağa baktı. Don Reba da oraya baktı. Yüzünde endişeli bir ifade belirdi.

***

Kira, asil beyi ve onun bilgili arkadaşını sofraya davet ettiğinde aslında akşam yemeği vaktine daha çok vardı. Doktor Budah yıkanmış, temiz kıyafetler giymiş, özenle tıraş olmuştu ve çok etkileyici görünüyordu. Hareketleri ağır ve erdem doluydu, akıllı gri gözleri nezaket, hatta çevresindekilere hoşgörüyle bakıyordu. Meydandaki tez canlılığından ötürü Rumata'dan özür diledi. "Ama beni anlamalısınız," dedi. "Korkunç bir adam o. Sadece tanrının bir gafletiyle yeryüzüne gelmiş bir canavar. Ben bir doktorum ve itiraf etmekten utanıyorum: Fırsatını bulsam onu zevkle öldürürüm. Kralın zehirlendiğini duydum. Şimdi neyle zehirlendiğini anlıyorum." Rumata merakla baktı. "Reba benim hücreme gelip kendisi için birkaç saatte etkili olacak bir zehir hazırlamamı istedi. Tabii ki reddettim. Beni işkenceyle tehdit etti, ben de suratına güldüm. O zaman bu alçak, cellatlarını çağırdı ve sokaklardan, on yaşından küçük bir düzine oğlan ve kız çocuğu toplamalarını buyurdu. Bunları önüme dizdi, tıbbi araçlarla dolu heybemi açtı ve gereken zehri bulana kadar bu çocukların üzerinde deneyeceğini söyledi. İşte kral böyle zehirlendi, Don Rumata."

Budah'ın dudakları titremeye başladı ama ihtiyar adam

metanetini korudu. Rumata doktoru utandırmamak için nezaketle döndü ve başını salladı. Anlaşıldı, diye düşünüyordu. Her şey anlaşıldı. Kral, nazırının elinden turşu bile almazdı. Alçak herif, krala onu iyi edeceğine söz verdiği hekim sıfatı taşıyan bir şarlatan bulmuştu. Reba'nın, kralın yatak odasındaki konuşmamdan neden bu kadar memnun olduğu da anlaşıldı: Krala sahte bir Budah sunmak için bundan daha iyi bir fırsat düşünülemezdi. Bütün bunların sorumluluğu Rumata'nın omuzlarına yıkılmıştı. Estorlu, İrukanlı casus ve komplocu. Ne büyük ahmaklık ettik, diye düşündü. Enstitü'de ortaçağ entrikalarıyla ilgili özel bir kurs vermek gerek. Ve notlar da Reba üzerinden verilmeli.

Belli ki doktor Budah çok acıkmıştı. Gene de bütün hayvani gıdaları nazik ama kararlı bir şekilde reddetti ve sadece salatalarla reçelli çöreklerden yedi. Bir kadeh Estor şarabı içti, gözleri parladı, yanaklarında sağlıklı bir allık belirdi. Rumata'nın canı bir şey istemiyordu. Gözlerinin önünde kırmızı meşalelerin alevleri ve dumanları titriyordu, yanmış et kokusu alıyordu hâlâ, boğazında kocaman bir yumru hissediyordu. Bu yüzden konuğunun karnını doyurmasını beklerken pencerenin yanında durdu; kibar konuğu rahatsız olmasın diye ağır ve sakin bir sohbete girişti.

Şehir ağır ağır canlanıyordu. Sokaklarda insanlar belirmişti, sesler daha yüksek sesle çıkıyordu, çekiç ve ağaç çatırtıları sesleri geliyordu; çatılardan ve duvarlardan pagan sembollerini söküyorlardı. Şişman, kel bir dükkâncı bira fıçılarıyla dolu bir arabayı sürüyordu; meydandakilere iki kuruşa bir kupa bira satıyordu. İnsanlar yeni şartlara uyum sağlıyorlardı. Sokağın karşısındaki bir evin girişinde zayıf bir kadınla konuşan casus-korumasını görüyordu. Sonra aşağıdan, havale yükleri neredeyse ikince kata ulaşan arabalar geçti. Rumata bu arabaların ne olduğunu ilkin anlamadı, sonra morarmış ve kararmış kollar ve bacaklar gördü ve çabucak pencereden uzaklaşıp masaya yaklaştı.

"İnsanın özü," diyordu Budah, ağzındakini sakince çiğnerken, "her şeye şaşırtıcı bir şekilde alışmasıdır. Doğada insanın uyum sağlamayacağı hiçbir şey yoktur. Ne at, ne köpek, ne farenin böyle bir özelliği vardır. Doğru, tanrı insanı yaratırken onun yazgısında ne acılar olduğunu biliyordu ve bu yüzden ona büyük bir güç ve sabır verdi. Bu iyi midir, yoksa kötü müdür; söylemesi çok güç. İnsanda böyle bir sabır ve tahammül olmasaydı, bütün iyi insanlar çoktan ölmüş olur ve yeryüzünde bir tek kötüler ve ruhsuzlar kalırdı. Öte yandan sabır ve uyum alışkanlığı insanları koyun sürülerine çeviriyor; bu yüzden anatomilerinden başka hiçbir şey, onları hayvanlardan farklı kılmıyor, hatta savunmasızlıkları bağlamında hayvanları bile aşıyorlar. Ve her yeni gün, kötülük ve şiddetin yeni bir dehşeti doğuyor."

Rumata, Kira'ya baktı. Kız, Budah'ın karşısında oturuyor ve elleri yanaklarında, dikkatle onu dinliyordu. Gözleri kederliydi: insanlar için çok üzüldüğü belliydi.

"Belki de haklısınız, sayın Budah," dedi Rumata. "Ama, örnek olarak beni alın. Ben basit, asil bir donum." Budah kaşlarını kaldırdı, kaşları çatıldı, gözleri şaşkınlık ve neşeyle irileşti. "Asil ruhlu okumuş insanları ölçüsüzce seviyorum. Ama bir türlü anlayamıyorum: Neden siz, yüksek irfanın koruyucuları ve biricik sahipleri, böyle umutsuzcasına pasifsiniz? Neden horgörüye karşı en ufak direnç göstermeden teslim oluyorsunuz, sizi hapislere atmalarına, ateşlerde yakmalarına izin veriyorsunuz? Neden varoluş nedeninizi, yani irfan arayışını, hayatın pratik ihtiyaçlarından, yani kötülüğe karşı mücadeleden ayırıyorsunuz?"

Budah önündeki boş tabağı itti.

"Tuhaf sorular soruyorsunuz, Don Rumata," dedi. "Gülünç şey: Aynı soruları bana bizim dükün teşrifatçısı asil Don Gug da yöneltmişti. Onu tanıyor musunuz? Ben de öyle düşünmüştüm... Kötülükle mücadele! Peki nedir kötülük? Herkes bunu kendince anlayabilir. Biz bilimadamları için kötülük

cehalettedir ama kilisede cehaletin mübarek olduğu, bütün kötülüğün ise bilgiden geldiği öğretiliyor. Bir köylü için kötülük vergiler ve kuraklıktır, bir ekmek tüccarı için ise kıtlık iyidir. Köleler için kötülük sarhoş ve zalim bir efendidir, bir zanaatkâr için ise açgözlü tefecidir. Peki mücadele etmemiz gereken kötülük nedir, Don Rubata?" Kederli gözlerle dinleyicilerine baktı. "Kötülük tükenmez. Hiç kimse, onu yeryüzünde azaltamaz. Kendi kaderini birazcık düzeltebilir ama daima başkalarının kaderlerini kötüleştirme pahasına. Az ya da çok zalim krallar, az ya da çok vahşi baronlar, kendine zulmedenlere takdir, kurtarıcılarına ise nefret besleyen cahil halklar her zaman olacak. Olacak çünkü bir köle, zalimler zalimi de olsa, efendisini kurtarıcısından daha iyi tanır zira her köle, kendisini efendisinin yerine koyar da, bencillikten uzak kurtarıcısının yerine koyabilen pek azdır. İnsanlar böyledir, Don Rumata, dünyamız böyle bir yer."

"Dünya her gün değişir, doktor Budah," dedi Rumata. "Kralların olmadığı çağları da biliyoruz..."

"Dünya sonsuza dek değişmeden kalır," diye itiraz etti Budah, "zira hiçbir şey sonsuz değildir, değişimler bile... Mükemmelin yasalarını bilmiyoruz ama mükemmele er ya da geç erişilecek. Örneğin bizim toplumumuzun yapısına bakın. Bu geometrik olarak mükemmel sisteme bakmak gözlerimize nasıl bir zevk veriyor! En aşağıda köylüler ve zanaatkârlar, onların üzerinde asilzadeler, sonra kilise adamları ve nihayet kral. Nasıl da iyi düşünülmüş, istikrarlı, ahenkli bir düzen! Semavi bir kuyumcunun elinden çıkmış bu düzgün kristali neden değiştirelim ki? Piramitten daha üstün bir yapı yoktur, biraz bilgili her mimar söyler size bunu." Vaaz veriyormuş gibi parmağını kaldırdı. "Çuvaldan dökülen tohumlar bir yüzeyde eşit olmaz, konik piramit dediğimiz bir şekil alır. Her bir tohum yere yuvarlanmak ister ama bir diğerine bağlıdır. İnsanlarda da böyledir. İnsanlar bir birlik oluşturmak istediklerinde kaçınılmaz olarak bir piramit formunda birbirlerine sarılmalıdırlar."

"Gerçekten de bu dünyanın mükemmel olduğunu mu düşünüyorsunuz?" diye sordu Rumata. "Don Reba'yla karşılaşmanızdan sonra, zindandan sonra..."

"Genç dostum, tabii ki öyle! Birçok şey benim de hoşuma gitmiyor, birçok şeyi başka türlü görmek istiyorum... Ama ne yapabiliriz? Daha yükseklerden bakan gözlere her şey bana olduğundan başka türlü görünüyor olmalı. Bir ağacın, hareket edemiyor olmaktan ötürü şikâyet etmesi anlamlı mıdır, oduncunun baltasından kaçmak için bütün gücüyle koşmak istiyor olsa bile?"

"Peki ya bu alınyazısını değiştirmek mümkün olabilseydi?"

"Bunu ancak muktedir olanlar yapabilir..."

"Bir Tanrı olduğunuzu düşünün..."

Budah güldü.

"Eğer Tanrı olduğumu düşünebilseydim, gerçekten de tanrı olurdum!"

"Peki ya bir Tanrı'ya öneride bulunma olanağınız olsaydı?"

"Hayal gücünüz çok geniş," dedi Budah, hoşnutlukla. "İyi bir şey bu. Okuma yazmanız var mı? Harika! Sizinle sohbet etmekten zevk alacağım..."

"Beni şımartıyorsunuz... Ama bu bir tarafa; Kadir-i Mutlak'a ne yapmasını önerirdiniz? İşte şimdi dünya iyi ve güzel bir yer oldu, diyebilmeniz için tanrının ne yapması gerekir sizce?"

Budah onaylarcasına başını salladı, koltuğuna yaslandı ve ellerini karnına koydu. Kira gözlerini ondan alamıyordu.

"Pekâlâ," dedi, "madem öyle arzu ediyorsunuz. Kadir-i Mutlak'a şöyle derdim: 'Yaradan, senin planlarını bilmiyorum, belki de insanları mutlu ve iyi kılmaya niyetin yok. Ama bunu iste! İste ki olsun! Onlara yeterince ekmek, et ve şarap ver, başlarını sokabilecekleri yerler ve kıyafetler ver. Açlık, yokluk ve onlarla birlikte insanları bölen her şey kaybolsun.'"

"Hepsi bu mu?" diye sordu Rumata.

"Sizce az mı bu?"

Rumata başını salladı.

"Tanrı da size şöyle cevap verirdi: 'İnsanların yararına olmaz bu. Zira güçlüleriniz, onlara verdiğim her şeyi zayıfların ellerinden alır ve zayıflar eskiden olduğu gibi sefil kalır.'"

"Ben de Tanrı'dan, yoksulları korumasını isterdim, 'zalim hükümdarlara akıl ver,' derdim."

"Zalimlik güç demektir. Zalimliği bırakan hükümdarlar güçlerini de kaybederler ve onların yerini başka zalimler alır."

Budah'ın yüzündeki tebessüm kayboldu.

"Zalimleri cezalandır," dedi kararlı bir tavırla, "cezalandır ki zayıfların üzerinde zulüm peyda olmasın."

"İnsan zayıf doğar. Çevresinde daha güçlü başka kimse yoksa güçlenir. Güçlülerin arasındaki zalimler cezalandırıldığında zayıfların arasındaki güçlüler onların yerini alır. Onlar da zalimdir. Böylece herkesi cezalandırmak gerekir ki, ben bunu istemiyorum."

"Sen daha iyi bilirsin, ya Rab. O halde öyle yap ki, insanlar her şeye sahip olsunlar, böylece senin ona verdiklerini birbirlerinden çalmasınlar."

"Bu da insanların yararına olmaz," dedi Rumata, iç çekerek, "zira o zaman insanlar her şeyi emek harcamadan benim ellerimden alır, çalışmayı unutur, hayatın anlamını kaybeder ve ebediyen besleyip giydirmem gerekecek evcil hayvanlara dönerler."

"O halde her şeyi hemen verme!" dedi Budah, heyecan içinde. "Azar azar ver, ağır ağır!"

"Ağır ağır da olsa insanlar ihtiyaçları olan her şeyi benim ellerimden almış olurlar."

Budah'ın yüzünde çarpık bir gülümseme belirdi.

"Evet, görüyorum, kolay iş değil," dedi. "Daha önce böyle şeyleri hiç düşünmedim ben... Sanırım bütün olasılıkları gözden geçirdik. Ancak," öne doğru eğildi, "bir ihtimal daha

var. Öyle yap ki, insanlar her şeyden çok emeği ve bilgiyi sevsinler ve emekle bilgi, hayatlarının biricik anlamı olsun!"

Evet, biz de bunu denemeye niyetliydik, diye düşündü Rumata. Kitlesel bir hipno-endüksiyon, pozitif re-moralizasyon. Ekvator üzerindeki üç uydudan hipno-yayılımı...

"Bunu yapabilirim," dedi. "Ama insanlığı tarihinden yoksun bırakmaya değer mi? Bir tür insanlığın yerine başka tür bir insanlığı koymaya değer mi? Bu, insanlığı yeryüzünden silmek ve bu yerde yeni bir insanlık yaratmakla aynı şey değil midir?"

Budah kaşlarını çattı, düşüncelere dalarak sustu. Rumata bekliyordu. Dışarıdan yüklü arabaların gıcırtısı geldi tekrar. Budah alçak sesle konuşmaya başladı: "O halde, Tanrı'm, yeryüzünden sil hepimizi ve tekrar, mükemmellerimizi yarat... ya da daha iyilerimizi. Ve sonra bırak bizi ki, kendi yolumuza gidelim."

"Yüreğim keder içinde," dedi Rumata ağır ağır. "Bunu yapamam."

Ve o anda Kira'nın gözlerini gördü. Dehşet ve umutla bakıyordu ona.

9

Rumata, Budah'ı önündeki uzun yola çıkmadan önce dinlenmesi için yalnız bıraktı ve odasına çekildi. Sporaminin etkisi geçmeye yüz tutmuştu, kendisini bir kez daha yorgun ve bitkin hissediyordu. Yaraları tekrar sızlamaya başlamıştı ve sicim dolanmış bilekleri şişiyordu. Yatıp dinlenmeliyim, diye düşündü, mutlaka yatıp dinlenmeliyim ve Don Kondor'la iletişim kurmalıyım. Devriye gemisiyle de iletişim kurmalıyım; merkeze olanı biteni bildirsinler. Yapabileceklerimize de karar vermek gerek –tabii yapacak bir şey kaldıysa– ve yapacak hiçbir şey kalmadığında nasıl davranacağımıza.

Odasında, masanın arkasında bir keşiş oturuyordu; öne doğru eğilmişti, elleri uzun yenlerinin altında görünmez olmuştu ve kapüşonunu gözlerine kadar indirmişti. "Sen de kimsin?" diye sordu yorgun bir sesle. "Kim seni içeri aldı?"

"İyi günler, asil Don Rumata," dedi keşiş, kapüşonunu indirirken.

Rumata başını salladı.

"Siz miydiniz," dedi. "İyi günler, şanlı Arata. Neden buradasınız? Ne oldu?"

"Her zamanki gibi," dedi Arata. "Ordu paramparça oldu, herkes dağıldı, kimse güneye gitmek istemiyor. Dük yarasız beresiz kurtulan adamlarını topluyor; yakında benim köylüleri ayaklarından Estor yolları boyunca asarlar. Her zamanki gibi," diye tekrarladı.

"Anlaşıldı," dedi Rumata.

Kendini divanın üzerine attı, başını ellerinin arasına aldı

ve Arata'ya bakmaya başladı. Yirmi yıl önce, Anton modeller yapmakta ustalaşıp Giyom Tell oynarken, bu adamın adı Yakışıklı Arata'ymış ve galiba o zaman şimdikinden tamamen farklı biriymiş.

O zamanlar Yakışıklı Arata'nın geniş alnında, şu çirkin, mor yara izi yokmuş; Soanlı gemicilerin isyanında almış yarayı. İmparatorluğun her yerinden Soan doklarına sürülen ve gördükleri işkenceler yüzünden yaşama arzularını dahi yitirmiş üç bin çıplak köle ve zanaatkâr talihsiz bir gece limandan kaçmışlar, arkalarından cesetler ve yangınlar bırakarak Soan'ın her yerinde saldırıya geçmişler ve sonunda şehrin kenar mahallelerinde dişlerine kadar silahlı, zırhlı imparatorluk piyadeleriyle karşılaşmışlar...

Bu sırada Yakışıklı Arata'nın iki gözü de sağlammış. Sağ gözünü, bir baronun gürzüyle indirdiği ani bir darbeyle kaybetmiş: Baronların çetelerinin peşinde şehre inen yirmi bin kişilik bir köylü ordusu açık alanda beş bin kişilik imparatorluk muhafızlarıyla karşılaşmış, paramparça edilmiş, kuşatılmış ve sonunda savaş develerinin nalları altında çiğnenmiş...

Ama bundan sonra bile Yakışıklı Arata hâlâ dal gibi bir delikanlıymış. Kamburunu ve yeni lakabını, buradan iki deniz ötedeki Uban düklüğünde Köylü Savaşı'ndan sonra almış: Yedi yıllık veba ve kıtlığın ardından dört yüz bin köylüyle, yaşayan iskelet, dirgenler ve harman döverlerini alıp asilzadeleri dağıtmışlar ve Dük Uban'ı sarayından çıkamaz hale getirmişler; kıt zekâlı beyni bu dayanılmaz dehşet yüzünden hızla çalışmayan başlayan dük ise uyruklarından özür dilemiş, alkolsüz içeceklerin fiyatını beşte bire düşürmüş ve özgürlük vaat etmiş; Arata her şeyin bittiğini düşünen köylülere yalvarmış, bu yalanlara inanmamalarını rica etmiş, sonra iyi bir adamdan iyilik beklenmeyeceğine inanan atamanlar onu yakalamışlar, demir değneklerle ölesiye dövmüşler ve ölsün diye sarp bir uçurumdan aşağı atmışlar; Arata tekrar sağlığını kazandığında kambur kaldığını görmüş.

Ama sağ bileğindeki kocaman, demir halka herhalde yakışıklı diye çağrıldığı zamanlarda bile henüz varmış. Bir korsan kadırgasının küreğine bağlı zincirin ucundaymış halka; Arata zinciri sökmüş, bu halkayla kaptanları Kerim Ega'nın alnına vurmuş, önce gemiyi sonra da bütün korsan donanmasını ele geçirmiş ve denizlerde özgür bir cumhuriyet kurmaya yeltenmiş... Bu girişim de kanlı bir kavgayla sona ermiş çünkü Arata bu sırada henüz gençmiş, nefret nedir bilmiyormuş ve bir köleyi tanrıya benzetmek için sadece özgürlüğün yeterli olacağını düşünüyormuş.

Profesyonel bir asi, tanrının lütfuyla bir intikamcı, ortaçağda oldukça nadir görülen türden bir kişiydi. Böyle zıpkın gibi insanları da doğurur bazen tarihi evrim ve onları, diplerdeki çamurun içinde tıkınan planktonları eyleme geçirsinler diye toplumun denizlerine salar... Arata, Rumata'nın ne bir nefret ne de merhamet beslediği tek insandı burada; ve bu kan ve leşin içinde beş yıl yaşamış dünyalı, ateşli düşlerinde, kendini tam da bu Arata gibi görürdü: Kâinatın bütün cehennemlerini aşmış ve buna karşılık katilleri öldürme, cellatlara işkence etme ve hainlere ihanet etme hakkını kazanmış bir adam.

"Bazen bana öyle geliyor ki," demişti Arata, "hepimiz güçsüzüz. Ben ebediyen bir deniz isyancısı olarak kalacağım ve bütün gücümün alışılmadık bir yaşama gücünde yattığını biliyorum. Ama bu güç, güçsüzlüğümü aşmama yardım etmiyor. Zaferlerim, mucizevi bir şekilde yenilgilere dönüşüyor. Silah arkadaşlarım düşmanlarım haline geliyor, en cesurları kaçıyorlar, en sadıkları ihanet ediyor veya ölüyorlar. Ve çıplak ellerim dışında hiçbir şeyim yok benim ama çıplak ellerle uzanamazsın ki kale duvarlarının arkasındaki altın putlara..."

"Arkanar'a nasıl geldiniz?" diye sordu Rumata.

"Keşişlerle dolu bir gemiyle."

"Çıldırmışsınız siz! Sizi fark etmek öyle kolay ki..."

"Keşiş kalabalığının içindeyken değil. Nişan'ın subaylarından yarısı ahmak, yarısı da benim gibi aksak. Tanrı topallara daha çok merhamet eder." Rumata'nın yüzüne bakarak güldü.

"Peki ne yapmaya niyetlisiniz?" diye sordu Rumata, gözlerini kaçırarak.

"Her zamanki şeyler. Kutsal Nişan'ın nasıl bir şey olduğunu biliyorum: Bir yıl dolmadan Arkanar halkı sindikleri deliklerden ellerinde baltalarla çıkıp sokaklarda dövüşecekler. Ben de onlar birbirlerini kesmesinler, sadece hak edenlerle yetinsinler diye başlarına geçeceğim."

"Paraya ihtiyacınız var mı?" diye sordu Rumata.

"Evet, her zaman olduğu gibi. Ve silaha da..." Sustu, sonra imalı bir tavırla devam etti: "Don Rumata, sizin nasıl biri olduğunuzu öğrendiğimde nasıl hayal kırıklığına kapılmıştım, anımsıyor musunuz? Rahiplerden nefret ederim ama onların yalan dolu masallarının gerçek olduğunu anlayınca çok üzülmüştüm. Zavallı bir asiyim ben ve benim gibi biri her fırsattan yararlanmak zorundadır. Rahipler, tanrılar şimşeklerin efendisidir, derler... Don Rumata, kale duvarlarını parçalamak için şimşeklere ihtiyacım var."

Rumata derin bir iç çekti. Arata, onu helikopterle kurtardıktan sonra ısrarla bir açıklama istemişti. Rumata anlatmaya çalışmıştı, hatta gece gökyüzünde bizim güneşimizin olduğu yeri de göstermişti; küçücük, zorlukla seçilen bir yıldız. Ama isyancı bunlardan tek bir şeyi anlamıştı: Lanet olası rahipler haklıydı, semalarda gerçekten de her şeye kadir tanrılar yaşıyorlardı. O zamandan beri de Rumata'yla her konuşmasını aynı konuya getiriyordu: tanrım, madem varsın, güç ver bana zira yapabileceğinin en iyisi bu.

Ve Rumata her defasında suskun kalıyor veya konuyu değiştiriyordu.

"Don Rumata," dedi asi, "neden bize yardım etmek istemiyorsunuz?"

"Bir dakika," dedi Rumata. "Rica ederim, şunu da söyleyin: Eve nasıl girdiniz?"

"Önemli değil bu. Benden başka hiç kimse bunun yolunu bilmez. Ama konuyu değiştirmeyin, Don Rumata. Neden bize gücünüzü vermek istemiyorsunuz?"

"Bunu konuşmayalım."

"Hayır, konuşalım. Ben sizi çağırmadım. Asla dua etmedim. Siz kendiniz bana geldiniz. Yoksa sadece eğlenmek mi istemiştiniz?"

Tanrı olmak zor iş, diye düşündü Rumata. Sabırlı bir tavırla, "Beni anlamazsınız," dedi. "Size defalarca tanrı olmadığımı açıklamaya çalıştım ama siz buna inanmadınız. Ve neden size silah yardımı yapamayacağını da anlamazsınız..."

"Şimşekleriniz var mı?"

"Ben size şimşek veremem."

"Ben de bunu defalarca işittim," dedi Arata. "Şimdi bilmek istiyorum: Neden?"

"Ben de tekrar ediyorum: Anlamazsınız."

"Bir deneyin."

"Şimşeklerle ne yapmak istiyorsunuz?"

"Altın suyuna batırılmış alçakları tahtakuruları gibi yakacağım, sonuncusuna kadar, her birini on ikinci göbeğine kadar. Kalelerini yeryüzünden sileceğim. Ordularını, onları savunanları ve destekleyenleri yakacağım. Ama endişe etmeyin; şimşekleriniz sadece iyiliğe hizmet edecekler ve yeryüzünde sadece özgür köleler kalıp da dünyaya onlar hükmeder olunca, şimşeklerinizi size geri vereceğim, bir daha da istemeyeceğim."

Derin derin soluyarak sustu. Beynine kan yürümüştü, yüzü kararmıştı. Belki de alevler içindeki dükalıkları ve krallıkları; yıkıntıların arasındaki yanmış ceset tepelerini ve kükrercesine haykıran devasa muzaffer orduları görüyordu: "Özgürlük! Özgürlük!"

"Hayır," dedi Rumata. "Size şimşek vermeyeceğim. Bu

bir hata olur. Bana inanmaya çalışın, sizin gördüğünüzden daha ilerisini görüyorum ben..." Arata, başını göğsüne eğmiş, dinliyordu. Rumata parmaklarını kıtlattı. "Size tek bir neden sunacağım. Esas neden kadar önemli olmasa da, hiç değilse bunu anlayacaksınız. Siz, hayata tutunmuş, şanlı Arata'sınız ama siz de ölümlüsünüz ve ölecek olursanız, şimşekler başkalarının, sizinkiler kadar temiz olmayan ellerine geçecek olursa, o zaman bütün bunların nasıl bir son bulacağını düşünmek benim için bile çok korkunç..."

Uzun süre suskun kaldılar. Sonra Rumata içki dolabından bir ibrik Estor şarabı ve yiyecek çıkardı, konuğunun önüne koydu. Arata gözlerini kaldırmadan ekmeği böldü, şarabı yudumladı. Rumata korkunç bir ikilem içindeydi. Haklı olduğunu biliyordu ama bu haklılık her nasılsa Arata'nın önünde eziyordu onu. Arata açıkça ondan üstün gelmişti, hem yalnızca ondan da değil: bu gezegene davetsiz gelen ve tamamen aciz bir merhametle ihtirassız hipotezlerin ve buralara yabancı bir ahlakın ulvi zirvelerinden onun hayatındaki korkunç kaynamaları izleyen herkesten de. Rumata ilk defa düşündü: Kayıp olmadan kazanç olmaz; bizim yaşadığımız erdem krallığında Arata'dan sonsuzcasına güçlüyüz ama onun yaşadığı şer krallığında Arata'dan sonsuzcasına zayıfız...

"Göklerden inmenize gerek yoktu," dedi Arata ansızın. "Geri dönün. Bize sadece zarar veriyorsunuz."

"Öyle değil," dedi Rumata, yumuşak bir sesle. "Biz asla, kimseye zarar vermiyoruz."

"Hayır, veriyorsunuz. Temelsiz umutlar esinliyorsunuz..."

"Kime?"

"Bana. Benim irademi zayıflattınız, Don Rumata. Eskiden sadece kendime güvenirdim ama şimdi öyle bir şey yaptınız ki, sizin gücünüzü arkamda hissediyorum. Eskiden her kavgamı, bu son kavgammış gibi verirdim. Ama şimdi, kendimi daha sonraki, tayin edici kavgalar için esirgediğimi fark ediyorum çünkü onlara siz de katılacaksınız... Gidin buradan,

Don Rumata, gökyüzündeki yerinize dönün ve bir daha asla gelmeyin. Ya şimşeklerinizden verin bize ya da hiç değilse demir kuşlarınızdan, olmadı en azından çekin kılıcınızı ve başımıza geçin."

Arata sustu ve tekrar ekmeğe uzandı. Rumata onun parmaklarına, olmayan tırnaklarına baktı. Bu tırnakları iki yıl önce bizzat Don Reba, özel bir kerpetenle sökmüştü. Hiçbir şey bilmiyorsun ki, diye düşündü Rumata. Yenilgiye mahkûm olanın bir tek kendin olduğunu düşünüp avunuyorsun. Güttüğün bu davanın umutsuz bir dava olduğunu da bilmiyorsun. Düşmanlarının askerlerinin dışında olduğundan çok onların içinde olduğunu da bilmiyorsun. Belki de Nişan'ı dize getirirsin ve bir toprak kölesi ayaklanması seni Arkanar tahtına taşır, asilzade şatolarını yeryüzünden silersin, baronları körfezde boğarsın, ayaklanan halk büyük kurtarıcı olarak onur yağdırır sana ve sen de iyi ve bilge olursun; krallığındaki biricik iyi ve bilge insan. Ve bu iyilikle toprakları silah arkadaşlarına dağıtırsın, *peki ama kölesi olmayan toprak ne işe yarar?* Ve çarklar, geriye dönmeye başlar. Ve ecelinle ölüp dünkü sadık savaşçılarının arasından yeni kontların ve baronların çıktığını görmezsen, şanslısın demektir. İşte böyle olur, şanlı Arata; bizim gezegenimizde de, seninkinde de.

"Susuyorsunuz?" dedi Arata. Önündeki tabağı itti ve masadaki kırıntıları yeniyle temizledi. "Bir zamanlar bir arkadaşım vardı," dedi. "Belki adını işitmişsinizdir; Vaga Çarkıfelek. Her şeye birlikte başlamıştık. Sonra o bir haydut oldu, adına da gecelerin kralı dediler. İhanetini affetmedim, o da bunu biliyordu. Bana çok yardım etti; korkudan veya böbürlenmek için, bilmiyorum. Ama asla geri dönmek istemedi. Kendi hedefleri vardı. İki yıl önce adamları beni Don Reba'ya teslim ettiler..." Parmaklarına baktı, sonra ellerini yumruk yaptı. "Bu sabah Arkanar limanında yakaladım onu... Bizim davamızda yarım dostluklar olmaz. Yarım bir dost, her zaman yarım bir düşman demektir." Kalktı, kapüşonunu gözlerine

kadar indirdi. "Altın her zamanki yerinde mi, Don Rumata?"

"Evet," dedi Rumata. "Her zamanki yerinde."

"O halde ben gidiyorum. Teşekkür ederim, Don Rumata."

Sessizce yürüdü odada, kapının arkasında kayboldu. Aşağıda kapının menteşeleri hafifçe gıcırdadı.

Endişelenecek bir şey daha eklendi, diye düşündü Rumata. Buraya girmeyi nasıl başarmıştı ki?

10

Ayyaş İni görece temizdi, yerler özenle süpürülmüştü, masalar da silinip bembeyaz yapılmıştı, köşeye hoş kokulu çiçekler ve orman otları konulmuştu. Kabani Baba tezgâhın bir köşesinde kollarını kavuşturmuş, ayık ve sakin bir şekilde, saygın bir adam gibi oturuyordu. Budah uyuklarken havadan sudan konuşuyorlardı. Budah bir masada Rumata'nın yanında oturmuş, nazik bir gülümsemeyle asil baronların aylak gevezeliklerini dinliyordu; arada sırada uykudan başını kaldırıp çevresine bakıyordu. Çökmüş yanakları gizlice yemeğine kattıkları, koca danayı bile uyutacak dozda tetraluminal yüzünden kızarmıştı. İhtiyar adam çok gergindi, uyumamak için kendini güç tutuyordu. Sabırsız Don Gug, masanın altında bir deve nalını evirip çeviriyordu ama yüzüne kayıtsız bir neşe ifadesi kondurmuştu. Rumata ekmek içinden toplar yapıyor ve Don Kondor'un ağır ağır aksileşmesini yorgun bir ilgiyle izliyordu: Kraliyet Mühürlerinin Koruyucusu, On İki Tüccar'ın Arkanar'daki darbeyle ilgili olağanüstü gece toplantısına geciktiği için sinirliydi; toplantıya onun başkanlık etmesi gerekiyordu.

"Asil dostlarım!" dedi sonunda doktor Budah, zor duyulur bir sesle, ayağa kalktı Rumata'nın üzerine yığıldı.

Rumata dikkatle ihtiyarı tuttu.

"Hazır mı?" diye sordu Don Kondor.

"Sabaha kadar uyanmaz," dedi Rumata, Budah'ı kucağına aldı ve Kabani Baba'nın yatağına yatırdı.

Kabani Baba kıskançlıkla konuştu: "Tabii doktora zil zur-

na oluncaya kadar içirmek normal ama Kabani Baba'ya gelince, olmaz, sana zararlı. İyi değil bu yaptığınız!"

"On beş dakikam var," dedi Don Kondor, Rusça.

"Bana beş dakika da yeter," diye cevap verdi Rumata, öfkesini güçlükle bastırarak. "Size daha önce de birkaç dakikanın yeteceğini defalarca söylemiştim. Temel feodalizm teorisiyle tam bir uyum içinde," (kızgın bir ifadeyle Don Kondor'un gözlerine baktı) "şehirlilerin baronlara karşı bu son derece olağan kalkışması," bakışlarını Don Gug'a çevirdi, "Kutsal Nişan'ın provokasyonuyla beslendi ve Arkanar'ı feodal-faşist saldırganlığın bir merkezi haline getirdi. Biz burada, karmaşık, çelişik, gizemli bir kişilik olan Arkanar'ın şahanı Don Reba'yı Richeliu, Oliver Necker, Tokugawa Ledschasu, Monk türünden tarihi figürlerle eşitlemek için kafa patlatıyoruz, oysa o, sıradan bir serseri ve ahmak! Her şeyi sattı ve her şeye ihanet etti, kendi entrikalarının ağına düştü, büyük bir korkuya kapıldı ve kendini kurtarmak için Kutsal Nişan'ın önünde boyun eğdi. Altı aya kalmaz, kafasını koparırlar, burada bir tek Nişan kalır. Bunun sahil bölgeleri ve sonra bütün imparatorluk açısından sonuçlarını düşünmekten bile korkuyorum. Her halükârda imparatorluk sınırları içindeki yirmi yıllık çalışmanın tümü telef oldu. Kutsal Nişan rejiminden geri dönüş olmaz. Sanırım Budah, kurtaracağım son insan olacak. Ondan sonra kurtaracak kimse kalmayacak. Söyleyeceklerim bu kadar."

Don Gug nihayet elindeki deve nalını kırdı ve bir köşeye fırlattı.

"Evet, başarısız olduk," dedi. "Ama belki de durum bu kadar umutsuz değildir, Anton?"

Rumata onun yüzüne bakmakla yetindi.

"Don Reba'yı ortadan kaldırmalıydın," dedi Don Kondor ansızın.

"Nasıl yani ortadan kaldırmak?"

Don Kondor'un yüzü al al oldu. "Fiziksel olarak!" dedi sertçe.

Rumata yerine oturdu. "Yani öldürmek mi?"

"Evet. Evet! Evet! Öldürmek! Kaçırmak! Ezmek! İşini bitirmek! Harekete geçmeliydin. Olup bitenlerden hiçbir halt anlamayan biz iki ahmağa danışmayı bırakmalıydın!"

"Olan biteni ben de anlamamıştım."

"Ama en azından hissetmiştin."

Herkes sustu.

"Barkan katliamına benzer bir şey mi?" diye sordu Don Kondor, odadakilere bakarak.

"Evet, öyle bir şey. Yalnız daha organize."

Don Kondor dudaklarını ısırdı. "Onu ortadan kaldırmak için geç mi kaldık?" diye sordu.

"Anlamı yok," dedi Rumata. "Birincisi, biz olmasak da onu ortadan kaldıracaklar; ikincisi, buna hiç gerek yok. En azından şu anda avucumun içinde."

"Nasıl yani?"

"Benden korkuyor. Arkamda bir güç olduğunu tahmin ediyor. Birlikte çalışmayı bile teklif etti."

"Öyle mi?" diye homurdandı Don Kondor. "O halde anlamı yok."

Don Gug neredeyse kekeleyerek sordu. "Ne diyorsunuz, yoldaşlar, ciddi misiniz?"

"Ne demek istiyorsun?" dedi Don Kondor.

"Yani bütün bunlar... Öldürmek, fiziksel olarak ortadan kaldırmak... Aklınızı mı yitirdiniz?"

"Asil donumuz çok şaşırdı," dedi Rumata, alçak sesle.

Don Kondor ağır ağır konuştu: "Acil durumlarda bu aciliyete uygun hareket etmek gerekir."

Dudakları titreyen Don Gug bakışlarını odadakilerin yüzlerinde gezdirdi. "Siz... Siz neye bulaştığınızın farkında mısınız?" dedi. "Neye bulaştığınızı anlıyor musunuz siz, ha?"

"Lütfen sakin ol," dedi Don Kondor. "Hiçbir şey olmayacak. Şimdilik bu konuda konuştuğumuz yeter. Nişan'la ne yapacağız? Arkanar eyaletinin abluka altına alınmasını öne-

riyorum. Sizin fikriniz nedir yoldaşlar? Yalnız biraz çabuk, acelem var."

"Benim hiçbir fikrim yok," dedi Rumata. "Pavel de benim gibi. Merkez'e danışmak gerek. Bir süre olan bitenleri gözleyelim. Bir hafta sonra buluşup karar verelim."

"Kabul," dedi Don Kondor ve kalktı. "Ayrılalım."

Rumata, Budah'ı omzuna aldı ve kulübeden çıktı. Don Kondor bir fenerle yolunu aydınlatıyordu. Helikoptere yaklaştılar, Rumata doktoru arka koltuğa yatırdı. Don Kondor'un ayakları pelerinine dolandı, sürücü koltuğuna düşüverdi.

"Beni de eve bırakır mısınız?" diye sordu Rumata. "Artık biraz uyumak istiyorum."

"Bırakayım," diye mırıldandı Don Kondor. "Yalnız lütfen biraz acele."

"Hemen dönerim," dedi Rumata ve kulübeye koştu.

Don Gug hâlâ oturuyordu, boş gözlerle önüne bakıp çenesini sıvazlıyordu. Kabani Baba, hemen onun yanında ayakta durmuş, "Hep böyle olur, arkadaş," diyordu. "Daha iyisini yapmak için didinirsin, daha kötüsü olur."

Rumata sessizce kılıçlarını ve sarığını aldı.

"İyi şanslar, Pavel," dedi. "Kızma, sadece çok yorgun ve öfkeliyiz."

Don Gug başını salladı. "Bana bak, Anton," dedi. "Bana bak! Don Kondor'u... Yani bizim Saşa Dayı'yı anmıyorum bile; o çoktandır burada ve ona her şeyi yeni baştan öğretemeyiz. Ama sen..."

"Ben uyumak istiyorum, hepsi bu," dedi Rumata. "Kabani Baba, rica etsem atlarımı alıp Baron Pampa'ya götürebilir misiniz? Birkaç güne kadar ona uğrarım."

Helikopterin pervaneleri hafifçe vızıldamaya başladı. Rumata elini salladı ve koşarak kulübeden çıktı. Helikopterin parlak ışığında eğreltiotları irileşmiş gibiydi, ağaçların beyaz gövdeleri de masalsı canavarlar gibi görünüyordu. Rumata içeriye atladı, kapıyı kapadı.

İçerisi ozon, sentetik boya ve kolonya kokuyordu. Don Kondor aracı kaldırdı ve kendinden emin bir şekilde Arkanar yolunun üzerinde yükseldi. Ben bu kadarını beceremezdim, diye düşündü Rumata, hafif bir kıskançlıkla. İhtiyar Budah arkada uykusunda huzur içinde dudaklarını yalıyordu.

"Anton," dedi Don Kondor, "Ee... saygısızlık yapmak istemem, özel hayatına karışmak istemiyorum."

"Sizi dinliyorum," dedi Rumata. Konuşmanın nereye gideceğini hemen anlamıştı.

"Biz hepimiz gözlemciyiz," dedi Don Kondor. "Değerli olan her şeyimizi ya dünyada bıraktık ya da içimize attık. Böylece bizden koparıp alamasınlar ve şantaj olarak kullanamasınlar diye."

"Kira'dan mı söz ediyorsunuz?" diye sordu Rumata.

"Evet, genç dostum. Eğer Don Reba'yla ilgili bildiğim her şey doğruysa, onu avucunda tutmak zor ve tehlikeli bir iş. Ne demek istediğimi anlıyorsun..."

"Evet, anlıyorum," dedi Rumata. "Bir yolunu bulmaya çalışacağım."

***

Karanlıkta birbirlerinin ellerini tutmuş, yatıyorlardı. Şehir sakindi, sadece yakınlarda bir yerlerden tek tük at kişnemeleri ve eşinmeleri geliyordu. Rumata arada sırada dalıp gidiyor ve tekrar uyanıyordu. Kira nefesini tutuyordu; kızın elini uykusunda daha sıkı tutuyordu.

"Sanırım çok uykun var," dedi Kira, fısıldayarak. "Uyu."

"Hayır, hayır, anlat, seni dinliyorum."

"Sürekli dalıyorsun."

"Olsun, gene de dinliyorum. Doğru, çok yorgunum ama giderek daha çok özlüyorum seni. Uyumaktan korkuyorum. Anlat, çok ilginç."

Kız yüzünü minnetle onun omzuna koydu ve yanakla-

rından öptü, sonra tekrar, komşunun oğlunun, babasının isteğiyle bu akşam ona geldiğini anlatmaya koyuldu. "Baban yatıyor. Dairedeki memuriyetinden attılar, veda hediyesi olarak da iyice dövdüler. Son zamanlarda hiçbir şey yemiyor, sadece içiyor; giderek rengi soluyor, titriyor." Oğlan, kardeşinin de döndüğünü söylemişti, yaralıydı ama neşeli ve sarhoştu, üzerinde de yeni bir üniforma vardı. Babasına para vermişti, onunla birlikte içmişti ve tekrar, hepsini kılıçtan geçireceğini söyleyip tehdit etnişti. Şimdi özel bir birlikte teğmen, Nişan'a sadakat yemini etmiş, yakında asalet unvanı alacakmış. Babası Kira'dan, şimdilik ne olursa olsun eve gelmemesini istemiş. Kardeşi reddetmiş Kira'yı, kızıl kafalı cadı, bir asilzadeyle kaçtı diye...

Evet, diye düşündü Rumata, elbette, evine gidemez. Ama burada kalması da mümkün değil. Başına bir iş gelecek olursa... Kızın başına bir iş geldiğini düşündü ve taş kesildi.

"Uyuyor musun?" diye sordu Kira.

Kendine geldi, kızın elini gevşetti.

"Hayır, hayır... Başka ne yaptın?"

"Başka, senin odalarını topladım. Her şey korkunç dağınıktı. Bir kitap buldum, Gur Baba'nın kitabı. Asil bir prensin güzeller güzeli ama vahşi, dağlı bir kıza aşık olmasını anlatıyor. Kız çok vahşi; prensin tanrı olduğunu düşünüyor ama gene de onu seviyor. Sonra ayrılıyorlar, kız da kederinden ölüyor."

"Harika bir kitaptır," dedi Rumata.

"Okurken ağladım. Sanki seninle benim hikâyemi anlatıyormuş gibi geldi."

"Evet, seninle benim hikâyemiz. Ve de birbirlerini seven bütün insanların. Ama bizi kimse ayırmıyor."

Onun için en güvenli yer Dünya, diye düşündü. Ama bensiz ne yapacak Dünya'da? Ya ben burada bir başıma ne yapacağım? Anka'dan sana arkadaşlık yapmasını rica edebilirim. Ama sensiz ne yaparım? Hayır, Dünya'ya birlikte gideceğiz.

Gemiyi ben kullanacağım, sen yanımda oturacaksın ve ben sana her şeyi açıklayacağım. Korkmayasın diye. Dünya'yı hemencecik sevesin diye. Bu korkunç vatanını asla özlemeyesin diye. Çünkü senin vatanın değil bu. Çünkü vatanın reddetti seni. Çünkü doğman gerekenden bin yıl önce doğdun sen. İyi, sadık, fedakâr, bencillikten uzak... Senin gibiler, gezegenlerimizin kanlı tarihinin her döneminde doğdular. Duru, arı, nefret nedir, zulüm nedir bilmeyen ruhlar. Kurbanlar. Yararsız kurbanlar. Hikâyeci Gur ya da Galileo'dan çok daha yararsız. Çünkü senin gibiler savaşçı da değiller. Savaşçı olmak için nefret etmeyi bilmek gerek ama sen bunu asla yapamazsın. Tıpkı bizim yapamadığımız gibi...

... Rumata tekrar daldı ve Kira'yı, Sovyet Rusya'da bir gökdelenin çatısında gördü; neşeli ve şakacı Anka, beş yüz metre aşağıya itecekmiş gibi şakalaşıyordu kızla.

"Rumata," dedi Kira. "Korkuyorum."

"Neden korkuyorsun, güzelim?"

"Sen hep susuyorsun. Korkuyorum..."

Rumata kızı kendisine çekti.

"Peki," dedi. "Şimdi anlatacağım, beni iyi dinle. Buradan çok, çok uzaklarda, büyük ormanın diğer tarafında heybetli, aşılmaz bir şato var. Arkanar'daki en iyi baronun, neşeli, iyi ve gülünç Baron Pampa'nın yaşadığı şato bu. Güzel, kibar, Pampa'yı ayıkken çok seven ama sarhoşken ona dayanamayan bir de karısı var..."

Sustu, dışarıya kulak verdi. Sokakta atların ayak seslerini ve kalabalık bir grup adamın nefes alıp verdiğini duymuştu. "Herhalde burada olacak?" diye sordu kaba bir ses, pencerenin hemen altında. "Herhalde..." "*Durun!*" Dışarıdaki merdivenlerden ayak sesleri geldi, hemen arkasından bir sürü yumruk kapıyı dövmeye başladı. Kira korkmuş, Rumata'ya sarılmıştı.

"Bekle, güzelim," dedi Rumata, battaniyeyi atarken.

"Benim için geldiler," dedi Kira fısıldayarak. "Gelecekleri-ni biliyordum!"

Rumata, Kira'nın kenetlenmiş ellerinden güçlükle kurtuldu ve pencereye koştu. "Tanrının adına!" diye kükrediler dışarıdan. "Kapıyı açın, yoksa kırarız, sizin için daha kötü olur!" Rumata perdeyi araladı, odaya meşalelerin dans eden ışıkları doldu. Aşağıda bir sürü atlı birikmişti; başlarında sivri kapüşonlarıyla, kara cübbeli adamlar. Rumata birkaç saniye aşağıya baktı, sonra pencerenin çerçevesini yokladı. Çerçeve taş duvarın içine sağlamca gömülmüştü. Kapı gürültüyle çatırdıyordu. Rumata karanlıkta el yordamıyla kılıcını buldu ve kabzasıyla cama vurdu. Cam kırıkları gürültüyle aşağı döküldü.

"Hey, siz!" diye kükredi. "Ecelinize mi susadınız?"

Kapıyı yumruklamayı kestiler.

"Her zaman işleri birbirine karıştırıyorlar," dedi biri alçak sesle. "Ev sahibi evdeymiş..."

"Bundan bize ne?"

"Herif dünyadaki en iyi kılıç ustası."

"Şehirden ayrıldı, sabaha kadar dönmez diyorlardı."

"Korktunuz mu?"

"Korktuğumuz filan yok, sadece onunla ilgili bir şey demediler. Öldürmemek gerek..."

"Biz de bağlarız. Bacaklarını kırıp bağlarız! Hey, arbaleti olan kim var?"

"O bizim bacaklarımızı kırmasın da..."

"Hiçbir şey yapamaz. Herkesim malumu: Adam yemin içmiş, öldürmüyor."

"Köpek gibi boğacağım topunuzu," dedi Rumata, ürkütücü bir sesle.

Kira arkadan sıkı sıkıya ona sarılmıştı. Kızın yüreğinin nasıl hızla çarptığını duyuyordu. Aşağıdan karanlığı yırtan bir ses yükseldi: "Kırın, kardeşler! Tanrının adına!" Rumata döndü ve Kira'nın yüzüne baktı. Kız da, daha önce olduğu gibi, korku ve umutla bakıyordu ona. Kuru gözlerinde meşalelerin ışığı dans ediyordu.

"Ne o, güzelim," dedi şefkatle, "korktun mu? Gerçekten, bu serseriler korkuttular mı seni? Gidip üzerini giyin. Artık burada yapacak bir işimiz kalmadı..." Aceleyle üzerine kurşun geçirmez yeleğini giydi. "Şimdi onları kovarım, sonra buradan gideriz. Pampa'ya gideriz."

Kız pencerenin yanında durmuş, aşağıya bakıyordu. Kızıl yalazlar yüzünde dans ediyordu. Aşağıda bir çatırtı koptu, onu sinek vızıltısına benzer bir ses izledi. Rumata'nın yüreği merhamet ve şefkatle çarpıyordu. Defedeceğim bu itleri, diye düşündü. Eğildi, ikinci kılıcını aldı ama doğrulup kalktığında Kira pencerenin yanında değildi. Parmaklarıyla perdeye asılarak ağır ağır yere düştü.

"Kira!" diye haykırdı Rumata.

Bir ok gırtlağını delmişti kızın, bir diğeri de göğsünü parçalamıştı. Kira'yı kucağına aldı, yatağa götürdü. "Kira..." diye seslendi. Kız hafifçe inledi, sonra bedeni yumuşadı. "Kira..." dedi. Kız cevap vermedi. Bir süre daha başında durdu, sonra kılıçlarını aldı, merdivenlerden ağır ağır, aşağı koridora indi ve kapının kırılmasını beklemeye başladı...

Sondeyiş

"Ya sonra?" diye sordu Anka.

Pavel gözlerini kaçırdı, birkaç kez avucunu dizlerine vurdu, eğildi ve ayağının yakınında gördüğü bir çileği aldı. Anka bekliyordu.

"Sonra..." dedi. "Aslında kimse, sonra neler olduğunu bilmiyor, Anka. Vericiyi evde bırakmış, ev yanınca devriye balonundakiler işlerin sarpa sardığını anladılar ve derhal Arkanar'a doğru yola çıktılar. Şehrin üzerine, ne olur ne olmaz diye, epey yüklü miktarda uyku gazı serptiler. Ev enkaz halindeydi. Bu yüzden şaşırdılar, onu nerede arayacaklarını bilmiyorlardı. Ama sonra gördüler..." Sesi titredi. "Daha doğrusu, nereye gittiği belliydi."

Pavel sustu, yabançileklerini birbiri ardınca ağzına atmaya koyuldu.

"Ee?" dedi Anka, sessizce.

"Saraya geldiler... Onu orada buldular."

"Nasıl?"

"Şey... Uyuyordu. Çevresindeki her şey de yere seriliydi... Bir kısmı uyuyordu, bir kısmı ise... şey... Don Reba'yı da orada buldular..." Pavel çabucak Anka'ya baktı, sonra gene gözlerini kaçırdı. "Onu aldılar. Yani, Anton'u. Merkez'e getirdiler... Biliyor musun, Anka, hiçbir şey anlatmıyor. Zaten neredeyse hiç konuşmuyor."

Anka doğruldu. Rengi solmuştu. Pavel'in başının üzerinden, kulübenin önündeki çayıra baktı. Çam ağaçları hafifçe sallanarak hışırdıyorlardı, pamuksu bulutlar mavi gökyü-

zünde ağır ağır hareket ediyorlardı.

"Peki kıza ne olmuş?" diye sordu Anka.

"Bilmiyorum," dedi Pavel sertçe.

"Beni dinle, Pavel," dedi Anka. "Belki de buraya gelmemek gerekirdi?"

"Hayır, hiç de değil! Bence seni gördüğüne memnun olacaktır..."

"Ama bana kalırsa şu çalıların arasında bir yerlerde gizleniyor şimdi, bize bakıyor ve benim gitmemi bekliyor."

Pavel güldü. "Tabii ki hayır," dedi. "Anton çalıların arasında değil. Sadece senin burada olduğunu bilmiyor. Her zamanki gibi bir yerlerde balık avlıyordur."

"Peki sana nasıl davranıyor?"

"Eh. Bana katlanıyor. Ama senin durumun tamamen başka..."

Sustular.

"Anka," dedi Pavel, "anizotrop asfaltı anımsıyor musun?"

Anka kaşlarını çattı.

"Hangisini?"

"Anizotrop. Hani tek yön levhası asılıydı. Anımsıyor musun, üçümüz birlikteydik?"

"Anımsıyorum. Anizotrop diye Anton söylemişti."

"Anton levhanın altından geçip gitmişti; döndüğünde de yıkık bir köprüyle mitralyözüne sarılmış bir faşist iskeleti gördüğünü söylemişti?"

"Anımsamıyorum," dedi Anka. "Ne olmuş?"

"Bu günlerde o yolu anımsıyorum sık sık," dedi Pavel. "Sanki bir ilişkisi varmış gibi... O asfalt da tarih gibi anizotroptu. Geri dönmemek gerekiyordu. Ama Anton o yolu takip etti. Ve zincire vurulu iskelete rastladı."

"Seni anlamıyorum. Bu meselenin zincire vurulu iskeletle ne ilgisi var?"

"Bilmiyorum," diye itiraf etti Pavel. "Bana öyle geliyor."

"Fazla düşünmesine fırsat verme," dedi Anka. "Hiç dur-

madan, neyle ilgili olursa olsun konuş. Gerekirse aptalca şeyler söyle. Seninle tartışsın diye."

Pavel iç çekti.

"Bunu ben de biliyorum. Ama bu aptallıklar onu ilgilendirmiyor ki! Dinliyor, gülümsüyor ve diyor ki: 'Pavel, sen var ya, şuraya otur, ben gidip dolaşacağım.' Ve gidiyor. Ben de oturuyorum... İlk zamanlar salak gibi onun arkasından gidiyordum ama artık oturup bekliyorum. Belki sen..."

Anka ansızın kalktı. Pavel de kalktı ve çevresine bakındı. Anton tarladan geçip onlara doğru gelirken Anka da nefesini tutarak izliyordu. Dev gibi, geniş omuzluydu Anton, açık renkli ve güneş yanığı görmemiş bir yüzü vardı. Hiçbir şey değişmemişti, her zaman biraz kasvetliydi zaten.

Anka ona yaklaştı.

"Anka," dedi Anton, şefkatle. "Anka, sevgili dostum..."

Kocaman ellerini ona uzattı. Kız da ona doğru atıldı ve aynı anda geri sıçradı. Parmaklarında...

Ama kan değildi bu, sadece çilek suyuydu.

Sonsöz*

Boris Strugatski

Bu roman "parlak geleceği" anlatan bir eser sayılabilir mi? Bir bakıma, kesinlikle. Fakat bu çok ama çok küçük kısmı için söylenebilir.

Doğrusunu söylemek gerekirse, ağabeyimle beraber bu romanın üzerinde çalışırken, roman büyük değişimler geçirdi. Planlama aşamasındayken, *Üç Silahşorlar* tadında eğlenceli bir macera romanı olmasını istemiştik; bunu ağabeyimin mektuplarından birinden aldığım şu alıntıda görebilirsiniz:

> 02.01.1962 – Arkadi: ... Kusura bakma ama yabancı bir feodal gezegen, iki farklı zeki ırkın olduğu casus romanımız, *Göğün Yedinci Katı*'nı Detgiz'e** gönderdim. Bir plan da çiziktirdim. Çok komik olabilir, korsanların, kâşiflerin vs. hatta belki Engizisyon'un bile olduğu, espriler ve maceralarla dolu bir hikâye.

"Yabancı bir gezegendeki casus" fikri, *Escape Attempt*'i yazarken ortaya çıkmıştı. O kitapta Benny Durov isimli birinin bahsi geçiyordu; o da Tagora gezegenindeki bir casustu. Bu fikir aklımızda çaktı; ona ayıracak vaktimiz yoktu fakat bu, onu unuttuğumuz anlamına gelmiyordu. Elimize geçecek fırsatları ve perspektifleri henüz kavrayamamış ol-

---

* Çeviren: Emre Aygün.

** Çocuk Edebiyatı Devlet Matbaası'nın kısaltılmış hali. *-yhn*

sak da, bu fikrin sırası gelmişti işte.

Göğün Yedinci Katı ismi, daha sonra *Pazartesi Cumartesiden Başlar*'a dönüşen, büyücüler hakkındaki yazılmamış bir romandan kalmıştı. Yine aynı şekilde henüz yazılmamış "casus" romanımıza neden bu ismi verdiğimiz Arkadi'nin mektubunda açıkça görülebiliyor. Burada mektuptan uzunca bir kısmı alıntılamak istiyorum çünkü okurlar böylece yazarların ilk plan ve taslaklarındaki fikirlerin son hallerinde ne kadar farklı bir hale bürünebileceğini net bir şekilde görebilsinler.

> Uzak bir galakside, Dünya'nın bire bir kopyası bir gezegen vardır, belki ufak tefek sapmalar görürüz. Bu gezegen coğrafik keşiflerin arifesindedir. Mutlakiyetçilik, mutlu mesut sarhoş silahşorlar, bir kardinal, bir kral, asi prensler, Engizisyon, denizci meyhaneleri, kalyonlar ve fırkateynler, güzel kadınlar, halattan merdivenler, serenadlar vs. Çoktan iliklerine kadar komünizmi benimsemiş Dünyalılar, işte bu (Fransa ve İspanya ya da Rusya ve İspanya karışımı) ülkeye bir casus gönderirler: kocaman yumruklu, genç, güçlü kuvvetli, yakışıklı, iyi kılıç kullanan biri falan. Aslında, tüm Dünya karar verip göndermemişler onu, gönderenler Moskova Tarih Topluluğu diyelim. Günün birinde, kardinalin tekine gidip şöyle demişler: "Şimdi şöyle olacak: bunu anlayamazsın ama bu çocuğu himayene bırakacağız; onu her türlü entrikadan koruyup kollayacaksın; al sana bir torba altın, ha bir de bu çocuğun başına bir şey gelirse, derini canlı canlı yüzeriz." Kardinal bunu kabul eder, çocuk gezegenin yörüngesindeki bir yayın uydusundan gelir. Çocuğun kafasında, yerel modaya uygun biçimde altın bir taç vardır fakat tabii ki üzerindeki elmas değil bir kameradır ve bunun sayesinde uyduyla fotoğraf aktarır; uydu da daha sonra bu fotoğ-

rafları Dünya'daki topluluğa gönderir. Adam gezegende yalnız başına kalır, Mösyö Bonacieux'tan bir daire kiralar ve asilzadelerin antrelerinde zaman öldürerek, meyhanelerde içerek, kılıç düellolarına katılarak (fakat kimseyi öldürmez, hatta adı çıkar bu konuda), kızların peşinden koşarak vs. zaman geçirmeye başlar. Bu kısımlar iyi yazılmış, eğlenceli ve zevkli olacaktır. Halat merdivenleri tırmanırken, incelik yaparak kameranın lensini şapkasıyla örter.

Sonrasında coğrafi keşifler başlar. O gezegenin Kolomb'u yolculuğundan döner ve *Göğün Yedinci Katı* kadar güzel olan Amerika kıtasını keşfettiğini duyurur fakat orada yaşamak imkânsızdır: Okyanusun bu tarafında bilinmeyen hayvanlarla doludur orası. Ardından kardinal tarihçimizi çağırır ve der ki, sen çok şeye kâdirsin, bize yardım et, gereksiz can kaybı yaşanmasın. Gerisi basit zaten. Dünya'dan yardım ister (güçlü bir tank ve silahı on arkadaşı), diğer kıyıda onlarla buluşmayı kararlaştırır ve askerlerle beraber yelken açar. Karşı kıyıya varırlar, savaş başlar, sonra fark edilir ki bu hayvanlar da aslında zeki yaratıklardır. Tarihçiler madara olurlar, Dünya Konseyi bunları çağırır ve verdikleri zarar yüzünden bir güzel azarlar.

Bu, *Üç Silahşorlar* gibi oldukça eğlenceli ve ilginç bir şekilde yazılabilir. Elbette bizim hikâyemiz ortaçağ pisliğine, kadınların nasıl pis koktuğuna, şarap kadehlerinin nasıl ölü sineklerle dolu olduğuna odaklanacak. Okur için sempatik bir karakter olarak kalacak olsa da böyle bir ortamda bir komünistin yavaş yavaş burjuvaya dönüşeceği fikrini de ima edeceğiz.

Aslında neredeyse kitabın son haline benziyor, değil mi? Ama aynı zamanda, bir bakıma kesinlikle kitabın son hali gibi değil. Bu tür planlara "sağlam iskelet" derdik. Böyle bir

iskelet gerçek işe başlamak için (yeterli olmasa da) gerekliydi. En azından o zamanlar için böyleydi. Daha sonraları eşit derecede önemli başka bir şart daha keşfettik: "ruhumuzu sakinleştirecek" şeyi bulmamız gerekiyordu; planlanan eserin sonunun nasıl olacağı, hikâyeyi yönlendireceğimiz nihai hedef. Fakat 1960'ların başında, bunun ne kadar önemli olduğunu henüz kavrayamamıştık ve bu yüzden de çoğunlukla bir riske girip daha sonrasında hikâyenin tamamını değiştirmek zorunda kaldığımız oluyordu. *Göğün Yedinci Katı*'nda da aynen böyle olmuştu.

Arkadi'nin önerdiği "sağlam iskelet" şüphesiz yeterince iyiydi ve ondan harika bir iş ortaya çıkardı. Ama görünüşe göre, tartışmaların ilk aşamalarında bile aramızda yaklaşım farklılıkları ortaya çıkmıştı; daha eser üzerinde çalışmaya bile başlamamıştık ki detaylarını hatırlamadığım, genel hatlarını Arkadi'nin mektuplarında görebileceğimiz bir anlaşmazlık çıkmıştı aramızda. (1963 yılında yazdığım mektuplarım ne yazık ki kayboldular.)

> 17.03.1963 - Arkadi: ... Taslağını çıkardığın hikâye beş günde tamamlanabilir. Ama önce şunu söylememe izin ver, benim soluk tenli kardeşim, ben daha hafif bir hikâye istiyorum; *Göğün Yedinci Katı*'ndan bahsediyorum. Elbette kadınlar ağlayacak, duvarlar gülecek ve beş yüz kötü adam, "Yakalayın şunu! Yakalayın şunu!" diye bağırsa da tek bir komüniste ellerini bile süremeyecekler.

Bu son cümle Dumas üçlememizde kullandığımız cümlelerden birinin biraz değiştirilmiş hali ve belli ki yeni romanı yazacağımız tondan bahsediyoruz.

Benim de bu konudaki görüşlerim farklıydı. Bu görüşlerimin ne olduğu, bir sonraki alıntıdaki ağabeyimin yorumlarından tahmin edilebilir.

22.03.1963: ... *Gözlemci* (*Göğün Yedinci Katı* yerine kitaba *Gözlemci* adını vermiştim) hakkında. Kargaşa dolu hayatı anlatmak istiyorsan, *Days of Kraken*'da ve *The Magicians*'ta içini dökebilirsin. Ama benim yapmak istediğim, Dumas gibi, asalet, onur ve sevinç hakkında yazmak. Ve bu konuda tartışacak olma. Bir kez olsun modern sorunları çırılçıplak göstermediğimiz bir hikâye anlatalım. Dizlerimin üzerine çöktüm, sana yalvarıyorum aşağılık herif! Kılıcım, kılıcım! Kardinaller! Rıhtım hanları!

Tüm bu yazışmalar çok ilginç bir siyasi dönemde gerçekleşiyordu. 1962 aralığında Nikita Kruşçev Moskova'da bir modern sanat sergisini ziyaret etti. O zamanın Merkezi Komite'sinin ideoloji komisyonunun başı olan Leonid İliçev'in gazıyla (en azından dedikodular bu yöndeydi), Kruşçev gördükleri karşısında büyük öfkeye kapıldı. Basın da sanki son on yıldır buna hazırlanıyormuş gibi, sanatta soyutluğa ve biçimciliğe savaş açtı. Elbette hiçbir şey bu kadarla kalmadı. Birkaç hafta sonra Sovyetler Birliği hükümeti ve Komünist Parti liderleri ile sanatçılar arasında bir zirve gerçekleşti ve bu zirvede "edebiyat ve sanarın gelişimi" üzerine fikir alışverişi yaptılar. Elbette bunun üzerine basın haykırmaya başladı. Bu görüşmeler 1963'ün Mart ayına kadar sürdü. Basın haykırmaya, manşetlerine ünlem eklemeye devam ediyordu.

Tüm bu anlaşmazlıklar, teker teker sanatçıların lincine kadar vardı. Önce modern sanatçılardan başladılar. Son gün geldi, bu dalga bizim sessiz sakin bilimkurgu dükkânımıza kadar uzandı. 26 Mart 1963'te Yazarlar Birliği'nin bilimkurgu ve macera kolu büyük bir toplantı gerçekleşti. Toplantı sırasında tansiyon giderek yükseldi. Toplantıya Arkadi de katılmıştı, ben de bunları ondan öğrendim. Birbirine bağıranlar, birbirini gericilikle suçlayanlar vardı. Bunun sonucunda Arkadi de dilini tutamamış, verip veriştirmişti. Tüm bu konuş-

malar kayıt altına alınmış olmasına rağmen ne kimse tutuklandı ne de Yazarlar Birliği'nden atıldı.

Ülke içerisinde yaşanan bu olaylar, uluslararası alanda Küba Füze Krizi'nde aldığımız darbenin ardından hükümetin öfkesini kendi halkından çıkarmaya çalışması, tarımın sıkıntıda olduğu, yakın gelecekte ekmek sıkıntısı çekilebileceği (1963 sonlarına doğru gerçekten de ekmek sıkıntısı çekildi) artık işlerin yolunda gitmediğini gösteriyordu.

Bu durumlardan herhangi birini kanıt olarak gösterebilirdiniz. Artık illüzyonlara aldanmamalıydık. Artık daha parlak bir gelecek hayali kurmamalıydık. Haydutlar ve kültür düşmanları tarafından yönetiliyorduk. Onlar hiçbir zaman bizim yanımızda durmayacaklardı. Her zaman karşımızda olacaklardı. Hiçbir zaman doğru gördüğümüzü söylememize izin vermeyeceklerdi çünkü onların doğru bildikleri bizimkinden çok farklıydı. Ve komünizm bizim için özgürlük ve yaratıcılığı destekleyen bir dünya idealiyse, onlar için komünizm, insanların parti ve hükümetin hükümlerini hemen ve sorgusuz sualsiz yerine getiren insanlardan oluşan bir dünyaydı.

Bu basit gerçeklerin (basit olsalar da o zaman için bizim için hiç de bariz değillerdi) farkına varmamız, her farkına varılan gerçekte olduğu gibi acı vericiydi fakat aynı zamanda işimize de çok yaradı. Yeni fikirler mantar gibi bitti ve bir an önce hikâyeye dahil edilmeyi talep ettiler. Planladığımız "*Üç Silahşorlar* tadındaki eğlenceli hikâyeye" çok farklı bir açıdan bakmaya başladık ve Arkadi'yi, *Gözlemci*'de büyük ideolojik değişiklikler yapmaya ikna etmem için uzun uzun anlatmama gerek kalmadı. "Hafif şeylerin" zamanı, "kılıçlar ve kardinallerin" zamanı geçmişti artık. Ya da henüz gelmemişti o zaman. Bu macera hikâyesinin Ortaçağ'ın alacakaranlığına boğulmuş aydınların kaderi hakkında bir hikâyeye dönmesi gerekiyordu.

Arkadi'nin günlüğünden:

...12-16 (Nisan 1963) Leningrad'daydım... *Gözlemci*'nin (eski adıyla *Göğün Yedinci Katı*) elle tutulur bir özetini çıkardım....
13.08.1963 -- ... Temmuzda *Tanrı Olmak Zor İş*'i yazdık. Şimdi bunu nereye götürüp kime göstereceğimizi bilmiyoruz. Detgiz kabul etmeyecektir. Belki *Novy Mir*'i denemek gerek?

Novy Mir'de şansımızı denemedik fakat kalın jurnal *Moskva*'da denedik. Kabul edilmedi tabii. Kitabımız yukarıdan bakan olumsuz bir yorumla beraber geri gönderildi; belli ki *Moskva* bilimkurgu basmıyormuş.

Genel olarak, roman okurdan çelişkili tepkiler aldı. Özellikle editörlerimizin kafası karışmıştı. İçerisindeki her şey onlar için alışılmadıktı ve (elbette ters bir şekilde değil, dostça bir üslupla) birçok talepte bulundular. I. A. Efremov'un tavsiyesi üzerine, Kralı Savunma Nazırı'nın ismini Don Reba'ya çevirdik; bundan önce ismi Don Rebiya idi, Ivan Antonoviç'in görüşünce fazlasıyla basit bir anagram. Bununla birlikte, metin üzerinde bolca çalışmamız gerekti ve Kambur Arata'nın kahramanımızdan yıldırım istediği fakat reddedildiği uzunca bir sahne ekledik.

Bu romanın sansür başvurularından darbe almadan geçmiş olması akıl almaz bir şey. Ya zamanın Genç Muhafızlar liderlerinin liberalizminin bunda bir payı var ya hakkını ödeyemeyeceğimiz editörümüz Bela Grigorevna Klyueva'nın dikkatli manevraları sayesinde oldu ya da belki de yakın zamanda yaşanmış ideolojik histerinin ardından düşmanlarımız nefeslerini toplamak ve yeni ele geçirdikleri toprakların keyfini sürmek için geri çekilmişlerdi.

Yine de kitap, yayımlanışının ardından tepki görmedi değil. Bu büyük eleştirmenler tarafından ilk kez saldırıya uğrayışımız olabilir. SSCB'nin Bilim Akademisi'nde bir akademisyen olan Y. Frantsev bizi soyutlamayla ve sürrealizmle,

onun muhterem yazar arkadaşlarından V. Nemtsov ise pornografiyle suçladı. En azından bu dönem henüz saldırılara cevap vermenin mümkün olduğu bir dönemdi ve I. Efremov harika makalesi "Geleceğin Binlerce Yüzü'nde" bizi savundu. Dışarıdaki siyasi fırtına da dinmişti. Kısacası hiçbir şey olmadı. (İdeolojinin itleri hâlâ bahçelerinden kitabımıza havlıyorlardı fakat sonra *Tale of the Troika*'yı, *The Final Circle of the Paradise*'ı, *Yokuştaki Salyangoz*'u yayımladık ve bu olaylara rağmen, bizi bile şaşırtan bir şekilde, *Tanrı Olmak Zor İş* taklit edilen bir esere dönüştü. Strugatskiler çoktan azar işitmeye başlamışlardı: Nedir bu, *Tanrı Olmak Zor İş*'e bakın; böyle hissetiğinizde ne yapmanız gerektiğini biliyorsunuz, niye bu yoldan devam etmiyorsunuz?)

İtiraf etmemiz gerekirse, roman çok başarılı oldu. Kimi okurlar kitabın içerisinde anlatılan maceraları *Üç Silahşorlar*'a benzetirken, kimileri sağlam bir bilimkurgu olarak gördü. Gençler heyecan verici hikâyesini sevdiler, aydınlar ise aykırı görüşleri ve totaliter düzene yapılan saldırıları. Geçen on yıllar boyunca yapılan anketler, romanın diğer kitabımız *Pazartesi Cumartesiden Başlar*'la birinci ve ikinci sırayı paylaştığını gösterdi. 1997'nin ekim ayına kadar Rusçada 2.6 milyon satışı oldu ve buna, Sovyetler'in yabancı dillerdeki baskıları ile SSCB mensubu halkların dillerindeki baskılar dahil değil. Yabancı baskılar arasında ise *Uzayda Piknik*'in ardından ikinci sıraya yerleşti. Öğrendiğime göre, bugüne kadar yirmi bir ülkede kırk dokuz farklı edisyonda yayımlandı.

"Baştan sona muazzam bir kitap. Derin, yaratıcı, tatmin edici bir hikâye."
– Ursula K. Le Guin

"Okuduğum en korkutucu bilimkurgu romanlarından biri."
– Theodore Sturgeon

"EĞER TANRI OLDUĞUMU DÜŞÜNEBİLSEYDİM, GERÇEKTEN DE TANRI OLURDUM."

Arkadi ve Boris Strugatski, entelektüel açıdan kışkırtıcı, inanılmaz eğlenceli, cesur ve eleştirel kitaplarıyla "Sovyetler döneminin en büyük bilimkurgu yazarları" sıfatını hak eden yegâne ikili. *Tanrı Olmak Zor İş* ise insanlığın karanlık geçmişinin kalbine yapılmış en cesur yolculuklardan biri.

İnsanlık, Dünya'nın her bakımdan aynısı olan, üzerindeki insanların karanlık çağdan öteye gidemediği bir gezegene gözlemciler göndermiştir. Bu gezegenin gidişatına müdahale etmelerine hiçbir şekilde izin verilmeyen bu gözlemcilerin asıl amacı insanlığın karanlık çağını her ayrıntısıyla kayıt altına almaktır.

Büyük bir değişimin eşiğindeki Arkanar Krallığı'nda halk baskı altında yaşar, yenilikler daha beşiğinde boğulur ve okuma yazma bilenler linç edilir. Bu gezegene gönderilmiş gözlemcilerden biri olan Anton, Don Rumata ismiyle bir asilzade hayatı yaşarken bir yandan da dönemin aydınlarını kurtarmaya çalışır.

İleri bir medeniyet, geri kalmış bir medeniyetin gelişimine müdahil olabilir mi? Hızlı gerçekleşen değişimler başarısız olmaya mahkûm mudur?

Tanrı Olmak Zor İş, neden tanrı olunmaması gerektiğinin bir panoramasıdır.

Hari Kunzru'nun önsözüyle
Boris Strugatski'nin sonsözüyle

